

បទបញ្ញត្តិករដ្ឋខេត្ត-ព្រះវិហារ

ឧប្បត្តិករដ្ឋខេត្ត-ព្រះវិហារ

តំបន់ ៣

ឃ-៩

បទបញ្ញត្តិករដ្ឋខេត្ត-ព្រះវិហារ តំបន់ ៣ ឃ-៩

ພວກບູຖານຂອງ-ໄກຍ

ຈຸນລະຄະດີພາສາລາວ

ລະຫັດ ໓

ພ-ຮ

คำชี้แจง

พจนานุกรมเขมร-ไทย เล่ม ๓ นี้ แม้จะเขียนไว้ว่า จากอักษร พ-ร แต่ที่จริงหาได้จบอักษร ร ไม่ ทั้งนี้เพราะช่วงเวลาการพิมพ์ระหว่างเล่ม ๒ กับเล่ม ๓ ห่างกันกว่า ๒ ปี ทั้งจำนวนยกก็มากกว่าเล่ม ๑ เล่ม ๒ ถึง ๕ ยก ถ้าหากจะรอไปจนกว่าจะจบอักษร ร ก็คงกินเวลาไม่น้อยกว่าอีก ๕-๖ เดือน จำนวนยกก็จะมากขึ้นจนไม่อาจจะจำหน่ายตามราคาเดิมได้ และด้วยเหตุที่คณะกรรมการทุนพระยาอนุমানราชธนลงความเห็นว่ ควรขายตามราคาเดิม แม้ว่าจำนวนยกมากขึ้น ค่าพิมพ์และค่าปกแพงขึ้นก็ตาม ข้าพเจ้าจึงมิได้พิมพ์คำอธิบายการใช้ลงไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัด แต่ก็เชื่อว่า คงจะไม่ทำให้ลำบากมากนัก เพราะผู้ที่มิเล่ม ๓ ใช้ก็ยังมีเล่ม ๑ เล่ม ๒ อยู่แล้ว คำอธิบายมีอยู่พร้อมบริบูรณ์แล้วในพจนานุกรม ฯ ทั้ง ๒ เล่มนั้น

อนึ่ง ข้อผิดพลาดย่อมมีอยู่ตลอดเวลา ข้าพเจ้าจึงพิมพ์ใบแก้คำผิดไว้ในเล่มเช่นเดียวกับ เล่ม ๑ เล่ม ๒ ทั้งยังมีคำผิดเพิ่มเติมที่จะต้องแก้อีกหลายแห่ง ทั้งเล่ม ๑ กับเล่ม ๒ จึงขอได้โปรดแก้ไขถูกต้องก่อนใช้ด้วย เพื่อให้ได้ประโยชน์โดยสมบูรณ์ สมดังความปรารถนาของคณะกรรมการทุน ฯ ผู้จัดพิมพ์

บรรจบ พันธุเมธา

๒๓ ธันวาคม ๒๕๒๓

พ

พ (บัว) อุ่ม เช่น พกุน (บัวโกน) อุ่มลูก
โดยปริยายหมายความว่า ครอบครองรักษา
เช่น พแผนฐี (บัวแผนเตี้ย) ครอบ
ครองรักษาแผ่นดิน พโพะ (บัวบัวห้)
มีท้อง แบทภาระ รับทำกิจการให้คน
อื่น เช่น พกิจการ (บัวเกื้อจะการ)
รับทำกิจการ พคินรทุกข (บัวกั้วม-
นั้วรตุก) แบทกอกทุกข

พก (ปวก) ๑. ปม ปุ่ม เช่น พก-ก
(ปวกกอก) คอพอก พกไถ (ปวกไถ)
ปมที่มีมือ พกอุจาส (ปวกทุจัส) ปม
ที่หน้าผาก พกฐนง (ปวกทุนง) ปุ่ม
ไม้ประคูด พกสุรพา (ปวกสุรพา)
ปุ่มไม้เสลา

๒. แผลที่มีลักษณะเป็นตุ่มแล้ว
แตกเป็นน้ำเหลืองเยิ้ม รักษายาก เรียก
ภูมิเปก (ค้อมเปก)

๓. ไม้ซาง เช่น กุลาก์พก (กุลัก
ปวก) กุลักหรือกลองทำด้วยไม้ซาง
บัพพก (บ้อมบัพพก) กระบอก
ไม้ซาง

๔. เป็นปมเปา เป็นปุ่มเป็นปม

พง (ปวง) ๑. พอง (ด้วยความร้อน) เช่น
เพ็รกาตวลขุสาจ่เกฎาพงเชิงอัส

(เคอรัคตเวียลขุข้เกฎาพงเชิงออส)
เดินตัดทุ่งทรายเท้าพองหมด

๒. ออกไข่ เช่น เมมานมว-
พงบาน ๘ (เมเมอ้นมวปวงบาน-
ปัวเบีย) แม่ไก่ตัวหนึ่งออกไข่ได้๘ฟอง

๓. หนึ่งทีพองเพราะความร้อน
หรือการเสียดสี หรือเนื้อที่เห่อขึ้นเป็นผื่น

๔. ไข่ พงมาน (ปวงเมอ้น)
ไข่ไก่ พงอณเฎ็ก (ปวงอ้อนเด็ก)
ไข่เต่า พงทา (ปวงเตี้ย) ไข่เบ็ด
พงทนสง (ปวงต้วนของ) ไข่เหี้ย
พงรุษ (ปวงรุษ) ไข่แมลงวัน พงใจ
(ปวงใจ) ไข่เหา พงไปร พงทาไปร
(ปวงไปร, ปวงเตี้ยไปร) ไข่เค็ม ไข่
เบ็ดเค็ม

พ้ง (ป้วง) รำแพน โกงตัวหรือยัดตัวเต็มที
เช่น โกงกพ้ง (โกงกบ้วง) นกยูง
รำแพน โดยปริยายหมายความว่า ลำพอง
พองชน เยื่อหุ้ม เช่น ถุกพ้งกัรือต-
ฎุจซาโกงกพ้ง (รักบ้วงกัรือต-
โดจเจียโกงกบ้วง) ทำเยื่อหุ้มลำพอง
เหมือนนกยูงรำแพน

พงกรเพี (ปวงกรอเปอ) ไข่กระเข้ โดย
ปริยายหมายถึงสิ่งที่มีรูปไข่หรือที่คล้ายคลึง
เช่นนั้น เช่น ปรงบ่พงกรเพี (

อื้อนปวงกรอเปอ) ผอบทรงรูปไข่

สมุคพวงกรเพี (ไข่มุกปวงกรอเปอ)

สมุคทรงรูปไข่

พวงอุก, พวงขย (ปวงโก้อีก, ปวงคยอง)

ไข่ปลาอุกหรือไข่หอย โดยปริยาย

หมายถึงสิ่งที่มีรูปลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น

ไข่เฉพาะ เนื้อหรือเม็ดของลูกมะสัง

มะขวิด ฝรั่ง และข้าวโพดเป็นต้น ที่

มีรูปลักษณะคล้ายไข่ปลาอุกหรือไข่หอย

ดังที่เรียก โปตพวงขยง(โปตปวงคยอง)

ข้าวโพดไข่หอย กรสร้างพวงอุก

(กรอซังปวงโก้อีก) มะสังไข่ปลาอุก

พวงจาบ (ปวงจาบ) ไข่นกกระจาบ คำแม่

มดเรียกเด็กเล็ก ๆ หรือเด็กอ่อน ดู

พกาณู

พวงตรง (ปวงตรง) ชื่อมะม่วงอย่างหนึ่ง

รูปป้อม ๆ เวลาดิบเปรี้ยวจัด เรียก

สุวายพวงตรง (ซวยายปวงตรง)

พวงตรี (ปวงเตรีย) ไข่ปลา ลายไข่ปลา

เรียก กุบ่าจพวงตรี (กบัจปวงเตรีย)

พวงทิก (ปวงติก) ไข่หน้า พืชชนิดหนึ่ง

เป็นเม็ดเล็ก ๆ สีเขียวลอยอยู่ในน้ำ ไข่

แกงเผ็ดกินได้ เรียก สมุคพวงทิก

(ซ็อมลอปวงติก) แกงไข่หน้า

พวงบงกวย (ปวงบ็องกวย) ไข่กิ้งก่า ที่ดิบ ๆ

สุก ๆ เป็นตากบอย่างขาว เช่น บาย-

พวงบงกวย (บายปวงบ็องกวย) ข้าว

เป็นตากบ

พวงแบก (ปวงแบก) ไข่แตกคือ ฝील้ามะลอก

เรียก โรคพวงแบก (โรคปวงแบก)

พวงมาน (ปวงเมี้ยน) ไข่ไก่ ชื่อกล้วยไข่

ชนิดลูกใหญ่ เรียก เจกพวงมาน (เจก

ปวงเมี้ยน) โดยปริยายหมายถึง กระแน

ได้สูญ ใช้ บานพวงมาน(บานปวงเมี้ยน)

พวงลก (ปวงลั่วลก) ไข่นกเขา มั่นน

มั่นป่าชนิดหนึ่ง หัวกลม ๆ เล็ก ๆ

เหมือนไข่นกเขา เรียก ภูพวงพวงลก

(ด้อมโลงปวงลั่วลก) ชื่อเห็ดชนิดหนึ่ง

กินไม่ได้ มีลักษณะกลม ๆ เล็ก ๆ

เหมือนไข่นกเขา เรียก ผุสิตพวงลก

(เพซิดปวงลั่วลก)

พวง (บ๊วงรว) ต้นตะกร้อ

พวงรต์ (บ๊วงรวด์) พาหนะ หรือจุด เช่น

พวงรต์กุนสุรีเค(บ๊วงรวด์โกนเซรีเยเก)

พาลูกสาวเขาหนึ่ หรือจุดลูกสาวเขา

พวงรน (บ๊วงรวน) เล่นลูกคอ ดังใช้ว่า

เจรียงพวงรนตีเพง (เจรียงบ๊วงรวน-

ซ็อมเลง) ร้องเพลงทำเสียงเล่นลูกคอ

พวงรล (บ๊วงรวล)ทำให้มีร่างที่ไม่ได้ทรวดทรวง

พวงรา (บ๊วงเรีย) ทำให้กร้าม ทำให้ถอย

กัน ห้าม เช่น พวงราฎีเณรโอยสุทาก-

เสที่รอส(บ๊วงเรียด้อมเนอรรอยเซตียัก

เซตอระอะสั) ขัดขวางการกระทำ ทำให้ติดขัดหมด

พฺราก (บ่วงเรียด) ทำให้ถ้ายท้อง

พฺราก (บ่วงเรียด) ทำให้ต้นเขิน

พฺราร (บ่วงเรียด) ทำให้เซ็ดหลาบ เช่น เซรวายพฺรารว(เจรวไบบ่วงเรียดเวีย) คำนี้ทำให้มันเซ็ดหลาบ

พฺรารัด (บ่วงเรียด) ทำให้พลัด ทำให้พราก เช่น พฺรารัดกุนพเม (บ่วงเรียดโกน-บเม) ทำให้ลูกพลัดแม่ พฺรารัดบงราส (บ่วงเรียดบ้องระสั) ทำให้พลัดพราก

พฺรารบ (บ่วงเรียด) ปราบให้เสมอ ปราบให้ราบคาบ ทำให้เซ็ดข้อ เช่น พฺรารบฎี (บ่วงเรียดเตีย) ปราบดินให้เสมอ พฺรารบโค (บ่วงเรียดโก) ปราบวัว พฺรารบสตรูว (บ่วงเรียด-ขัดโต้ว) ปราบศัตรูให้ราบคาบ

พฺรารย (บ่วงเรียด) ทำให้เรียรย ไม่มีระเบียบ ไม่มีแบบแผนประเพณี เช่น วาพฺรารยสัรรมเพญมุขพทะโอยขุขำอัส (เวียบ่วงเรียดข้อมรามเบญมุข-เพติยะห้อยเคอ้อมอะสั) เขาทำขยะให้เรียรยเต็มหน้าบ้านทำให้รกหมด

พฺรารล (บ่วงเรียด) ทำให้ลาม เช่น พฺรารลเกลิง (บ่วงเรียดเพลิง) ทำให้เพลิงลามไป

พฺรริก (บ่วงรัก) ทำให้แผ่อก ขยาย เช่น พฺรริกแฉวง (บ่วงรักแฉวง) ขยายห้อง พฺรริกพฺรริง (บ่วงรักบ่วงริง) ขยายให้ใหญ่หรือแข็งแรงขึ้นกว่าเก่า

พฺรริง (บ่วงริง) ทำให้เห็งลง ทำให้งวตลง เช่น เกมม ๆ วาลบบาทักจาบัตริ พฺรริงทักแสรขญุเสทริตเตร็งอัส (เกมม ๆ เวียลอบบาตักจาบัตริย บ่วงริงตักแสรขญุเสทริตเตร็งออะสั) เด็ก ๆ มันลอบวิดหน้าจับปลา ทำให้น้ำในนาฉนแห้งเกือบจะหมด โดยปริยาย หมายถึง รุมกันจนล่มจม

พฺรริง (บ่วงริง) ทำให้แข็ง ทำให้หายอ่อน เช่น ฎากเมสาโอโยแกรลพฺรริงสาจัน (ตักเมสาออยแกรลบ่วงริงซันม) ใส่แบ่งให้มากพอสมควรทำให้เนื้อขนมแข็ง พฺรริงกมุล้าง (บ่วงริงก้อมล้าง) ทำให้กำลังแข็งแรง ดู พฺรริก

พฺรริต (บ่วงริด) เร่งให้วิ่งเต็มฝีเท้า เช่น พฺรริตโก (บ่วงริดโก) เร่งวัวให้วิ่งเต็มฝีเท้า พฺรริตเสะ (บ่วงริดเซะห์) เร่งม้าให้วิ่งเต็มฝีเท้า

พฺรริล (บ่วงริล) ทำให้ท้อ เช่น พฺรริลกำบิต (บ่วงริลกำเบ็ด) ทำให้มืดท้อ

พฺรูล (บ่วงรูล) รุน ดันไป เช่น กน จงเอียต เกจะแตรญพฺรูลคน

(ก้อนแดงจ้องเอียดเกะเจ๊ะห์แดรญ์บั้ง-
รุลเค้นยเธริน) ที่แคบเขาจึงได้แต่รูน
กันคั่นกันมาก

พงรุ้ง (บั้งรุ้ง) ชุตคุ้ยทำให้เป็นโพรง ทำ
ให้เป็นหลุมลึก เช่น แฉกพงรุ้งฎี
โกรมชณฎีร์ (แซกบั้งรุ้งเตี้ยโกรม
จันเตอร์) หมาชุดินไต่บันไดเป็น
หลุมลึก

พงรูล (บั้งรูล) ตัวนิ่ม ตัวสั้น โดยปริยาย
หมายถึงคนอายม้วนตัววัน เรียก
มนุสสพงรูล (มนุสส์บั้งรูล)

พงรวบ (บั้งรวบ) รวบ เช่นเดียวกับ
บงรวบ ดู บงรวบ

พงรวม (บั้งรวม) รวม ทำให้รวม เช่น
เดียวกับ บงรวม ดู บงรวม

พงเร (บั้งเร) ทำให้ส่าย ส่าย เบนไป
เบนมา เช่น ทาญพงเรฎงสนทง
(เตี้ยญบั้งเร-คองซ็อนตอ) ถึงกันเบ็ด
ให้ส่าย

พงเรอ (บั้งเรอ) ทำให้สีกหรือ ทำให้หมด
สิ้นไป พงเรอพงรูล (บั้งเรอบั้งรูล)
ทำให้พินาศหมดสิ้นไป

พงโรระ (บั้งรวัระห์) การเพาะหวาน พืช
ที่เพาะหวานแล้ว ที่สำหรับหวานข้าว
เช่น แสร์พงโรระ (แซร์บั้งรวัระห์)
นาหวาน สรวพงโรระ (โซรวบั้งรวัระห์)
ข้าวนาหวาน

พงวก (บั้งวัก) ทำให้ความคิดวนเวียน
ทำให้คิดหมกมุ่น ยุ่งเหยิง เช่น พงวก-
โอยชุงขัรกุล (บั้งวักออยโค-
คัรกุล) คิดวนเวียนทำให้เสียสมอง
พงวก่พงวี่ (บั้งวักบั้งวี่) ทำให้
วนเวียนไปมา พงวี่พงวก (บั้งวี่-
บั้งวัก) ก็ใช้

พงวาง (บั้งเวียง) ทำให้อ้อมไป เช่น
พงวางผูลว (บั้งเวียงโพลว) ทำให้
ทางอ้อมไป

พงวาด (บั้งเวียด) เบิกขยายให้กว้างออก
ให้ใหญ่กว่าธรรมดา เช่น พงวาด
มาตรทูก (บั้งเวียดเมียดตูก) เบิกมาก
เรือ พงวาดรบง (บั้งเวียดรวบง)
ขยายรัว

พงวิล (บั้งวิล) ทำให้หมุน (ไม่ค่อยใช้
มักใช้ บงวิล (บ้องวิล) มากกว่า
ดู บงวิล)

พงวี่พงวก (บั้งวี่บั้งวัก) ดู พงวก

พงวิก (บั้งวิก) ผีก ผีกหัด เช่นเดียวกับ
บงวิก (บ้องวิก) ดู บงวิก

พงเวียน (บั้งเวียน) ทำให้เวียน ขด เช่น
เดียวกับ บงเวียน (บ้องเวียน) ดู
บงเวียน

พงเวียะ (บั้งเวียะห์) พาหลบเลียง หลบ
เลียง เช่นเดียวกับ บงเวียะ (บ้อง
เวียะห์) ดู บงเวียะ

พงูเวะ (บั้งเวะห์) พงูหลบเลี้ยง หลบเลี้ยง
เช่นเดียวกับ บงูเวะ หรือ บงูเวียะ เช่น
วาพงูเวะเกมม (เวียบั้งเวะห์เคมม)
มันพาเด็กหลบเลี้ยงไป ถู บงูเวะ

พงุส (บั้ง) วงศ์ ตระกูล เผ่าพงศ์ เช่น
นุนำชุต โรง มมี มแม ชาพงุส-
เทพตา (นุนำชุต โรง มัวมี มัวแม
เจียบั้งเตบเปียะดา) ปี่ชวค มะโรง
มะแม มะเมีย เป็นวงศ์เทวดา (ตาม
โหราศาสตร์)

พงสาวตาร (บั้งชาวะดาร์) พงสาวตาร
พูดกลายเป็น สาวตาร (ชาวะดาร์)
และ เสาวตาร (เซาอะดาร์) ไปก็มี

พจน์ (เป้อจ) วจนะ ถ้อยคำ เช่นเดียวกับ
เพจน์ (เป้อ) (คำใช้ในกาพย์กลอน)

พญา (บั้งญैया) พญา เขมรมี ๓ ชั้น คือ
พญา เจาพญา และ สมญะเจาพญา
(บั้งญैया เจาบั้งญैयाและซ้อมดัจเจาบั้ง
ญैया) ต่อมาจึงได้เปลี่ยนมาใช้ โอกญา
(ออกญา) อุนกโอกญา (เนี้ยกออกญา)
กับ โลกอุนกโอกญา (โลกเนี้ยกออก
ญา) ต่อมากำ พญา ได้เปลี่ยนมาใช้เป็น
ฐานันดรของ เมญี่ (เมคุม)

พญญา (บั้งญैया) ทำให้ตกใจ หลอก
ให้ตกใจ

พณฺณราย (บั้งนนะเรีย) เลื่อมมระยั
งามผุดผ่อง พรรณราย (มักใช้ใน
กาพย์กลอน) เช่น ภูถิพณฺณราย
(พุดบั้งนนะเรีย) สว่างเลื่อมพราย
ลุดพณฺณราย (ลุดบั้งนนะเรีย)
สวยงามผุดผ่อง

พฺรณ, พฺรณ (เป้อร์) สี ผิวด เช่น พฺรณส
พฺรณกรหม (เป้อร์ขอเป้อร์กรอหม)
สีขาว สีแดง มักใช้เฉพาะสิ่งของต่าง ๆ
เช่นผ้า ถ้าเป็นสีผิวของคนหรือขนของ
สัตว์ เรียก สมบุร (ซ้อมโบร์) เช่น
มนุสสสมบุรต (มนุสซ้อมโบร์ขอ)
คนผิวขาว โคสมบุรโตนต (โกซ้อม
โบร์โตนต) วัวสีน้ำตาล

พฺรณนา, พฺรณนา (เป้อร์นะเนีย) คำพรรณนา
พรรณนา พูดกลายเป็น พารณนา
(เป้อร์นะเนีย) ก็มี

พต (บั้งด) ตัด เช่น พตเณ็ก (บั้งด-
เชอโก้ง) ตัดไม้โกง พตจิตต (บั้งด-
เจ็ด) ผักใจ

พต (เป้อด) พต ราชศัพท์ ใช้ พตถวาย
(เป้อดทวาย) พตถวาย (ด้วยพตหรือ
ด้วยเส้) (จาก พต คำไทย)

พฺรตมาน (เป้อร์ตอเมียน) ชั่ว สารพฺรต-
มาน (ชาวะเป้อร์ตอเมียน) หนังสือ
พิมพ์ (คำกลายจาก วรตมาน)

พัทธ (เป้อัด) ผูก พันเวียนรอบ วงรอบ
ล้อมรอบ เช่น วลัทธิพัทธเดิมเดิม
(เว้อลเป้อัดเดิมเดิม) เถววัลย์พันรอบ
ต้นไม้ พัทธโจร (เป้อัดโจร) ล้อม
โจร พัทธพันธ (เป้อัดพันธ) หรือ
พันธพัทธ (เป้อันเป้อัด) ผูกพัน
พัทธเพน กู เพน

พัทธบุส (เป้อัดโอบะส) สุนัข

พัทธธูลง, พนธธูลง (เป้อัดทูลง, เป้อันทูลง)
โรคท้องมาน ทำให้ท้องบวมถึง

พทธสัมา (เป้อัดเทียะเซียมมา) พัทธสัมา

พน (บ้วน บางท้องถิ่นพูด ไปน) สาร ให้
(เป็นคำบอกเด็ก ๆ ให้ไหว) เช่น
นางพน (เนียงบ้วน) หนู สารเสีย
(ควรเขียน พนท จาก วนท บ.)

พน (บ้วน) พัน เกิน เลิศล้ำ ใช้จ่ายค่า
ประมาณ (ปรอมาณ) หรือ เพก (เป็ก)
เป็น พนประมาณ (บ้วนปรอมาณ)
พนประมาณ เกินประมาณ พนเพก
(บ้วนเปก) หรือ เพกพน (เปกบ้วน)
ล้นพ้น

พนิตา (เปี้ยะนิตา หรือ บ้วนนิตา) ผู้หญิง
ภรรยา (คำใช้ในกาพย์กลอน)

พเนจร (เปี้ยะเนออร์) คนเที่ยวไปในป่า

พนธ (บ้วน) ภาษี เช่น พนธสุรว (บ้วน
ไข้ว) ภาษีข้าว พนธขุลวน (บ้วน

ขุลวน) ล่วย รัชูปการ ทารพนธ
(เตียร์บ้วน) ทวงภาษี บงพนธ (บ้อง
บ้วน) เสียภาษี พนธฎาร (บ้วนดาร์)
ภาษีอากร พนธจโพะ (บ้วนจ้อม
บ๊ะห้) ภาษีที่ดินนาสวนเป็นต้น พนธ-
มินจโพะ (บ้วนมินจ้อมบ๊ะห้)
ภาษีโภคภัณฑ์

พันธ (เป้อัน) พัน ติด พัวพัน ยุ่ง เช่น
พันธแขส (เป้อันแขส) พันเชือก
พันธคณิต (เป้อันกัณนิต) กิจยุ่ง
พันธฉุณเณร (เป้อันค้อมเนออร์) เหตุ
การฉกฉกขัดข้อง พันธเซิง (เป้อันเจิง)
ขัด (ชา) กัน พันธเสจกฉุ (เป้อัน
ซังเกตุย) เนื้อความพันกันยุ่ง พันธ-
สมฉุ (เป้อันซอมเตีย) คำพูดทวน

พันธฎาม (เป้อันตาม) หรือ ฎาม (ตาม)
กู ฎาม จ.

พันธธูลง (เป้อันทูลง) กู พนธธูลง

พนธนาการ (เป้อันเทียะเนียการ์) การผูก
มัด พนธนาการ

พนธนาการ (เป้อันเทียะเนียเกียร์) ลูก
ที่คุมขัง เช่น ซาบพนธนาการ (เจ้อ็บ
เป้อันเทียะเนียเกียร์) ติดคุก

พันธลึง (เป้อันเทียะลึง) ชื่อเพลงเขมร
เรียก เกล่งพันธลึง (เพลงเป้อัน-
เทียะลึง) ทำตะตะกร้อแบบตะพับเพียบ

พณฺโณล (บิณโณล) ทำให้โยนไปมา ทำให้ไกวหรือแกว่งไปมา

พณฺณยะ (บิณณเยยะหิ) ทำให้เบะออก ถ่างออก

พณฺณราย (บิณณเรยยะ) พรรณราย กุพณฺณราย

พณฺณลก (บิณณลก) ๑. หน่อ เช่น แมกเสฏฺฐาณุตํมานพณฺณลกเหย (แมกแซตาศุขามิณณบิณณลกเฮย) ถึงละมุดสีดาช้าไว้มีหน่อแล้ว

๒. แหว่งหน่อ เช่น แมกกุรุจ-ณฺณลุตํมานพณฺณลกจรุง (แมกโกรุจศุขามิณณบิณณลกโจรุง) ถึงส้มช้าไว้แหว่งหน่อทั้งขึ้น

๓. คำใช้เรียกบุคคลผู้เป็นที่รัก มักใช้ในกาพย์กลอน หมายถึงว่า ยอดรักปฐมนพณฺณลกหมายความว่า (โพธิ์ประสบบิณณลก) ยอดชาย ยอดดวงใจ เช่น แกวพณฺณลก (แกวบิณณลก) หน่อแก้ว มาสพณฺณลก (เมยยะสบบิณณลก) หน่อทอง

พณฺณล (บิณณล) ทำให้จม (สัตว์หรือคน) จับกดให้จม เช่นเดียวกับ พณฺณลิจ (บิณณลิจ) กุ พณฺณลิจ

พณฺณล (บิณณล) คับ ทำให้คับ เช่น พณฺณลตํเกย (บิณณลิตตํเกย) คับไฟ พณฺณลตํจุงเกย (บิณณลิตตํจุงเกย) คับตะเกียง (ใช้เฉพาะไฟกับแสงสว่าง

ถ้าคับทุกข์ คับกิเลส คับโทษะ ใช้ ริตตํ (รุมลิตต) เช่น ริตตํทุกข์ (รุมลิตตํทุกข์) คับทุกข์ ริตตํกิเลส (รุมลิตตํ เกะละเสส) คับกิเลส ริตตํโทษะ (รุมลิตตํโทษะ) คับโทษะ)

พณฺณลา (บิณณเลย) พลับพลาสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน เรียก พระพณฺณลา (เพริยะหิ บิณณเลย) พระพลับพลา พระพณฺณลาภิล (เพริยะหิ บิณณเลยภิล) พระพลับพลาเล็ก ยกเคลื่อนที่ได้ พระพณฺณลาชัย (เพริยะหิ บิณณเลยเจย) พระพลับพลาชัยสำหรับพระเจ้าแผ่นดินประทับเวลากำลังทำสงคราม

พณฺณลาก (บิณณเลย) ลีว

พณฺณลาญ (บิณณเลยญ) ทำให้พินาศ

พณฺณลาต (บิณณเลยต) ถก ถลก ตลบกลบ กลับตะเข็บ เช่น พณฺณลาตํสเภก (บิณณเลยตสเภก) ถลกหนัง พณฺณลาตํเชิงโฆ (บิณณเลยตเชิงโฆ) ถลกขา กางเกง พณฺณลาตํสัพต (บิณณเลยตสัพต) ถลกผ้า

พณฺณลิจ (บิณณลิจ) ทำให้จม จับกดให้จมน้ำ จมอย่างจมเรือ เช่น พณฺณลิจทิก (บิณณลิจทิก) กดให้จมน้ำ โดยปริยายหมายความว่า ทำให้ลุ่มจม พณฺณลิจพณฺณล (บิณณลิจ-บิณณล) ทำให้ลุ่มจม

พณฺณลิก (บิณฺณลิก) นากลัว อย่างยิ่ง เช่น
 ภัยพิพณฺณลิก (เพี้ยตอบิณฺณลิก) ภัยอัน
 นากลัว ภัยพณฺณลิก (เพี้ยบิณฺณลิก)
 กลัวอย่างยิ่ง

พณฺณลิม (บิณฺณลิม) หริ่ง เช่น พณฺณลิมปุระ-
 เนจกเกียง (บิณฺณลิมปุระเนจกเกียง
 เกียง) หริ่งสะเกียง

พณฺณลั (บิณฺณลั) แสง แสงสว่าง เช่น
 พณฺณลัพระอาทิตย์ (บิณฺณลัเพริยะหิ
 อาตต) แสงอาทิตย์ พณฺณลัเกิลัง (บิณ
 ลัเพิลัง) แสงไฟ พณฺณลัปราชญา
 (บิณฺณลัปราชญา) แสงปัญญา

พณฺณลุง (บิณฺณลุง) เชือกขันชะเนาะ เช่น
 พณฺณลุงจงบงโองโตนต (บิณฺณลุงจง
 บิองโองโตนต) เชือกขันชะเนาะผูก
 พระองศา

พณฺณลุต (บิณฺณลุต) ให้คุกเข่า ให้ยอบตัว
 เช่น พณฺณลุตโอยฎีโรทรมกุนงทัก
 (บิณฺณลุตออยค้อมเรียวโตรมคุนงตัก)
 บอกช้างให้โตรมหรือคุกเข่าในน้ำ

พณฺณลุน (บิณฺณลุน) ทำให้วิ่งเรียบ (เฉพาะม้า)
 ใช้ พณฺณลุนสะ (บิณฺณลุนแซะห์) ทำ
 ให้ม้าวิ่งเรียบ

พณฺณลุก (บิณฺณลุก) การคว่ำ การทำให้คว่ำ

พณฺณลัจ (บิณฺณลัจ) ปลิ้นออก จากวงจาก
 เปลือกหรือจากฝัก (คำไม่สุภาพ ควรใช้

บณฺณลิจ (บิณฺณลิจ) หรือ บณฺณเจญ
 (บิณฺณเจญ)

พณฺณลุต (บิณฺณลุต) ทำให้เกินขอบเขต เช่น
พณฺณลุตตมฏี (บิณฺณลุตตมฏี)
 กล่าวคำพูดเกินขอบเขต

พณฺณลุน (บิณฺณลุน) ทำให้เลื้อย ทำให้กลาน

พณฺณลวญ (บิณฺณลวญ) เตี้ย แขน เช่นเตี้ย
 กับ บณฺณลวญ (บิณฺณลวญ) ดู บณฺณลวญ

พณฺณเลิส (บิณฺณเลิส) ทำให้เกิน เพิ่มเติม
 ต่อเติม เช่น พณฺณเลิสตมฏีจุสฬิฏ-
 ฌีรพิต (บิณฺณเลิสตมฏีจุสฬิฏ-
 ฌีรพิต) ต่อเติมคำพูดผิดจาก
 ความจริง

พณฺณเลียก (บิณฺณเลียก) การผุ่ขึ้นหายใจ
 (ใช้เฉพาะปลา) เช่นเดียวกับ บณฺณเลียก
 ดู บณฺณเลียก

พณฺณเลี่ยน (บิณฺณเลี่ยน) ปลิ้นออก แลบออก
 เช่นเดียวกับ บณฺณเลี่ยน ดู บณฺณเลี่ยน

พณฺณเลง (บิณฺณเลง) ปล่อยเต็มที่ เต็มที่ เช่น
พณฺณเลงมวญไถ (บิณฺณเลงมวญไถ)
 โดยปริยายหมายความว่า พุดเต็มที่จนหมด
 เปลือกไม่ขยักไฉไล เช่น กราน์แต-
 พณฺณเลงพีรปี่มัตเตาบาดมัตตัง
 (เกริ่นแต่บิณฺณเลงปี่รเบียมัตเตวัก
 เมือคั้ง) เพียงแต่พุดเต็มที่ไป ๒-๓
 คำก็เจิบเสียง

พนไล (บัวนเลี้ย) ๑. ใพล

๒. พะไล ดู พไล หรือ พาไล

พนไลต (บัวนไลต) ทำให้กระโดด เร่ง
ให้กระโดดหรือกระโจน เช่น บัโบล
รทะพนไลตโค (บ้อมโบลรวะเทห์-
บัวนไลตโค) เร่งเกวียนทำให้วักกระโจน

พนละ (บัวนเลี้ยะห์) ข้าแหละ แล เช่น
พนละสะบก (บัวนเลี้ยะห์แซบก)
แล่นาง พนละสาจ (บัวนเลี้ยะห์ซัจ)
ข้าแหละเนื้อ โดยปริยายหมายความว่า พุด
โดยไม่หวั่นเกรง เกรงขาม เช่นเดียวกับ
พนแลง เช่น คุรานแตพนละพีรป-
มัตเตทาบาตมาตมึง (เกรือนแตบัวน
เลี้ยะห์บรีมัตเตวักบัตเมือคซิง) เพียง
แต่พุดโดยไม่หวั่นเกรงไป ๒-๓ คำก็
เจียบเสียง

พพค (บัวบัก) ช้เมฆ

พพนธ (บัวเบอัน) ประพันธ์ พันผูก พัน
กัน เช่นเดียวกับ พรพนธ ดู พรพนธ

พพาก (บัวเบัยก) ซับซ้อน ซ้อนทับกัน คำ
ใช้กับคำ พพนธ หรือ พรพนธ
(=พันผูก) เป็น พพากพพนธ (บัวเบัยก
บัวเบอัน) สลับซับซ้อน พันกันยุ่ง หรือ
ใช้กับ พพุน (บัวบุน) ชุลมุน เช่น
พพากพพุน (บัวเบัยกบัวบุน) ชุล
มุนวุ่นวาย ขวักไขว่ เช่น รตพพาก

พพุน (รวัดบัวเบัยกบัวบุน) วิ่ง
ชุลมุนวุ่นวาย หรือใช้กับ พพเพิ่ม (บัว
เบ้ม) เป็น พพากพเพิ่ม (บัวเบัยก
บัวเบ้ม) ดู พรพาก กับ พเพิ่ม

พพาจ (บัวเบัยจ) เกลี่ยหรือปากสิ่งที่ย่อ
นเขียดให้เสมอกัน เช่น พพาจเมสาชราย
(บัวเบัยจเมสาเจริย) ปากแบ่งเบี่ยง

พพาจ (บัวเบัยจ) คำใช้กับ พพิจ (บัวบัจ)
ดู พพิจ

พพาน (บัวเบียน) ก่ายกัน ปีนกัน ก่าย
ซ้อนกัน เช่น โคเพ็งพพานคณา
(โคเลิงบัวเบียนเคนัย) วัวซ้อนก่ายกัน
ปรพาน (ปรอเบียน) กี่ว่า

พพายนาย (บัวเบียนเนีย) ร้องขายของ

พพาร (บัวเบียร์) พังพานง เช่น พสฎก-
พพาร (บัวเบียร์ดอกบัวเบียร์) งูแผ่
พังพาน

พพารนาคราช (บัวเบียร์เนียเกียะเรียว)
พังพานนาคราช ชื่อเห็ดมีพิษชนิดหนึ่ง
มีลักษณะเหมือนกับพังพานงู เรียก
ผลิตพพารนาคราช (เพชต์บัวเบียร์
เนียเกียะเรียว) เห็ดพังพานนาคราช

พพาล (บัวเบียล) ต่าง เช่น โคพพาล
(โคบัวเบียล) วัวต่าง โคพพาลนงก
(โคบัวเบียลนงอก) วัวต่างตรงอก

พพาลแบ (บัวเบียลแค) ต้นไม้ใหญ่ชนิด
หนึ่ง มีกิ่งก้านซ้อนเป็นชั้น ๆ

พพิง (บั่วบั้ง) โชก เช่น แบกเงืงพพิง
(แบกเงืงล้งบั่วบั้ง) เหงือแตกโชก
และ เช่น ฎีเลิมพพิง (เดี้ยเขิมบั่วบั้ง)
ดินชั้นและ

พพิล (บั่วบิล) แวนเวียนเทียน เช่น บงวิล
พพิล (บ้องเว็ลบั่วบิล) เวียนเทียน

พพิม (บั่วบีม) คำใช้กับ **พเพิม** (บั่วเบิม)
ค่อย ๆ ย่องเพราะมืด เปะปะอย่างเดิน
ในที่มืด เป็น **พพิมพเพิม** (บั่วบีมบั่ว
เบิม) เปะ ๆ ปะ ๆ เพราะมืดมองไม่เห็น

พพิร (บั่วบรี) ริมฝีปาก ใช้ **พพิรมาต๋**
(บั่วบรีเมือต๋)

พพิก (บั่วบัก) ช้ตา ใช้ **พพิกเกนุก**
(บั่วบักเกนุก)

พพิกแลก (บั่วบักแลก) สัตว์น้ำชนิดหนึ่ง
มีขนาดเล็ก เปรียบได้เท่าช้ตาหมา

พพุร, พพุล (บั่วบู้ร, บั่วบูล) ๑. แดกเป็น
ฟอง เพะ เช่น ฎีแบกภักพพุร (เดี้ย
แบกพักบั่วบู้ร) ดินกลายเป็นโคลน
ฟุ้งฟุ้ง สวายนุ้ชโรพพุร (ชวายน
ตุ้มโจรบั่วบู้ร) มะม่วงสุกงอมเพะ เข้ม
สาจพพุร (เอิมขจ้บั่วบู้ร) เนื้อบวม
นุ่ม

๒. ผง เช่น **พพุรฎี** (บั่วบู้รเดี้ย)
ผงดิน **พพุรพะ** (บั่วบู้รพะห้) ผง
ช้เก้า

พพุะ (บั่วปะห้) ฟอง เช่น **พพุะทีก**
(บั่วปะห้ตีก) ฟองน้ำ **พพุะรลค**
(บั่วปะห้รวลค) ฟองคลื่น ทีกโดนต
ชूरเพ็งพพุะสูกุล (ตีกโดนตจूरเล็ง
บั่วปะห้สูกุล) น้ำตาลโดนตเปรี้ยวขึ้น
ฟองฟู

พพุะทีก (บั่วปะห้ตีก) ๑. ฟองน้ำใช้ดูตัว
เป็นต้น (บางคนเรียก **ผุติตสมุท**
(เช้ช้ดขมด) เห็ดทะเล)

๒. อำพัน เช่น **เขลียพพุะทีก**
(เค้ชียบั่วปะห้ตีก) กล้องยาสูบอำพัน

พพุะสณแลก (บั่วปะห้ซ็อนแลก) ฟอง
เต้าหู้

พพุ (บั่วบู) คำใช้กับ **ปปาจ๋** (ปอบัจ)
และ เป็น **ปปาจ๋พพุ** (ปอบัจบั่วบู)
หมายโดยปริยายว่า พุดพล่ามไม่ค่อย
สร้างชา (ปปาจ๋ปพุ ก็ใช้ ดู ปปปาจ๋)

พพุก (บั่วบูก) หมู พวก ผุงเหล้า เช่น
พพุกสตุว (บั่วบูกสตุว) พวกสัตว์
ผุงสัตว์ **พพุกชน** (บั่วบูกจ๊วน) ผุงชน
ใช้ พพวก (บั่วบวค) ก็ได้

พพุน (บั่วบูน) ชลุม่น เช่น **มนุสสุสรต๋-**
พพุน (มนุสสุรต๋บั่วบูน) คนวิ่งชลุม่น
ปรพุน (ปรอบุน) ก็ใช้

พพุล (บั่วบูล) นกเป็ด

พพุลณ (บั่วบูลทุมอ) ต้นเป็ดใหญ่

พบุลทิก (บัวปลัดถัก) ต้นปลัดเล็ก ลักษณะ
คล้ายต้นปลัดใหญ่ แต่วัสดุใหญ่กว่า
และมักขึ้นตามที่ลุ่ม

พพวก (บัวพวก) กล้วย พพวก

พเพิม (บัวเป้ม) ที่ค่อย ๆ ย่องเพราะมีด
เปะปะอย่างเดินในที่มืด เช่น เห็รราว
พเพิม (เดอริ้วบัวเป้ม) เดินคลำ
เปะปะ งังตพเพิม (งังตบัวเป้ม)
มีดคือ พพากพเพิม (บัวเปี้ยกบัวเป้ม)
เปะปะ เช่น แกนงพยุลงำคณาเห็ร-
พพากพเพิมถูลติถูลโตง(เพน-
ปุมยัวลเนียมเคุ่ยเดอริ้วบัวเปี้ยกบัวเป้ม
ควลเต็ดควลโตง) ถ้าไม่เห็นทำให้เดิน
เปะปะหกหล่มจมคว่ำ

พเพอ (บัวเป้อ) นกปรอด พเพอจิน
(บัวเป้อจิน) นกปรอดหัวโขน

พเพอจงวา (บัวเป้อจงวา) ต้นไม้เล็ก ๆ
ชนิดหนึ่ง ใบเล็กแหลมยาว ดอกมีสี
ขาว มีกลิ่นหอม บางตำบลเรียกว่า
เพอจงวา (เป้อจงวา)

พเพน (บัวเพน) ที่พันกันไปมา ที่ซดไป
ซดมา

พเพล (บัวเพล) ต้นสี่เหลี่ยม

พแพ (บัวเป) แพะ

พแพแกลน (บัวเปแพน) ตากุ้งยิง

(บัวโปก) พอก เช่น พโปกก-

ถนำตรซาก (บัวโปกกาทหน้าตรอเจี้ยก)
พอกกาทยาเย็น

พโพ (บัวพะห) ท้อง ครอบ ครอบ โพ

พพรด (บัวพรวด) พลก ๆ เช่น ถีสรรพพรด
(ถีสรรบัวพรวด) ได้ยินเสียงดังพลก ๆ
โดยปริยายหมายความว่า พุดพลก ๆ ใช่ว่า
นิยายพพรด (นิยายบัวพรวด)

พพรด (บัวพรวด) ออกพลก ๆ เช่น จรบาจ
บุตเจญชตะพพรด (จรบักโบะส-
เจญชตะหบัวพรวด) บีบฝีหนองออก
พลก ๆ

พพราก (บัวเพรียก) กำกับ พเพร็ด
(บัวเพร็ด) วิก ๆ ดิก ๆ อย่างเวลา
สั้น เป็น พพรากพเพร็ด (บัวเพรียก
บัวเพร็ด) สั้นดิก ๆ อยู่เรื่อย ๆ สั้นวิก ๆ

พพราต (บัวเพรียต) แพรวพราว ระยับ
แวววาว เช่น รสมีพพราต (เรียะ-
เขมัยบัวเพรียต) รัศมี แพรวพราว
พพลพพราต (บัวนลบัวเพรียต)
แสงสว่างแพรวพราว มหารักพพราต
(มหารักบัวเพรียต) ฟ้าแถบแวววาว

พพราย (บัวเพรียย) ที่แตกเป็นประกาย
อยู่เรื่อย ๆ แพรวพราย ระริน เช่น
ผกาเกล็ดพพราย (พกาเกล็ดบัว-
เพรียย) ดอกไม้ไฟแตกเป็นประกายอยู่
เรื่อย ๆ ญญิมพพราย (ญญิมบัว-
เพรียย) ยัมระริน ยัมพราย

พพริจ (บั่วพริจ) พร้า ๆ หียม ๆ ริน ๆ
เช่น รลิมพพริจ (รวลิมบั่วพริจ) ฝน
ตกหียม ๆ

พพริม (บั่วพริม) ริมหรี ๆ หรี เช่น
แกนกพพริม (เพนกบั่วพริม) ทาหรี

พพริล (บั่วพริล) เวลาสาาง ๆ สลัว ๆ สาาง ๆ
เช่น ต้างพพริล (ต้งบั่วพริล)
ตั้งแต่สาาง ๆ เวลาพพริล (เวเลียบั่ว-
พริล) เวลาสาาง ๆ

พพริส (บั่วพริส) พรืค ปึง เช่น ทซาก
พพริส (ตัวเทียกบั่วพริส) ถีบพรืค

พพริส (บั่วพริส) พร้อย ต่างพร้อย เประ
เป็นจุ ๆ เช่น สพพริส (ซอบั่วพริส)
ชาวเประ เษมาพพริส (เคมาบั่ว
พริส) คำเประ โดยปริยาย หมายถึง
ว่า เศร้าหมอง ไม่บริสุทธี เช่น
จิตตพพริส (เจ็ดบั่วพริส) จิต
เศร้าหมอง สลิตพพริส (เซ็ดบั่วพริส)
ศีลไม่บริสุทธี เศร้าหมอง

พพริส (บั่วพริส) พราด ๆ เสี่ยงกัตุบ ๆ
เช่น มานบงระพพริส (เมอันบ้อง-
ระบั่วพริส) ไก่กันพราด ๆ

พพรวก (บั่วพรวก) เสี่ยงกัณลุ หรือ สวก
อย่างเสี่ยงแทงสิ่งทึ ๆ หรือฟุ ๆ ทึ
ฟุ เช่น สาจเหิมพพรวก (ซจเหิม-
บั่วพรวก) เนอบวมณ

พพรวจ (บั่วพรวจ) ปุก ๆ อย่างน้ำเคือก
เช่น ทักพะพพรวจ (ตักปะหั่วพรวจ)
น้ำเคือกปุก ๆ

พเพริต (บั่วเพริต) ริก ๆ ทิก ๆ แผล็บ ๆ
เช่น ญากัจญ์เจิมพเพริต (ญะยักเจีย
เจิมบั่วเพริต) ยักคั่วแผล็บ ๆ พเพริต-
พพราง (บั่วเพริตบั่วเพริยง) หรือ
พพรางพเพริต (บั่วเพริยงบั่วเพริต)
วิ่งพพรวคพพระลละล้าละล้ง

พเพริม (บั่วเพริม) ยึกเหิม คะนอง เช่น
ตริจจวาเซริมพเพริม (เตรียจจจวา
เจริมบั่วเพริม) ปลาชิวยึกเหิม

พเพริส (บั่วเพริส) ทุเลาขึ้น ค่อยยังชั่ว
เช่นเดียวกับ ปปริส (ปอเประส)

พเพรียก (บั่วเพรียก) ที่มีชืตาเกรอะกรัง
เพราะเป็นโรคจิตสืดวงตาเป็นต้น ไข้ว่า
แกนกพเพรียก (เพนกบั่วเพรียก) หรือ
พเพรียกแกนก (บั่วเพรียกเพนก)

พเพรียบ (บั่วเพรียบ) ปริม แปรอย่าง
เพียบแประ เช่น ทักเพ็งพเพรียบ
มาตจร้าง (ตักเลิงบั่วเพรียบเมือตจร้าง)
น้ำขุ่นปริมชายตลึง

พพรางพเพริต (บั่วเพริยงบั่วเพริต) คุ
พเพริต

พพลาก (บั่วเพลียก) ๑. ที่มีสืหม่น ๆ ที่
กระทำกระต่างอย่างตรกรอยพันรอยจับ

เช่น สัพพะพุลาก์ (ซ็อมบั่วบั่ว-
เพ็ลยัก) ผ่ากระดำกระค่าง สมบุร-
พพุลาก์ (ซ็อมบัวร์บั่วเพ็ลยัก) สีหม่น

๒. ฐุพิษชนิดหนึ่ง มี ๒ ประเภท
คือ พพุลาก์วูลิ (บั่วเพ็ลยักเว้อด)
กับ พพุลาก์ริโหก (บั่วเพ็ลยักกรมโหก)

๓. นาชนิดหนึ่งมีสีหม่น ๆ หากิน
ในเวลากลางคืน

พพุลิกพพุลาก์ (บั่วพุลิกบั่วเพ็ลยัก) กระดำ
กระค่าง มีรอยขีดเลอะเทอะ เช่น
สมบุรพพุลิกพพุลาก์ (ซ็อมบัวร์บั่ว
พุลิกบั่วเพ็ลยัก) สีกระดำกระค่าง

พพุลม, ปแปลม (บั่วพุลม, ปอแปลม)
แผ่ลับ ๆ (อาการเลีย) เช่น
ลิทุบบุมมาตพพุลม หรือ ปแปลม
(ลิทุบอโบร์เม้อดบั่วพุลม หรือ ปอ
แปลม) เลียริมฝีปากแผ่ลับ ๆ

พพัก (บั่วพัวก) ที่มีแต่โคลนและ ๆ ไม่มีน้ำ
เช่น ฎีพพัก ๆ (เดียบั่วพัวก ๆ)
ดินโคลนและ ๆ

พพล (บั่วพวล) ที่ออกมาปุด ๆ เช่น
ทีกเจญพ็รณฐุมพพล (ตีกเจญปี-
รวันทุมอบั่วพวล) น้ำออกจากกรูหินปุด ๆ

พพึง (บั่วพึง) เสียงดังพับ ๆ เช่น รตพพึง
(รวดบั่วพึง) วังพับ ๆ

พพืบ (บั่วพืบ) เสียงดังพับ ๆ อย่างเสียง

สะบัดผ้า เสียงสวบสวบอย่างผ้าชิ้นหนึ่ง
กรอมเสียดสีกับแข็ง

พพล (บั่วพล) พีบ ๆ พีบพับ อย่างนกห้
ฝูงบินผละไป เช่น หวงพุราบเห็รพี-
ญ์บุลวิหารพพล (โพงเพ็รียบเฮอร์-
บัต้อมโบลวิเฮ็รบั่วพล) ฝูงนกพิราบ
บินพีบพับจากหลังคาโบสถ์

พพลิต (บั่วพลิต) เสียงพืด ๆ เช่น โคลงทีก
ชั้นนุฎกญุเห็มพพลิต (โกล้งตีก
จ๊วนนัวนดอกต็องเฮ็มบั่วพลิต) วัวถลา
ลงไปในน้ำหลากหายใจพืด ๆ

พพลิส (บั่วพลิส) ปืด ๆ ปุด อย่างเสียงเชือก
เส้นเล็ก ๆ ขาด

พพง (บั่วพง) โพละเพละ โพล้งเพล้งอย่างเสียง
กระบอกน้ำตาลกระทบกันเวลาขึ้นตาล

พพฐ (บั่วพฐ) โพละ เสียงสิ่งต่าง ๆ กระ
ทบกันหรือเสียงของตก

พพลล (บั่วพลล) สกปรก มีสีเหมือนโคลน
เช่น สมบุรพพลล (ซ็อมบัวร์บั่วพลล)
สีสกปรกเหมือนโคลน เส่ลียักสัพพะ-
พพลล (เซลียักซ็อมบั่วพลล) หนึ่งผ้าสกปรก

พพลน (บั่วพลน) คล่องคอ เช่น เลบ-
พพลน (เลบบั่วพลน) กลิ่นคล่องคอ

พพลา (บั่วพลย) ตันไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง
มีลูกเล็ก ๆ กลม ๆ เนื้อเหนียวลื่น ๆ

พกลากัฟเกลี (บั่วเพ็ลยักบั่วเพฺล) ป้าเป้อ
 เผลอไผล เช่น ญีรพกลากัฟเกลี-
 ซานเล็รเง็กเกลีง (เคอร์บั่วเพ็ลยัก
 บั่วเพฺลเจี้ยนเลอรวังเกเพฺล) เคิน
 เผลอไผลเหยียบบนถ่านติดไฟแดง

พกลากัฟเกลี (บั่วเพ็ลยักบั่วเพฺล) เช่อซ่า
 ป้าเป้อ หลง ๆ ลืม ๆ เช่น ญีร
 พกลากัฟเกลี (เคอร์บั่วเพ็ลยักบั่ว
 เพฺล) เคินเป้อหลงทาง

พกลาม (บั่วเพ็ลยัม) ๑. วาบ ๆ แวววาบ
 เช่น เผลกบนโทรพกลาม (เผลก-
 บ็อนโตรบั่วเพ็ลยัม) ฟ้าแลบแวววาบ
 รตัมพกลาม (เรยะชเมียบั่วเพ็ลยัม)
 รัตมึแวววาบ

๒. ไม่กลัวเกรง (คำใช้ในกาพย์
 กลอน)

พกลีพเกลี (บั่วพลีบั่วเพฺล) เช่อเซอะ
 เช่น ญีรพกลีพเกลี (เคอร์บั่วพลีบั่ว
 เพฺล) เคินเช่อเซอะ

พกลีพกลาม (บั่วพลีบั่วเพ็ลยัม) ลุกกลน
 ใช้ ฤกพาพกลีพกลาม (รักเปี้ยบั่ว
 พลีบั่วเพ็ลยัม) กิริยามารยาทลูกกลน

พกลีพเกละ (บั่วพลีหั่วบั่วเพฺล) ๓
 พเกละ

พกลีพเกละ (บั่วพลีบั่วเพฺล) วับ ๆ
 วาบ ๆ เช่น จงเกียงพกลีพเกละ

(จ้องเกียงบั่วพลีบั่วเพฺล) ตะเกียง
 วับ ๆ วาบ ๆ

พกลิม (บั่วพลีม) ปรีอ ง่วงซึม ใช้ แกนง
 พกลิม (เพนงบั่วพลีม) ตาปรีอ

พกลิมพเกละ (บั่วพลีมบั่วเพฺล) ธิบหรี ๆ
 เช่น จงเกียงพกลิมพเกละ (จ้อง-
 เกียงบั่วพลีมบั่วเพฺล) ตะเกียงธิบหรี ๆ

พกลี (บั่วพลี) ซึมเซื่อง เช่น ฐีการ
 พกลี (เทอการบั่วพลี) ทำงาน
 ซึมเซื่อง อกุญพกลีทาล่ฟริก
 (อ็อกุญบั่วพลีหั่วเตอิลฟริก) นังซึม
 เซื่องจนเข้า

พกลุ (บั่วพลุ) เสียงกังพลุ ๆ

พกลุ (บั่วพลุ) เสียงกัง ต่อม ต่อม หรือ
 ป้อม ป้อม

พเกลี (บั่วเพฺล) เช่อ ๆ เผลอ ๆ เช่น
 ฤกพาพเกลี (รักเปี้ยบั่วเพฺล) กิริยา
 เช่อ ๆ ญีรพเกลี (เคอร์บั่วเพฺล)
 เคินเช่อ ๆ

พเกลี (บั่วเพฺล) ท่อม ๆ ค่อย ๆ เช่น
 ญีรพเกลี (เคอร์บั่วเพฺล) เคิน
 ท่อม ๆ ค่อย ๆ เคิน

พเกลียก (บั่วเพ็ลยัก) ลอบมองเรื่อย ๆ ซึม
 เช่น อกุญพเกลียก (อ็อกุญบั่วเพ็ลยัก)
 นังลอบมองเรื่อย ๆ แบรเมิลพเกลียก
 (แบร์เมิลบั่วเพ็ลยัก) ลอบหันดูเรื่อย ๆ

พแกต (บัวเพต) แวบ ๆ วาบ ๆ เช่น
เจณฺณภูตเกตฺตังแกต (เจณฺณ
คตเพตฺตังแกต) เปลวไฟแลบแวบ ๆ
วาบ ๆ

พแกณ (บัวเพณ) ทะเล้นออก (ถ้าไม่
ควรใช้)

พแกละ (บัวเพละห์) เปราะ (ใช้แก่ปาก)
ใช้ว่า มาตฺพแกละ (เมตฺตบัวเพละห์)
ปากเปราะ พกฺลิตฺพแกละ (บัวเพละห์
บัวเพละห์) เลอะเทอะเปราะเปื้อน

พม (บัวม) เปิบ เช่น พมบาย (บัวมบาย)
เปิบข้าว พมญาคู ๆ (บัวมญูตฺตบัวม
ญูตฺต) เปิบยัด ๆ เช่น สีนํบเพิง-
พมญาคู ๆ เทา (ขนิบเลิงบัวมญูตฺต
บัวมญูตฺตเตวี) กินให้เร็วเข้า เปิบยัด ๆ
เข้าไป

พย (บัวย) หน่ย (ห่วย) ใช้ กุบาลพย
(กุบาลบัวย) ห่วยหน่ย

พร (บัวว์) ๑. พร เช่น สุมพร (โชมบัวว์)
ขอพร โอยพร (ออยบัวว์) ให้พร
ททวลพร (ตฺตวลบัวว์) รับพร

๒. พอน (เรือ) หรือยา เช่น
พรทก (บัวว์ตก) ยาเรือ พอนเรือ
บิทพร (เบตบัวว์) ปิดหรือยาอุดไว้

พร์ (เบือร์) ชนเชื้อชาติหนึ่งอยู่ในเขมร
มีภาษาของตนเอง นับเข้าเป็นพวกกวย

ชำระแค้น และเสกขิง

พร์ณ (เบือร์) สี คุ พร์ณ

พร์สึแพน (เบือร์ซ้อแลน) เครื่องลายคราม
เช่นจานพร์สึแพน(จานเบือร์ซ้อแลน)
จานชามลายคราม

พล (บัวล) ๑. พลทหาร กองทัพ เช่น
พลเอม็รเชิง (บัวลเทม็รเชิง) พล
เดินเท้า ทหารราบ ภูษัพล (พุมบัวล)
ประชุมพล เล็กพล (เล็กบัวล) ยกพล
ปรักพล (ปร็อกบัวล) เดินตรวจพล
ประชุมรพลเพื่อปลุกเสกให้มีชัยชนะ
แกนพล (แกนบัวล) เกณฑ์พล

๒. ข้าไพร่ในสมัยก่อน หมายถึง
สูตรที่นำมาใช้งานหน้าที่ต่าง ๆ ได้แก่
พลพระ (บัวลเพริยะห์) ข้าพระ
พลภูรี (บัวลต้อมเรีย) คนเลี้ยงช้าง
หลวง พลเสะ (บัวลชะห์) คน
เลี้ยงม้าหลวง พลแจว (บัวลแจว)
ฝัพายเรือพระที่นั่ง พลคน (บัวลคน)
พลกระบี่กระบอง สำหรับเล่นถวายทอด-
พระเนตรเป็นครั้งคราว หรือสำหรับ
คุ้มกันพระเจ้าแผ่นดิน พลอกรกุต
(บัวลอองเกียะรัก) ทหารรักษาพระองค์
(เรียกกลายเป็น อองเกียะรัก) ก็มี

พลกการ (เพียะเลี่ยกการ) การขู่ ทวาด
ข่มขู่ ข่มเหง เช่น วาหานเรวี่พลก

การตามอู่เพื่อจับตอติโกตเกรงจวบ
(เวียเถียนเทวอเบ๊ยะเลี้ยกักร์ตามอ้อม
เปอเจ็ดเอ็ดโกตเกรงจวบ) มันกล้า
ทำการข่มขู่ตามอำเภอใจ ไม่กลัวเกรง
กฎหมาย

พลบาลตรี (บ๊วลเลี้ยะบาลตรี) นายสิบตรี
พลบาลโท (บ๊วลเลี้ยะบาลโต)
นายสิบโท พลบาลเอก (บ๊วลเลี้ยะ-
บาลเอก) นายสิบเอก

พลรฐ (บ๊วลเลี้ยะเรียด) ประชาชนพลเมือง
พลาหก (เบ๊ยะเลี้ยะหะกะ หรือ เบ๊ยะเลี้ยะ-
ฮ็อก) ฝน ชีเมฆ เทพผู้บันดาลให้
เกิดฝน วลาหก ก๊ว กู วลาหก

พลีการ, พลีการ (เบ๊ยะลิกักร์, เบ๊ยะลิกักร์)
พลีการ การทำพลีบวงสรวงหรือเช่น
สรวงบูชา พลิกมม ก๊ว (ถนนมาออก
เสียงเป็น พลีการ (ปลีการ์) ก็มี
พลีการ (ปลีการ์) ก็มี)

พลี (เบ๊ยะลี้) ส่วย อากร การเช่นสรวง
บูชา การสงเคราะห์ พลีมี ๕ อย่าง
ด้วยกันคือ ๑. ญาติพลี (เงี้ยเตะ-
เบ๊ยะลี้) การสงเคราะห์ญาติ ๒. อติลิ-
พลี (อะเตะเถะเบ๊ยะลี้) การต้อนรับ
แขก ๓. บัพเพตพลี (บัพเบ๊ยะ-
เปตะเบ๊ยะลี้) การทำบุญอุทิศแก่ผู้
ล่วงลับไปก่อนแล้ว ๔. ราชพลี

(เรียเจี้ยะเบ๊ยะลี้) การอุทิศถวายพระ-
ราชาให้แก่การรับราชการและเสียภาษี
อากรเป็นต้น ๕. เทวตาพลี (เตเวียะ-
ดาเบ๊ยะลี้) การบวงสรวงเทวดา

พลไ, พาไล (เบ๊ยะเลี้ย, เบ๊ยะเลี้ย) พะไล
พาไล ศาลา มักใช้แทนโบสถ์วิหาร
ชั่วคราว ในขณะที่ยังไม่ทันได้สร้าง
โบสถ์ถาวร จึงเรียกโรงอุโบสถ (โรงอุ-
โบะส) ก็ได้ เรียก พนไไล (บ๊วนเลี้ย)
ก็มี

พลั (เบ๊ยะล้ง) ปล้ง เป็นคำใช้กับ กมุล้าง
(ก้อมล้ง) เช่น มานกมุล้างพลั
(เมียนก้อมล้งเบ๊ยะล้ง) มีกำลังแข็งแรง

พลั (บ๊วะส) งู พสักราย (บ๊วะสักราย)
งูจงอาง พสัแซสโค (บ๊วะสัแซสโก)
งูลายม่านพระอินทร์ พสัโพร (บ๊วะส-
เพรีย) งูเห่าทะเลาน พสัตูกแก
(บ๊วะสัตูกแก) งูเขียว พสัพวลิต
(บ๊วะสัพวลิต) งูกระด้าง พสัสม-
ลาบักงูแกบ (บ๊วะสัซ็อมลับก็อง-
แกบ) งูลายสาบ พสัเวก (บ๊วะสัเวก)
งูเห่า พสัแวกรนาม (บ๊วะสัแวกรว-
เนียม) งูเห่าตง พสัแวกฏุก
(บ๊วะสัแวกฏุก) งูเห่าหม้อ
พสัแวกถา (บ๊วะสัแวกถา) งูกันขบ
พสัแวกกรบี (บ๊วะสัแวกกรบี)

พากย (เปี้ยก) คำพูด พากยจ หรือ พากยจโพ (เปี้ยกจ้อม หรือ เปี้ยกจ้อมบั่วห) คำพูดตรงไปตรงมา ไม่มีการเปรียบเทียบ เปรียบเปรย เช่น จาก'สมุก (จักโขมิก) จักตอกสานสมุก พากยเปรียบ (เปี้ยกเปรียบ) คำเปรียบเทียบ ไม่ตรงไปตรงมา เช่น สมุก'สาธจาก'สมุก (ซ้อมเตยสาธ-จักโขมิก) พุดพันกันจักสมุก คือพุดพันกันเหมือนเขาสานสมุก พากยท่นิม หรือ พากยท่นิมท่นิยม (เปี้ยกตวมนึม หรือ เปี้ยกตวมนึมตวมเนียม) คำอุปมาเปรียบเทียบ พากยผุทย (เปี้ยกผุทย) คำตรงกันข้าม เช่น ขุพส (ขุบั่วส) สูง ตรงข้ามกับ ทาบ (เตียบ) ต่ำ

พากยกัพรา (เปี้ยกก้อมเปรีย) คำที่มีอักษรเดียว ๆ ไม่มีรูปสระ ไม่มีตัวสะกด ได้แก่ ก (กอ) คอ ข (คอ) ข้อ ค (กั) ไม้ ง (งั) งอ ต (ตอ) ต่อ ส (ขอ) ขาว เป็นต้น เมื่อเวลาเขียนเข้ากับคำอื่น ทำให้กำหนดยาก ว่าเป็นตัวสะกดของคำที่มาข้างหน้า หรือเป็น พากยกัพรา เช่น เล็ก'ฉาก'เล็ก คือ เล็ก'ดัก'เล็กลง (ยกวางบนคอ) อาจจะอ่านเป็น เล็ก'ดัก'เล็ก (ยกวางยก) ก็ได้

พาง (เปียง) ๑. โอง คุ่ม พางทัก (เปียงตัก) คุ่มน้ำ

๒. เหยี่ยวรุ่งทองน (บางถิ่นเรียก อุก (อก))

พายี (เปี้ยจี้) ม้า (ตัวผู้) ราชศัพท์ใช้ พระที่นั่งพายี (เพี้ยะหัตถ์เนียงเปี้ยจี้) หรือ พระที่นั่งอัสสตร (เพี้ยะหัตถ์-เนียงอะสะดอร์) คือ พระที่นั่งพายี หรือพระที่นั่งอัสสตร พายีมโนมัย หรือ มโนมัยพายี (เปี้ยจี้เมยะโนเมีย หรือ เมยะโนเมียเปี้ยจี้) ม้ามโนมัย ใช้ได้ รวดเร็วทันใจ (ใช้ในกาพย์กลอน)

พาดิช (เปียนิจ) พ้อคำ

พาดิชข, พาดิชย (เปียนิจ) การค้าขาย พาดิชชกมม (เปียนิจเจียะกัม) การค้าพาณิชย์

พาดิชขการ (เปียนิจเจียะการ) คนทำการค้า

พารุณา (เปียร์นะเนีย) พรรณนา เช่นเดียวกับ พรรณนา

พาด (เปี้ยด) วางซึ่งขวางกันข้างบนตั้งใช้ จงพาด (จงเปี้ยด) กับ ฎาก'พาด (ดักเปี้ยด) วายพาด (ไวเปี้ยด) ที่ทั้งข้างบนข้าง ๆ เช่น วายพาดพง'ริก'สาจ'แฉก'โอย'จิต'ซาบ'กุนา (ไว-เปี้ยด'บึง'ริก'ซจ'แฉก'ออย'จิต'เจ้อ'เบ้น) ที่เนื้อเหล็กให้แผ่ติดกัน (จากคำไทย พาด)

พาดบา (เปียดบา) ตะแบงมาน เช่น
พาดบาบุกสุรว (เปียดบาบุกโซรว)
ตะแบงมานคำข้าว (จากคำไทยพาดป่า)
พาทย (เปียด) พิณพาทย์ ใช้กับ พิณ
เป็น พิณพาทย (ป็นเปียด)

พาทยม้าง (เปียดมาง) เป็งมาง

พาธา (เปียดเทีย) เปียดเบียน หม่า

พาน (เปียน) ๑. ก่าย ป็น ปะ ผ่าเข้าไป
ประสบ บุก เช่น พานรบก (เปียน
รวบอง) ป็นรว พานวัง (เปียนเวียง)
ป็นวัง พานไพร (เปียนเพรีย) บุกป่า
พานโตรกพานตร้าง (เปียนโตรก-
เปียนตร้าง) หรือ พานโตรกพานไพร
(เปียนโตรกเปียนเพรีย) หมายถึง
ปริยายว่า พุดหรือทำนอกหล่นนอกทาง
ไม่คิดว่าผิดหรือตก พานเล็ไคระกาจ
(เปียนเลอกุระหักกาจ) ประสบเคราะห์
ร้าย พานสุกน (เปียนสุกน) ประ
สบอุปสรรค แฆสพาน (แฆสเปียน)
สายพาน

๒. พาน เช่น พานสุลา (เปียน
ขลา) พานหมาก พานบารี (เปียน
บาเรีย) พานบุหรี (เรียก เชิงพาน
(เชิงเปียน) ก็ได้) พานพระสุรี
(เปียนเพรียะห์เซรีย) พานพระศรี
พานหมากบุหรีถวายพระราชา

พาน (เปียน) จำนวน ๑,๐๐๐

พานตา (เปียนตา) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีปุ่ม
เรียงกันตามกิ่งเหมือนมีตา มักใช้ทำ
ไม้เท้าหรือไม้ตะพด เรียก ภูมิพานตา
(เดิมเปียนตา) ไม้พันตา

พานเนตร (เปียนเนต) พระอินทร์

พานร (เปียนนัวร์) วานร ลิง

พานา (เปียนเนย) เฉวียงบ่า สะพายเฉียง
เช่น อาจารย์พานาสัพตัส (อาจารย์-
เปียนเนยซอมบิวัดขอ) อาจารย์หม่ผ้า
ขาวสะพายเฉียงบ่า (ซ้าย)

พาบ (เปียบ) ยอบลง ทรุกลง ยวบลง
ม้อย (ใช้แก้หน้า) เช่น รตพาบ
(รวดเปียบ) รอดทรุกลง ฎงแร็กพาบ
(ดองแร็กเปียบ) ไม้คานอ่อนเย็บ
ขังพาบ (จวมจือเปียบ) ใช้ทรุกลง
ฎาก่มุขพาบ (ดัก่มุขเปียบ) ทำหน้า
ม้อย ใช้ ทมุลาคุมุขพาบ (ตัวมเลี้ยก
มุขเปียบ) ก็ได้

พาม (เปียม) แคว ปากคลอง ปากน้ำ

พาย (เปียย) ๑. วายวอด พินาศ เสียหาย
เช่น สุรวพาย (โซรวเปียย) ข้าวเสีย-
หาย อย่างเช่นเพ็ลยลง มานพาย
(เมี้ยนเปียย) ไม้ตายวินาศ

๒. ลม พาย (เปียย) ก๊ว ใช้
พระ นำหน้าเป็น พระพาย (เพรียะห์

เบ็ย) หรือ พระพาย (เพ็ยะหฺเบ็ย)
 พายงาย (เบ็ยเจ็ย) เลินเล่อ มั่งง่าย
 เช่น มนุสฺสพายงาย (มนุสฺสเบ็ย
 เจ็ย) คนเลินเล่อ เชื้อการพายงาย
 (เทวการเบ็ยเจ็ย) ทำงานประมาท
 เลินเล่อ

พายพุย, พายพุย (เบ็ยเย็บ) ทิสพายัพ
 ไซ้ ทิสพายพุย (ติสเบ็ยเย็บ)

พาร (เบ็ยร์) ๑. ย่า เขียบ สะกด ประสบ
 บุค เช่น พารบง (เบ็ยร์บง)
 บุกรัว เถียรพารคล่เมี (เคอร์เบ็ยร์-
 กัวลเชอ) เดินสะกดตอไม้ พารเล็-
 โกระกาจ (เบ็ยร์เลอกระวะหฺกาจ)
 ประสบเคราะห์ร้าย การพาร (การ-
 เบ็ยร์) ป้องกัน

๒. วัน พระพุท พารพุท (เบ็ยร์
 ปุค) วันพุท

พารานสี (เบ็ยเรียนะเซ็ย) เมืองพารานสี

พาล (เบ็ยล) ๑. พาล อ่อน เยาว์ โง่
 ชั่วร้าย เช่น เกมิงพาล (เกมิงเบ็ยล)
 เด็กที่ยังเยาว์อยู่ตั้งแต่ ๑ ขวบถึง ๘ ขวบ
 เรียก พาลทารก (เบ็ยเล็ยะเต็ยร์วัก)
 ก็ได้ มนุสฺสพาล (มนุสฺสเบ็ยล)
 คนโง่เขลา ชั่วร้าย พาลมฺริค หรือ
 พามฺริค (เบ็ยเล็ยะมฺริค) สัตว์ร้าย
 เช่น เสือ เป็นต้น

๒. คนพาล พาลสามัญ (เบ็ยล
 ขาแมน) คนพาลธรรมดา พาลเทริส
 ฆนง (เบ็ยลเตุอะดฺคฺนง) หรือ
 พาลยงฆนง (เบ็ลยงคฺนง) คน
 พาลที่ซึกเหิมไม่กลัวเกรงกฎหมาย

พาล (เบ็ล) และ เช่น กัมพาล (กมเบ็ล)
 ออย่าตะ พาลแพ หรือ แพพาล
 (เบ็ลแป หรือ แปเบ็ล) แอบตะ
 หรือตะนิกตะหน้อย พาลตุรว
 (เบ็ลโต้ว) ตะตอง ปะพาลตุรว
 (ปะเบ็ลโต้ว) กัว

พาลุกา, วาลุกา (เบ็ลลุกา หรือ เว็ลลุกา)
 ทราย คินทราย

พาลุกเจติย (เบ็ลลุกะเจติย) เจติยทราย
 วาลุกเจติย (เว็ลลุกะเจติย) กัว

พาส (เบ็ยะส) ๑. ชิง คาค เช่น พาสสุคร
 (เบ็ยะสสุกัว) ชิงกลอง ชื่นหน้ากลอง
 พาสบารำ (เบ็ยะสบารำ) ชิงหรือ
 คาคปะรำ เข้าปก เช่น พาสกรบ-
 เสียวเกา (เบ็ยะสกรอบเซ็ยวเพ็ว)
 เข้าปกหนังสือ

๒. เต็ยรคาส คาสคิน ทัวไป
 แพร่หลาย ระบาด เช่น ฌีพาส
 (ชือเบ็ยะส) โรคระบาด เถียรพาส
 (เคอร์เบ็ยะส) เกินทัวไป เถ็ยงพาส
 (เกเต็ยเบ็ยะส) เขารู้กันแพร่หลาย

พาสทักพาสฏี (เปยะสติกเปยะส
เตย) ทุกหนทุกแห่ง พาสเพญ
(เปยะสเปญ) หรือ เพญพาส (เปญ-
เปยะส) เกื่อนกลาด ภูาสพาส
(ดะสเปยะส) คารทาสไปทัว โพ-
พาส (โพรเปยะส) อุดมสมบูรณ์
สมบูรณ์เต็มที เช่น จัณโพรพาส
(จอมเนยโพรเปยะส) อาหารอุดม
สมบูรณ์

พาหะ, วาหะ (เปยหะเนยะ, เวยหะเนยะ)

พาหะ เครื่องขับขี่ ใช้นานพาหะ
(เยียนเปยหะเนยะ) หรือ ยานพาหะ
(เยียนเวยหะเนยะ) สัตว์พาหะ
สำหรับขับขี่ ใช้นัตถพาหะ (สัด
เปยหะเนยะ) หรือ สัตถวาหะ
(สัดเวยหะเนยะ)

พิการ (ปิการ์) พิการ เช่น มนุสสพิการ
(มนุสสปิการ์) คนพิการ

พิโคระ (ปิกัระห์) ปรีักษากัน ปรีक्षा
หรือกัน

พิฆาฏ, พิฆาต (ปี้เคียด) พิฆาต ฆ่า

พิจย (ปิโจ) คำใช้กับ พินิตย (ปินิต)
พินิจ เป็น พินิตยพิจย (ปินิตปิโจ)
พินิจพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน

พิจารณา (ปีจาระนา) ๑. การพิจารณา
การตริตรอง หรือ พิจารณา ตริตรอง

เช่น พิจารณาเมิลโทสขุลวน (ปีจาระ
นาเมิลโตะสัคุลวน) พิจารณาอุโทสขัตถ์

๒. ชักใช้ไต่ถาม ชักใช้ยืนยัน
ชักใช้ไล่เลียงเจาะจงเฉพาะเรื่อง เช่น
พิจารณาตัวรอยเมญุขุสตรูว (ปีจา
ระนาตัวรอยเมญุโคะสัโตรูว) ชักใช้
ไต่ถามให้เห็นผลึก

พิจารณา (ปีจาระนา) เข้า อย่างเข้าพระ
เข้าจิรว เช่นเดียวกับคำ ขาว (เจียว)
ใช้แทนคำ ทิฏ (ติฏ) ชื่อ เมื่อใช้
สำหรับพระภิกษุสงฆ์ เช่น โลกกรู-
ตรูวการโยยพิจารณาอุวัชะ (โลก
กรูโตรูวการูออยปีจาระนาเอวียคละห์)
ท่านอาจารย์ต้องการให้ซื้ออะไรบ้าง

พิจิตร, วิจิตร (ปี้เจ็ด, วิเจ็ด) ที่วิจิตรสวย
งามและแปลก ที่ผสมปะปนกัน ใช้คำ
วิจิตร มากกว่า ดู วิจิตร

พิชัย, วิชัย (ปี้เจีย, วิเจีย) ความมีชัย

พิชัยสงคราม (ปี้เจียซ็องเกรียม) ตำรา
พิชัยสงคราม ตำรากลวิธีการรบให้มี
ชัยในการศึกสงคราม

พิชิตมาร (ปี้จิตตะเมียร์) ผู้ชนะมาร พระ
พิชิตมาร (เพรียะหับจิตตะเมียร์)
พระพุทธเจ้า

พิเชฏฐ (ปี้เจ็ด) ที่ประเสริฐสุด ที่เป็นใหญ่
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

พิโธร (ปีโตร) หอมฟุ้ง เช่น กลิ่นพิโธร
(กลิ่นปีโตร) กลิ่นหอมฟุ้ง รุพิโธร
(ทุมปีโตร) ได้กลิ่นหอมฟุ้ง พิโธร
กลิ่นสีล (ปีโตรกลิ่นเซลล์) หอม
กลิ่นสีล (คำใช้ในกาพย์กลอน)

พิน (ปิ่น) พิน ญูพิน (เคยปิ่น)
ดัดพิน

พินพาทย์ (ปิ่นเปี้ยด นิยมออกเสียง ปิ่น-
เปี้ยด) พินพาทย์ ปี่พาทย์ ฆ้อง-
พินพาทย์ (เพลงปิ่นเปี้ยด หรือ ปิ่น
เปี้ยด) ดนตรีพินพาทย์ (แม้ไม่มีพิน
ก็คงเรียกเช่นเดียวกัน เขมรที่รู้ภาษา
ไทย จึงเรียก พิฆาต (ปีฆาต)
ปี่พาทย์ตามไทย)

พิต (ปีด มักออกเสียงปีด) ๑. เรียน กราบ
เรียน บอก พิตทูล หรือ ทูลพิต
(ปีดทูล หรือ ทูลปีด) เพ็กทูล ทูลพ้อง
แอบพ้อง

๒. เบียดเสียด แหวกทาง (เบียด
คนที่แน่นแออัด) เช่น มนุสฺสมรจ-
เอียดแฉนฉาน ทาล์เตยภกลวน-
พิตแซก เท็บเจยรวจ (มนุสฺสวั-
จ้องเอียดแน่นนั้น เทอิลเตยวภกลวนปีด
แจกเต็บเจยรวจ) คนยืนเบียดแน่นจนก
จต้องเบียดตัวแหวกทางจึงออกมาได้

๓. ปีด (คำจีน)

๔. จริง แน่ แน่นอน เช่น
พากยพิต (เปี้ยกปีด) คำจริง นิยาย-
พิต (นิเอยยปีด) พุดจริง ถาตามพิต
(ทาตามปีด) ว่าตามจริง (คำใช้ใน
กาพย์กลอน) พิตชา (ปีดเจีย) แม้่นว่า
ถึงแม้ว่า พิตเต หรือ พิตแมนเต
(ปีดเต หรือ ปีดเมนเต) แม้่นว่า แม้
เช่นนั้นจริงอยู่ และต้องต่อท้ายว่า
เตเถา หรือ ปุ่นเต (เตเถา หรือ ปุ่นเต)
แต่ว่าหรือแต่ว่า

พิตพิล (ปีดปีล) คำใช้กับ รมิลเมิล
(รวมิลเมิล) เมืองมอญ เป็น พิตพิล
รมิลเมิล (ปีดปีลรวมิลเมิล) เช่น
ควรรอยพิตพิลรมิลเมิล (กัรวรอย-
ปีดปีลรวมิลเมิล) พุกกันว่า เพจพิล
(เปจปีล) ก็มี

พิตาน (ปีดาน) เพทาน เช่น พิตานผุทะ
(ปีดานเพติยะห์) เพทานบ้าน พิตาน
สัพต (ปีดานซ้อมปีด) เพทานผ้า
ญูพิตาน (เดรปีดาน) เย็บเพทาน
จงพิตาน (จงปีดาน) ผูกเพทาน
พิตานมาต (ปีดานเมือต) เพทานปาก

พิตักธ (ปีเตียก) ฉลาด ปราชญ์เปื่อง
เก่ง มีความรู้ ขำขันชาญ (คำใช้ใน
กาพย์กลอน) เช่น เมทพิพิทักธ
(เมเตือบปีเตียก) แม่ทัพผู้เก่งกาจ

พิทาย (ปีเตี้ย) เพทาย ไซ้ แก้วพิทาย
(แก้วปีเตี้ย) แก้วเพทาย

พิทุรย, ไพทุรย (ปีตุ๋, ใปีตุ๋) ไพทุรย
เพชรตาแมว ไซ้ แก้วพิทุรย (แก้ว-
ปีตุ๋) แก้วไพทุรย ตบุงพิทุรย
(โตบุงปีตุ๋) ไพทุรยหัวแหวน

พิทุยธร (ปีตเทียทัวร์) พิทุยธร

พิทุรม (ปีตตุรม) แก้วประพาล เรียก
แก้วพิทุรม (แก้วปีตตุรม)

พิธิ, วิธิ (ปีที, วิที) ๑. พิธิ เช่น เรียบ
พิธิเชวับนุญ (เรียบปีทีเทวอน)
จัดพิธิทำบุญ ต่างพิธิบวงสรวงเทวดา
(ตั้งปีทีบวงสรวงเตเวียะดา) ตั้งพิธิบวง
สรวงเทวดา พระราชพิธิ (เพริยะห
เรียดเจียะปีที) พระราชพิธิ

๒. วิธิ เช่น พิธิเวียกราณ
(ปีทีเวียเยกอร์) วิธิในไวยากรณ

พิน (ปีน) ๑. ปีน เช่น เกมมทุกซุกเสียด
ปีน (เกมมตูกจุกเสียดปีน) เด็กไ้
จุกปักปีน โดยปริยายหมายถึง ผู้เป็น
ยอด เป็นจอม เช่น พินพิภพ (ปีนปี-
พิ้ว) ปีนพิภพ คือพระมหากษัตริย์
หรือ ราชาธิราช (จาก ปีน คำไทย)

๒. แผง อย่างแผงตากยา (ไซ้
แถบพระตะบอง)

พินทุ (ปีนโต) ปีนโต เช่น เรียบสมราบ

มวยพินทุ (เรียบซ็อมรับมวยปีนโต)
จัดสำหรับ ๑ ปีนโต

พินัย (ปีเนีย) ๑. วินัย

๒. พินัย เงินค่าปรับเป็นภาคหลวง
เช่น ตูรวมานพินัย (โตรวเมียนปีเนีย)
ต้องเสียเงินค่าปรับ มักใช้ว่า พินัยตาม
โทสเลมัส (ปีเนียตามโตะสเลมอะส)
เงินค่าปรับตามโทษที่ละเมิด

พินิตย (ปีนิต) พินิจพิจารณา เช่น พินิตย
เสจากฎิโอยเมญพิต (ปีนิตซังเกดัย-
ออยเมญปีต) พินิจพิจารณาความให้
เห็นจริง พินิตยพิจย (ปีนิตปีโจ)
พินิจพิจารณา ดู พิจัย

พินิสัย (ปีนีสไสจ) วินิจัย คำใช้กับ
คำ พินิตย (ปีนิต) พินิจ เป็น
พินิตยพินิสัย (ปีนิตปีนีสไสจ)
พินิจพิจารณาแล้วพิจารณาอีก (คำใช้
ในกาพย์กลอน)

พินทง (ปีนตวง) ๑. ชื่อปลาทะเลชนิดหนึ่ง
๒. ชื่อต้มแบบหนึ่ง ก้นสอบปาก
สอบ กลางป่อง เรียก พางพินทง
(เปียงปีนตวง) มวยพินทง (มวยปีน
ตวง) ตุ่มหนึ่ง

พินทุ (ปีนตุ) ๑. จุดพินทุ () นิกทิต(๐)
ที่คำสามัญเรียก ภู่อเล็ก (ด็อมเลอ)

๒. จำนวนร้อยแสนอักโขภินิ

๓. คะแนน เช่น บานพินทุติจ-
 ชางเก (บานปันตุตเจียงเก) ได้
 คะแนนน้อยกว่าเขา โอยพินทุลลิสย
 (ออยปันตุตลอลเชอะล) ให้คะแนน
 แก่นักเรียน

พิบาก (บ้บาก) ลำบาก ยาก เช่น พิบากเรวี่
 (บ้บากเทวอ) ทำได้ยาก พิบากเทา
 (บ้บากเตวี่) ไปลำบาก พิบากจิตต
 (บ้บากเจ็ด) ลำบากยากใจ

พิบิน (บ้เบ้น) คำใช้กับ พิบาก (บ้บาก)
 เป็น พิบากพิบิน (บ้บากบ้เบ้น)
 ลำบากลำบาก

พิผาด, พีผาด (บ้ผาด, บ้ผาด) บ้ผาทย์
 ดู พินพาทย์ (จาก บ้ผาทย์ คำไทย)

พิพทุตสจจา (บ้เบ้อัดเตยะสัจจา) คำจริง
 อันเป็นเหตุให้เกิดความเจริญ เช่นเดียวกับ
 พิกทุตสจจา (บ้เพ้อัดเตยะสัจจา)
 พิธีถอนน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พิพรรณา (บ้เบ้อร์นะเนี่ย) การพรรณา
 พรรณา

พิพรรณ (บ้เบ้อร์) การตั้งแสดง นิทรรศการ
 เช่น เรียบจพิพรรณในผลิตผลทาง
 กสิกรรม (เรียบจอมบ้เบ้อร์เนี่ยเพ็ด
 ท้อลคางกะสะกะม) จัดนิทรรศการ
 ผลิตผลทางกสิกรรม

พิพห (บ้เบี่ย) วิวาท วิวาทมงคล ใช้คู่

กับ อาพห (อาเบี่ยห) เป็น อาพห-
 พิพห (อาเบี่ยหบ้เบี่ยห)

พิพิช (บ้บ้ด) ต่าง ๆ กัน หลายแบบหลาย
 อย่าง เช่น พิพิชสมบตติ (บ้บ้ด-
 ช้อมบ้ด) สมบัติหลายอย่างต่าง ๆ กัน
 พิพิชณท (บ้บ้ดเตยะเพี้ยน)
 พิพิชณท สิ่งของต่าง ๆ พิพิชณท
 มนุทรี (บ้บ้ดเตยะเพี้ยนม้วนดรี)
 พิพิชณทสถาน เรียก พิพิชณท
 สถาน หรือ พิพิชณทาคาร (บ้บ้ด-
 เตยะเพี้ยนสถาน หรือ บ้บ้ดเตยะเพี้ยน
 เตยะเกียร์) ก็ได้

พิภักติ (บ้เพี้ยก) คำใช้กับ รกฺสา (เรี้ยกสา)
 เป็น พิภักติรกฺสา (บ้เพี้ยกเรี้ยกสา)
 แบ่งแยกหน้าที่กันรักษา ผลัดเวรกัน
 รักษา รักษาอย่างทนถนอม

พิภทุตสจจา (บ้เพ้อัดเตยะสัจจา) ดู
 พิพทุตสจจา

พิภพ (บ้พัวบ) พิภพ โลก เช่น ท่างพิภพ
 (เตี้ยงบ้พัวบ) ทั้งพิภพ ทั้งโลก พิภพ
 โลก (บ้พัวบโลก) โลกพิภพ พิภพ
 นาค หรือ นาคพิภพ (บ้พัวบเนี้ยก
 หรือ เนี้ยกบ้พัวบ) นาคพิภพ

พิภากสา (บ้เพี้ยกสา) พิภากษา ปรีกษา
 หรือกันให้เห็นผิดหรือถูก เช่น จำพิ-
 ภากสาคุนาเม็ดสิน (จำบ้เพี้ยกษา

เค็ญยเมิลเซ็น) คอยปรึกษากันคูก่อน
(พูดกลายมาเป็น พืพากสา(บ้บัยักสา)
ก็มี)

พืกาล, พืกาล (บ้เพ้อล, บ้เพ้อล) คิตมนทิล
คิตตรอมตรมโดยมีมนทิล เช่น พืกาล-
กุนงจิตต (บ้เพ้อลคุนงเจ็ด) คิตตรอม
ตรมในใจ มานพืกาล (เมียนบ้เพ้อล)
มีมนทิล

พืเภก (บ้เพก) ๑. พืเภก (เขียน พืเภกสน์
ก็ได้ ชื่อเดิมในภาษาสันสกฤต เรียก
วิฤษณะ)

๒. สมอพืเภก เช่นเดียวกับ
พืเภกก็ ดู พืเภกก็

พืเภก (บ้เพด) สมอพืเภก เรียก สม-
พืเภก (ชะมอบ้เพด) หรือ สมพืเภก
(ชะมอบ้เพก) เรียก สมูว (ชะมัว)
ก็ได้ ดู สมูว

พืมล, วิมล (บ้มวล, วิมวล) พืมล วิมล
ปราศจากมลทิน (คำใช้ในกาพย์กลอน)
พืมาน, วิมาน (บ้เมียน, วิเมียน) พืมาน
วิมาน คือยาน หรือที่ประทับของเทวดา
ปราสาทสำหรับกษัตริย์

พืมพ (บ้ม หรือ บ้ม) พืมพ์ รูปแทน
แบบอย่าง เช่น พืมพปฎิมา (บ้ม
ปะตะเมีย) หรือ พืมพพุทธรูป
(บ้มปุดเทียะรูป) พระพุทธรูป ใช้

กลายเป็น พุมพ ไปก็มี เช่น อกษร-
พุมพ (อักขอร์บม) ตัวพืมพ์ โปะ-
พุมพ (บอะห์บม) ศีพืมพ์

พืมพา (บ้มเบย) พระนางพืมพา เรียก
พระนางพืมพา หรือ พระนางพืม-
พายโสธรา (เพรียะห์เนียงบ้มเบย
หรือ เพรียะห์เนียงบ้มเบยยะโสเทียะ
เรีย)

พืมพิสาร (บ้มบ้ซาร์) พระเจ้าพืมพิสาร

พืราลย์ (บ้เรียด) ถึงแก่พืราลย์ ใช้สำหรับ
พระมเหสีของพระเจ้าแผ่นดินที่ครองราชย์
ใช้ว่า ทรงโสยพระพืราลย์ (ตุ๊ริง-

โซยเพรียะห์บ้เรียด) ทรงเสวยพระ-
พืราลย์ พูดกลายเป็น พืลาลย์ หรือ
วิลาลย์ (บ้เลียดเลียด หรือ วิลียดเลียด) ก็มี

พืรณ (บ้รณ) พระพืรณ เรียก พระพืรณ
(เพรียะห์บ้รณ)

พืรุต (บ้รุต) ๑. ผิด ตรงกันข้าม เช่น
เสกภูฎีพืรุต (ซัจเกฎียบ้รุต) ความ
ตรงกันข้าม

๒. พินิจพิจารณา สังเกตให้เห็นผิด
เห็นถูก เช่น ตรูวพืรุตเมิล (โต๊รว-
บ้รุตเมิล) ต้องพินิจพิจารณา

๓. พืร เช่น จาบพืรุต (จ๊-
บ้รุต) จับพืรุต เพื่อหาความผิด

พืโรธ (บ้โรด) ความโกรธ ความผิด

การทะเลาะขัดแย้ง ศัตรู มักใช้กับคำ
โกรธ เป็น โกรธพิโรธ (โกรดปีโรด)
โกรธพิโรธ ราชศัพท์ ใช้ ทรงพระ-
พิโรธ (ดริ้วเพ็ริยะหีบปีโรด) ทรง
พระพิโรธ

พิล (ปีล) มัว อย่างตามัว พิลแกนก
(ปีลเพนก) มัวตา

พิลาบ (ปีเลียบ) พิลาบ การสะอึกสะอื้น
คร่ำครวญ เช่น พิลาบโสกสฎาย
(ปีเลียบโสกชฎาย) คร่ำครวญโสก-
เสียดาย ยพิลาบ (ยุมปีเลียบ) ร้องไห้
คร่ำครวญ ทวญพิลาบ (ตวญปีเลียบ)
ร้องไห้คร่ำครวญ

พิลาลัย (ปีเลียบลัย) พิลาลัย

พิลาส, วิลาส (ปีเลียบสะ, วิเลียบสะ) พิลาส
วิลาส ทำเอียงกราย เอียงอย่าง ชดช้อย
อ่อนช้อย (คำใช้ในการแสดงพระธรรม
เทศนา และในกาพย์กลอน)

พิลาสณี, วิลาสินี (ปีเลียบสะณี, วิเลียบสะณี)
หญิงแพศยา หญิงที่วางท่า

พิลาสี, วิลาสี (ปีเลียบเซีย, วิเลียบเซีย) ที่มี
ท่าชดช้อย ที่เป็นคนวางท่า พระวิษณุ
พระจันทร์ ฯลฯ

พิส (ปีสะ) ๑. พิช เช่น พิสพล (ปีสะ
บ๊วะสะ) พิชญ พิสขทวย (ปีสะขทวย)
พิชแมลงป่อง กรุนพิส (กรุนปีสะ)

ใช้พิช ถูน้ำพิส (ทูน้าปีสะ) ยาพิช
ยางนอง เช่น พรวญถาบน้ำพิส
(พรวญเลียบบทูน้าปีสะ) ลูกศรอาบยา
พิช คือทากยางนอง

๒. ผีภาพ

พิสมย์ (ปีสะไม) ความอัศจรรย์ ความ
เบิกบาน ความรัก เช่น มานพิสมย์
(เมียนปีสะไม) มีความพิสมย์ เป็น
คำใช้ในกาพย์กลอน เรียกนางผู้เป็นที่
รัก เช่น ป่อนพิสมย์ (โปอนปีสะไม)
น้องรัก แกวพิสมย์ (แกวปีสะไม)
ยอกรัก สวงพิสมย์ (ซวงปีสะไม)
ยอกรัก พิสมย์ ก็ใช้

พิสา, พีสา (ปีชา, ปีชา) ๑. มีโอชารส
เช่น ญาญพิสา (ญัญปีชา) อร่อย
มีโอชารส ถูกปาก จัณพิสา (จ้อม
เนียปีชา) อาหารอร่อย

๒. รับประทาน เช่นเดียวกับ
ททอลทาน (ตั่วตวลเตียน) เช่น
อญเจิญโลกพิสา (อญเจิญโลกปีชา)
อญเจิญท่านรับประทาน

พิสาบ, วิสาบ (ปีซาก, วิซาก) วิสาชะ
เดือน ๖ ใช้ แซพิสาบ (แซปีซาก)
เดือนวิสาชะ นักษัตริ์ที่ ๑๖ เรียก
พิสาขฤกษ (ปีซากะริก)

พิสาขบุชา, วิสาขบุชา (ปีชาชะโบเจีย, วิชา
ชะโบเจีย) วิสาขบุชา

พิศาล, วิศาล (ปีชาล, วิชาล) กว้าง ใหญ่
ประเสริฐ ใช้กับคำ พิเสศ (ปีแซะสั)
พิเศษ เป็น พิเสศพิศาล (ปีแซะสั
ปีชาล) พิเศษพิศาล หรือ วิเสศวิศาล
(วิแซะสัวิชาล) วิเศษวิศาล

พิสิฏฐ, วิสิฏฐ (ปีเส็ด, วิเส็ด) ประเสริฐ
สูงส่ง สวยงาม สดใส เช่น มนุสสุต
พิสิฏฐ (มนุสส์ปีเส็ด) คนประเสริฐ
รบทพิสิฏฐ (รวบอะสัปีเส็ด) ของ
สวยงาม

พิสี, พีสี (ปีเซีย, ปีเซีย) ประเสริฐ เลิศ
วิเศษ ยอดเยี่ยม เช่น ถูพิสี (ถู
ปีเซีย) งามเป็นเลิศ มาสพิสี (เมียะสั
ปีเซีย) หรือ แก้วพิสี (แก้วปีเซีย)
ยอดรัก (คำใช้ในกาพย์กลอน)

พิสุทธ, วิสุทธ (ปีสด, วิสด) บริสุทธิ์
สะอาดหมดจด มักใช้กับ พิเสศ หรือ
วิเสศ เป็น พิเสศพิสุทธ (ปีแซะสั
ปีสด) หรือ วิเสศวิสุทธ (วิแซะสั
วิสด) พิเศษพิสุทธ หรือวิเศษวิสุทธ

พิเสศ, วิเสศ (ปีแซะสั, วิแซะสั) ๑. วิเศษ
เลิศล้ำ แปลกพิเศษ เช่น ยานพิเสศ
(เยียนปีแซะสั) ยานวิเศษ รถพิเสศ
(รืวดปีแซะสั) รถพิเศษ ปรักขาร

พิเสศ (ปะเร็กขาร์ปีแซะสั) บริหาร
พิเศษ รบทวิเสศ (รวบอะสัวิแซะสั)
ของวิเศษ คุณวิเสศ (กุนนะวิแซะสั)
คุณวิเศษ

๒. วิเสศ คนทำกับข้าวถวายพระ-
ราชา เขียน พิเสศ ก็มี

พิโสธ (ปีโสด) พิสุจน์ ลองดู เช่น ตรู-
พิโสธออยเมญพิต (ได้รวปีโสธ
ออยเมญปีด) ต้องพิสุจน์ให้เห็นจริง
พิโสธเมิลสิน (ปีโสดเมิลเซ็น)
ลองดูก่อน

พิสุฎฐาร (ปีสะดาร์) ๑. ความกว้าง ความ
ยาว ความยืดยาว เช่น นิยายโฎย-
พิสุฎฐาร (นิเยียโดยปีสะดาร์) พุด
โดยพิสการ คือ ยืดยาวกว้างขวาง ครอบ
ถ้วน (ตรงข้ามกับ สงเขป)

๒. ชื่อพระอภิธรรม ที่ยาวกว่า
สตตปุปกรณ์ หรือ สปปตปุปกรณ์

พิสนุ, วิสนุ (ปีสัโชนะ, วิสัโชนะ) พระ
วิษณุ หรือ พระนารายณ์

พิสนุการ (ปีสัโชนะการ์ หรือ ปีสัโชนะ
การ์ หรือ ปีสะการ์) พระวิศวกรรม

พิสนัย (ปีไซม) กุ พิสนัย

พิสนุต, วิสนุต (ปีสัสนด, วิสัสนด) ที่มีเกียรติ
มีชื่อเสียงแพร่ไปทั่ว ที่มีผู้นับถือกัน
มาก เช่น อนกปราชญพิสนุต
(เนี้ยกปราชปีสัสนด) นักปราชญ์ที่มีชื่อ

เสียงมีคนนับถือ มานเกรตไธมะ-
พิสุต (เมียนเกรตัมวะหะปะสฺส))
มีเกียรติมีชื่อเสียงแพร่ไปทั่ว

พิฟาร, วิฟาร (ปัลลาร์, วิลลาร์) แมว

พิ (ป) จาก ข้าง ทั้งแต่ เบื้อง เช่น
มกพิณ (โมกบิณ) มาจากไหน
บานพิณมก (บานบิณโมก) ได้จาก
ไหนมาสมัญญพิณมาต (ซ็อมเตียญ
ปี่เมียด) พุดออกจากปาก เทาพิพริก
(เตวูปพริก) ไปตั้งแต่เช้า พิมุขพิโกรย
(ปิมุขบิโกรย) ข้างหน้าข้างหลัง
พิเฉวพิสุฎา (ปี่เชวบิซุดา) ข้าง
ซ้ายข้างขวา ถ้านซ้ายถ้านขวา จาก
ถ้านซ้ายจากถ้านขวา พิเลพิโกรม
(ปี่เลบิโกรม) ข้างบนข้างล่าง จาก
ข้างบนจากข้างล่าง พิเพรงพิริท
(ปี่เพรงพิริท) ตั้งแต่คิกคำบรรพ์

พิง (ปิง) ๑. โถดินแบบหนึ่ง เช่น ทีก
๑ พิง (ตีกมวยบิง) น้ำ ๑ โถ

๒. ปีสาย ผีพราย ใช้เฉพาะเวลา
สวดมนตร์ว่าคาถาไล่ผีปศาจ ตั้งชื่อว่า
สูตรอาคมญูพิง (โสตาภิวัมญู-
บิง) สวดอาคมไล่ผีปศาจ

พิงพ (ปิงบิง) ไม่รวกเช่น โถนลพิงพ
(โตนลบิงบิง) ไม่ถ่อไม่รวก

พิงพาง (ปิงเบียง) แมลงมม ถับกพิงพาง

(ซ็อมบกบิงเบียง) รังแมลงมม สรไส
พิงพาง (ซอร์ไซบิงเบียง) ไยแมลง
มม พิงพางพากม (บิงเบียงเบียก
มว) แมลงมมชักโย

พิงพาง (บิงเบียง) บัณเฑาะว์ เรียก สกร
พิงพาง(ซกัรวบิงเบียง) ครแลงพิงพาง
(กัรวรเลบิงเบียง) แกว้งบัณเฑาะว์

พิชคณิต (ปี่เจียะเกียะนิต) วิชาพิชคณิต

พิชคาม, พิชคราม (ปี่เจียะเกียะม, ปี่เจียะ-
เกียะม) พันธุ์ไม้ (ภูตคาม หรือ
ภูตคราม (พุตะเกียะม หรือ พุตะ-
เกียะม) ก็ใช้)

พิผาด (ปี่ผาด) ปี่พาทย์

พิเพราะ (ปี่เพราะ) เพราะ เพราะแต่
เหตุแต่

พิมเพิ่ม, เพมเพิ่ม (ปิมเบ้ม, เปมเบ้ม)

เปะปะ อย่างคนตาบอด หรือเดินในที่
มืด เช่น เจริพิมเพิ่ม (เดอรปิมเบ้ม)
เดินเปะปะ เพิ่ม ๆ (เบ้ม ๆ) ก็ใช้

พิร (ปี่) จำนวนสอง

พิโร (ปี่ระห) ไพเราะ เช่น สัมเพงพิโร
(ซ็อมเลบปี่ระห) เสียงไพเราะ
นิยายพิโร (นิเยียบปี่ระห) พุดเพราะ
เจริญพิโร (เจริญปี่ระห) ร้อง
เพลงเพราะ พิโรพิสา (ปี่ระหบิซา)
ไพเราะน่าฟัง

พิสา (ปี่ชา) คู พิสา
 พิสี (ปี่ชี) คู พิสี
 พิง (ปิง) ๑. พิง อาศัย เช่น พิงเคโอย-
 สรเสรสับตุร (ปิงเกออยซอร์เซร์-
 ซ้อมบด) พิงเขาให้เขียนจดหมาย
 พิงบุญเค (ปิงบนเก) พิงบุญเขา
 พิงกันตเค (ปิงกัวนันตเค) อาศัยหรือ
 พิงความคิดเขา พิงเผือก (ปิงแพือก)
 พิงพิง พิงพาอาศัย พิงพาก (ปิงเขียก)
 พิงพากันและกัน พักพิง
 ๒. เบียด เช่น โคพิงทุกรทะเล
 (โกปิงตุกรวเตะห์) วัวเบียดทบเกี่ยว
 พิด (ปัด) หรือ พิต (ปัด) กัว่า
 พิต (ปัด) ๑. คู พิง ๒.
 ๒. ปลาที่มีเกล็ดชนิดหนึ่ง พวก
 เดียวกับ ปลาพูลง (พรวูลง) ที่ว่า
 เป็นปลาจำพวกเดียวกับปลาแมงเม่าแต่
 ขนาดใหญ่เต็มที
 พิบ (ปิบ) เสียงดังอย่างเสียงตบหรือทุบ
 กัน เป็นต้น
 พิต (ปัด) พยายามเต็มกำลัง หวดเต็มเหนี่ยว
 เช่น วายพิต (ไวปัด) ตีเต็มเหนี่ยว
 เสียงดังปัด อย่างเสียงถ้ายาต
 พุก (ปุก) ๑. ผุ เช่น เหม่พุก (เขอปุก)
 ไม้ผุ โอสพุก (โอะสูปุก) ฟืนผุ
 สัพตพุก (ซ็อมบิวคูปุก) ผ้าผุ

๒. สิ่งที่คล้ายหนวด อย่างหนวด
 กุ้ง กุ้งใช้ พุกกัพิส (ปุกกัอมป๊ะส)
 หนวดกุ้งฝอย พุกบงก (ปุกบ้องกอง)
 หนวดกุ้ง

๓. พ่อ เป็นคำตัดมาจาก อาพุก
 หรือ โอ้วพุก (อาปุก หรือ โอ้วปุก)
 เช่น ขุนผู้ตรูวเทาชาขัณวสพุก (คุณ-
 ใดรวเตวีเจียจัวมนวะสูปุก) ฉันท้องไป
 เป็นตัวแทนพ่อ

พุกจงกา (ปุกจงกา) เกรา เช่น โกร-
 พุกจงกา (โกร์ปุกจงกา) โจนเกรา
 ทุกพุกจงกา (ตูกปุกจงกา) วัเกรา
 พุกจุม (ปุกจุม) ต้นหนวดพราหมณ์ ว่า
 เป็นต้นไม้เล็กจำพวกกุหลาบ มีดอก
 เป็นช่อ มีลักษณะเหมือนหนวดแมว

พุกบงก (ปุกบองกอง) ต้นผักเบ็ด เป็น
 หน้าชนิดหนึ่งมีลักษณะเหมือน หนวดกุ้ง
 พุกมาต (ปุกเมียด) หนวด เช่น โกรพุก-
 มาต (โกร์ปุกเมียด) โจนหนวด
 ทุกพุกมาต (ตูกปุกเมียด) วัหนวด
 พตพุกมาต (บิวคูปุกเมียด) ตัดหนวด
 พง (ปง) ๑. กำใช้กับ โปะ (บ๊ะห์) ท้อง
 เป็น โปะพง (บ๊ะห์ปง) มีท้อง
 (คำสุภาพ) (จาก พง คำไทย)

๒. เชือกมัดท้องสัตว์ ใช่ว่า แขนส-
 พง (แคะพง) จงแขนสพง (จงแคะ
 พง) ผูกเชือกมัดท้องสัตว์

พุด (ปุด) มารยา ทำมารยา เช่น
 มานพุด (เมียนปุด) มีมารยา วาพุด-
 เรวชาณ (เวียปุดเทวอเจียช้อ) เขา
 ทำมารยาทำเป็นเจ็บ พุดตบุด (ปุด-
 ตบุด) มารยาสาโดย เล่ห์เหลี่ยม
 พุดพุนาย (ปุดเพนีย) ทำบิตเบี้ยว
 ค้อร้น พุดพยุสน (ปุดพยุวะส)
 ทำพยศอย่างว้าว หรือม้าพยศ สมลาบ-
 พุด แกล้งทำไม่รู้ไม่เห็นเหมือนตาย

พุดเชล (ปุดเชล) ๑. ว่านชนิดหนึ่ง มี
 ต้นใบและดอกคล้ายกับพุทธรักษา

๒. ต้นโพทะเล โพธิ์เชล (โพเชล)
 ก็เรียก

พุดลูง (ปุดลูง) มะเขือพวง เรียก
 ตรูปลูง (ตริอบลูง) หรือ
 ตรูปพุดลูง (ตริอปุดลูง)

พุทธ (ปุด) พุทธ พระพุทธเจ้า เรียก
 พระพุทธ (เพรียะห้ปุด) พระพุทธ
 ขาบรมครู (เพรียะห้ปุดเจียบอรอม-
 เมียะกรู) พระพุทธเจ้าเป็นบรมครู
 พระพุทธชาวมุจาส (เพรียะห้ปุด-
 เจียมุจาส) พระพุทธเป็นเจ้า พุทธกาล
 (ปุดเทียะกาล) พุทธกาล ใช้ โพธิกาล
 หรือ โพธิสมัย (ไปทิกาล หรือ ไปท
 ะไม) ก็ได้ หมายถึงเวลาที่พระพุทธ
 เจ้าทรงดำรงพระชนม์ชีพอยู่ พุทธฎีกา

(ปุดเทียะเดียกา) พระพุทธวณะ ที่
 เรียกบาลี ถือเป็นหลักแห่งพระพุทธ-
 ศาสนา คำพุดคำสั่งของพระเถระผู้ใหญ่
 ก็เรียก พุทธฎีกา ถ้วย เช่น โลก
 คุรมานพุทธฎีกา (โลกครูเมียน
 ปุดเทียะเดียกา) ท่านอาจารย์กล่าว
 สถาปพระพุทธฎีกาโลก (ชุดับ-
 เพรียะห้ปุดเทียะเดียกาโลก) พึงคำ
 ของท่าน พุทธภูมิ (ปุดเทียะพุม)
 บารมีที่บำเพ็ญเพื่อให้ได้เป็นพระพุท-
 ธเจ้า ใ้ว่า บัเพญพุทธภูมิ (บ้อมเบญ
 ปุดเทียะพุม) บำเพ็ญพุทธภูมิหรือ
 บำเพ็ญบารมี พุทธมามกะ (ปุด
 เทียะเมียเมียะกะห้) พุทธมามกะ
 ผู้นับถือศาสนาพุทธ พุทธศาสนา
 (ปุดเทียะชาสะนา) เช่น อนักกาน-
 พุทธศาสนา (เนี้ยกกันปุดเทียะชา-
 สะนา) ผู้ถือพุทธศาสนา พุทธศาสนิก
 (ปุดเทียะชาสะนิก) พุทธศาสนิกชน
 เรียก พุทธศาสนิกชน (ปุดเทียะ-
 ชาสะนิกกะจวน) ก็มี พุทธานุญญาต
 (ปุดเทียะนุญญียัด) พุทธานุญาต
 วินัยสงฆ์ที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตไว้
 คือ ทรงยอมให้ประพฤติหรือให้ปฏิบัติ
 ได้เพราะเลเห็นว่ามีประโยชน์ ทรงข้าม
 กับ พุทธบัญญัติ (ปุดเทียะบัญญัติ)

พุทธบัญญัติ พุทธธานุสสติ (ปุตเตย-
นะสสะเตสะ) พุทธธานุสสติ การระลึกนึก
ถึงพุทธคุณ พุทธโอวาท (ปุตเตยยะ-
โอวาท) พุทธโอวาท

พุทธโฆสะ, พุทธโฆสะจารย์ (ปุตเตยยะโฆสะ,
ปุตเตยยะโฆสะจารย์) พระพุทธโฆสะจารย์

พุทธชาติ (ปุตเตยยะเจียด) พุทธชาติ
ศกภาพุทธชาติ (พุกาปุตเตยยะเจียด)
ศอกภาพุทธชาติ

พุทธิ (ปุตฺติ) บัญญาความฉลาด ความ
เข้าใจ เช่น มนุสฺสमानพุทธิ (มนุสฺส
เมียนปุตฺติ) คนมีปัญญา

พุทธิวิปลาส (ปุตฺติวิปลาส) สติปัญญา
แปรปรวน สติปัญญาเสียไป หัวสมอง
หมุน

พุทธิ (ปุตฺติ) พุทธิ คำอุทานแสดงความ
สังเวชใจ ไช้ โอ พุทธิ (โอ ปุตฺติ)
โอ พุทธิ พุทธิเอ๋ย (ปุตฺติเอ๋ย)
พุทธิเอ๋ย หรือ โอ พุทธิเอ๋ย (โอ
ปุตฺติเอ๋ย) โอ พุทธิเอ๋ย ก็ได้

พุทรา (ปุตฺเตรีย) พุทรา มีสองชนิด พุทราธิ
(ปุตฺเตรียทม) พุทราใหญ่คืออย่างลูก
กลมหรือลูกยาว พุทราตุจ (ปุตฺเตรีย-
โตจ) พุทราเล็กคือพุทราพื้นเมืองลูก
กลม ๆ เล็ก ๆ

พุท (ปุต) ๑. คนมีปัญญา นักปราชญ์
พรชน (ปุตเตยยะจัน) ก็ได้

๒. วันพุธ เรียก โฉงพุธ (ไทงปุต)

พุน (ปุน) คอน เช่น พุนบงเวจ (ปุน-
บ้องเวจ) คอนห่อผ้า พุนลือ (ปุนเลื่อย)
คอนกระจาด โดยปริยายหมายความว่า ลำ
เอียง เช่น กาดักฎิพุน (กัตเกดัยปุน)
ตักสินคคิลำเอียง

พบบ (ปบบ) เสียงตกดังต๊ับ หรือ หวดดังป
พมพ (ปม) พิมพ์ กู พิมพ

พฐ (ปฐ) น่วม เช่น พฐาจ (ปฐจ)
นื้อน่วม แผลเนื้อพฐ (แผลเชอปฐ)
ผลไม้น่วม พดกลายเป็น พฐ หรือ พด
(ปฐ หรือ ปด) ไปก็มี พฐพง (ปฐพง)
พพอง พองเห่อขึ้นเป็น ปนจนนื้อหนา
พฐิจุต (ปฐิจุต) กังวลใจอย่างยิ่ง

พด (ปด) ๑. น่วม กู พฐ

๒. เมาคั่วยึ่งมีพิษ เช่น ผุสิดพด
(ผุสิดปด) เห็ดเมา ถุนำพด (ทุนำปด)
ยาเบื่อ พดระทะ (ปดระทะ) เมารด
พดระลก (ปดระลก) เมาคลิ้น ตูรีพด
(ตูรีปด) ปลาเมา (ด้วยยาเบื่อ) โดย
ปริยายหมายความว่า หมกมุ่น เช่น พดแลบง
(ปดแลบง) หมกมุ่นกับการเล่น (พนัน)

พะ (ปะ) ๑. ผ้า เช่น พะโอส (ปะ-
โอส) ผ้าพื้น พะเณ (ปะ-
เณ) ผ้าไหม พะชัญข้างผทะ (ปะ-
ชัญข้างผทะ) ผ้าผ้าน

๒. เค็ดเค เช่น บายพะ (บายปะห์) ข้าวเค็ด ตักพะ (ตักปะห์) น้ำเค็ด พะโพร (ปะห์โพรี) บันคาลโทษะ อย่างแรง

พ (ป) อาผู้ชายหรือนำผู้ชาย หรือเรียก คนที่อายุน้อยกว่าพ่อแม่ของตน

พุก (ปุก) ๑. พุก เบาะ เช่น พุกก (ปุกกัว) พุกยักนุ่น พุกจิบึง (ปุกจ้อมบึง) พุกยักค้วยฟาง พุกรถ (ปุกกรวด) เบาะ รถ พุกญาตักญาตัสฟี (ปุกญ้อตักกัวญ้อตักข้อมเลีย) พุกยักนุ่นยักสาลี

๒. นกกระจาบ เรียก จาบพุก (จาบปุก)

พูก (ปูก) เก่ง เชี่ยวชาญ ชะงัด ไขว่ มนุสสุพูก (มนุสสุปูก) คนเก่ง โกลพูก (โกปูก) วัวเก่ง วัวชำนาญ งาน สมภูพูก (ข้อมเตียปูก) คำพูดเก่ง พูกสมภู (ปูกข้อมเตีย) เก่งการพูด พูกแตก่างเกือก (ปูกแตก่างเดก) เก่งแต่การนอน พูกเรียน (ปูกเรียน) เก่งเรียน เรียนพูก (เรียนปูก) เรียนเก่ง ถิ่นพูก (ถิ่นปูก) ยาชะงัด เพทพูก (แปดปูก) หมอเก่ง

พุก (ปูก) พืชพันธุ์ เผ่าพันธุ์ เช่น พุกเฌี (ปูกเชอ) พันธุ์ไม้ พุกสุรว (ปูกโซรว)

พันธุ์ข้าว สุรวพุก (โซรวปูก) ข้าว พันธุ์ โปตพุก (โปดปูก) ข้าวโพด พันธุ์ พุกแขมร (ปูกแควร์) พันธุ์แขมร พุกสัตรีย์ (ปูกสัด) ชื่อ กษัตริย์ พุกโกแขมร (ปูกโกแควร์) พันธุ์วัวแขมร พุกสะเทส (ปูกสะห์เตะส) พันธุ์ม้าเทศ

พุด (ปุด) บันก้อน บิดผ้า เช่น พุดบาย (ปุดบาย) บันก้อนข้าว พุดสัพทัก (ปุดข้อมบิวตักตัวตัก) บิดผ้าเปียก

พูก (ปูก) ขวานแบบจีน เช่นเดียวกับ ปูก (ปูก) (คำจีน)

พูน (ปูน) ๑. พูน เช่น พูนภู (ปูนเคีย) พูนดิน โดยปริยายหมายความว่า สร้างเพิ่มพูน เช่น กพูนสมบัตติ (กอปูนข้อมบัตติ) ก่อเพิ่มพูนสมบัติ

๒. โน ไปขึ้น เช่น สุมาพูน (ซูมาปูน) บ่าไป

๓. คุ่มกันเป็นพวกชนิด ๆ กัน เช่น หวงโกเผือลพูน (โพงโกเผือลปูน) ผุ่งโกแตกตันไปเป็นพวก มนุสสุเผือลพูนจะพูนเฟิ่ง (มนุสสุเผือลปูนโจะห์ปุนเลิง) คนแตกตันไปมาเป็นพวก ๆ

พูก (ปูก) คำใช้กับคำ พูก (ปูก) เก่ง เชี่ยวชาญ เป็น พูกพูก (ปูกปูก) เก่งเหมาะจะ

พวก (พวก) พวก เช่น กำนพวก (กำพวก)
 ถือพวก เล็กๆ หนาพวก (เล็กเหนียว-
 หนาพวก) ยกกันเป็นพวก พวกเก้ง
 (พวกเก้ง) พวกเด็ก พวกม้า
 (พวกม้า) เพื่อน เพื่อนรัก

พวก (พวก) ๑. ชื่อต้นไม้เล็ก ๆ พวกหนึ่ง
 ใบแหลม ๆ ลูกสุกกินได้ มีรสหวาน
 อมฝาดนิดหน่อย

๒. กระอ่อมแบบหนึ่ง ตรงกลาง
 บ้าง ตรงคอกคอก สูง ปากผาย มักใช้
 ใส่หน้าต่าง เรียก กุ่มพวก (กุ่มพวก)
 ที่กุ่มพวก (ที่กุ่มพวก) น้ำ
 กระอ่อมหนึ่ง

พวก (พวก) ๑. สีส้ม เช่น กล้วยแกวพวก
 (กล้วยแกวพวก) สีส้ม กล้วยแกว
 (กล้วยแกว) สีส้มให้เกิดไฟ

๒. ความ ร่วม เช่น พวกแซด
 (พวกแซด) ความแซด พวกไถ่
 (พวกไถ่) ร่วมมือกัน

พวก (พวก) แอบ แอบซ่อน เช่น พวก
 กุญแจ (พวกกุญแจ) แอบซ่อน
 ในป่า

พวก (พวก) ๑. ฟุ้ง เช่น พวกถั่ว
 (พวกถั่ว) ฟุ้งหอก พวกถั่ว
 (พวกถั่ว) ฟุ้งหอก โดยปริยาย
 หมายถึง เต็มที่ ให้วิ่งเต็มที่ เช่น

บิฬายสะพวยเพญ์เลื้อย (บิฬาย
 พายสะพวยเพญ์เลื้อย) ห้อมมาให้
 วิ่งเต็มที่

๒. บินโดยหุบปีกทั้งตัวลงมาเต็ม
 แรง เช่น ตูมตพวยจะ (ตูมตพวย
 จะ) แร้งบินทั้งตัวลง

๓. ลูกทอย เช่น เพิ่งตามพวย
 (เพิ่งตามพวย) ขึ้นตามลูกทอย โปะพวย
 (โปะพวย) ตกลูกทอย

พวก (พวก) เชือกพวน พัวไร้ม (พัวไร้ม)
 เชือกพวนบ้าน พัวไร้ม (พัวไร้ม)
 เชือกพวนบ้านขนาดใหญ่ที่สุด พัวไร้ม
 (พัวไร้ม) รากไทรย่อย พัวไร้ม
 (พัวไร้ม) หรือ ไร้ม (ไร้ม) เส้นเอ็น

เพ็ (เพ็) ไม้ ทำเป็นไม้รั้ว ไม่เห็นไม้ได้ยืน
 เช่น เพ็ไร่ชาสวรรค์ (เพ็ไร่ชาสวรรค์)
 ไม้ ทำเป็นถาม ไร่ไร่เพ็ (ไร่ไร่โดย
 เพ็) ถามทำเป็นไม้รั้ว พุดเพ็ (พุดเพ็)
 ทำเป็นไม้

เพ็ (เพ็) ตมที่มีสนุ่นหรือพืชต่าง ๆ ขึ้น
 เบียดกันแน่น จนดูเหมือนไม่มีน้ำข้างใต้
 เช่น เพ็ไร่ไร่ (เพ็ไร่ไร่) เติบโต
 บนสนุ่น

เพ็ ๆ (เพ็ ๆ) เชื้อ ๆ เช่น มนุส-
 เพ็ ๆ (มนุสเพ็ ๆ) คนเชื้อ ๆ

เพ็ญเพ็ญ ๆ (เดอร์เบ็ก ๆ) เดินเชื่อง ๆ
 เพ็ง (เบ้ง) ๑. แอ่น เพอ เช่น เพ็งทรง
 (เบ้งตรง) แอ่นอก เพ็งโพะ (เบ้ง
 บัวะห์) แอ่นพุง ทรงเพ็ง (ตรงเบ้ง)
 ออกแอ่น

๒. ชะง่อนผา เรียก เพ็งกนั

๓. เพ็ง (คำไทย)

เพ็ด (เบ็ด หรือ บัด) เริ่มปวดตบ ๆ เช่น
 บุตเพ็ด (โอะสเบ็ด) เริ่มปวดผี มัก
 ใช้ว่า จาบเพ็ด (จับเบ็ด) เริ่มปวด
 ผีเพ็ด (ช้อเบ็ด) จับปวด

เพ็บ (เบ็บ) พบโดยบังเอิญ เช่น เพ็ญ ๆ
 เทา สราบแต่เพ็บ (เดอร์ ๆ เดวี
 ขรับแต่เบ็บ) เดิน ๆ ไป ทนใดก็พบโดย
 บังเอิญไม่ได้คาดฝัน มักใช้ เพ็บประทะ
 (เบ็บประเดะห์) พบปะ เพ็บพะ
 (เบ็บเบะห์) พบปะ

เพ็ม ๆ (เบ็ม ๆ) ค่อย ๆ ย่อง เดินเปะปะ
 เพราะมืด เช่น เพ็ญเพ็ม ๆ (เดอร์เบ็ม ๆ)

เพ็ย (เบ็ย) บั บู้ เบี้ยว แบบฉิรูป
 เช่น จรมะเพ็ย (จรมะห์เบ็ย)
 จมกบ ถาสเพ็ย (ทะสเบ็ย) ถาด
 เบี้ยว เพ็ญชานเพ็ย (เดอร์เจี้ยน
 เบ็ย) เดินเหยียบบนเพ็ยปจ
 (เบ็ยปจ) บู้ บุนิบ บิตเบี้ยว

เพียบ (เบียบ) เพียบ เช่น ทุกเพียบ

(ตูกเบียบ) เรือเพียบ โดยปริยาย
 หมายถึง หนัก อย่างอาการไข้ เช่น
 ช้งเพียบ (จ้วมจ้อเบียบ) ไข้เพียบ

เพียร (เบียร์) เวร เช่น จงเพียร (จง
 เบียร์) ผูกเวร สรายเพียร (ขราย
 เบียร์) แก้วเวร มนุสสุมานเพียร
 (มนุสส์เมียนเบียร์) คนมีเวร รวจาก
 เพียรโพระสรายเพียร (รวจากเบียร์
 พุระห์ขรายเบียร์) หลุดพ้นจากเวร
 เพราะแก้วเวร

เพก (เปก) ยิ่ง อย่างยิ่ง หนัก เกินไป เกิน
 คว เช่น ล้อเพก (ล้ออเปก) สว
 ยิ่ง ปรไพเพก (ปรอเบ็ยเปก) สว
 งามอย่างยิ่ง ขูล้างเพก (คูล้างเปก)
 เข้มแข็งนัก ขลังนัก ภาจเพก (ภาจเปก)
 ร้ายนัก เจริญเพก (เจริญเปก) มาก
 เกินไป หัวสเพก (ฮัวส์เปก)
 เหลือเกิน

เพจน์ (เบ็จ) พจน์ พากุยเพจน์ (เบ็ยัก
 เปจ) ถ้อยคำ อนุจะพากุยเพจน์
 (เน็ยักจะห์เบ็ยักเบ็จ) คนรู้จักถ้อยคำ
 ใช้ พัจน์ ตามรูปเดิมก็มี ดู พัจน์

เพจพิล (เบ็ยปิล) เพ่งพิศ เพจพิลรมิล
 หรือ รมิล เม็ด (เบ็ยปิลรวมิล หรือ
 รวมิลเม็ด) เมียงมองอย่างเพ่งพิศให้
 เห็นชัดเจน

เพชยันต์, เวชยันต์ (เปจเจียะเยี่ยน, เว
เจียะเยี่ยน) ชื่อปราสาท หรือ ราชรถ
สำหรับพระอินทร์ เรียก ปราสาท-
เพชยันต์ (ปราสาทเปจเจียะเยี่ยน)
ปราสาทไพชยนต์ รถเพชยันต์ (รวด
เปจเจียะเยี่ยน) รถไพชยนต์

เพชฌฆาฏ (เปจเจียะเคียด) เพชฌฆาต

เพชร (เปจ) เพชร เช่น จัญเจียนเพชร
(เจียนเจียนเปจ) แหวนเพชร

เพญ (เปญ หรือ ปญ) เต็ม เช่น ทักเพญ
ทาง (ตักเปญเปียง) น้ำเต็มท่วม แฉอด
เพญโพะ (แซอดเปญบ๊ะห์) อิ่มเต็ม
ท้อง มนุสสองกุยเพญโรง (มนุส
อ้องกุยเปญโรง) คนนั่งเต็มโรง เพญ
การ (เปญการ) ได้การหรือใช้การได้
อย่างเต็มที่ เช่น มนุสสเพญการ
(มนุสสเปญการ) คนที่ใช้การได้
อย่างเต็มที่ เพญกมฺลาง (เปญก้อมลาง)
เต็มกำลัง เต็มแรง เช่น เชื้อการเพญ-
กมฺลาง ทำงานเต็มกำลัง เต็มแรง
เพญกัโละ, เพญกรมฺ (เปญก้อม
ลอะห์, เปญกรอมฺ) เป็นหนุ่มเป็นสาว
เต็มตัว เพญจิตต (เปญเจ็ด) เต็มใจ
ชอบใจเพญจห (เปญจ้อมฮอ) เป็ดหมก
เป็ดเต็มที่ กังใช้ เป็กเพญจห (เป็ก
เปญจ้อมฮอ) เลงเพญจห (เลงเปญ
จ้อมฮอ) เล่นเต็มที่ เพญจหัง (เปญ

จวมตัง) มีวัยรุ่นเต็มที่ เพญจห
(เปญจวมฮั้ว) สูงเต็มที่ เพญไญ
(เปญไค) เต็มฝีมือ เต็มกำลัง ไม่อ้อม
ไม่ห้วนเกรง เช่น เลงโอยเพญไญ
(เลงออยเปญไค) เล่นให้เต็มฝีมือ
เพญไญเพญเชิง (เปญไคเปญเชิง)
เต็มฝีมือเต็มฝีมือ เพญที (เปญตี)
เต็มที่ เพญทัง (เปญตวมเอ็ง)
เต็มกำลังความสามารถ เพญบนทุก
(เปญบ๊อนตัก) เต็มระวาง เต็มที่
เพญชิง (เปญทัง) เต็มที่ เต็มลักษณะ
เต็มความสามารถ เพญบุรณมี (เปญ
โบระนะเมีย) วันเดือนเพญ วัน
พระจันทร์เต็มดวง เพญมาต (เปญ
เมียด) เต็มปากเต็มคำ ไม่ห้วนเกรง
เช่น สฎฐาเพญมาต (เซฎฐาเพญ
เมียด) พูดว่าเต็มปากเต็มคำ คือว่าจ้ง ๆ
เพญรงวาล (เปญรงว้อล) เต็มขนาด
เช่น เชื้อการเพญรงวาล (เทวการ-
เปญรงว้อล) ทำงานเต็มขนาด เพญ-
รบง (เปญรวบง) ถึงขนาด ครบครัน
เช่น เชื้อการเพญรบง (เทวการเปญ
รวบง) ทำงานถึงขนาด เพญเลญ (เปญ
เลญ) เต็มกำลัง บริบูรณ์ ครบครัน
เช่น เชื้อการเพญเลญ (เทวการเปญ-
เลญ) ทำงานเต็มกำลัง รกสึเพญเลญ

(รวกขี้เบญญ์) หากินเต็มกำลัง เพญสนธิก (เบญญ์ขึ้นทัก) เต็มกำลัง ยิ่งนัก มากมาย กึกก้อง เช่น เลงโอย เพญสนธิก (เลงออยเบญญ์ขึ้นทัก) เล่นให้เต็มกำลัง เพญโพร หรือ โพร เพญ ดู โพร	(เบียดเป็น) กตเคี้ยวเวียนวน เช่น ญลวเพนพัทฐ (โพลัวเป็นเบียด) หนทางกตเคี้ยวเวียนวน
เพทย, แพทย (เบียด) แพทย์ เรียก คุรุ- เพทย (คุรุเบียด) หรือ เพทยหุม (เบียดหุม) มนุทรีเพทย (ม้วนตี่- เบียด) โรงพยาบาล เพทยสตุว หรือ แพทยสตุว (เบียดสัด) สัตวแพทย์	เพบ (เปบ) ทำปากเบะ หรือ เบ้าปากแสดง การเยาะเย้ยหรือ คอยจับผิด ใช้ เพบ- มาตโอย (เปบเมือตออย) เบ้าปากให้ เพบชราย (เปบเจ็รย) ก๊ว เพบ- แจบบ (เปบแจบบ) ทำปากเบะ เพบ (เปบ) คำที่พูดให้เด็กเล็ก ๆ เบะหรือ ร้องให้
เพทยมนุทรี (เบียดเยยะม้วนตี่) โรงพยาบาล	เพมเพิ่ม (เปมเบ้ม) ดู ป้มเพิ่ม
เพทยวิทยา, เพทยวิชา (เบียดเยยะวิตเทีย, เบียดเยยะวิตเจีย) วิชาแพทย์ เช่น เรียนเพทยวิทยา (เรียนเบียดเยยะวิต เทีย) เรียนวิชาแพทย์	เพล (เปล) เวลา เช่น เพลบาย (เปลบาย) เวลาอาหาร เพลเชวการ (เปลเทว การ) เวลาทำงาน เพลเญก (เปลเตก) เวลานอน เพลทึนเร (เปลตีวมเนรี) เวลาว่างไม่มีธุระ
เพทยสาสูตร (เบียดเยยะชะ) ตำราแพทย์ เช่น ญลลันตามเพทยสาสูตร(พ็อม ทุนันตามเบียดเยยะชะ) ผสมยาตาม ตำราแพทย์	เพลา, เวลา (เปเล็ย, เวเล็ย) กาล เวลา
เพน (เป็น) ๑. ชก เช่น พสเพน (ปัวะส เป็น) ฆชก	เพสุยา, เวสุยา (เปะสุยา, เวะสุยา) หญิง แพศยา หญิงโสเภณี
๒. กตเคี้ยว กตไปเคี้ยวมา เช่น มนุสสรตเพนจะเพนเล็ง (มนุสรวด เป็นโจะที่เพนเล็ง) คนวิ่งคตไปเคี้ยวมา เจนนพัทฐ (เป็นเบียด) หรือ พัทฐเพน	แพ (เป) ๑. กระตอกบกล้วยทำเป็นรูป สี่เหลี่ยมไล่ของเสียบบาล แสนแพ (แซนเป) การทำพิธีเสียบบาลคล้ายกับ เช่นผี ต้องทำนัตริเสียบไว้ที่เปทั้งสี่มุม เอาขี้เถ้าทำเป็นคนอยู่ตรงกลาง สี่แพ (ชีเป) โดยปริยาย หมายถึง จะกละ เพราะกินของเสียบบาล มนุสสสี่แพ

(มนุสส์ขีเป) คนจะกละ

๒. คำใช้กับคำ พาลี่ (เบือล)
กู พาลี่

แพง (เปง) ถ้วย ถ้วยแก้ว แพงเต
(เปงเต) ถ้วยน้ำชา เต ๑ แพง
(แตมวอยเปง) ชา ๑ ถ้วย กาเหว ๑ แพง
(กาแฟมวอยเปง) กาแฟ ๑ ถ้วย แพง-
อาโก (เปงอาโก) ถ้วยตะไสสำหรับ
นั่งขนมถ้วยฟู แพงจก (เปงจก)
จก เช่น ฝักถุน้ำ ๑ แพงจก (เพ็ก
หนัามวอยเปงจก) ถมยา ๑ จก

แพทย (แปด) แพทย์ เช่นเดียวกับ เพทย
กู เพทย

แพน (เปน) ๑. ขัตสมาธิ องคุยแพน
(อองคุยเปน) นั่งขัตสมาธิ แพนแข็ง
(เปนแข็ง) ขัตสมาธิ เช่นเดียวกับ
แพนแณน (เปนเพนน)

๒. ตะกร้ออย่างหนึ่ง ลูกเล็กसान
ถ้วยหนังสัตว์หรือปึกสัตว์ สำหรับเตะถ้วย
ฝ่าเท้าหรือส้นเท้า เช่น เลงสี่แพน
(เลงเขียเปน) เล่นตะกร้อดังกล่าว ทาต
สี่แพน (เทอียดเขียเปน) เตะตะกร้อ
ดังกล่าว

ไฟ (เบือ) ๑. ไฟ มาตราเงินมีราคาเท่า
กับ ๒ เซนต์ ปุราก ๑ ไฟ (ปุระก
มวอยเบือ) เงิน ๑ ไฟ (จากไฟคำไทย)

๒. กระบุงขนาดเล็กแบบหนึ่ง รูป
ร่างเตี้ย ๆ เช่น สุรว ๑ ไฟ (โชรว
มวอยเบือ) ข้าวหนึ่งกระบุง ลือไฟ
(เลือยเบือ) กระบุงชนิดที่เรียก ไฟ

ไฟทूर (เบือตุร์) กู พิทूर

ไฟร์ (เบือ) เวร ใช้กับคำ โทส (โตะส)
โทษ เป็น โทสไฟร์ (โตะสเบือ)
โทษกับเวรหรือโทษที่เป็นเวร

ไฟร์ (เบือรี) ผู้มีเวร ผู้จองเวร คัทรู

ไฟสุรพน (เบือซุรอบ) ท้าวเวสวัณ คือ

ท้าวกุเวร เจ้าแห่งทรัพย์ คนในสมัย
ก่อนถือว่ามิภูมิเทวดา พวกหนึ่งที่อยู่ตาม
เรือกวสวไร่นาเป็นเจ้าแห่งข้าวและพืชผล
ทั้งปวง จึงเรียก พระไฟสุรพน
(เพรียะห์เบือซุรอบ) และบางคนถือว่า
ข้าวเป็นเจ้าเหนือทรัพย์ทั้งปวง จึงเรียก
ข้าวว่า พระไฟสุรพน (เพรียะห์-
เบือซุรอบ) ไปด้วย แม้วที่ใช้ไถนา
บางคนก็ถือว่า มีความสำคัญในการทำนา
ทำให้มีข้าวขึ้นมาได้ ก็เรียกว่า
ไฟสุรพน (เบือซุรอบ) ด้วย

ไฟ (โโป) ปลาเทโพ เรียกเต็ม ๆ ที่โพ
(ดีโป) หรือ ตูรีที่โพ (เตรียดีโป)

โพง (โโปง) ๑. กระพอง ปุ่มสองปุ่มที่
หัวช้าง เรียก โพงภูรี (โโปงด้อมเรีย)

๒. ทุ่น โปะโพง (บอะห์โปง)

ทอดท่อน ทั้งท่อน จงโพง (จงโพง)
ผูกท่อน

๓. พวงชูชีพ เช่น โดงโพงแหล
(โดงโพงแหล) เกาะพวงชูชีพ้วยน้ำ

๔. ใบไม้ที่ขดเป็นวงสำหรับใส่ข้าว
เรียก โพงสุรว (โพงโซรว)

๕. เตาขนาดใหญ่ที่ก่อบนดินสำหรับ
เคี่ยวน้ำตาลโตนดหรือสำหรับหุงข้าวต้ม-
แกง เรียก โพงสุกร (โพงซุกร) ^{โพงซุกร}
เตาที่เคี่ยวน้ำตาล

โพงพาย (โพงเปี้ย) แผลใส่เครื่องเสียบาล
ลายนํ้าไปให้พวกผีปีศาจ เวลาที่ในบ้าน
เมืองเกิดโรคภัยไข้เจ็บรุนแรง เรียก
ซุนโพงพาย (จุนโพงเปี้ย) ถ้าทำ
เหมือนรูปเรือสำเภา เรียก ซุนสำเภา
(จุนซอมเปี้ยว) แผลใหญ่สำหรับเนรเทศคน
ต้องโทษก็เรียกโพงพาย ตูรวโทสบณ
แฉดโพงพาย (โตรวโตะสับอนแดด
โพงเปี้ย) ต้องโทษลดยแพ

โพงมงค (โพงม้งเกียะ, โพงมง) พระธรรม
๗ ประการเป็นองค์แห่งการตรัสรู้มรรค-
ผล มักเรียก สัตตโพงมงค (สัตตะ
โพงม้งเกียะ หรือ สัตตะโพงมง)

โพง (โพง) ข้าวโพง โพงขุสาย (โพง
คุสาย) ข้าวโพงข้าวเจ้า โพงภูณเ็บ
(โพงค้อมเน็บ) ข้าวโพงข้าวเหนียว

โพธิ์ (โพธิ์) พระโพธิญาณ ต้นโพธิ์ที่
พระพุทธเจ้าประทับนั่งใต้ต้น จนกระทั่ง
ตรัสรู้พระโพธิญาณ เรียก โพธิ์พริก
(โพธิ์พริก) โพธิ์ (โพ) ก็เรียก

โพธิ์บาย (โพธิ์บาย) ต้นโพธิ์บาย ต้นโพ
ชนิดใบเล็ก ชนิดใบใหญ่ เรียก โพธิ์ธิ
(โพธิ์)

โพธิ์วังส (โพธิ์วัง) ฐานันดรพระราชาคณะ
ในประเทศเขมร ที่เป็นสมเด็จพระเจ้าก็มี เรียก
สมเด็จพระโพธิ์วังส(ซอมคัจเพ็ระที่
โพธิ์วัง)

โพธิ์สดว (โพธิ์สด) พระโพธิสัตว์

โพธิ์สมภาร (โพธิ์ซอมเพียร) โพธิ์สมภาร
การส่งสมบุญบารมีเพื่อให้ได้ตรัสรู้เป็น
พระพุทธเจ้า

โพธิ์สาต (โพธิ์สาต) ส้มเกลี้ยง เรียก กุรุจ
โพธิ์สาต (กุรุจโพธิ์) ทั้งนี้เพราะ
ส้มเกลี้ยงมีมากในจังหวัดโพธิ์สาตนี้

โพน (โพน) ต้นไม้ชนิดหนึ่งจำพวกมะกอก
ลูกมีรูปร่างคล้ายกัน แต่ใบใหญ่กว่า

โพนสวา (โพนสวา) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบ
เหมือนกับใบสะเดา ใช้เป็นอาหารวัว

โพน (โพน) ตะปบ หรือโอบขึ้นทั้งมือทั้งเท้า
เช่น โพนเพ็งสสร (โพนเล็งซอซอร์)
โอบขึ้นเสา

โพร (โพธิ์) โปน พุน เอ่อล้น เช่น
ทีกโพรมาตัจรุง (ตีกโพธิ์เมือตัจรุง)

น้ำเอ่อล้นตลิ่ง พฟักแกนกโพ
(บัวปักเพนกวโปร์) ช้ตาเกรอะกรัง
โพรเพญ หรือ เพญโพร (โปร์เบญ
หรือ เบญโปร์) เต็มเพียบพูนขึ้น พะ-
โพร (ปะห์โปร์) เตือกคั่น

โพรย์ (โปเรยะยม) กุ โพลย์

โพล (โปล) พุด บอก บ่น ว่า แดง แสด
บอกบทพากย์ เช่น โพลพากย์พิต
(โปลเบย์กบัต) พุดคำจริง โพลโทส
(โปลโตะส) นินทา กล่าวโทษ โพล-
รงว (โปลรวังว) พุดกล่าวโทษหรือ
บ่นจู้ บ่นเรื่อยไม่หยุดปาก โพลโลจน
(โปลโลจน) บอกบทละครรำ พากย์โชน

โพลย์ (โปเลยะยม) ตันเลียบครุฑ โพรย์
(โปเรยะยม) ก็เรียก

โพ (บั่วห์) ๑. ท้อง ฦโพ (ช้อบั่วห์)
ปวกท้อง เข้มโพ (เข็มบั่วห์)
ท้องขึ้น จุกโพ (จุกบั่วห์) จุก เสียต
โพ (เสียตบั่วห์) เสียตท้อง จม
แอตโพ (จอมแอตบั่วห์) กินให้
อ้มท้อง โพโคโพกรบี่ (บั่วห์
โกบั่วห์กรอเบย์) ท้องว่วท้องควาย
โดยปริยายหมายถึงคนที่กินจุกกินจิก ผิด
เวลาผิดเคย คนที่กินมากเกินไปประมาณ

๒. ไล่ กระเพาะ เช่น โพโค-
โพชรุก (บั่วห์โกบั่วห์ชรุก) ไล่วัว

ไล่หมู หรือกระเพาะวัวกระเพาะหมู
เช่น บบรโพโค (บอบอร์บั่วห์โก)
ข้าวต้มไล่หรือกระเพาะวัว บบรโพ
ชรุก (บอบอร์บั่วห์ชรุก) ข้าวต้มไล่
หรือกระเพาะหมู

๓. ท้อง มีลูก ไล่ว่า มานโพพุง
(เมียนบั่วห์ปง) มีท้อง มานไผทโพ
(เมียนเพตย์บั่วห์) มีท้อง มีครรภ์

๔. พุง เช่น ฎะโพ (โตะห์บั่วห์)

ลงพุง

๕. ส่วนที่อยู่คั่นในของบางสิ่งบาง
บางอย่าง เช่น โพธสสี่ (บั่วห์หะ
เซีย) ท้องไม้ไผ่ โพธางโตนต
(บั่วห์เทียงโตนต) ท้องทางตาล

โพญ์เล็ง (บั่วห์ด้อมเล็ง) ท้องน้ำที่ขึ้น
หรือที่กำลงขึ้น เรียก โพญ์เพ็งทนเล
หรือ สู่ทัง (บั่วห์ด้อมเล็งตัวนเล หรือ
สู่ตัง) ท้องแม่น้ำหรือคลองขึ้น ตรงกัน
ข้ามกับ โพธมรุก (บั่วห์ช้อมรอก)
ท้องแม่น้ำลงหรือกำลงลง

โพธ่าง (บั่วห์ดั่ง) ไล่ เช่นเดียวกับ
โพธเวียน (บั่วห์เวียน)

โพพุง (บั่วห์ปง) ท้องมีลูก กุ โพ

โพภลาญ (บั่วห์เพลียญ) ผีตะมอย
เกิดโพภลาญ (เกิดบั่วห์เพลียญ)
เป็นผีตะมอย

โพะม้าย (บ๊วะห้มมาย) พ่อหม้าย เช่น
 ปรุสโพะม้าย (โปะระสั๊บ๊วะห้มมาย)
 ชายพ่อหม้าย เนาชาโพะม้าย (เนวี
 เจียบ๊วะห้มมาย) อยู่เป็นพ่อหม้าย โพะ
 ม้ายสลาบปรุพนุช (บ๊วะห้มมายซลับ
 ปรอบ๊วน) พ่อหม้ายเมียตาย โพะม้าย
 แลงปรุพนุช (บ๊วะห้มมายแลงปรอบ๊วน)
 พ่อหม้ายทั้งเมีย โพะม้ายปรุพนุชแลง
 (บ๊วะห้มมายปรอบ๊วนแลง) พ่อหม้ายเมีย
 ทั้ง กู เมม้าย ถ้าย

โพะเวียน (บ๊วะห้เวียน) ไล่ ลำไล่ โพะ-
 เวียนตุง (บ๊วะห้เวียนโตจ) ลำไล่เล็ก
 โพะเวียนธิ (บ๊วะห้เวียนทม) ลำไล่
 ใหญ่ โพะเวียนโพะต้าง (บ๊วะห้เวียน
 บ๊วะห้ตัง) ลำไล่ใหญ่เล็ก

โพะสมรอก (บ๊วะห้ซ็อมรอก) กู โพะภูเฝ้า
 โพะอัมเบง (บ๊วะห้ฮ้อมเบง) เถาวัลย์ชนิด
 หนึ่ง ใบแฉก ๆ มีกลิ่นขมกลืน ๆ
 เรียก วลิตโพะอัมเบง (เว้อลบ๊วะห้
 ฮ้อมเบง) เถาบ๊วะห้ฮ้อมเบง

เพา (เบ๊ว) ๑. สุกท้อง กูเนา (โกนเบ๊ว)
 ลูกสุกท้อง ป่อนเพา (โปอนเบ๊ว)
 น้องสุกท้อง ลีสุยเพา (เขอะสั๊เบ๊ว)
 นักเรียนคนสุดท้าย

๒. สามเสา สามขา เช่น โปะ-
 เพาภูาสุมล (บอะห้เบ๊วคำซ็อมล)

ตอกไม้สามเสาในดินสำหรับตั้งหม้อกะทะ
 หุงต้ม เพาแฉก (เบ๊วแฉก) เหล็ก
 สามขาสำหรับตั้งหม้อกะทะหุงต้ม

พุ่ม (ปุม) ไม่ มี เช่น พุ่มานเพย (ปุม
 บานเคย) มิได้เลย พุ่มโคตเกรง (ปุม
 โกดเกรง) ไม่ยำเกรง พุ่มาปจิตต
 (ปุมเก้อบเจ็ด) ไม่พอใจ พุ่มปรเสี
 (ปุมปรอเซอร์) ไม่ประเสริฐ พุ่มวลู
 (ปุมโซวลู) ไม่ค่อยสวย ไม่ค่อยดี
 พุ่มูรปุนมาน (ปุมูร์ปุนมาน) ไม่
 นานเท่าไร เทาพุ่มาน (เตวีปุมคาน)
 ไปให้ได้ พุ่มา (ปุมเจีย) ไม่ดี
 เสร้าหมอง เจ็บไข้ พุ่มาเบี (ปุม-
 เจียเบอ) พุ่มาเบีบี หรือ พุ่มาเบี
 (ปุมเจียเบอเบีย หรือ ปุมเจียเบียเบอ)
 ไม่สู้ดี พุ่มสมเบี (ปุมซ็อมเบอ) หรือ
 พุ่มสมเบีเบี (ปุมซ็อมเบียเบอ) ไม่สมควร
 ไม่น่าเลย พุ่มลงเพีย (ปุมลึงเลย) ไม่
 นานเลย เช่วพุ่มเกิด (เทวอปุมเกิด)
 ทำไม่ได้

พุ่มา (ปุมเจีย) เป็นที่รัก ประเสริฐ เฉลียว
 สดใส มักใช้ในกาพย์กลอน เรียกหญิง
 คนรัก หมายถึงออกรัก ว่า แกวพุ่มา
 (แกวปุมเจีย) แก้วยอกรัก ป่อนพุ่มา
 (โปอนปุมเจีย) น้องยอกรัก เพาพุ่มา
 (เบ๊วปุมเจีย) น้องรัก มาสพุ่มา
 (เมียะสั๊ปุมเจีย) ยอกรัก

พู่เจอร์ (ปุมเจอร์) ขอให้แต่ ตามแต่ เช่น พู่เจอร์ทรงเมตตา (ปุมเจอร์ต้วรงเมตตา) ตามแต่ทรงเมตตา ไม่รู้ ไม่รู้จัก เช่น พู่เจอร์อิริยา (ปุมเจอร์เอะระะยา) ไม่รู้อิริยาบถ (คำโบราณ มักใช้ในกาพย์กลอน)

พู่ชุกาล (ปุมชุกาล) ผิดกาลเวลา ผิดฤดูกาล เช่น เหตุพู่ชุกาล (แฮตปุมชุกาล) เหตุผิดกาลเวลา เกดถึงพู่ชุกาล (เพดถึงปุมชุกาล) ผ่นผิดฤดูกาล (พูดว่า พู่ชวักาล (ปุมจวักาล) ก็มี)

พู่โนะ, พู่โนะโสต (ปุมนะหฺ ปุมนะหฺโสต) มิฉะนั้น หรือมิฉะนั้น ในการใช้เข้า ประโยคมักจะมีคำ ฤา (หรือ) หรือ ฤากี้ (หรือก้อ) หรือไม่ก็ ฤาธา (หรือทา) หรือ ว่า อยู่ในประโยคแรกต่อไปเป็น พู่โนะ และสุดท้ายเป็น พู่โนะโสต เช่น ประโยคแรก.....ฤา (หรือ)..... พู่โนะ (มิฉะนั้น...) พู่โนะโสต (หรือมิฉะนั้น)

พู่แสน (ปุมแสน) ๑. ต้นพิมเสน เป็นต้นไม้ขนาดเล็ก ใบมีกลิ่นหอม ใช้ทำเป็นเครื่องหอมหรือทำยารักษาโรค

๒. พิมเสน ที่มาจากต่างประเทศ เรียก พู่แสนเทศ (ปุมแสนเตะสฺ) พิมเสนเทศ

๓. มะม่วงพิมเสน เรียก สวายุพู่แสน (ซวายุปุมแสน) (จาก พิมเสน คำไทย)

พันท (ปุมพันด) การตัด (คำแต่งใหม่จาก พต (พันด) ตัด ผัก) เช่น เถื่อนะ-สุรวณาส์เชวี่พันตพู่เกิดเท (เชอนิษฐ์ชรวณนะสฺเทวอปุมพันดปุมเกิดเต) ไม่นี่เพราะนักทำการตัดไม่ได้เลย

พันทัก (ปุมเนี้ยก) ที่พันทัก ที่พักอาศัย ที่พึ่ง เช่น มานพันทัก (เมียนปุมเนี้ยก) มีที่พันทัก มานเจ้าห่วยนาย-ชาพันทัก (เมียนเจ้าวายนี้อยเจียปุมเนี้ยก) มีเจ้านายเป็นที่พึ่ง สุมพันทัก (โหมปุมเนี้ยก) ขอเป็นที่พึ่ง

พันท (ปุมพันด) ความจริง

พันทิง (ปุมพันง) ที่พึ่ง เช่น มานพันทิง (เมียนปุมพันง) มีที่พึ่ง เชวี่ชาพันทิงเก (เทวอเจียปุมพันงเก) ทำ (ตน) เป็นที่พึ่ง แก่เขา อางพันทิง (อางปุมพันง) อ่างที่พึ่ง มานแต่สลิ้งสจจชาพันทิง (เมียนแตเชลนึ่งสจเจียปุมพันง) มีแต่ศีลกับสัตย์ เป็นที่พึ่ง

พันทูก (ปุมพันูก) กอง เช่น พันทูกอเบิง (ปุมพันูกอ้อมเบิง) กองฟาง พันทูกฎี (ปุมพันูกเคีย) กองดิน

พันทูด (ปุมพันูด) ก้อนที่ปั้น เช่น พันทูดบาย (ปุมพันูดบาย) ข้างบัน

พันทูน (ปุมพันูน) การพูน เช่น แถมพันทูน-ฎีตรวงกนแลงเนะโอยขพสฺบันตจ-

เพี้ยต (แทมปุมนุนเตยตฺร็องก๊อแลง
นิหื้อออยขบว่ะสับบอนเตยเตยด) เพิ่ม

การพุนดินตรงที่นี้ให้สูงอีกนิด

พันวด (ปุมนวด) ไม้ตีไฟ

พันเียร (ปุมเียร) เวร การจองเวร

พันโนล (ปุมโนล) ๑. พากย์ ทำนองพากย์
บทพากย์ เรียก บทพันโนล (บ๊อดปุม
โนล)

๒. กาพย์ชนิดหนึ่ง มีลักษณะคล้าย
ฉับ คือ วรรคแรกมี ๖ คำ วรรคที่ ๒
๔ คำ วรรคที่ ๓ มี ๖ คำ

พำ (เปี่ยม) คาบ เช่น ฉมาพำกุน
(ขมาเปี่ยมโกน) แมวคาบลูก พำคราบ
(เปี่ยมเกร้อบ) หรือ เปี่ยมคราบ
(เปี่ยมเกร้อบ) กระสนป็น (มักเป็น
ลูกปราย) ที่ฝังเข้าไปในเนื้อ ครั้นหายแล้ว
เนื้อก็จะขึ้นมาเต็ม พำตรโนต (เปี่ยม
ตรอโนต) หมายถึงปริยายว่า ที่ไม่เสร็จ
เด็ดขาด ไม่ทันปรากฏ ที่คลุมเครือ
ลับๆ ล่อๆ เช่น สมภูพำตรโนต
(ซ้อมเตยเปี่ยมตรอโนต) คำพูดคลุม-
เครือ นิยายพำตรโนต (นึเยีย
เปี่ยมตรอโนต) พูดคลุมเครือ พำ-
พากย์พำสมภู (เปี่ยมเปี้ยกเปี่ยม
ซ้อมเตย) หรือ นำพำพากย์พำสมภู
(เนี่ยมเปี่ยมเปี้ยกเปี่ยมซ้อมเตย) คาบ
คำพูดไปบอกอีกข้างหนึ่ง โดยปริยาย

หมายความว่า พุดยั้ง ยุแห่ พำยัวร์
(เปี่ยมยัวร์) ทั้งคาบทั้งหว โดยปริยาย
หมายความว่า ช่วยเหลือรับทำกิจธุระให้ได้
สำเร็จตามประสงค์ ใช้ ภูก้นำพำยัวร์
(เด็กเนี่ยมเปี่ยมยัวร์) พำสับก (เปี่ยม
ซ้อมบอ) คาบเปลือก คือไม้ที่ตาก
เปลือกไม่หมด สมภูพำสับก (ซ้อมเตย
เปี่ยมซ้อมบอ) โดยปริยายหมายความว่า
คำพูดที่ไม่หมด พำสุราย
(เปี่ยมซุราย) ไม้หรือเสาที่กระฟ
รวมเป็นเนื้อเดียวกับแก่น เรียก สสร
พำสุราย (ซอซอร์เปี่ยมซุราย) สมภู
พำสุราย (ซ้อมเตยเปี่ยมซุราย) โดย
ปริยายหมายความว่า คำพูดผิด ๆ ถูก ๆ เอา
แน่ไม่ได้

พำพริง (เปี่ยมปริง) ไข่กับ อนุญาต
(อ้อนดาด) ลั่น อนุญาตพำพริง
(อ้อนดาดเปี่ยมปริง) ลั่นสคำ หรือ
ส่มวงคำ ไข่แก่สนัข

พำง (เปียง) ก้น ก้น บังหน้า เช่น ฉมพำง
(ขัวรเปียง) ยืนกัน ยืนบัง ยกขุดวน-
พำง (ยวักขุดวนเปียง) เอาตัวบัง ช่วย
การป้องกัน ด้วยอุบายอย่างใดอย่างหนึ่ง
เหมือนคนยืนกันยืนบังไว้

พะ (เปยะห์) ๑. คำใช้กับ เพ็บ (เป็บ)
พบโดยบังเอิญ เป็น เพ็บพะ (เป็บ
เปยะห์) พบกันโดยบังเอิญ

๒. ชะ คำอุทาน เมื่อพบศัตรูโดยบังเอิญ หรือพบโจร พบคนร้าย สัตว์ร้าย กิริ้องทวาดให้อีกฝ่ายหนึ่งตกใจ เช่น พะ
อาโจร จาบว่าโอยบาน (เปื่อยที่อาโจร จับเวียออยบาน) ชะ อ้ายโจรจับมันให้ได้
- พุกุล** (พุกุล) พิกุล ฝูกาพุกุล (พุกาพุกุล) ดอกพิกุล
- พุนง** (พุนง) คนบ้า มีอยู่ในป้าติดกับเขตกระแจะกับสติงแตรง บัดันบัญญัติให้เรียกว่า **แฆมรเล** (แฆมรเลอ) เขมรบน แขน
- พุนาย** (เพนัย) ๑. หน่ยไปข้างหนึ่ง เหรือย้วย เช่น **สาจส์พตพุนายมขาง** (ซัจซอมบวดเพนัยมคาง) เหรือฝ่ายว้ยไปข้างหนึ่ง โดยปริยายหมายความว่า บิดเบี้ยวใช้ **พุดพุนาย** (ปุดเพนัย) ทำบิดเบี้ยวคอรัน **กู พุด**
๒. ทางข้างเผือก ใช้ **เซ้งพุนาย** (เจ้งเพนัย) **กู เซ้งพุนาย**

- พุนิด** (พุนิด) ต้นไม้พวกมะดัน มะตูม มีหลายอย่าง ที่มีผลเล็กก็มีใหญ่ก็มี
- เพนียด** (เพนียด) ๑. เพนียดข้งข้าง เพนียดหนึ่งข้งข้างเพียง ๘ เชือกเท่านั้น (จากเพนียด คำไทย)
๒. ที่ที่เป็นโคกหรือเนินเตี้ย ๆ อยู่ติดกับปากบึงต้น ๆ ที่มีน้ำท่วมนองเจ้งถ้าตั้งบ้านเรือนบนที่ดินที่เป็น เพนียด เช่นนี้เรียก **ภูมิเพนียด** (พุมเพนียด) ถ้าสร้างวัดที่นั่นก็เรียก **วัดตเพนียด** (เวียดเพนียด)
- ไพุน** (เพนัย) ที่ขึ้นสองเท่า ที่มากขึ้นกว่าก่อนเป็นสองเท่า เช่น **กรุนไพุน** (กรุนเพนัย) ใช้ขึ้นสองเท่า **ลกไพุน** (ลวกเพนัย) ปรับเพิ่มสองเท่า เป็นคำกลายมาจาก **พินัย** (ปีนัย)
- เพนา** (เพนัว) มะตูม มีหลายชนิด ได้แก่ **เพนาพงมาน** (เพนัวปวงเมอัน)

หมายเหตุ ตามหลักการออกเสียงของเขมร พ ต้องออกเสียง ป แต่เมื่อมีพยัญชนะอื่น โดยเฉพาะ ย ร ล ว ง น ม มาควบกล้ำ กลุ่มชน ทองคำวรรณ ผู้ทำไว้แต่เดิม ออกเสียงเป็น พ ทุกคำไป ซึ่งเป็นที่น่าฉงน ว่าผู้ทำอยู่ในถิ่นที่ออกเสียงอย่างนั้นหรืออย่างไร หรือจะบันทึกผิด ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะเขียนเป็น พ ทุกคำ แม้จะไปปรากฏในที่อื่น ๆ อีกก็ตาม ข้าพเจ้าจึงตัดสินใจเขียนคำออกเสียงตามผู้ทำไว้เดิม ที่จริงก็เสียใจที่ไม่ได้สอบถามไว้ก่อน เพราะเท่าที่ตรวจทานกัน ยังมาไม่ถึงคำนี้ บัดันไม่อาจหาตัวผู้ทำไว้เดิมได้ ข้าพเจ้าก็ไม่อยากไปแก้ไขโดยไม่รู้เหตุผล จึงขอบันทึกไปตามนั้น

เพนาสณฺญา (เพฺนวิซ็อนตาย) เป็นต้น
 พยคฺฆ (เพฺยฺย) เสือขนาดใหญ่ (คำใช้ใน
 กาพย์กลอน)

พยฺญชฺนะ (เพฺยฺยญฺเจยะเนยะ) ๑. พยฺญชฺนะ
 ตัวอักษรใช้ผสมกับสระ

๒. อาหารที่นอกจากอาหารน้ำจืดพวก
 แกง แถ่น้ำปลา น้ำพริก ผักจิ้ม ก็เรียก
 พยฺญชฺนาหาร (เพฺยฺยญฺเจยะเนยะฮาร์)
 ได้

พยฺญชฺนสลิกฺกุ (เพฺยฺยญฺเจยะเนยะเสะเล็ด)
 คำสละสลวย มีความหมายเช่นเดียวกับ
 วาจาสลิกฺกุ คือ การเพิ่มพยฺญชฺนะ
 เพิ่มถ้อยคำหรือเรียงคำหรือความให้อ่าน
 ง่าย ออกเสียงสบาย เช่น จะพูด ปียบ
 (เบียยุบ) สามคั่นก็เพิ่ม ฟีร (บรี)
 สอง เป็น ฟีรปียบ (บรีเบียยุบ)
 สองสามคั่น หรือจะพูด บุส (โบะส)
 ฝี่ ก็พูด บุสบม (โบะสบอม) บม
 ไม่มีความหมายเกี่ยวข้องกับ ฝี่ ที่ใส่เข้า
 ไปเพื่อประโยชน์ทางเสียงเท่านั้น จึงดู
 เหมือนเป็นสร้อยคำ

พยฺติหาร (เพฺยฺยะเตฮาร์) การทะเลาะ
 วิวาท ตบตีกัน เช่น เชวฺพยฺติหาร
 (เทวอเพฺยฺยะเตฮาร์) ทำการทะเลาะ
 วิวาท

พยฺโตบาท (เพฺยฺยะโตบาท) ภัยพิบัติอย่าง

ใหญ่หลวง เช่น เกิดมานพฺยโตบาท
 (เกิดเมี้ยนเพฺยฺยโตบาท) เกิดภัยพิบัติ

พยฺตตบคฺคฺล (เพฺยฺยตตะบกกี้วล) คนฉลาด
 นักปราชญ์ คนเก่งการพูด

พยฺสน์ (พฺยัวะสั) ความทุกข์ ความพินาศ
 ความชั่วร้าย พยศ ใช้ พุตพยฺสน์
 (ปุตพฺยัวะสั) ก็ได้ ดู พุต

พยฺยากร (เพฺยฺยกอร์) พยากรณ์ ทาย เช่น
 โหรพยฺยากรถาณฺนาเนะมานทิกเกฺลียง
 เจริน (โหรเพฺยฺยกอร์ทาทฺนํนิหํ
 เมี้ยนตักเพฺลียงเจริน) โหรพยากรณ์ว่า
 บินมีน้ำฝนมาก พยฺยากรณ์ (เพฺยฺยกอร์)
 การพยากรณ์ เช่น พุทธพยฺยากรณ์
 (ปุตเทยะเพฺยฺยกอร์) พุทธพยากรณ์

พยฺยากริตฺติ (เพฺยฺยเกร็ด) การทำให้เข้าใจ
 หรือการอธิบายให้เข้าใจเห็นชัดแจ้ง

พยฺยาจ (เพฺยฺยง) พยางค์ แยกพยฺยาจ (แยก
 เพฺยฺยง) หรือ พยฺยาจโทล (เพฺยฺยงโตล)
 พยางค์เดียว เทวพยฺยาจ (เทวเพฺยฺยง)
 สองพยางค์ พหุพยฺยาจ (เบยะหุเพฺยฺยง)
 หลายพยางค์

พยฺยาทสฺว (เพฺยฺยเตยะสั) สัตว์กินเนื้อสัตว์
 อื่น ได้แก่ ขฺลา (คฺลา) เสือ จก
 (จออก) หมาจิ้งจอก แฉกไฟร
 (แบกเพฺรีย) หมาป่า เป็นต้น

พยฺยาธิ (เพฺยฺยทิ) โรคไข้ ความเจ็บไข้ เช่น
 มานพยฺยาธิ (เมี้ยนเพฺยฺยทิ) มีโรคไข้

พวย (เพี้ยด) ๑. โรคเรื้อน เช่น เกิด
พวย (เกิดเพี้ยด) เป็นโรคเรื้อน

๒. โรคพวยอย่างที่เป็นในเนื้อปลา
เช่น ปลาช่อน ที่เรียก ตูร์รี (เดรีย
รวะส์) เรียก พวยตูร์รี (เพี้ยดเดรีย)
พวยปลา หรือ ตูร์เกิดพวย (เดรีย
เกิดเพี้ยด) ปลาเป็นโรคพวย

พวยบาท (เพี้ยบาท) พวยบาท ความพวย-
บาท กุ่มแค้น เช่น มานพวยบาท
(เมียนเพี้ยบาท) มีความพวยบาท
กุ่มพวยบาทเค (กุ่มเพี้ยบาทเค)
อย่าพวยบาทเขา

พวยบาร (เพี้ยบาร) กิจการ การรับทำ
กิจการต่าง ๆ การรับภาระ ความ
ขมกั้ขม้น ทมะกั้ทะแมง เช่น ทพวย
พวยบาร (ตัวดวลเพี้ยบาร) รับทำ
กิจการต่าง ๆ

พวยบาล (เพี้ยบาล) การรักษาพวยบาล
อุณกพวยบาล (เนี้ยกเพี้ยบาล) หรือ
อุณกพวยบาลซัง (เนี้ยกเพี้ยบาล
จัวม้งอ) พวยบาล คนพวยบาลคนจับ

พวยาม (เพี้ยม) วา เช่น ฎิบณโฎย ๕๐
พวยาม (เดี้ยบ็อนโดยแซเข็บเพี้ยม)
คินยาว ๕๐ วา

พวยายม (เพี้ยเยียม) พวยายม เช่น
เกมงจัพวยายมเรียน (เคมจ็อมเพี้ย
เยียมเรียน) เด็กพวยายมเรียน

พวยะ, พวยะ (พวยะห์, พวยะห์) พวยะ
กองทัพบ เช่น ต้างพวยะ (ต้างพวยะ)
ตั้งทัพบ เล็กพวยะ (เล็กพวยะ)
ยกทัพบ พวยะหยาตรา (พวยะเยียดตรา)
การยกทัพบเป็นกระบวน พวยะโยธา
(พวยะโยเทีย) หรือ โยธพวยะ (โย
เทียะพวยะ) พวกทหาร พวยะเสนา
(พวยะเซนา) หรือ เสนาพวยะ (เซนา
พวยะ) พวกเสนา ประชุมเสนา

พวยะ (พวยะห์) พาย โดยปริยายหมายความว่า
ความโกรธชั้ดชั้ด เช่น กัมพุงตั่วพวยะ-
ขลังองวรียงฉากี่พุดฉาบ (ก้อม
ปงโต้วพวยะห์คัลฉ้องวรียงฉาก้อปุม
สุดับ) กำลังถูกพวยะแรง (คือโกรธจัก)
อ้อนวอนอย่างไรก็ไม่ฟัง หรือโรคบัจ-
จุบันร้ายแรง เช่น สรุ้กเกิดขยลพวยะ
(ขรุ้กเกิดขยลพวยะห์) บ้านเมืองเกิด
ลมพายุ คือโรคบัจจุบันร้ายแรง พวยะ-
สงฆะรา (พวยะห์ซ้องเคียะเรีย) ลมพายุ
ใหญ่ชนิดหนึ่ง

พวยห์ (พุย) อุบายหลอกลวง การหลอกลวง
ด้วยกลอุบาย เช่น ฉนะโดยพวยห์
(เชนียะห์โดยพุย) ชนะด้วยอุบาย
เขมรใช้เป็นคำกริยาว่า หลอกลวงด้วย
กลอุบาย เช่น นิยายพวยห์ (นิเยียพุย)
พุดหลอกลวงด้วยกลอุบาย

พยุว (พยุว) แขนว ห้อย เช่น พยุว
โกมหนึ่งแมกเม (พยุวโกมหนึ่งแมก
เขอ) แขนวโกมกับกิ่งไม้ พยุวโทส
(พยุวโตะส) แขนวโทส คือพักโทส
ไว้มีกำหนดเวลา พยุวกรพะ (พยุว
กรอเปยะห์) กระเพาะอาหารลอยขึ้น
ข้างบน ทำให้อาเจียน กินอาหารไม่ได้
พยอม, พยอม (พยอม, พยอม) ท้องฟ้า
ละอองน้ำในอากาศ

พรก (พรวก) ก้อนผ้า ใช้ พรกสัพ (พรวก
ซ็อมปวต) ก้อนผ้า สัพพรก (ซ็อม
ปวตพรวก) ผ้าที่ก้อนแล้ว

พรง (พรวง) โพรง ฐ เช่น พรงเณ (พรวง
เขอ) โพรงไม้ พรงชาส (พรวงเจียะส)
ฐเณ (คำโบราณ)

พรงาล (พรวงเณล) ต้นไม้ชนิดหนึ่งเปลือก
หนา ใช้ทำผสมกับมะพร้าว แล้วเอาไป
เคี่ยวทำยาทาแก้คันหรือแผลพุพอง

พรงเณ (พรวงเณ) เณ เพิกเณ เช่น
ณพรงเณ (ขั้วพรวงเณ) ยืนเณ
เขวพรงเณ (เทวพรวงเณ) ทำเพิกเณ
จิตตพรงเณ (เจ็ดพรวงเณ) ใจเพิกเณ
พรงเณกนุเตย (พรวงเณกอนเตย)
เณเมย ไม่นำพา ทำใจเป็นกลาง

พรงูญ, พรงูญ (พรวงูญ, พรงูญ) ปี
ปีตกปี ขยายคำ เขมา (เคมา) คำ

ใช้ เขมาพรงูญ (เคมาพรงูญ) หรือ
เขมาพรงูญ (เคมาพรงูญ) คำปีตกปี
พรง (พรวด) ไหลพลุก ๆ พลั่ง ๆ
เสียงลมที่ดันจากช่องแคบ ๆ โดยปริยาย
หมายความว่า พล่อย ๆ เช่น นิยายพรง
(นิยายพรวด) พลุพล่อย ๆ

พรง (พรวด) พรง การบวช การบวชเป็น
ฤๅ ลาพรง (เลียดพรวด) ลักจากฤๅ
สาธพรง (ซาธพรวด) บำเพ็ญพรง
กานพรง (กานพรวด) ถือพรง คือถือ
ศีลสำหรับผู้บวช

พรง (เพร็ด) เชือกหนัง พรงขราม
(เพร็ดเจรียม) เชือกหนังผูกแอกไถ
พรงตรบง (เพร็ดตรบง)
เชือกหนังผูกแอกเกวียน

พรง (พรวนง) ไม้ตะบองขนาดใหญ่มี
ลักษณะกลม ใช้เป็นลักษณะนามก็ได้
เช่น สัพพงแลกมวพรง (ซ็อมปว
แลกมวพรวนง) หวดหมาตะบองหนึ่ง
คือ หวดหมากวตะบองที่หนึ่ง

พรง (พรวนวม) ที่มีอาการหรือสภาพ
ทรุดโทรม ไม่มีอำนาจ ไม่มีราศี เช่น
มนุสพรง (มนุสสพรวนวม)
กนทรุดโทรม โขมจอาพรง (โคมจ
อาพรวนวม) ฝ้ายไซ

พรง (พรวนวรร) อุ่มซ้อนหลัง เช่น พรง

นรฺกฺน (พฺรฺวฺนรฺวฺโกน) อุมฺชฺอฺนลฺหฺลฺก
พฺรฺนรฺนลฺสฺสฺมฺ (พฺรฺวฺนรฺวฺนฺนุสฺสฺอ)
อุมฺชฺอฺนลฺหฺลฺกนฺเจบ

พฺรฺนาก (พฺรฺวฺเนยฺก) สะพายบ่าหรือพาดให้
ห้อยลงมาทางข้าง ๆ ทั้งสองข้าง เช่น
พฺรฺนาก่ล่งอฺกฺร (พฺรฺวฺเนยฺกทอฺงอฺอฺง
กอฺร) สะพายตุงขั่วสาร พฺรฺนาก่บ่า-
เสฺมาเล็ชฺนงเส (พฺรฺวฺเนยฺกบจฺเขฺมา
เลอคฺนอฺงแะหฺ) พาดพอนหญ้าบน
หลังม้า

พฺรฺนากบ่พว (พฺรฺวฺเนยฺกบอฺมบวฺง) คนที่ไว้
วางใจติดหน้าตามหลัง เช่น มานพฺร-
นากบ่พวตามชานิจ (เมยฺนพฺรฺว
เนยฺกบอฺมบวฺงตามเจยฺนิจ) มีคนไว้
วางใจติดตามไปอยู่เสมอ

พฺรฺม (พฺรฺวฺม) ๑. ยินยอม ยอม เช่น
พฺรฺมเทา (พฺรฺวฺมเตว) ยอมไป พฺรฺมโอย
(พฺรฺวฺมออย) ยอมให้ พฺรฺมยก (พฺรฺวฺม
ยวก) ยอมรับเอา พฺรฺมมานบฏฺมาน
ปรพฺนช (พฺรฺวฺมเมยฺนเบตฺยเมยฺนปรอ-
บวฺน) ยอมมีผิวมีเมย

๒. พร้อม เช่น เจอญพฺรฺมคฺนา
(เจอญพฺรฺวฺมคฺเนย) ออกพร้อมกัน มก-
กฺลฺพฺรฺวฺมคฺนา (โมกคฺอฺลพฺรฺวฺมคฺเนย)
มาถึงพร้อมกัน พฺรฺมมฺล (พฺรฺวฺมมฺล)
พร้อมมฺล ครบครัน พฺรฺมทําง (พฺรฺวฺม

เตยฺง) พร้อมทั้ง ปฺรคบพฺรฺมโญ
(ปฺรคคบพฺรฺวฺมโญ) ประกอบพร้อม
ด้วย พฺรฺมเพรียง (พฺรฺวฺมเพรียง)
พร้อมเพรียง ปรงคอง เป็นน้ำหนึ่ง
ใจเดียวกัน

พฺรฺมร (พฺรฺวฺมวฺร) ชนเกี้ยว

พฺรฺมาน (พฺรฺวฺเมยฺน) เตือน บอกให้รู้ล่วงหน้า

พฺรฺมิก (พฺรฺวฺมิก) เมียม เป็นมัน ขยายคำ
เขฺมา (เคฺมา) คำ เช่น เขฺมาพฺรฺมิก
(เคฺมาพฺรฺวฺมิก) คำเมียม คำเป็นมัน

พฺรฺย (พฺรฺวฺย) มอด เช่น เฉีพฺรฺยสฺ (เข
พฺรฺวฺยช) ไม้มอดกิน ตฺรฺเจยฺตพฺรฺยสฺ
(เตฺรยเจยฺตพฺรฺวฺยช) ปลาแห้งมอดกิน

พฺรฺยิต (พฺรฺวฺยิต) เกาะเหนียวไว้ เกาะยึดไว้
เช่น พฺรฺยิตแมกเฉ (พฺรฺวฺยิตแมกเชอ)
เกาะเหนียวกึ่งไม้ พฺรฺยิตปฺรโตง (พฺรฺว
ยิตปฺรโตง) หรือ ปฺรโตงพฺรฺยิต (ปฺร
โตงพฺรฺวฺยิต) โหนดองแตงไม่ยอมปล่อย
โดยปริยาย หมายถึง ยึดไว้ ร้งไว้
พฺรฺยิตพฺรโยง (พฺรฺวฺยิตพฺรฺวโยง)
เหนียวร้งไว้เต็มกำลัง

พฺรฺยง (พฺรฺวฺยง) พยงตัว ยึดเหนียว เช่น
พฺรฺยงแมกเฉ (พฺรฺวฺยงแมกเชอ) ยึด
กึ่งไม้พยงตัว

พฺรฺโยง (พฺรฺวฺโยง) คำใช้กับ พฺรฺยิต (พฺรฺวฺยิต)
เกาะเหนียวไว้ เป็น พฺรฺยิตพฺรโยง
(พฺรฺวฺยิตพฺรฺวโยง) ดู พฺรฺยิต

พรวรุต (พรวรุต) รัศกันไปมาอยู่เรื่อย ๆ มักใช้ **ปรโอบพรวรุต** (ปรโอบพรวรุต) กอรัศกัน ดู **ปรโอบ**

พรวรุต (พรวรุต) รัศกันอย่างรัศ มักใช้ **พรวรุตพรวรุต** (พรวรุตพรวรุต) รัศแน่น

พรวล (พรวล) ไหลพลก ไหลปรัก (ใช้จำเพาะวัตถุที่เปียก และหรือไม่เหลวไม่ข้น) เช่น จูรบาจูบสธลายขุฑะพรวล (จูรบาจูบสธลายขุฑะพรวล) บิบบีแตกหนองไหลพลก นิลตเลจพรวล ๆ ตาม **ปรโองปรทาส** (นมลวดเลจพรวล ๆ ตาม **ปรโองปรโองเตียะส**) ขนมลอคของลอคปรัก ๆ ตามรุทซ์ักกัน

พรวลป (พรวลป) พลบก้า เช่น เชื้อการพีพรวลิมทาล์พรวลป (เทวการบ์พรวลิมเตือลพรวลป) ทำงานแต่เช้ามีตจนถึงพลบก้า กุบาลพรวลป (กุบาลพรวลป) เริ่มจะพลบ พรวลปธิ (พรวลปทม) พลบมากแล้วจนจะเป็นเวลากลางคืน พนพรวลป (พนพรวลป) พนเวลาพลบก้าไปแล้ว

พรวลย (พรวลย) หนุย ยื่นออก เช่น กุบาลพรวลย (กุบาลพรวลย) หัวหนุย ฎิมาณสณฐานพรวลย (เคียเมียนซ็อนทานพรวลย) คินมีสณฐานยื่นออก

พรวลึง (พรวลึง) คำใช้กับ **พรวลึง** (พรวลึง) ละเลง เป็น **พรวลึงพรวลึง** (พรวลึงพรวลึง) ละเลงเประละเอะเทอะ

พรวลิต (พรวลิต) ดู **พรวลิต**

พรวลิต (พรวลิต) คำใช้กับคำ **พรวลิต** (พรวลิต) จาง (สำหรับตี) เป็น **พรวลิตพรวลิต** (พรวลิตพรวลิต) จางมาก ตีไม่เสมอกัน

พรวลิส (พรวลิส) คำใช้กับคำ **พรวลิส** (พรวลิส) เป่อนเประ มอมแมม เป็น **พรวลิสพรวลิส** (พรวลิสพรวลิส) ค้างพรวลิส ลายพรวลิส

พรวลึง (พรวลึง) ๑. ขวัญ มึงขวัญ **พรวลึง** **พรวลึง** (พรวลึงพรวลึง) ขวัญใหญ่ น้อย บบักพรวลึง (บอบักพรวลึง) เชิญขวัญ (พร้อมทั้ง ขวัญชาติพรวลึง (อ้วนอ้วนพรวลึง) ตักขวัญด้วยขนาง กับ บัญชาบพรวลึง (บัญญัติพรวลึง) ผูกมือให้ขวัญอยู่กับเนื้อกับตัว) บาดพรวลึง (บาดพรวลึง) ขวัญหาย มานพรวลึง (เมียนพรวลึง) มีขวัญ หมายถึง อ้วนท้วน มีเลือดคมีฝาด เป็นคำใช้เฉพาะคนที่ควรเคารพและควรทูลน้อม ได้แก่ กษัตริย์สูง นับแต่เสนาบดีลงมาถึงเด็กเล็ก (ถ้าเป็นพระราชา หรือพระสงฆ์อ้วนท้วน ใช้ **มานพรวลึง** (เมียน

เพ็รียะห์อ็อง)) ลตฺพรลิ่ง (ลัวะสฺ
พรลิ่ง) ลตขวัญ คือใจหายตกตลิ่งจั้งจั้ง
เพราะตกใจกลัวเหาพรลิ่ง(เหาพรลิ่ง)
เรียกขวัญ

๒. จอมขวัญ ยอดรัก เป็นคำใช้
ในกาพย์กลอน กังไซ แกวพรลิ่ง
(แกวพรลิ่ง) หรือ พรลิ่งแกว (พรลิ่ง
แกว) แก้วจอมขวัญ ป้อนพรลิ่ง
(ไปอนพรลิ่ง) น้องจอมขวัญ มาส-
พรลิ่ง (เมียะสฺพรลิ่ง) หรือ พรลิ่ง
มาส (พรลิ่งเมียะสฺ) ทองจอมขวัญ
พรลิ่งบง (พรลิ่งบง) พื้จอมขวัญ
สูงวนพรลิ่ง (สูงวนพรลิ่ง) ยอด
รักจอมขวัญ

พรลิต, พรลิต (พรลิต, พรลิต) บัวสาย
สายบัว

พรลิต (พรลิต) งูกระต้าง เป็นงูไม่มีพิษ
อยู่ในน้ำ เรียก พตฺพรลิต

พรลิม (พรลิม) เวลาเข้ามีค

พรลูง (พรลูง) ปลาอ้ายบัว เรียก ตฺริพรลูง
(เตรียพรลูง) บางถิ่นเรียก ตฺริพิต
(เตรียปีต) ก็มี

พรลูน (พรลูน) คำปี คำปึกปี เช่นเดียวกับ
พรลูน และ พรลูน ปรพาก-
ษฺยงพรลูน (ปรอถักหฺยงพรลูน)
เประถ่านคำปี

พรลุต (พรลุต) เปื่อนเประ มอมแมม
เช่น ขลวนปรพากถฺพรลุต (ขลวน
ปรอถักเตยพรลุต) ตัวเปื่อนดิน
มอมแมม ปรลุต หรือ ปรลุต กัว่า
พรลุตลาก (พรลุตลือก) สีดำๆ แดงๆ
สลับกัน เช่นเดียวกับ ปรลุตลาก

พรลุต (พรลุต) จาง ชืด (สำหรับสี)
สีติดบ้างไม่ติดบ้าง เช่น พรลุต
(เปื่อพรลุต) สีจาง สีชืด สพรลุต
(ขอพรลุต) ขาวชืด ทุหมพรลุต
(กรอชอมพรลุต) แดงชืด ๆ เขมา-
พรลุต (เขมาพรลุต) ดำๆ ค่างๆ
กระดำกระค่าง

พรล้า (พรล้า) แปร่ง ปรา จาง เช่น
พรล้า (เปื่อพรล้า) สีจาง
รตชาติพรล้า (รเวสฺเจียดพรล้า)
รตชาติปรา สมถฺพรล้า (ช้อมเตย
พรล้า) คำพูดแปร่ง นิยายพรล้า
(นียเยยพรล้า) พูดแปร่ง (ไม่ชัด
เฉพาะคำพูด ใช้ ไปพ้า ก็มี ไปพ้า)

พรล้าง (พรล้าง) สะเลง ทำให้เประ
หนาๆ บางๆ ไม่เสมอกัน เช่น พร-
ล้างเมสา (พรล้างเมสา) สะเลงแบ่ง
ลาบถ่านพรล้าง (เลียบถ่านพรล้าง)
ทายาสะเลง ตฤกโลชนยกษฺยงพรล้าง
มฺข (ตฤกโลคนยวกหฺยงพรล้างมฺข)
ตฤกสะครเอาถ่านทาหน้า

พระ (พระเวียง) คำใช้กับ **พระลิง** (พระลิง) ขวัญ เป็น **พระลิงพระ** ดู **พระลิง**

พระวิพรวาร (พระวิพรวาร) ตบัตตูปะ มีอเทพการต้องใช้ ไม่เท่าช่วย เช่น พิกการพระวิพรวาร (บักการพระวิพรวาร) พิกการตบัตตูปะ มนุสสพระวิพรวาร (มนุสสพระวิพรวาร) คน พิกการตบัตตูปะ ใช้เพียง **พรวาร** (พระเวียง) ก็มี เช่น มนุสสพระวิพรวาร (มนุสสพระเวียง)

พระวัง (พระวัง) ตัวบั้ง (บางแห่งเรียก **รพั้ง** (รวั้ง) ก็มี

พระเวก (พระเวก) นกชนิดหนึ่ง นวตินมี พังผืดยึดติดกัน เป็นพวกนกเป็ดน้ำ แต่ตัวเล็กกว่า มีสีต่าง ๆ

พระหก (พระหก) ปลาร้า **ปรุหก** (ปรุหก) ก็เรียก **พระหกกันตร** (พระหกกันตร) หรือ **พระหกตร** (พระหกตร) ปลาร้าแบบลาว ที่ตากปลาให้แห้ง แล้ว จึงยัดใส่กระบอกไม้ไผ่ขนาดยาวสอง ปล้อง ออกจุกให้แน่นเก็บไว้ใช้ได้นาน

พระหสปดี (พระหสปดี) วันพฤหัสบดี ใช้ **ไถงพระหสปดี** (ไถงพระหสปดี) **พระหสปดีราชครู** (พระหสปดีราชครู) พระพฤหัสบดี ที่ถือเป็นครูของเทวดา

พระหาม (พระหาม) เวลาเช้าตรู่ ใช้ **พระหามสราง** (พระหามสราง) เวลาเช้าตรู่ตอนสาย ๆ ก็ได้

พระหิต (พระหิต) ๑. นกชนิดหนึ่ง พวก นกอีโง้งหรืออีลุ่ม มักอาศัยอยู่ตามต้นไม้ หรือที่ที่มีวัชพืชในน้ำขึ้นหนาแน่น

๒. คำใช้กับคำ **พระเหต** (พระเหต) ผีเอน ไม่มีรสชาติ เป็น **พระหิตพระเหต** (พระหิตพระเหต) ผีเอน หรือไม่มีรสชาติเป็นอย่างยิ่ง

พระหุด (พระหุด) ต้นมะพุท มักใช้เปลือก ย่อมคายให้เป็นสีเหลือง สับก**พระหุด** (ซ็อมบอกพระหุด) เปลือกมะพุท สูตร **ขรลเกพระหุด** (โฆดอรัลลเกพระหุด) ค่ายย่อมมะพุท **พริณพระหุด** (เบอร์พระหุด) สีเหลืองอย่างมะพุท

พระหวน (พระหวน) ทำหน้าเหยเก อย่างกินของเปรี้ยว เช่น **มุขพระหวน** (มุขพระหวน) หน้าเหยเก องคฺยเขวิมุข **พระหวน** (อ็องคฺยเทอมุขพระหวน) นั่งทำหน้าเหยเก

พระหวม (พระหวม) นังกอดเข้า หรือขันเข้า มีอาการเหม่อลุ่ม ไม่มีสติวราสี ใช้ **องคฺยพระหวม** (อ็องคฺยพระหวม)

พระเหิน (พระเหิน) ทะลิ่ง ไม่มีสัมผัสการวะ เช่น **มนุสสพระเหิน** (มนุสสพระเหิน)

กนทะลิ่ง ถูกพรเห็น (รักพรัวเ็น)
กิริยาทะลิ่ง กัพรเห็นเพก (กมพรัว-
เ็นเป็ก) ออย่าทะลิ่งนั้ก

พรแหต (พรัวแฮต) ฝื่อน ไม่มีรสชาติ ใช้
รสพรแหต (รวัสะพรัวแฮต) รสฝื่อน
ไม่มีรสชาติ กุลินพรแหต (เคลินพรัว
แฮต) กุลินขึ้น ๆ มาตพรแหต หรือ
พรแหตมาต (เมือตพรัวแฮต หรือ
พรัวแฮตเมือต) ปากฝื่อนหรือฝื่อน
ปาก เชื้อมุขพรแหต ๆ (เทวมุข
พรัวแฮตพรัวแฮต) ทำหน้าฝื่อน ๆ

พรหม (พรุม) พรหม พระพรหม (เพรียะห์
พรุม) พระพรหม เพนเถิดชาพรหม
(เตวีเกิดเจียพรุม) ตายไปเกิดเป็นพรหม
พรหมจரிய (พรุมเมียะจะเรยะ)
พรหมจريا ความประพฤติอย่างพรหม
พรหมจารย์ (พรุมเมียะจารย์) ก็ใช้
พรหมจารย์ (พรุมเมียะจาเรีย) ผู้ประ
พฤติพรหมจรรย

พรอญ (พรัวอญ) คำปี คำปีคปี เช่นเดียว
กับ พรอญ กับ พรอญ

พรา (เพรีย) พร้า เรียก กำบัตพรา
(กำเบ็ดเพรีย) มีดพรา

พราก (เพรียก) คำใช้กับ พราต (เพรือต)
พลัด แยกจากบุคคลที่เป็นที่รัก เป็น
พราตพราก (เพรือตเพรียก) พลัด
พราก

พราก ๆ (เพรียก ๆ) ที่ส่องแสงวาววับ เช่น
พนตพราก ๆ (ป่วนลือเพรียก ๆ)
แสงสว่างวาววับ บาญรสมพราก ๆ
(บัญญัติะเขมียเพรียก ๆ) เปล่งรัศมี
วาววับ

พราง (เพรียง) ๑. ร้าง กะ เช่น พราง
สับตุร (เพรียงซอมบต) ร้างจดหมาย
พรางการ (เพรียงการ) กะงานไว้ก่อน
สับตุรพราง (ซอมบตเพรียง) จดหมาย
ร้างไว้

๒. ร้าง ๆ สลัว ๆ ใช้ ภูถิพราง ๆ
(พลือเพรียง ๆ) เช่น ยลพราง ๆ
(ยิวลเพรียง ๆ) เข้าใจรว ๆ ร้าง ๆ
ไม่ชัดเจน

พราจ (เพรียจ) สดไป จับชัดไป เช่น
พราจคราบโพต (เพรียจเกรือบโปต)
สดเมล็ดข้าวโพต พราจอุงกาม
(เพรียจอุงกาม) สดกลับ

พราต (เพรียต) ๑. สว่างเรือง ๆ เช่น
จุงเกียงภูถิพราต (จุงเกียงพลือ
เพรียต) ตะเกียงสว่างเรือง ๆ พราต
โพรง (เพรียตโพรง) สว่างโพลง
โพรงพราต (โพรงเพรียต) กว้าง

๒. กระจัดกระจาย พล่าน ว่อน
เช่น สดวเหิรพราต (สัดเฮอร์เพรียต)
สัดวบินว่อน มนุสสเจญเหิรพราต

(มนุสฺสเจฏฺเฐเดอ์เพรียค) คนออกเดิน
กันพล่าน

พราต (เพรียค) พลัด แยกจากบุคคลที่เป็น
ที่รัก เช่น พราตักุณ (เพรียคโกณ)
พลัดจากลูก พราตัมมิตร (เพรียคมิต)
แยกจากมิตร พราตปฺราส (เพรียค
ปฺระส) พลัดพราจากบุคคลผู้เป็นที่รัก
เช่นเดียวกับ พราตพฺราก (เพรียค
เพรียค) ทุ พฺราก กับ ปฺราส

พฺราน (เพรียน) พฺราน พฺรานไพฺร
(เพรียนเพรีย) พฺรานป้า พฺรานสนฺทฺจ
(เพรียนช้อนตฺจ) พฺรานเบ็ด ไซ เนสาค
สนฺทฺจ (เนสาคช้อนตฺจ) ก็ได้ พฺราน
ถัณญ (เพรียนช้อมนฺญ) หรือ เนสาค
ถัณญ (เนสาคช้อมนฺญ) พฺรานแห
คือชาวประมงที่ทอดแหจับปลา

พฺราบ (เพรียบ) นกพิราบ พฺราบย (เพรียบ
ย) นกพิราบร้อง เรียกว่า พฺราบ
โถงร์ (เพรียบโทงร์) ก็ได้

พฺราม (เพรียม) ค้าง เรียก สุวาพฺราม
(ชวาเพรียม) ค้าง ทุ สุวา เขียน
สุวาพฺรามุณฺณ ก็มี

พฺราย (เพรียย) ๑. แยกเป็นประกาย เช่น
สุกาเกถิงพฺรายเจฏ (สุกาเพถิงเพรียย
เจฏ) ดอกไม้ไฟแตกเป็นประกายออก
ฉาบถมพฺรายเจฏเกถิง (ดบฺทมอ

เพรียยเจฏเพถิง) ดอกหินแตกเป็น
ประกายไฟ ภูถิโพรงพฺราย (พฺลือ
โพรงเพรียย) สว่างออกเป็นรัศมีวาวับ
๒. ผีพราย พฺรายโหะ (เพรียย
ฮอะห์) ผีพุ่งได้ สุลาบพฺราย (ชลฺบ
เพรียย) ตายทั้งกลม

พฺราล (เพรียล) ปอ เปลือกใช้ทำเชือก
ใบใช้ผสมกับน้ำมันยางทำขี้ได้ เช่น
แขสพฺราล (แขสเพรียล) เชือกปอ
จนฺละพฺราล (จอนฺละห์เพรียล)
ขี้ได้ (ใบ) ปอ

พฺราล ๗ (เพรียล ๗) เรือ ๗ เช่น กรหม-
พฺราล ๗ (กรอฮอมเพรียล ๗) แฉงเรือ ๗
ชฺรลกัถิตพฺราล ๗ (จรวลลิกัดิต
เพรียล ๗) ย้อมกิดเรือ ๗ โดยปริยาย
หมายความว่า ไม่ชัดเจน รว ๗ ราง ๗ เช่น
ฉึงพฺราล ๗ (เดิงเพรียล ๗) รุรว ๗
ราง ๗ ยลเพรียล ๗ (ยวลเพรียล ๗)
เข้าใจรว ๗ ราง ๗ ไม่ชัดเจน

พฺราล (เพรียล) คำใช้กับคำ รอด (รวเอ็ด)
ลัน ทุ รอด

พฺราร (เพรียว) เคาสุม เช่น นิยายพฺราร
(นิเยียยเพรียว) พุดเคาสุม เชว้การ
พฺราร ๗ (เทวอการเพรียว ๗) ทำงาน
เคาสุม ๗ รกพฺราร ๗ (รวกเพรียว ๗)
หาเคาสุม ๗

พราหมณ์ (เพรียม) พราหมณ์ พราหมณ์
(เพรียมเมียนี่) นางพราหมณ์

พราหมณฺย, พราหมณฺย (เพรียมนัน,
เพรียมมาน) ลัทธิพราหมณ์ ธรรม-
นิยมพราหมณ์

พริจ (พริจ) ๑. อาการที่นกโดยเฉพาะนกเขา
ขยับปีกถี่ ๆ เวลาเข้าหาตัวเมีย ใช้
ลลกพริจ (ลัลลวกพริจ)

๒. พันธุ์ไม้ป่าอย่างหนึ่ง ใบใช้
ทำผกแกงได้ (บางตำบลเรียก ปริจ)

พริจ ๆ (พริจ ๆ) ไหลริน ๆ หยิม ๆ พร่า ๆ
เช่น ทีกแถนพริจ ๆ (ตีกเพนท
พริจ ๆ) น้ำตาไหลริน ๆ เกลี้ยงพริจ ๆ
(เพเลียงพริจ ๆ) ฝนหยิม ๆ รลิมพริจ ๆ
(รวลิมพริจ ๆ) ฝนพร่า ๆ

พริญ ๆ (พริญ ๆ) เย็นอย่างน้ำหรือเลือด
เช่นเดียวกับ ปริญ ๆ

พริล (พริล) ลูกเห็บ เช่นเดียวกับ พริล
ดู พริล

พริล ๆ (พริล ๆ) ดู พริล ๆ

พริก (พริก) คำเป็นมัน คำเป็นเงา ใช้
เขมาพริก (เคมาพริก) คำเป็นมัน
สมบุรเขมาพริก (ซ็อมโบรเคมาพริก)
สีคำเป็นมัน

พริ้ง (พริ้ง) ต้นหว้า มีหลายชนิด คือ
พริ้งจันทน์ (พริ้งจัน) พริ้งจันละ

(พริ้งจันโละห์) พริ้งโงะกรบี่ (พริ้ง
ดอะห์กรอเบ๊ย) พริ้งบาย (พริ้งบาย)

พริก (พริก) เวลาเข้า พริกคุดจาจ (พริก
เล้งยจ) เข้าเย็น ทำงพริกทำงเล้งยจ
(เตี้ยงพริกเตี้ยงเล้งยจ) ทั้งเข้าทั้งเย็น
พริกพราง (พริกเพรียง) เวลาตะวัน
เพ็งจะขึ้นสลัว ๆ พริกแสดอก (พริก
แสดอก) พริ้งนี้เข้า

พริกส (พริก) ต้นไม้ มักใช้ผสมกับคำอื่น
เช่น กลูปพริกส (กัลปะพริก) ต้น
กัลปะพฤษ์ โพธิพริกส (โพธิพริก)
ต้นโพธิ์

พริกสา (พริกสา) พฤษา ใช้ผสมกับคำอื่น
เป็น พริกสาชาติ (พริกสาเจียด)
พฤษาชาติ ต้นไม้ทั้งปวง รุกขชาติ
(รุกคะเจียด) ก็ใช้

พริตติ (พริต) พฤษติการณ ความเป็นไป
ความมีชีวิตอยู่ การหาเลี้ยงชีวิต กิจการ
คำอธิบายสูตร คือแม่บทที่แต่งสำหรับ
ท่องไวยากรณ์บาลี เรียกพริตติเมสูตร
(พริตติเมโสด)

พริตติการ (พริตติการ) กนแต่งคำอธิบาย
สูตรที่เรียก พริตติเมสูตร กนแต่ง
คำอธิบายไวยากรณ์

พริตติการณ (พริตติการ) เหตุหรือความ
เป็นไปตามธรรมดา

พริตติบุตร (พริตเตบัต) รายงานทาง
ราชการ สมุทพจนันท์ก็เรื่องราวเกี่ยวกับ
กิจกรรมการยาทและกิจกรรมของนักเรียน
หรือข้าราชการ

พริท (พริต) แก่ เฒ่า เก่าแก่ โบราณ
พราหมณ์พริท (พรัมพริต)
พราหมณ์เฒ่า จาสพริท (จัสพริต)
เก่าแก่ จาสพริทจาสพรง (จัส-
พริตจัสพรง) เก่าแก่ดึกดำบรรพ์
พีเพรงพริท (ปีเพรงพริต) จาก
โบราณกาลนานมาแล้ว ดึกดำบรรพ์
พริทธา (พริตเทีย) ใช้แก่ผู้หญิง เช่น
ยายพริทธา (เยียพริตเทีย) ยายเฒ่า

พริทสภา (พริตเทียสะเพีย) วุฒิสภา
สภาที่ปรึกษาาราชการ

พริทธิ, พริทธิ (พริตทิ หรือ พริตท) ๑.
ความเจริญ ความแก่ ความล้าสน์ ลาก
การได้ กำไร การเงิน ทรัพย์ที่ได้เพิ่ม
มากขึ้น พริทธิกัมม (พริตทิกัม) การ
เอากำไรมากเกินไป

๒. วิธีพฤทธิทางไวยากรณ์ คือ
เปลี่ยนสระให้เสียงแข็งขึ้น เช่น อะ
เป็น อา อิ เป็น เอ โอ, อุเป็น โอ เอา
พรินท์ (พริน) มาก ทั้งหมด จำนวน จำ
นวนมาก พวกร้องเพลง (มักใช้ใน
กาพย์โบราณ มีกาพย์รวมเกียรติเป็นต้น)

พลพรินท์ (ปูลเลเยพริน) พวก
พล พลทั้งหมด **พรินท์บาลโท** (พริน
เตียะบาลโต) ยศ—จ่า-โท **พรินท์**
บาลเอก (พรินเตียะบาลเอก)
จ่าเอก

พริบ (พริบ) เสียงดังพริบ อย่างเสียงยิงปืน
พร้อมกันเป็นต้น **พรมพริบ** (พรัม
พริบ) พร้อมเพรียงกัน เชื้อการแต-
มววยพริบเหี้ยเสด็จ (เทวอการ์แตมววย
พริบเฮยซุจ) ทำงานพริบเดียวแล้ว
เสร็จ

พริม (พริม) หวดหวน หวนเกรง มักใช้
เป็นปฏิเสธ เช่น มินพริม (มินพริม)
ไม่หวดหวน อิตพริม (อิตพริม)
หรือ คุมานพริม (เคมียนพริม) ไม่
หวดหวน เช่นเดียวกัน

พริม ๆ (พริม ๆ) ธิบริ ๆ เปิดนิต ๆ
วอมแวม ๆ เช่น เกลึงภูลิพริม ๆ
(เพลึงพูลิพริม ๆ) ไฟสว่างวอมแวม ๆ
เกลึงเฉะพริม ๆ (เพลึงแชะพริม ๆ)
ไฟติดริบริ ๆ เป็กแกนกพริม ๆ
(เป็กเพนกพริม ๆ) ลืมตาหน่อย ๆ

พริล, พริล (พริล, พริล) ลูกเห็บ เกลี้ยง-
ชุลากพริล (เพลี้ยงเทลียักพริล) ฝน
ตกเป็นลูกเห็บ ชุลากพริล (เทลียัก
พริล) ตกเป็นลูกเห็บ

พริด ๆ, พริล ๆ (**พริล ๆ, พริล ๆ**) สลัว ๆ
 ราง ๆ ไม่ชัดเจน เช่น ภูตพริล ๆ
 (**พริลพริล ๆ**) สว่างสลัว ๆ เฝื่อน
 พริด ๆ หรือ พริล ๆ (**เคียนพริล ๆ**
 หรือ **พริล ๆ**) เห็นราง ๆ ไม่ชัดเจน

พริสจิก (**พริสส์เจ็ก**) แผลงป่อง คาวรูป
 แผลงป่อง ราชพฤกษจิก ชื่อเดือนพฤกษจิก
 ภายนอก เรียก แผลพริสจิก (**แผลพริสส์**
เจ็ก) หรือ พริสจิกราตี (**พริสส์เจ็ก**
เรียเซี่ย) ปัจจุบันเรียก วิจิณิก (**วิจิณิก**)

พริสกะ (**พริสส์สะเพียะ**) วัวตัวผู้ คาวรูป
 วัวตัวผู้ ราชพฤกษกะ ชื่อเดือนพฤกษภาค
 เรียก แผลพริสกะ (**แผลพริสส์สะเพียะ**)
 หรือ พริสกราสี (**พริสส์สะเพียะเรีย**
เซี่ย) ปัจจุบันใช้ว่า อุสกา (**โอะส**
สะเพียะ)

พริ (**พริ**) ขนาดเล็ก ใช้ พริสแดบ (พริ
 แสบ) หรือ พริโรม (**พริโรม**)
 หนึ่งชั้นหรือขนาดเล็ก สยงชน พริปรง
 โรม (พริปรงโรม) ขนาดชั้น
 พริพรวจ (**พริพรวจ**) บิถีปลาบดัม
 จนขนาดเล็ก พริสาจพริณาม (**พริซอ**
พริเซียม) หวาดเสียว เสียวไส้สยง
 ชนเพราะกลัวอย่างหนัก อิตพริ (**เอ็ด**
พริ) ไม่หวั่นหวาด

พริส (**พริส**) ๑. พลัก อย่างของหนัก

ตกลงกับดิน เช่น ฐลากพริส (**เทลิยัก**
พริส) ตกดังพลัก พริด หรือ ปัง ปัง
 เสียงถอนหรือดิบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น
 ทซากพริส ๆ (**ตัวเทียกพริส ๆ**) ถีบ
 ดังปัง ๆ พริะ (**พริะ**) ก็ใช้

๒. ร่าเริงใจ เพลิดเพลิน ใจชื้น
 มีกำลังใจชื้น ใช้ พริสจิตต (**พริสเจ็ด**)
 พรมพริส (**พรมพริส**) พร้อมใจ
 กันทำงาน

พรุก ๆ (**พรุก ๆ**) ผล ๆ เสียงสิ่งที่ย่อน สวก ๆ
 ที่หย่อน สวก ๆ ญ ๆ ฟุ เช่น ญีพรุก ๆ
 (**เดียพรุก ๆ**) ดินฟุ สาจพรุก ๆ
 (**ซอพรุก ๆ**) เนื้อ ๆ ตรีเนะปากสาจ
 พรุก ๆ อดเทาเหี้ย (**เตรียเนะหัก**
ซอพรุก ๆ **อะสเติวเซี่ย**) ปลานุ่ม
 เนื้อ ๆ หมคแล้ว

พริย (**พริย**) ๑. ที่เคลื่อนต่อ ๆ กันไปไม่
 ขาดสาย เช่น เมเกลียงเหิรพริย ๆ
 (**เมเกลียงเฮอร์ปริย ๆ**) แผลงเม่าบิน
 ต่อ ๆ กันไปไม่ขาดสาย เมอเบาเหิร
 พริย ๆ (**เมอ้อมเบาเฮอร์พริย ๆ**) ผี
 เสือบินต่อ ๆ กันไปไม่ขาดสาย

๒. พู ชายกรุย เช่น พริยตีพด
 (**พริยซอมบีด**) ชายกรุยผ้า พริยกน-
 เทล (**พริยกอนเทล**) ชายกรุยเสื้อ
 พริยโกงก แพนหางนกยูง

พฺรล (พฺรล) ๑. แยกตื่นวันวาย ฟุ้งขึ้น
พลุ่งขึ้น บินพริบพร้อมกัน อย่างพวกกนก
เช่น มุสพฺรล (มุสฺปฺรล) ยุงแตกซื่อ
บินกันเป็นกลุ่ม ๆ แน่นชนิด

๒. หมูหรั่ง สัตว์ป่าชนิดหนึ่ง รูปร่าง
เหมือนกับหมู แต่ปากเล็กกว่ามาก
เป็นสัตว์ร้องไว้มากด้วย เรียก
ขรุกพฺรล (จฺรูกพฺรล) หมูหรั่ง นำน้
ใช้เป็นยาทาแก้เส้นซัด เรียก ขุลาณ
ขรุกพฺรล (คฺลัญจฺรูกพฺรล)

พฺรล (พฺรล) เहां ใช้ แฉกพฺรล (แซก
พฺรล) หมายว่า แฉกพฺรลมีนแฉกจำ
(แซกพฺรลมีนแฉกคำ) หมายว่าไม่เคย
กั (เดิมเขียน ภฺรล ใกล้เคียงกับคำเดิมใน
บาลี ภฺล หรือ ภฺลฺล มากกว่า)

พฺร (พฺร) พฺร ปรีอ เช่น หูจาบเหิรพฺร
(โฝงจาบเฮิรพฺร) ฝูงนกกระจาบบิน
ปรีอ

พฺรต (พฺรต) พฺรต เช่น เสียงถ่ายอุจจาละ
เป็นต้น

พฺรน (พฺรน) พยาธิตัวตืด เช่นเดียวกับ ภฺลน
คฺ ภฺลน

พฺรล (พฺรล) ๑. เสียงลัม ตก แหก พัง
หรือถีบ ได้แก่ ภูวลพฺรล (คฺวลพฺรล)
ลัมทั้งป้าบ ภูลาภพฺรล (เทฺลียภพฺรล)
ตกทั้งค้ำ ภูลาภพฺรล (เทฺลียภพฺรล)

พังคังกรีน พฺรลาภพฺรล (คฺวฺเทฺลียภ
พฺรล) ถีบคังปรีอ ใช้ สฺรล (ซฺรล)
หรือ สฺรล ๗ (ซฺรล ๗) ก็มี

๒. ต้นพรวด เป็นต้นไม้ป่าจำพวก
ต้นทรมุง มีผลกินได้ เรียก แผลพฺรล
(แผลพฺรล)

พรวก (พรวก) ๑. เนื้อบวมฉุ ๆ ที่ผุเปื่อย
ยุ่ย เช่น เห็บสาจพรวก ๗ (เอิมซัด
พรวก ๗) เนื้อบวมฉุ ๆ เห็บสาจ
พรวก ๗ (เอิมซัดพรวก ๗) เนื้อพองฉุ
คฺ ปรวก ๒

๒. ผล เสียงแห่งของเปราะหรือผุ
คฺ ปรวก ๑.

พรวจ (พรวจ) ๑. ฟุ้งปรืด เช่น ทีกพรวจ
(ตีกพรวจ) น้ำฟุ้งปรืด ปุด ๆ อย่างน้ำ
เดือด เช่น ทีกพะพรวจ ๗ (ตีกพะหิ
พรวจ ๗) น้ำเดือดปุด ๆ

๒. เน็ดเอะใจ เจลียวใจ ใช้ นึก
พรวจ (นึกพรวจ) พรีพรวจ (พรี
พรวจ) คฺ พรี ภัยพรวจ (เพี้ยพรวจ)
อรพรวจ (ออร์พรวจ) กลัวหรือปลาบ
ปลื้ม วาบขึ้นในใจขณะหนึ่ง

พรวญ (พรวญ) ๑. ทร ลุกทร หน้าไม้
ธนู เช่น พดพรวญ (บีดพรวญ)
คัตธนู บังพรวญ (บิ่อมขึงพรวญ)
แล้งธนู

พรวต (พรวต) คู ปรวต ๑. ปรวต ๒.

พรวม (พรวม) คู ปรวม

พรวย (พรวย) กลุ้ม ตรอมตรม เช่น
ขุญฺพรวยณาสํ (คฺญุมพรวยณะสํ)
ฉันทกลุ้มใจมาก พรวยจิตฺต (พรวยเจตฺต)
ตรอมใจ กลุ้มใจ

พรวล (พรวล) ๑. เพือก ทั้งเพือกจับปลา
และเพือกที่ตามกระดุกที่หัก

๒. มะม่วงชนิดหนึ่ง เรียก ตูวาย
มึงพรวล (ขุวามึงพรวล)

๓. ปลาพรวนเป็นปลามีเกล็ด ตัว
สีขาว เรียก ตฺรพรวล (เตฺรียพรวล)
มีหลายชนิด เช่น พรวลกนฺลํ (พรวล
กอนฺลํ) พรวลเขมามฺข (พรวล
เคมามฺข) พรวลโกง (พรวลโกง)
ปลาพรวนนี้ เมื่อยังเล็กอยู่ เรียก กุรพง
(กุรอฺลํ)

พรวล, พรวล ๆ (พรวล, พรวล ๆ) เล่า ๆ
ถก ๆ คร่าว ๆ เช่น จำพรวล ๆ
(จำพรวล ๆ) จำเลา ๆ นุอินพรวล ๆ
(เขอินพรวล ๆ) พอสก กุรหมพรวล
(กุรอฺยอหมพรวล) หรือ กุรหมพรวล ๆ
(กุรอฺยอหมพรวล ๆ) ก่อนข้างแกง

พรวส (พรวส) พ่น เช่น พรวสทัก
(พรวสทัก) พ่นน้ำ พรวสทักมาต
(พรวสทักเมียด) พ่นน้ำลาย พส-

พรวสพิส (บวสฺสพรวสสฺส) ฟูพ่น
พิษ โสฎฺฐพรวส (สฺตคหฺพรวส)
เสกเป่า พ่น ถ่มน้ำลาย บ้วนน้ำลาย
เช่น กุรุโสฎฺฐพรวส (กุรุสฺตคหฺ
พรวส) หมอเสกเป่า (ที่คนเจ็บ)

เพรีต (เพรีต) คร้ม ทะลึ่ง ตื่น ภูญากเพรีต
(เพียกเพรีต) ตื่นตระหนก อรเพรีต
(อรเพรีต) ปลานปล้มคร้มใจ เพรีต
เพรีม (เพรีตเพรีม) คร้มใจ คึก ชะล่าใจ

เพรีม (เพรีม) ชักเหิมคึกคะนองด้วยความ
เบิกบานใจ สบายใจอย่างยิ่ง เช่น
กโละเพรีม (กโละคหฺเพรีม) หนุ่ม
คะนอง จงวาเพรีม (จ้องวาเพรีม)
ปลาชิวคึก

เพรีล (เพรีล) ทะลึ่ง วุ่นวายใจ ใจหมกมุ่น
วิปริต คั่งไข้ จิตตเพรีล (เจตเพรีล)
มนุสฺสเพรีล (มนุสฺสเพรีล) คนทะลึ่ง

เพรีส (เพรีส) ไร่แรงใจอย่างยิ่ง เพรีนใจ
ใช้ เพรีสจิตต (เพรีสเจต)

เพรีส, เพรีส ๆ (เพรีส, เพรีส ๆ)
อาการ (ไข้) คึกคัก ก่อขำขำ เช่น
เดียวกับ ปรีส ๆ คู ปรีส ๆ

เพรียงลาน (เพรียงเลี่ยน) คนที่อยู่ตำบล
เดียวกันและนับถือกันฉันญาติ เรียก
ญาติเพรียงลาน (ญาติเพรียงเลี่ยน)
หรือ สนฺตานเพรียงลาน (ชื่อนาน

เพรียงเลียน) ญาติโยนนับถือกัน หรือ
เผ่าพันธุ์โยนนับถือกัน เรียกว่า ญาติ-
ภูมิพง (ญาติตระกูลพง) หรือ ญาติ
ภูมิพงรบบงขามวย (ญาติตระกูลพง
รวบองเจียมมวย) ก็ได้

เพรียง (เพรียง) ดู เปรียง

เพรียบ (เพรียบ) เพียบ เพรียบ เปี่ยม
เช่น เพญเพรียบ (เปญเพรียบ) เต็ม
เปี่ยม ทักชนเพรียบจร้าง (ตักจ้วน
เพรียบจร้าง) น้ำป่าเปี่ยมตลิ่ง

เพรง (เพรง) โบราณ นานมาแล้ว ในปาง
ก่อน (โดยเฉพาะในเรื่องบุญกรรม)
คู่เพรง (คู่เพรง) คู่สร้างคู่สม เนื้อคู่
ทรพญเพรง (เตรือบเพรง) ทรพย์ที่
บุญกุศลในปางก่อนส่งผลให้ บุญเพรง
(บนเพรง) บุญเก่าที่ได้ทำไว้ในชาติ
ก่อน พากุญเพรง (เปยักเพรง) คำที่
กล่าวกันมาแต่โบราณกาล ภัพเพรง
(เพือบเพรง) บุญวาสนาที่ติดมาจากชาติ
ก่อน เรื่องเพรง (เรื่องเพรง) เรื่อง
ตำนานโบราณ เพรงพริทฐ (เพรงพริต)
ดึกดำบรรพ์ เพรงสัณนาง (เพรงซ็อม
นาง) บุญที่สร้างไว้ในปางก่อน รกสึ
ตามเพรง (รวิกษิตตามเพรง) หากิน
ตามเพรง คือตามบุญวาสนาหรือเสียง
บุญวาสนาในปางก่อน ใช้ รกสึผุส

เพรง (รวิกษิตของเพรง) ก็ได้ ปรุธย
ตามเพรง (ปรุธยิตตามเพรง) เสียง
ตามบุญวาสนาในปางก่อน เพรงนาย
(เพรงเนี้ย) กาลก่อนโน้น

เพรง (เพรง) ๑. เขียบ เอาหัวชน หรือ

แทงด้วยงาอย่างเต็มแรง (ใช้เฉพาะ
ช้าง) เช่น ภูรีเพรงเฒ่าเฒ่า (ด้อม
เรื่อเพรงเฒ่าเฒ่า) ช้างแทงต้นไม้
มนุสสุสถาปนีงภูรีเพรง (มนุสส์
ชลันนีงด้อมเรื่อเพรง) คนตายเพราะ
ช้างเขียบ เพรงกิล (เพรงเกิล)
หมายโดยปริยายว่า คนอกตัญญูหลอกลวง
ทำร้ายผู้มีคุณ เหมือนช้างที่กล้าเอาหัว
ชนเสาหลักที่ผูกถนน ใช้ มนุสสุเพรง
กิลหานเพรงกิลอิตญญู (มนุสส์-
เพรงเกิลเขียนเพรงเกิลเอ็ดญูเวญ)
คนอกตัญญู กล้าทำร้ายผู้มีคุณ ไม่กลัว
เกรง ใช้ เพรงกิล (เพรงกิล) ก็ได้

๒. ไม่แผ่ชนิดหนึ่ง ต้นเล็ก ๆ ใบ
ละเอียด ๆ มักขึ้นตามแนวป่า เช่น
กุมพเพรง (กุมเพรง) กอไม้เพรง
กาตเพรงเขืออัส (กัตเพรงเทอ
อัส) ไม้เพรง ทำไม้กวาด

เพรง (เพรง) เช่นผีเล็กผีน้อย มักใช้กับคำ
แสน (แสน) เช่น เป็น แสนเพรง
(แสนเพรง) เช่นไหว้

แพร่ (แพร่) แพร เช่น แพรสุภา (แพร่
พุด) แพรคอก แพรลาต (แพร่เล็ก)
แพร่เถียน

แพร่ก (แพร่ก) ๑. แกว แพรกซึก (แพร่
ซึก) แกวซุก

๒. ตั้ง ใช้กับ ไถ และ เชิง
หมายถึงหัวทึงอกออกมาเป็นตั้ง เช่น
มูรามไถแพร่ก (เมี่ยมไถแพร่ก) หัว
มืองอกเป็นตั้ง มูรามเชิงแพร่ก
(เมี่ยมเชิงแพร่ก) หัวทึงอกเป็นตั้ง
แปลแฉกแพร่ก (แปลแฉกแพร่ก) ถูก
กลัดเป็นตั้ง จิตุนแพร่ก (เจ็ดแพร่ก)
โดยปริยายหมายความว่า ใจที่แยกความรัก
ออกเป็นสอง

แพร่ด (แพร่ด) ทะลัก (ไล่)

ไพร (เพ็รีย) ๑. ป่า ไพรรนาม (เพ็รีย
รเนียม) ป่าระนาม ป่ารกฉาณะ
ไพรร์โลง (เพ็รียรุมโลง) ป่าสูงใน
ที่ราบ ไพรร์โปะ (เพ็รียรวบอะห์)
ป่าละเมาะ ไพรร์โสรง (เพ็รียโสรง)
ป่าสูง ป่าในที่สงมัตน์ไม้สูงลิบ ไพรร์หัต
ไพรร์โง (เพ็รียยัตเพ็รียโง) ป่าเถื่อน
ป่าใหญ่ท่งไกลจากชุมชน นากลัวเพราะ
มีสัตว์ร้ายคอยเบียดเบียน

๒. ที่มีใบป่า เช่น สดวไพร
(ซัดเพ็รีย) สดวป่า กรบไพร (กรอ

เบียดเพ็รีย) กวายป่า โคไพร (โกเพ็รีย)
วัชป่า แฉกไพร (แฉกเพ็รีย) หม่าป่า
มานไพร (เมี้ยนเพ็รีย) ไก่ป่า มนุสสุ
ไพร (มนุสส์เพ็รีย) กนป่า ไพร ๆ
(เพ็รีย ๆ) ป่า ๆ โดยปริยายหมายความว่า
ขวาง ๆ รี ๆ ป่าเถื่อนไม่เจริญ เช่น
ถกไพร ๆ (รีกเพ็รีย ๆ) ภิรียขวาง ๆ
รี ๆ สมภูไพร ๆ (ซ้อมเตี้ยเพ็รีย ๆ)
คำพูดขวาง ๆ รี ๆ นำโอยไพรกนิต
(เนี่ยมออยเพ็รียกนิต) ทำให้ขัดขวาง
ความคิด ทำให้ความคิดกับแสบ

ไพรงาร (เพ็รียเงียร์) คนวรรณะแพศย์
หรือวรรณะพ่อค้า เป็นคนวรรณะที่ ๓
ส่วนคนวรรณะที่ ๔ หรือศูทร เรียก
อุนกการ (เนี้ยกเงียร์) เพิ่งจะเลิกเรียก
ไพรงาร กับ อุนกการ ไปเมื่อ พ.ศ.
๒๔๓๖ คำทั้งสองนี้จึงค่อย ๆ หายไป
ทั้งนี้ตามที่กล่าวไว้ในพจนานุกรมเขมร
ฉบับสถาบันพุทธศาสนา

ไพรมคร (เพ็รียนัวกั้วร์) ไซ่ง่อน กำนัน
กลายมาเป็น ไพรมคร (เพ็รียอังกั้วร์)
เป็นชื่อป่าอยู่ใกล้ปากบึง จึงเรียกบึงนั้น
ว่า บึงไพรมคร (เบ็รียอังกั้วร์)

ไพรก (ไพรก) ๑. ไพรก เนื้อฟูไม่แน่น
นุ่มเปื่อย เช่น สดวไพรก (ซัดไพรก)
เนื้อไพรก เนื้อฟู ไม่แน่น พุกไพรก
(พุกไพรก) นุ่มเปื่อย

๒. พุทมากไม่รู้จักจบ มักใช้ว่า
โพรกปราชญ์ (โพรกปราช) หรือ
ปราชญ์โพรก (ปราชโพรก) พุทไม้
โอ้อวด ไม่รู้จริง ดู ปราชญ์

โพรง (โพรง) โพลง โพลน เช่น พนัถโพรง
(ปิ่นถ้อโพรง) แสงสว่างโพลง พราต-
โพรง หรือ โพรงพรงต ดู พราต
แกนกลโพรง (เพนกลโพรง) ทา
ขาวโพลน ทาเบิกโพลงด้วยความกลัว
เป็นต้น สกัฏฐโพรง (ซอกซอก
โพรง) ผสมขาวโพลน

โพรง (โพรง) กุ้งทะเลตัวใหญ่ๆ ขนาดเท่า
นิ้วก้อย

โพระ (พรวะห์) ๑. หว่าน เพาะ เช่น
โพระใส่พ (พรวะห์เซบีย) เพาะ
ผักกาด โพระสรว (พรวะห์ไชรว)
หว่านข้าว

๒. เพาะ โพระแด (พรวะห์แด)
เพราะเหตุว่า โพระธา (พรวะห์ทา)
เพราะว่า โพระเหตุเนะ (พรวะห์แฮด
นะห์) เพราะเหตุนี้ โพระเหตุโนะ
(พรวะห์แฮดนะห์) เพราะเหตุนั้น

๓. วัวรุ่นหนุ่ม วัวขึ้นเปลี่ยว เรียก
โคโพระ (โกพรวะห์) วัวเถลิง (คำ
โบราณ)

โพระ (เพรวี) สาวแก่

พริ (พรม) ๑. หลบหลังใคร ถีบปูนโบกตรง
หลบหลังใคร พริผุทะ (พรมเพี้ยะห์)
โบกตรงหลบหลังคาน้ำฝน เกือบเงา-
ตรงพริ (เพี้ยะห์เลอตร์อุมพรม) ผ่น
รีจตรงหลบหลังใคร

๒. หลักเซต ที่สุดอาณาเขต เช่น
พริจการ (พรมจอมการ) เขตสวน
พริเขต (พรมเขต) ที่สุดเขตแดน
พริแดน (พรมแดน) พรมแดน พริ-
ปรทล (พรมปรอตร์อวล) เขตแดนต่อแดน

๓. พรม เช่น พริเขต (พรมเขต)
พรมเชือก พริบวนขรุ้ง (พรมบวน
จรุ้ง) พรมสี่เหลี่ยม กราดพริ (กราด
พรม) ปูพรม

พริ (เพริอัม) ตะไคร้สีเขียวเกิดจากน้ำที่มี
โคลนตกตะกอนหรือที่ขุ่นกลัก เช่น ที่
เกิดพริ (ตึกเกิดเพริอัม) น้ำเป็น
ตะไคร้ที่กमानพริ (ตึกเมียนเพริอัม)
น้ำมีตะไคร้

พระ (เพริยะห์) พระ พระกรุณามจรส-
ชีวิต (เพริยะห์กรุณาเจียมจะสัจชีวิต)
พระเจ้าอยู่หัว พระกรุณาวิเสส หรือ
พระกรุณาโลลวิเสส (เพริยะห์กรุณา
วิษะส หรือ เพริยะกรุณาโลลวิษะส)
พระพุทธเจ้าข้า พระพุทธ (เพริยะห์
ปุต) พระพุทธ พระพุทธเจ้า พระอินทร

(เพ็รียะห์เอิ้น) พระอินทร์ พระพรหม
 (เพ็รียะห์พรม) พระพรหม พระจันทร
 (เพ็รียะห์จัน) พระจันทร์ พระธรรม
 (เพ็รียะห์เทือร์) พระธรรม พระพาย
 (เพ็รียะห์เป็ย) พระพาย พระสงฆ
 (เพ็รียะห์ซ้อง) พระสงฆ์ พระอาทิตย์
 (เพ็รียะห์อาติด) พระอาทิตย์ พระอร-
 หนต (เพ็รียะห์ออระหัน) พระอรหันต์
 พระเกศา (เพ็รียะห์เกษา) พระเกศา
 พระภักต (เพ็รียะห์เพียก) พระภักต
 พระกมจาด (เพ็รียะห์ก้อมจาด) ต้นไม้ชนิด
 หนึ่งใช้เป็นยารักษาโรค (มักเรียกกลาย
 เป็น รลัวสภาร้าง (รวลัวะสภาร้าง))
 พระกมจาย (เพ็รียะห์ก้อมจาย) ต้นไม้
 ชนิดหนึ่งใช้เป็นยารักษาโรค
 พระกราบ (เพ็รียะห์กราบ) ญาติชนิดหนึ่ง
 ใบใหญ่ ๆ ขึ้นรากับดิน
 พระขลอบ (เพ็รียะห์คลอบ) ต้นไม้รากับ
 ต้นกระเทียมยอบ
 พระขีว (เพ็รียะห์ขี) พระประธาน เรียก
 พระประธาน (เพ็รียะห์ปฺรอตเียน) ก็ได้
 พระเดชพระคุณ (เพ็รียะห์แดงเพ็รียะห์กุน)
 พระเดชพระคุณ คุณกับอำนาจอันประ-
 เสริฐสูงสุด ผู้เป็นใหญ่ ผู้เป็นเจ้า คำ
 พุดแก้บรรพชิตผู้มีสมณศักดิ์ เช่น สุม
 นิมนตพระเดชพระคุณสมเด็จพระ

(โฆมนิม้วนเพ็รียะห์แดงเพ็รียะห์กุน
 ซ้อมแดงเทือร์) ขอนิมนตพระเดช
 พระคุณแสดงธรรม
 พระโลก (เพ็รียะห์ไท่กล) ว่าชนิดหนึ่ง
 มักขึ้นบนที่แห้ง ๆ ที่เป็นโลก บางถิ่น
 เรียกเป็น พระโลก ก็มี
 พระทหิง (เพ็รียะห์หัตรวหิง) ชื่อญาติชนิด
 หนึ่งใบใหญ่เหมือนใบลำเจียก
 พระบด (เพ็รียะห์บ๊อด) ผ้านุ่งใหญ่ที่วาด
 พระพุทธรูปเป็นต้น อาจ้วนหรือพับได้
 พระบาท, พระบาทมอสา (เพ็รียะห์บาท,
 เพ็รียะห์บาทมอสะ) กุ บท ๔.
 พระเม (เพ็รียะห์เม) ข้าวทั้งข้าวเปลือก
 ข้าวสารข้าวสุก ถือเป็นแม่ของอาหาร
 พระรังจ (เพ็รียะห์รุมเจียจ) ญาติชนิด
 หนึ่ง พวกผักโขมหิน
 พระเสฎฐ (เพ็รียะห์ซุดจ) พระเสด็จ
 ตำแหน่งเจ้ากรมสังฆการีในพระบรมราช
 วัง เรียก อุกญาพระเสฎฐ (อกญา
 เพ็รียะห์ซุดจ)
 พระเสฎฐ, ปฺรเสฎฐ (เพ็รียะห์แสดง, ปฺร
 แสดง) คุณ นาย เจ้า หรือ เหยย เว้ย
 นี้แน่ะ เป็นคำที่เรียกคนสนิทที่ทำงานอยู่
 ในบังคับบัญชาของตน เช่น มุนา-
 พระเสฎฐ (เมนียลเพ็รียะห์แสดง)
 หรือ แนนพระเสฎฐ (แนเพ็รียะห์

แสดง) หรือบางทีก็พูดด้วยเมตตา เช่น
 มุนาถปรแสฏงเปรตเอ๋ย (เมณียล
 ปรอแสดงเปรตเอ๋ย)นี่แน่ เจ้าเปรตเอ๋ย
 (คำโบราณใช้ในการเทศนา)

พระองฺโกล (เพฺริยะหฺอองโกล) ขมันอ้อย
 พระอนุลก (เพฺริยะหฺอองลวก) ผักหวาน
 พฺลิกการ, พฺลิกการ (พฺลิการ์, พฺลิการ์) ดู
 พฺลิกการ, พฺลิกการ

พฺลุก (พฺลุก) สัปเหร่อ คนเผาศพ ตามธรรมเนียมมี ๔ คน เป็นผู้ช่วยอาจารย์โยคีหัวหนาสัปเหร่อ คำนี้หมายความว่า ผู้ปลุกผีเพราะกล่าวว่า มาจากคำ ปลุก ของไทยที่เรียกสัปเหร่อว่า ปลุก ก็เพราะตอนยกศพวางบนเชิงตะกอน มีพระชกบังสุกุล พฺลุกจะต้องมาปลุกศพให้ฟังพระ

สวด เหมือนปลุกคนเป็น ถึงพูดว่า
 สถาปฺตรมสถาปฺอาร์ถโลก (ขุด
 เทียรขุดอาร์โลก) ฟังธรรมฟังคำพระ
 ในสมัยปัจจุบันไม่ค่อยได้ทำพิธีนี้แล้ว
 (เดิมเขียน ภูลก แต่ที่กำหนดใหม่ให้
 เขียน พฺลุก เพื่อให้ใกล้เคียงกับเสียงเดิม
 ในไทย)

แพฺลุม ๆ (เพฺลุม ๆ) แผล็บ ๆ แປฺลุม ๆ
 ก็ว่า ดู แປฺลุม ๆ

พฺลือะ, ปฺลือะ (พฺลือะห์, ปฺลือะห์) ที่ตั้งหรือแน่น
 เปฺริยะ ที่หนักอึ้งในใจ ไซ้ ตั้งพฺลือะ
 (เตฺงพฺลือะห์) ตั้งเปฺริยะ แณนพฺลือะ
 (แนนพฺลือะห์) แน่นอึดอัด (คำนี้กลายมา
 จาก ผฺลือะ)

ภ

ภก (พัวก) โกลน ปรพากภก (ปรอลัก
 พัวก) เปื่อนโกลน กบภก (ก๊อบพัวก)
 หมกโกลน ฎึแบกภก (เดี้ยแบกพัวก)
 คินแต่กระแหง ภกฺลูปาบ (พัวกฺลูป)
 โกลนเลน เลน พฺรณภก (เบือร์พัวก)
 สีสกปรกเหมือนสีโกลน

ภก (เพี้ยก) หยดพิกข์ชั่วครั้งชั่วคราว อาศัย
 อยู่ชั่วคราว มักใช้กับคำ สุนาก (ขุนัก)

พัก) กับ อาสุรย (อาไซฺร) อาศัย เป็น
 ภกฺอาสุรย (เพี้ยกอาไซฺร) พักอาศัย
 สุนากภกฺอาสุรยเนาผทะบงปฺอุน
 (ขุนักเพี้ยกอาไซฺรเนวิเพฺติยะหฺบ้องโปฺน)
 พักอาศัยในบ้านพี่น้อง พระพณฺลาภก
 (เพฺริยะหฺบ้องเลี้ยเพี้ยก) พลับพลาที่
 ประทับชั่วคราว ว้างภก (เวี้ยกเพี้ยก)
 ตำแหน่งที่ประทับชั่วคราว (จาก พัก คำ

(ไทย) เขียน ภาภักดิ์ ก็มี

ภักติ, ภักติ (เพี้ยก) ภู ภักฏี

ภักฏี (เพี้ยกเกตุย) ภักดิ์ ความซื่อตรงจงรัก ความจงรักภักดี การคบหา เช่น มานภักฏีจโพะเจาห่วยนาย (เมียนเพี้ยกเกตุยจ้อมบั่วห่วยเจาเว้ยเนี้ย) มีความจงรักภักดีต่อเจ้านาย ใ้กับคำอื่นใช้ ภักติ หรือ ภักติ ได้แก่ ญาติภักติ (ญะเตเพี้ยก) ความซื่อตรงจงรักต่อญาติ มิตตภักติ (มิตเตเพี้ยก) ความซื่อตรงจงรักต่อมิตร สุวามีภักติ (ซุวามีเพี้ยก) ความเคารพเจ้านาย ความจงรักภักดีต่อเจ้านาย ขัณฑ์ภักฏี (ขัณฑ์เพี้ยกเกตุย) ผู้ช่วยเจ้าสังกัดเลข ๓ หรืออันดับ ๓

ภักตร, ภักตร (เพี้ยก) หน้า พระภักตร (เพี้ยกเพี้ยก) พระพักตร์ สุรพพระภักตร (ซุรอปเพี้ยกเพี้ยก) ทรงพระพักตร์ (ราชาศัพท์)

ภักสา (เพี้ยกขา) อาหาร ภักสาหาร (เพี้ยกขาฮาร์) ภักสาหาร เช่น พวกรมรัก-ปฤตเจญแสวงรภักสาหาร (ปวกมรักบักเขยเจญแสวงรภักเพี้ยกขาฮาร์) พวกเพื่อนนอกออกแสวงหาภักสาหาร

ภักต, ภักต (เพี้ยกเกียะเวียด, เพี้ยกเกียะเวียด) ที่มีโชค มีบุญ คนมีโชค

คนมีบุญ นักปราชญ์ พระภักต หรือ พระภักต (เพี้ยกเพี้ยกเกียะเวียด หรือ เพี้ยกเพี้ยกเกียะเวียด)

ในพุทธศาสนาหมายถึงเฉพาะ พระพุทธเจ้า ส่วนลัทธิศาสนาอื่น หมายถึงนักปราชญ์ใหญ่ ๆ ทั่ว ๆ ไปก็ได้ ใ้ว่า ภักว หรือ ภักวาน ก็ได้

ภักติ (เพี้ยกเกียะเวียด) หญิงผู้มีบุญ มีศักดิ์ ตามลัทธิพราหมณ์ มักเรียกพระอมาหรือพระลักษมี ว่า พระภักติ (เพี้ยกเพี้ยกเกียะเวียด) เรียกพระมหาลี ว่า สมเด็จพระภักติ (ซ้อมคัจเพี้ยกเพี้ยกเกียะเวียด) ก็ได้

ภักนี (เพี้ยกเกียะ) ภักนี พี่น้องผู้หญิง เชษฐ-ภักนี (เจดอะเพี้ยกเกียะ) เชษฐภักนี พี่สาว กนิษฐภักนี (กะนิดอะเพี้ยกเกียะ) กนิษฐภักนี น้องสาว ภักนีภักธา (เพี้ยกเกียะเพี้ยก) สามีของพี่สาว หรือน้องสาว

ภักตะ, ภักตะ (เพี้ยกเกียะ, เพี้ยกเกียะ) เป้อะสั ผ้าที่ทอด้วยด้ายผสมปนกันหลายอย่าง เรียก สัฟต์ภักตะ (ซ้อมบักเพี้ยกเกียะ) ผ้าทอด้วยด้ายหลายอย่าง ภักตะพสุตรสาจักวาส (เพี้ยกเกียะเพี้ยกเพี้ยก) ผ้าทอด้วยด้าย

ภงฺกิ (เพี้ยงกั) ต้นเจตพังคี ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
ต้นเล็ก ๆ ใช้ทำยา เรียก ใ้ยมภงฺกิ
(เดิมเพี้ยงกั)

ภณฺท, ภณฺทะ (เพี้ยน, เพี้ยนเคี้ยวห้) ทรัพย์
สมบัติ ข้าวของ ต้นทุน เครื่องใช้ไม้สอย
ภณฺทาเทยฺย (เพี้ยนเตยเยยะ) ของที่
ต้องใช้หนี้ กสิภณฺทา (กะเสะเพี้ยน)
เครื่องไถคราด **ครุภณฺทา**(เกียะรุเพี้ยน)
ทรัพย์ของสงฆ์ นานาภณฺทา, พิพิธ-
ภณฺทา, วิวิธภณฺทา (เนี้ยเนี้ยเพี้ยน,
บับัดเทียะเพี้ยน, วิวัดเทียะเพี้ยน) ของ
ต่าง ๆ ไว้รวมกัน พิพิธภณฺท บุราณ-
ภณฺทา (โยะรานเนี้ยะเพี้ยน) ของเก่า
ราชภณฺทา, ราชกกุฏภณฺทา (เรียเจียะ
เพี้ยน, เรียเจียะกะกตเทียะเพี้ยน) พระ
ราชทรัพย์และพระราชกกุฏภณฺท เสดฐ-
ภณฺทา (เสดอะเพี้ยน) ของประเสริฐ
ของมีค่า

ภณฺทนะ (เพี้ยนเคี้ยวห้เนี้ยะ) การทะเลาะ
วิวาท **ภณฺทานการณฺ**, **ภณฺทานเหตุ**
(เพี้ยนเคี้ยวเนี้ยะการ, เพี้ยนเคี้ยว
เนี้ยะแฮด) การทะเลาะวิวาท หรือเหตุที่
ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท **ภณฺทานการี**
(เพี้ยนเทียะเนี้ยะการี) ผู้ก่อเหตุทะเลาะ
วิวาท

ภณฺทิล (เพี้ยนคิล, เพี้ยนคิเลยะ) คนถือ

ข้าว คนเดินหนังสือ เรียก ภณฺทิลชน
(เพี้ยนคิเลยะจวัน) หรือ ภณฺทิลบุรส
(เพี้ยนคิเลยะโยะระอะส) ก็ได้

ภตฺต (เพ้อด) ข้าวปลาอาหาร **นิจฺจภตฺต**
(นิจจะเพ้อด) นิตยภัต อาหารที่เตรียม
ไว้เป็นนิตย หรือที่เตรียมไว้ทุกวันเวลา
ปัจจุบันหมายความว่า เงินประจำเดือนถวาย
พระภิกษุสามเณร **สงฺฆภตฺต** (ซ้อง
เคี้ยวเพ้อด) อาหารที่ทายกประเคนถวาย
พระสงฆ์ **สลาภภตฺต** (ชลากะเพ้อด)
อาหารที่ถวายพระสงฆ์ตามสลากที่ท่าน
จับได้ **ภตฺตกาล** (เพ้อดตะกาล) เวลา
อาหาร **ภตฺตกิจฺจ** (เพ้อดตะเก็จ) การ
บริโภคาหาร

ภตฺติแรก (เพ้อดตะแรก) คำใช้กับ สมฺบตฺติ
(ซ้อมบัต) สมบัติ เป็น สมฺบตฺติภตฺ-
ติแรก (ซ้อมบัตเพ้อดตะแรก) สมบัติ
พัสถาน พดกลายเป็น สมฺบตฺติภตฺติเร
(ซ้อมบัตเพ้อดตะแร) ไปก็มี

ภตฺตอาหาร (เพ้อดตาฮาร์) ภตฺตอาหาร อาหาร
ทั่วไป

ภทฺนเต (เพียะเตอันเต) ของทรงพระเจริญ
เป็นคำตอบรับพระพุทธานุสัถ์ที่ตรัสเรียก
พระภิกษุทั้งหลาย

ภทฺทกปฺป, ภทฺทกฺลป (เพ้อดเคี้ยวกัป, เพ้อด
เคี้ยวกัล) ภทฺทกัป กับที่มีพระพุทธร
เจ้า ๕ พระองค์

ภทรบาท (เพ้อดเตรียะบ๊อด) เคือนสืบ เรียก
แบภทรบาท (แควเพ้อดเตรียะบ๊อด)

ภันตุ (เพี้ยน) กู ภาน'

ภบ (พิวบ) พบ มักใช้ว่า ภบปรสพพ
(พิวบปรอซ็อบ) พบประสบ คือได้เป็น
คู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ภบภาน' หรือ ภบ-
ภันตุ (พิวบเพี้ยน) ประพฤติละเมิด
โดยลอบได้เสียกัน เป็นชู้กัน

ภพ (พบ) ภพ การเกิด โลก คินแดน
ที่สรรพสัตว์เกิดตาย ทำแผนภพ
(เตี้ยงแผนพบ) หรือ ทำภพแผน
(เตี้ยงพบแผน) ทั้งโลก เนากุนงภพ
(เนวักนงพบ) อยู่ในโลก

ภัพพ, ภัพย (เพี้ยน) ที่ควรแก่กิจการ ที่
มีบุญวาสนา มีความสุข ภัพพบุคคล
(เพี้ยนเปยะบักกัวล) บุคคลที่มีบุญอัน
สร้างสมมาดี บุคคลผู้ควรบวชเป็นบรรพ-
ชิตในพระพุทธศาสนา ภัพพรูป (เพี้ยน
เปยะรูป) ที่มีสภาพอันสมควร มาน-
ภัพพ (เมี้ยนเพี้ยน) มีบุญวาสนา
อิตภัพพ (เอ็ดเพี้ยน) ไม่มีบุญวาสนา
บุญภัพย (บนยะเพี้ยน) บุญที่สร้าง
สมมา ภัพพเพรง (เพี้ยนเพรง) บุญ
ที่สร้างสมมาในกาลก่อน

ภมร (เพี้ยนเมี้ยนเรียะ, เพี้ยนมอร์) ภมร
ผึ้ง แมลงภู่ เขมรมักเรียกกลายเป็น

ภุมรา (พูเมี้ยนเรียะ) หรือ ภุมรี (พู
เมี้ยนรี) ภมรชาติ (เพี้ยนเมี้ยนเรียะ
เจียด) แมลงจำพวกผึ้ง ภู่ ได้แก่ พรวต
(ปรีวด) โมรัม (โมรัม) ยุก (ยุก)

ภมู, ภโม (เพี้ยนมู, เพี้ยนโม) กัว ขนคว
ราชาศัพท์ใช้ พระภมู หรือ พระภโม
(เพี้ยนห้เพี้ยนมูหรือเพี้ยนห้เพี้ยนโม)
เรียกกลายเป็น ภโม ก็มี

ภบ (พิวบ, โพย) โพย เช่นเดียวกับ ผุย กู ผุย

ภย (เพี้ยน) ๑. ภย เช่น เกิดภย (เกิดเพี้ยน)
เกิดภย มานภย (เมี้ยนเพี้ยน) มีภย

๒. กลัว เช่น ขุนภยณาส (คูนม
เพี้ยนะส) ฉันทกลัวมาก กุภย (กมเพี้ยน)
อย่ากลัว ภยภิต หรือ ภิตภย (เพี้ยนพิค
หรือ (พิคเพี้ยน) กลัวมาก หวาดกลัว

ภยนตราย (เพี้ยนเยื่อนตะราย) ภยันตราย
อันตรายนันควรกลัว เช่น เกิดมาน
ภยนตราย (เกิดเมี้ยนเพี้ยนเยื่อน
ตะราย) เกิดมีภยันตราย

ภยาคติ (เพี้ยนเยี้ยนเกี้ยนเตะ) ภยาคติ
ความล่าเอียงอันเกิดจากความกลัว กลัว
บุญหรือยศศักดิ์เป็นต้น

ภร (พั้ว) พุดโกหก ที่โกหก เช่น มนุสสุภร
(มนุสส์พั้ว) คนโกหก นิยายภร
(นิเยี้ยนพั้ว) พุดโกหก ภรภาย (พั้ว
เพี้ยน) กู ภาย ภรภุต (พั้วพุด)

หรือ ภูตกร (พูดพวรี) ไปปดมคเท้า
 ๕๕
 ทงสน

ภริยา (เพื่อยะริเยะ) ภริยา

ภล (พวล) ปุก ปุด ๆ เกิดพล่าน เช่น
 ทักภล (ตักพวล) น้ำเกิดพล่าน

ภสฎา (เพื่อยะสัซดา) ตามี ใช้เป็นราชา-
 คัพท์ พระภสฎา (เพื่อยะสัซดาเพื่อยะสัซดา)
 พระภสฎา หรือ สมเด็จพระภสฎา
 (ซ็อมคัจเพื่อยะสัซดาเพื่อยะสัซดา) สมเด็จ
 พระภสฎา (มักใช้ในกาพย์กลอน)

ภสตุ, ภัสตุ (เพื่อยะสั) ค่ำกลายมาจาก พัสตุ

ภสตุรา (เพื่อยะสตุรา) ลูกสูบ ลูกหนัง กระ
 เป้าหนัง

ภสุมการ (เพื่อยะสัซมะการ) คนรับจ้างซัก
 รีดเสื้อผ้า

ภาค (เพียก) ภาค ส่วน ภาคทาน (เพียก
 เกียะเตียน) จำนวนเงินเรียไรที่มีคน
 สละให้เพื่อการกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง

ภาค, ภาคย (เพียก) โชค สิริสวัสดิ์ พระ-
 มาณพระภาค (เพื่อยะสัเมียนเพื่อยะสั
 เพียก) พระผู้มีพระภาคหรือมีบุญ หมาย
 ถึงพระพุทธเจ้า

ภาคินเอย (เพียกเกียะ) หลานชาย ลูกชายของ
 พี่สาวหรือน้องสาว กนิษฐภาคินเอย
 (กะนิคตะเพียกเกียะ) ลูกชายของน้อง
 สาว เชษฐภาคินเอย (เจดตะเพีย
 กเกียะ) ลูกชายของพี่สาว

ภาษาณะ, ภาษาณ์ (เพียเจียะเนียะห้, เพียจ)
 ภาษาณะ ใช้เป็นลักษณนามด้วย เช่น
 โภชนมวภาษาณะ (โพเจียะเนียะมว
 เพียเจียะเนียะห้) อาหาร ๑ ภาษาณะ

ภาษาณ์โหะ (เพียจฮะห้) จานบิน จานผี

ภาณ, ภาณ (เพียน) พระอาทิตย์ ภาณพวง
 หรือ ภาณพนุ (เพียนบ่วง หรือ เพียน
 เปี้ยน) พะศหรือเผ่าพงศ์พระอาทิตย์
 ภาณรังสี (เพียนเรียงเซีย) รัศมีพระ-
 อาทิตย์

ภาตภาพ, ภาตภาพ (เพียตะระเพียบ,
 เพียโตะเพียบ) ความเป็นพี่เป็นน้อง
 ความนับถือกันเหมือนเป็นพี่เป็นน้อง

ภาตา (เพียตา) พี่น้องผู้ชาย กนิษฐภาตา
 (กะนิคตะเพียตา) น้องชาย เชษฐภาตา
 (เจดตะเพียตา) พี่ชาย (ราชาศัพท์)

ภาน (เพียน) บ้าน เป็นคำที่สามี่เรียกภรรยา
 ต่อหน้า เป็นคำยกย่อง (คำโบราณ)
 เช่น ภานเอียบาญฉินเหียฤาเนา
 (เพียนเอียบาญเชิ่นเฮียหรือเนียว) นาง
 เอย ข้าวสุกแล้วหรือยัง ภรรยาเรียก
 สามี่ก็ได้

ภาน, ภันต (เพี้ยน) หลง หลงลืม (มักใช้
 ภาน ไม่ค่อยใช้ ภันต) ภานกัณติ
 (เพี้ยนกัณนิต) คิพผลาด กะพลาต
 ภานัสมารตี (เพี้ยนขมารเตีย) ตกตะลึง

ภาน์ภูเฌีร (เพี้ยนด้อมเนอ์) ตำแหน่ง
งานผลิตผล ภาน์ผูลูว (เพี้ยนโพลัว)
หลงทาง ภาน์จूरพี (เพี้ยนจूरอ้อม)
สับกันโดยความหลงลืม ภาน์แปร
(เพี้ยนแปร) ก่อการปฏิบัติ เปลี่ยน
แปลงการปกครอง เกิดจลาจล เช่น
สุรูกเกิดภาน์แปร(ซุรูกเกิดเพี้ยนแปร)
บ้านเมืองเกิดจลาจล ภาน์กำง (เพี้ยน
เพี้ยง) งงววย ตกตะลึงจ้งง

ภาพ (เพี้ยบ) ภาวะ แบบ แบบบท รูป
รูปร่าง เช่น ภาพลูน (เพี้ยบลูน)
รูปสวญ ภาพอากรัก (เพี้ยบอากรัก)
รูปชั่ว ภาพชาติ (เพี้ยบเทียด) ความ
อ้วน ภาพสคม (เพี้ยบลูกีม) ความ
ผอม ภาพบรุต (เพี้ยบโระระส)
เพศชาย ภาพสตรี (เพี้ยบลูตรี)
หรือ สตรีภาพ (เลตรีเพี้ยบ) หรือ
อิตถภาพ (เอ็ดเทียเพี้ยบ) เพศหญิง
แบบภาพ (แบบเพี้ยบ) แบบ แบบ
อย่าง รูปภาพ (รูปเพี้ยบ) รูปร่าง
เช่น สดวลาบมวญปรเภท รูปภาพ
สรุณึ่งนึ่งเกงกง (ซัดซาลาบมวญปร
เพตรูปเพี้ยบซอเตียงนึ่งเกงกง) นก
ประเภทหนึ่งรูปร่างเหมือนกับนกูกี้

ภาพอนุด (เพี้ยบยวน หรือ เพี้ยบเบียะยวน)

ภาพยนตร์ คำที่ใช้กันเป็นธรรมดาสามัญ

คือ กุน (กน) เป็นคำกลายมาจาก กล
(ก้อล)

กาย (เพี้ยย) ๑. เคียดพล่าน เช่น ทักกาย
(ตักเพี้ยย) น้ำเคียดพล่าน

๒. โขย ฉุย เช่น ขี้กลิ่นกาย
(ทมเคิ้นเพี้ยย) ไ้กลิ่นโขยมา

กรออบกายๆ (กรอโอบเพี้ยยๆ) หอม
ฉุยๆ แพร่กระจาย เช่น ภูณึ่งสายกาย
(ด้อมเนอ์ซายเพี้ยย) ซ้าวแพร่กระจาย
ไป ภรกาย (พั้วเพี้ยย) พุดโกหก
ตามสบาย

การ (เพี้ยรี) คำใช้กับคำ รัสตุ (เพี้ยะส
สโตะเพี้ยรี) เป็น รัสตุการ (เพี้ยะส
สโตะเพี้ยรี) บรรณาการ รัสตุการ-
บณณาการ (เพี้ยะสสโตะเพี้ยรีบ้อน
นาการ์) บรรณาการต่างๆ ที่เขาส่งมาให้

การะ (เพี้ยเรียะห์) การะ เช่น ททวล-
การะ (ตัวทวลเพี้ยเรียะห์) รับการะ
นำการะเทา (เนี่ยมเพี้ยเรียะห์เตวี)
นำของบรรทุกไป ซากการะเล็บลวน
(เจียเพี้ยเรียะห์เลอบลวน) เป็นการะ
แก้ตัว การกิจจ (เพี้ยเรียะเก็จ)
การกิจ กิจที่เป็นการะ

การต, การตะ (เพี้ยเรียะตะ) เรื่องมหา-
การตะของอินเตีย (เรียก มหาการตะ
(เมียะฮาเพี้ยเรียะตะ) ก็ได้) การต-

ยุทฺธ (เพี้ยเวียะตะยุต) สงครามมหา
 ภารตะ (เรียก มหาภารตยุทฺธ (เมียะ
 ฮาเพี้ยเวียะตะยุต) ก็ได้)
 ภารธาริ (เพี้ยเวียะเทียริ) อุปทูต
 ภารา (เพี้ยเวีย) ราชธานี กรุง (คำใช้ใน
 กาพย์กลอน ว่าเป็นคำกลายมาจาก
 พาราณสี (เบียเรียนะเซีย))
 ภาว (เพี้ยว) เรือ เช่น สมบุรภาว (ข้อม
 ไบร์เพี้ยว) สรีเรือ กรหมภาว (กรอ
 ฮอมเพี้ยว) แฉงเรือ
 ภาว, ภาวะ (เพี้ยเวียะห้) ภาวะ การ
 ความ เช่น ภาวะในบณจิต (เพี้ย
 เวียะห้เนียบอนจิต) ความเป็นบัณฑิต
 ภาวะกาจ (เพี้ยเวียะห้กาจ) ความร้าย
 ภาวะสุขทุกข์ (เพี้ยเวียะห้สกุตัก)
 ความสุขทุกข์ ฝุทะเนะมานภาวะครุา-
 คราณาสเหย (เพี้ยเวียะห้เนะห้เมียน
 เพี้ยเวียะห้เกรอัมเกรียะเนะสเฮย) บ้าน
 นี้มีความเก๋าคร้าคร้ามมากแล้ว
 ภาวนา (เพี้ยเวียะเนีย) ภาวนา เช่น
 ดำงภาวนา (ดั่งเพี้ยเวียะเนีย) ตั้งจิต
 ภาวนา จมูเร็นภาวนา (จอมเร็นเพี้ย
 เวียะเนีย) จำเรณูภาวนา จัมภาวนา
 (ค้อมเพี้ยเวียะเนีย) พยายามภาวนา
 ภิกขุภาวนากมมณฺฐาน (พิกโขะเพี้ย-
 เวียะเนียก้อมเมือัดทาน) พระภิกษุ
 ภาวนากัมมณฺฐาน

ภาวรูป (เพี้ยเวียะรูป) รูป ภาพ อติถัภาวรูป .
 (เอ็ดเทียเพี้ยเวียะรูป) รูปภาพผู้หญิง
 บุริสภาวรูป (โยะระสะเพี้ยเวียะรูป)
 รูปภาพผู้ชาย
 ภาสา (เพี้ยชา) ภาษา เช่น ภาสาลิสกุริต
 (เพี้ยชาโขงสะเกริด) ภาษาสันสกฤต
 ภาสาบรเทศ (เพี้ยชาบระเตะส)
 ภาษาต่างประเทศ
 ภาสาปริวตฺตน (เพี้ยชาปะระเวือต) การ
 แปลภาษา ภาสาปริวตฺตกะ (เพี้ยชา
 ปะระเวือตตะกะ) ผู้แปลภาษา ล่าม
 ภาสิต (เพี้ยเซ็ด) ภาษิต สุภาสิต (โยะ
 เพี้ยเซ็ด) สุภาษิต ทูพภาสิต (ตุฟ
 เพี้ยเซ็ด) ทูภาษิต คำไมตรี
 ภาสี (เพี้ยชี) ภาสี (จากคำไทยภาสี) เขมร
 มักใช้พูดว่า ภาสี (เพี้ยะชี) หรือ ฝาสี
 (พาชี) และหมายความว่าค่าเช่ารายวัน โดย
 เฉพาะค่าเช่าที่ในตลาด
 ภิกขโว (พิกชะโว) ภิกษุทั้งหลาย เป็นคำ
 ที่พระพุทธเจ้าตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย
 ภิกขา (พิกขา) การขอ การขอกทาน อาหาร
 ภิกขาจร (พิกขาจอร์) ผู้เดินขอกทาน
 ขอกทาน ภิกขาจริยา (พิกขาจะระยา)
 หรือ ภิกขาจาร (พิกขาจาร์) การเดิน
 ขอ ภิกขาทาน (พิกขาเตียน) การให้
 ข้าวปลาอาหารเป็นทาน ภิกขาภาชนะ

หรือ ฤๅษภาชน์ (พิกษาเพียเจียะ
เนียะ หรือ พิกษาเพียด) ภาชนะใส่
อาหาร ชามข้าว ฤๅษอาหาร (พิกษา
ฮาร์) อาหารได้มาด้วยการขอ

ฤๅษ (พิกโฆะ หรือ พิก) ฤๅษ เช่น ฤๅษ
เจรีนรูป (พิกโฆะเจรีนรูป) พระฤๅษ
หลายรูป บัณฑิตฤๅษ (บั๊วะสัพิกโฆะ)
บวชพระ ฤๅษภาพ (พิกโฆะเพียบ)
ฤๅษภาว (พิกโฆะเพียเวียะ) ฤๅษ
ภาวะ (พิกโฆะเพียเวียะห์) การได้รับ
อุปสมบท บวชเป็นพระฤๅษ ฤๅษสงฆ
(พิกโฆะซ้อง) ฤๅษสงฆ์ ๔ รูปขึ้นไป

ฤๅษณี (พิกโฆะนี) ฤๅษณี

ฤๅษ (พิด) กลัว เช่น อิตฤๅษ (เอ็ดพิด)
ไม่มีความกลัว ฤๅษขลาจ (พิดคฺลาจ)
ขลาดกลัว มักใช้กับคำ ภัย (เพีย)
กลัว เป็น ฤๅษภัย (พิดเพีย) หรือ
ภัยฤๅษ (เพียพิด) หวาดกลัว

ภิน (พิน) คำหนิ เช่น มานภิน (เมียนพิน)
มีคำหนิ ภินภาค (พินเพียก) รูปร่าง
ลักษณะ ภินเภท (พินเพด) รูปร่าง
ลักษณะและสัณฐานที่มีเครื่องสังเกตุทำ
ให้จำได้

ภินนิตุก, ภินนิตุกะ (พินเนียะปี้โต๊ก หรือ
พินเนียะปี้โตะกะ) พิน้องแม่เดียวคน
ละพ่อ

ภินโนทร (พินโนตวี่) พิน้องพ่อเดียวคน
ละแม่ ใช้ว่า บงภินโนทร (บองพิน
โนตวี่) พี่คนละแม่ ปุณภินโนทร
(โพฮอนพินโนตวี่) น้องคนละแม่

ภียโย (พีโย) ภียโย ภิญโญ ยิ่ง มาก
สิ้นพัน ใช้ว่า ภียโยโส (พีโยโซ)
ก็มี (มักใช้ในกาพย์กลอน)

ภิล, ภิล (พิล, พิล) ฝิบ เสียงนกบิน

ภิสวง (พิชะว๊วง) พิศวง หลงไปด้วยความกลัว
หวาดเกรง เกรงขามเพราะคิดพลาดไป
งวยงงสงสัย เขมรมักใช้หมายความว่า น่ารัก
ใคร่เล่นหา เช่น บงฤๅษปฺอุณภิสวง
(บองหรือโพฮอนพิชะว๊วง) พี่หรือน้องน่ารัก
ใคร่ ควรวโอยภิสวง (กั๊วรวโอย
พิชะว๊วง) น่ารักใคร่เล่นหา

ภี (พี) มีกริยาทำทางสง่า โก้ วางท่าใหญ่
โต เช่น ฤๅษภี (เดอรพี) เดินสง่า
แต่งขลุวนฤๅษภีจะภีเพ็ง (แต่งคฺลวน
เดอรพีโจะพีพีเล็ง) แต่งตัวเดินวางท่า
ไปมา

ภิง (พิง) ผัวะ ผับ แผละ เสียงลัม โคน
ตก ตี หวด

ภิลภล (พิลพล) ยี้ยาด ไอ้เอ๋ เช่นเดียว
กับ แกลดกล

ภีเลียง (พีเลียง) พีเลียง เขมรมักใช้เรียก
จำเพาะพีเลียง ผู้ที่เลียงดูพระราชาบุตร

หรือบุตรมนตร์ผู้ใหญ่ หรือบุตรธนมี
เงิน เช่น มานกัเลียงเงวตฐาเนา-
จำรกุสาชานิจจ (เมียนพีเลียงเขว
ซุดาเนวีจ่าเรียกชาเจียนิจ) มีพีเลียง
ซ้ายขวาอยู่คอยเฝ้ารักษาเป็นนิตย

ภิง (พิง) ๑. ปิง เสียงตีหรือเคาะ เสียง
เชือกใหญ่ ๆ ขาด ใช้โดยปริยายหมายความว่า
แตกขาด เช่น กาดัจจิตตภิง (กาดเจ็ดพิง)
หรือ ภูัจจิตตภิง (ดัจเจ็ดพิง) ตักใจ
แตกขาด

๒. ผิง คือ ขวานโยนชนิดหนึ่ง
ใช้สำหรับถากหรือสับไม้ ทัวภิง แบบ ๆ
คล้ายจอบ

๓. ขนผิง เรียก นิง (นมพิง)
(จากคำไทย ผิง)

ภิบ (พิบ) พีบ เสียงสับผ้าหรือเสียงตีปัก
หรือไฟลุกระเพราะติดน้ำมันก๊าดเป็นต้น

ภิต ๆ (พิด ๆ) ฟุด ๆ พิด ๆ อย่างเสียง
สุบลม เป็นต้น

ภิน (พิน) ผืน เช่น สัพตมวภิน (ซอม
บัตมวภิน) ผ่าผืนหนึ่ง (จาก ผืน
คำไทย) (ไม่ค่อยใช้)

ภิส, ภิระ (พีส) ปุด เสียงเชือกเล็ก ๆ ขาด
หรือเสียงถอนไม้ต้นเล็ก ๆ เป็นต้น

ภุง (พุง) โพละ เสียงกระรอกหรือดังไม้
หักน้ำตาลมาแตก เป็นต้น

ภุขงค (พุจ้วง) นาก ภุขงคนาก (พุจ้วง
เกียะเนียก) เขมรใช้หมายความว่า พิภพนาค

ภุขงคลีลา (พุจ้วงลีเลีย) ภุขงคลีลา ชื่อ
กาพย์ชนิดหนึ่ง เรียก บทภุขงคลีลา
(บ๊อดพุจ้วงลีเลีย) มีลักษณะคล้าย
กาพย์ฉบัง ของไทย ต่างกันก็คือฉับ
วรรคที่ ๓ มี ๖ คำ แต่กาพย์ฉัวรรคหน้า
มี ๖ คำ วรรคที่ ๒ ที่ ๓ มีวรรคละ
๔ คำ

ภุมมเทวตา (พุมเมียะเตเวียะตา) ภูมิเทวตา
เทวตาที่สถิตอยู่บนพื้นแผ่นดิน ภูมิ
เทวตา ก็ใช้

ภุย (พูย) เสียงเรอ เป็นต้น

ภูล (พูล) พีบพีบ เสียงนกกกระพือปีก หรือ
เสียงน้ำเดือด เป็นต้น

ภู (พู) ๑. พู
๒. กว
๓. แผ่นดิน โลก

ภูโกล (พูโกล) หล็กโลก

ภูมวอย (พูววย) ผู้ช่วย มนตร์ช่วยราชการ
เช่น ภูมวอยเสนาบดี (พูววยเสนาบอ
เดีย) ผู้ช่วยเสนาบดี ภูมวอยรฐมนตรี
(พูววยเรียดะม้วนเดรีย) รัฐมนตร์
ช่วย ภูมวอยเขตต (พูววยเขต) ผู้
ช่วยเขต รอผู้ว่าราชการ ในสมัย
โบราณ ใช้คำ ขัทับ (จ๊วมตูป) ต่อ

มาใช้คำ ภูมวย และต่อมา ใช้คำ รง เช่น อภิบาลเขตรวง (อะพิบาลเขตรวง) รองผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับคณะรัฐมนตรี ใช้ อนรรฆูเลขาธิการ (อะนุเรียดละเลขาธิการ)

ภูต (พูด) ๑. ภูต ผีปีศาจ เทวดา สัตว์โลกธาตุทั้ง ๔ เช่น อาคมจกภูต (อาทิมของพูด) หรือ อาคมจาปภูต (อาทิมจับพูด) อาคมผูกหรือจับผีปีศาจ พวกภูต (ปวกพูด) พวกเทวดา พวกสัตว์โลกหรือพวกผีปีศาจ

๒. ปด แท้ เช่น พากยภูต (เปี้ยกพูด) คำแท้ ภูตกร (พูดพั่ว) หรือ ภารภูต (พั่วพูด) กล่าวคำแท้พูดปด

ภูตกาล (พูดะกาล) อดีตกาล เวลาล่วงไปแล้ว เวลาที่ต้องถามต้องตอบกัน เฉพาะหน้าตามความเป็นจริง ตรงกับคำสัจกาล

ภูตคาม, ภูตคราม (พูดะเกี่ยม, พูดะเก็รี่ยม) พืชต่าง ๆ ทั้งพวกหญ้า ไม้เลื้อย และไม้ยืนต้น

ภูตเพทย, ภูตเวทย (พูดะแปด, พูดะเวด) หมอผีที่จับผีหรือขับผีที่มารบกวน

ภูตรูป (พูดะรูป) รูปที่เกิดขึ้นตามธรรมดา ได้แก่ธาตุทั้ง ๔ ดิน น้ำ ไฟ ลม

เรียก มหาภูตรูป (เมื่อยะฮาพูดะรูป) ก็ได้

ภูธร (พูทัวร์) ผู้ทรงไว้ซึ่งแผ่นดิน ได้แก่ ภูเขา หรือพระราชา ใช้ พระภูธร (เพรียะห์พูทัวร์) (คำใช้ในกาพย์กลอน)

ภูบาล (พูบาล) ภูบาล พระราชา เรียก พระภูบาล (เพรียะห์พูบาล) (คำใช้ในกาพย์กลอน)

ภูม (พูม) พระภูมิ เขมรเรียก เทวดา หรือปีศาจที่สถิตอยู่ตามเรือกสวนไร่นา แสนพระภูมิ (แซนเพรียะห์พูม) เช่นพระภูมิ ในเวลาคราดกับคานา

ภูมเทวดา (พูมเตเวียะดา) ดู ภูมมเทวดา ภูมรา, ภูมรี, ภูมรินท (พูเมียะเรีย, พูเมียะรี, พูเมียะริน) ภูมร ภูมรี ผิงภู

ภูมา (พูเมีย) พม่า เรียก ประเทศภูมา (ปรอเตะส์พูเมีย) ประเทศพม่า ชาติภูมา (เจียดพูเมีย) ชาติพม่า

ภูมิ, ภูมิ (พูม) ๑. แผ่นดิน ตำบล ที่อยู่หมู่บ้าน เช่น ภูมิตุจ (พูมโตจ) หมู่บ้านเล็ก ภูมิฐาน (พูมทาน) ที่อยู่ ภูมิลีเนา (พูมลุมเนิว) บ้านที่อยู่ในตำบล ภูมิภาค (พูมิเพียก) ฝ่าย ที่ดิน แผ่นดิน ภูมิประเทศ (พูมิปรอเตะส์) ประเทศที่มีดินแดนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภูมิภิเณต (พูมก้อมเนิด) ที่เกิด

๒. ชั้น เกหภูมิ (เกหะพุม)
 ชั้นของบ้าน ฐานนตรภูมิ (ทานน
 ตระพุม) ชั้นงานการหรือชั้นยศศักดิ์
 ปจเจกภูมิ (ปัตตะกะพุม) ชั้นพระ-
 บัณฑิตพุทธ พุทธภูมิ (พุทธะพุม)
 ชั้นพระพุทธเจ้า อริยภูมิ (อะริยะ
 พุม) อริยภูมิ คือชั้นของอริยบุคคล
 ภูมิศาสตร์ (ภูมิชะส) ภูมิศาสตร์
 ภูว้าง (พูเวียง) นกชนิดหนึ่งมีรูปร่างเหมือน
 กับนกทูก็ เสียงร้องน่ากลัวมักอยู่ตาม
 ป่าตามเขา
 ภูส, ภูะ (พะส) ผละ โพละ เสียงตีหรือ
 ทับของกลองหรือฟ้าม
 ภูสา (พูชา) ผ้า เครื่องนุ่งห่ม เครื่อง
 แต่งตัว พระภูสา (เพริยะหัพุชา)
 พระภูษา ราชศัพท์ สมัยโบราณใช้หมาย
 เฉพาะเสื้อของกษัตริย์ พระปศุศตรพระ
 ภูสา (เพริยะหัพะสเพริยะหัพุชา)
 จึงหมายทั้งเสื้อกับผ้าถุงของกษัตริย์
 ภูสามาลา (พูชาเมียเลียว) ผู้ดูแลเครื่องทรง
 ของกษัตริย์ มี กรุมภูสามาลา (โกรัม
 พุสาเมียเลียว) กรมภูสามาลา
 ภูะ (พะห) ทู ภูส
 ภวง (พวง) ชื่อ พวง เช่น ภวงพุกา
 (พวงพุกา) พวงดอกไม้ ภวงมาลา
 (พวงเมียเลียว) พวงมาลา ในกาพย์

กลอน ใช้ ภวงมาลย์ (พวงมาเลียว)
 ก็มี (จาก พวง คำไทย)
 ภวย (พวย) ทู ผวย
 เก (เพอ) เรอ ลมที่เรอออกมา
 เก็จ (เพ็จ) ชัก หรือ ถอน เช่น เก็จโอส
 (เพ็จโอส) ถอนเพ็น เก็จกณฎาปัสรว
 (เพ็จกอนดักโขรว) ชักพ่อนข้าวออก
 เก็ด ๆ (เพ็ด ๆ) แผ่ ๆ ทูป ๆ เย็บ ๆ
 เช่น ทนัรลาตเก็ด ๆ (ตวันรวเลื่อส
 เพ็ด ๆ) อ่อนเย็บ ๆ
 เกื่อน (เพื่อน) เพื่อน (จาก เพื่อน คำไทย)
 เกียส (เพียส) หลบ หลบหลีกหายไป
 โดยปลอมแปลงตัว เปลี่ยนชื่อเสียไม่ให้
 ใครจำได้ เช่น เกียสเจณูบาด (เพียส
 เจณูบาด) หลบหลีกหนีหายไป เกียส-
 ขุลวน (เพียสคุลวน) หลบ (กล่าว
 ว่าคำ เกียส นี้กลายมาจาก เวส ในคำ
 อัญญาตกเวส ซึ่งมีความหมายว่า
 ปลอมตัวไม่ให้ใครจำได้)
 เก (เพ) นากินปลา
 เกษรูป (เพอเจียะรูป) ที่แตกเร็ว ทะลุเร็ว
 เสียเร็ว ไม่อยู่ยั่งยืนถาวร รบสเกษ-
 รูป (รวบอะสเพอเจียะรูป) ของแตก
 เร็ว ทะลุเร็ว ตรงข้ามกับ อเกษช
 รูป (อะเพอเจียะรูป)
 เกตฺรา (เพตฺรา) เกตฺรา เรือสำเภา (จาก
 ส. ไวหิตฺร หรือ ไวหิตฺล)

เกท (เกด) การแตก การทำลาย ประเภท
 เพศ เช่น เกทบุรุษ (เพศบุระระส)
 เพศชาย เกทสตรี (เพศสตรี) เพศ
 หญิง เกทกรุหสธ (เพศกรุหเออะส)
 เพศมารวาส เกทบพพชิต (เพศบ-
 เปยะจิต) เพศบรรพชิต

เกรี (เพรี) กลองขนาดใหญ่ ทวงเกรี
 (ตวงเพรี) ตีกลองใหญ่ เกรีจรณ
 (เพรีจอร์) การเที่ยวเดินที่ฆ้องร้องบ่าว
 ใช้ เชื้อเกรีจรณ (เทวอเพรีจอร์) ทำ
 การตีฆ้องร้องบ่าว เกรีสณญา (เพรี
 ขัญญา) กลองสัญญาณ สัญญาณโดย
 กลอง สณญาเปเกรีสณญา (สดับเพรี
 ขัญญา) ได้ยินกลองสัญญาณ เกรีสพท
 (เพรีซ็อบ) เสียงกลองเกรี

เกล (เพล) กู แข็งเพล

เกสบุษ, เกสบุษะ (เพสจ, เพสจเจียะ) ยา
 เกสชชบริการ (เพสจเจียะปะเร็ก-
 ขวี่) เครื่องยาสำหรับรักษาโรค สบปี
 (น่านมไล) นวนิต (น่านมขัน) เทล (น้ำ
 มัน) มธ (น้ำผึ้ง) กัปปณิต (น้ำอ้อย
 หรือน้ำตาลน้ำอ้อย) เป็นต้น ก็รวมเรียก
 เกสชช ด้วย ทุกวันนี้เขมรใช้คำ เกสช-
 ชะ ให้หมายรวมไปถึงเครื่องดื่มอันได้
 แก่น้ำส้ม กาแฟ เป็นต้น (ไม่นับสุรา
 เมรัย) ไปด้วย เช่น ชบ์เลียงเกสชชะ

(จ๊วบเลียงเพสจเจียะห) เลียงเครื่องดื่ม
 ประเคนเกสชชะจ้โพพระสงฆ์ (ปรอ
 เกนเพสจเจียะหจ้อมบั่วะหเพรียะห
 ซ็อง) ประเคนเกสช คือเครื่องดื่มแก่
 พระสงฆ์

เกลกล, กิลกล (แพลฟัวล, ฟัวล) ยึด
 ยาก ไอ้เอ เช่น มนุสสเกลกล (มนุส
 แพลฟัวล) คนไอ้เอ เชื้อการเกลกล
 (เทวการแพลฟัวล)ทำงานไอ้เอ ยึดยาก
 โภกญา (โพกเกียะดา) บริโภคแล้ว แต่ที่
 ใช้ในกาพย์กลอน หมายถึง บริโภค
 แล้วก็ได้ กำลังบริโภคก็ได้ จะบริโภค
 ก็ได้ ใช้ บริโภคญา (บอระโพก
 เกียะดา) ก็ได้

โกล, โกละ (โพก, โพเกียะห) ทรัพย์สมบัติ
 ความสุข การบริโภค ส่วย โกลบตี
 (โพเกียะปะเตีย)เจ้าทรัพย์ คนมีทรัพย์
 เจ้าหน้าที่ตรวจส่วยประจำตำบล โกล-
 พัตตุ หรือ โกลภัสต (โพกเป้อะส
 หรือ โพกเพ้อะส) ทรัพย์สมบัติต่าง ๆ
 โกลลาภ (โพเกียะเลียบ) โกลลาภ
 การได้ทรัพย์ การเงิน กำไร โกลวัต,
 โกลวันต, โกลี (โพเกียะเว้อต, โพ
 เกียะเว้ออัน, โพก) ผู้มีทรัพย์ โกล-
 สมบัต หรือ โกลสมบทา (โพเกียะ
 ซ็อมบัต หรือ โพเกียะซ็อมปะเตีย)การ
 บริบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์

โภชน (โพเจยะเนียะ) อาหาร โภชนทาน (โพเจยะเนียะเตียน) การให้อาหาร เป็นทาน โภชนภณฺฑ (โพเจยะเนียะเพี้ยน) เครื่องบริโภค เครื่องกิน โภชนภัสสุ (โพเจยะเนียะเพือะส) เครื่องบริโภคร่าง ๆ โภชนาการ (โพเจยะเนียะเกียร์) ร้านอาหาร โภชนาหาร (โพเจยะเนียะเฮียร์) โภชนาหาร อาหารสำหรับบริโภค

โภชฺขสาลี, โภชฺยสาลี (โพชฺขาลี) ชื่อข้าวพิเศษอย่างหนึ่ง หมายถึงทั้งข้าวสาลีหรือข้าวโพด ตามตำนานว่าเป็นข้าวไม่มีเปลือก คือข้าวที่ออกมาเป็นเม็ดข้าวเสร็จสรรพเลยที่เดียว เรียก สุรวุสาลี (โพธิ์รวุสาลี) เม็ดข้าวสาลี เขมรเรียก สุรวุโภชฺขสาลี (โพธิ์รวุโพชฺขาลี) หรือ องกรโภชฺขสาลี (อ็องกอร์โพชฺขาลี)

โภมีรา (โพมีเรีย) แก้วประพาพ

โภรภาว (โพธิ์เพียว) พุดโผล่ออกมาโดยโจ่งแจ้ง ไม่ยบยั้งหรือขยักเอาไว้มั่ง เช่น มนุสฺสโภรภาว (มนุสฺสโพธิ์เพียว) คนพุดโผล่ไม่ยบยั้ง สมุทฺธิโภรภาว (ซ็อมเตียโพธิ์เพียว) คำพุดโผล่ไม่ยบยั้ง

ภุเกือน (พูมเพือน) พวกเพื่อน พรรคพวก (จาก เพือน คำไทย)

ภาง (เพียะ) ๑. งง งุนงง ตกตะลึง ๒. จีบ ใช้เป็นลักษณนาม เช่น แถกลักมวยภาง (เถกลักมวยเพียะ) นอนหลับงีบหนึ่ง

ภัก ๆ (พัวัก ๆ) งก ๆ สัปหงก ผูก ๆ ก็ใช้ ดู ผูก

ภักบ (พัวักบ) ทำให้งุบลง ดู ผูกบ

ภัก (เพียะ) ยอดรัก ที่รัก มักใช้กับคำอื่น เช่น ภักปริย (เพียะปริ) ที่ควรรัก ทนุถนอม มิตรภัก (มิดเพียะ) เพื่อนรัก สวงภัก (ซวงเพียะ) ยอดรัก

ภักการ (เพียะการ) ตื่น (นอน) รู้สึกตัวครั้งหนึ่ง เช่น ภักการเพิง (เพียะการเพิง) ตื่นขึ้น ภักการขุสวาน (เพียะการขุสวาน) รู้สึกตัวได้สติ

ภักส (เพียะส) ๑. ไม้ป่าชนิดหนึ่งต้นเล็ก เปลือกอ่อนนุ่ม ๆ สีดำคล้ำ ใบเล็ก ๆ แข็ง ๆ ดอกเล็ก ๆ เป็นช่อสีม่วง ใช้ทำพิน

๒. เครื่องประดับหลังหีบศพ เรียก ครอบภักส หรือ ครอบภักส (ครอบเพียะส หรือ กัวมรวบเพียะส)

ภักต (พัวักต) ทำให้คนอาบน้ำ อาบน้ำให้ ดู ผูกต

ภักก ๆ (เพียะก ๆ) หัก ๆ ที่ก้ม ๆ เงย ๆ อยู่เรื่อย ๆ เช่น ภูเริภักก ๆ (เดอริ

เพ็งิก ๆ) เดินก้ม ๆ เงย ๆ เดินหงิก ๆ
 หงิก ๆ

เก้งย (เพ่งย) ทำให้เงย จับให้เงยขึ้น มัก
 ใช้ เพ่งย กู เพ่งย

ภัง (พุงม) คงข้าว ผัง ก็ใช้ กู ผัง

ภัง (พัจวง) พัง เติง เช่น พุราน
 ภังกำลังเล็งสัณหาปรุจัญเจิมขุลาธ
 (เพรียนพัจวงกำลังเล็งข้อมเคาปรอจุม-
 เจิญเจิมคูลาหม) พุรานเล็งเป็นตรงหว่าง
 คิ้วเสื่อโครง เกภังจูงกำลังเล็งภุลาหม
 มกตรังเล็งมทรวง (เกพัจวงจูงกำลังเล็ง
 เพ็ญมโมกตรองเคิมตรุง) มันพุง
 ปลายเป็นตรงมาที่ยอดดอกโดยทันที

ภุช (พัจวั) คำใช้กับ ภุช (พุม) ประชุม
 เป็น ภุชภุช (พุมพัจวั) ประชุม
 กันทำบุญที่วัดในวัน ภุชบิณฑา วันแรม
 ๑๕ คำ เดือนสิบ

ภุช (เพัจอร์) สวมใส่ให้ติดกันโดยซ้นหรือ
 ซักรังเป็นต้น เช่น ภุชภักบิต (เพัจอร์
 ภักเบ็ด) สวมค้ำมิตหรือลงค้ำมิตใช้
 ซันยาให้ติด โดยปริยายหมายความว่า เชื่อม
 หรือรวมความคิดเข้าด้วยกันให้มั่นคง
 เช่น ภุชภักนิตภุณา (เพัจอร์ภักนิต
 เคนีย) รวมความคิดเข้าด้วยกัน ภุชภัก-
 เมตรี (เพัจอร์เมตรี) เชื่อมไมตรี

ภุช (พัจวล) โบราณที่เย็บติดกันเป็นแผง

ทำเป็นกระเชง หรือสานเป็นกระสอบ
 เรียก การงภุช (การพัจวล)

ภุช (เพัจอ) ทำให้ติดกัน

ภุชิต (พัจิต) ทำให้ซิดสนิท ทำให้แนบชิด
 เช่น ภุชิตสาจเณ (พัจิตซัจเชอ) ทำ
 เนื้อไม้ให้ซิดสนิท

ภุชวั (พัจวั) ไถ เช่น ภุชวัแส (พัจวั
 แชร) ไถนา ภุชวัฉิมการ (พัจวั
 เตยฉิมการ) ไถกินสวน

ภุชัญ (เพัจัญ) ประเชิญ เย็บผ้านุ่งให้เป็น
 ถุง ใช้ว่า ภุชัญสัพตเสลียก (เพัจัญ
 ซ้อมบิวดเสลียก) ประเชิญผ้านุ่ง คือ
 เย็บผ้านุ่งให้เป็นถุง

ภุชก (โพจก) ทำให้โซก (ไม่ค่อยใช้ มัก
 ใช้แต่ บณโซก)

ภุช (พุม) รวมกลุ่มกันชุมนุมกัน เช่น
 ภุชพล (พุมพัจวล) รวมพล ภุชชาต
 (พุมเจียดอก) ประชุมชาต ภุชชาติ
 (พุมเจียด) ก็เรียก ภุชบิณฑา (พุม
 เบ็น) ร่วมกันทำบุญที่วัดในวันสิ้นเดือน
 สิบคือวันแรมสิบห้าค่ำ เดือนสิบ อันเป็น
 วันสารท ที่เรียก โถงภุชบิณฑา
 (โถงพุมเบ็น) ภุชภุช ก็เรียก กู
 ภุช

ภุช (เพัจอ) ทำให้ชุ่ม แะให้ชุ่ม ภุชัช
 (เพัจอเจียร) ใช้ไม้ ๆ หรือใบปอ

เป็นกันใส่แซ่ในหลุมน้ำมันยาง หรือแซ่
ในน้ำมันยางให้ชุ่มโชก ภาชนะใส่
(เพ็ญอ้อมซ้อมบวด) ย้อมผ้าด้วยมะเกลือ
เป็นต้น

ภณจ (พญัจ) บิ ขยิ เช่น ภณจเทียบ-
โอรส (พญัจเตียนออรวัด)
เทียบให้กับ

ภณล (พญูล) จค จอ

ภณาก (พญัยก) ตื่น (นอน) ตื่นตกใจ
เช่น ภณากพิเภก (พญัยกปีเตก)
ตื่นนอน เถกกรภณาก (เตกกรอ
พญัยก) นอนตื่นยาก ภณากภูงเก
กนุตราก (พญัยกโตงเกกอนตุรัก)
ตื่นตกใจเหมือนเขากระซาง ภณาก
กัณเฑ (พญัยกกัณเฑ) รู้เห็นกำเนิด
ของตนในชาติหน้า เป็นมโนษย์มีสภาพ
อย่างไร ภณากขลวน (พญัยกขลวน)
ตื่นทั่ว รู้ทั่ว ภณากกนิต (พญัยก-
กัณนิต) รู้ทั่วว่าคิดผิด ภณากภูณัง
(พญัยกค้อมเนิง) ตื่นข่าว ภณาก-
เพือล (พญัยกเพือล) แทะตื่น ภณาก-
รลิก (พญัยกรัลลิก) นึกเห็นความ
ผิดถูกอยู่เรื่อย ๆ ไม่ลืม ภณากสมุทรดี
(พญัยกขมารดี) ได้สติ รู้สึกตัว
ภณากเพริต (พญัยกเพริต) ตกใจตื่น

ภณาส (พญัยส) กกไข่ ฟักไข่ เช่น

ภณาสพังทา (พญัยสพังเตย)
ฟักไข่เบ็ด ภณาสกุนทา (พญัยส
โกนเตย) ฟักลูกเบ็ด ภณาสวิซุชา
(พญัยสวัดเจีย) โดยปริยายหมายความว่า
พยายามเรียนเองหรือช่วยให้ผู้อื่นได้เรียน
มีวิชาเจริญงอกงาม

ภณิ (พญิ) พวงดอกไม้ ลวดลายพวงดอกไม้
ที่เขียนหรือสลักให้เกี่ยวพันกัน ภณิ-
กลาย (พญิกลาย) ลวดลายพวงดอกไม้
ที่มีหลายแบบผสมกัน ภณิเทศ (พญิ-
เตส) ลายเทศคือลายที่มีทั้งต้น ก้าน
ดอก ใบ ผล ภณิเกลิง (พญิเกลิง)
ลายกนกที่ทำเป็นรูปเหมือนเปลวไฟ
ภณิวลล (พญิวีล) ลายกนกทำเป็น
รูปดาววัลลพพันกัน ภณิพุกา หรือ
พุกาภณิ (พญิพุกา หรือ พุกาพญิ)
ดอกไม้ที่ร้อยกรองหรือดอกไม้ร่วงต่างๆ
มักใช้ว่า เทียนธูปภณิพุกา (เตียนธูป
พญิพุกา) เทียนเครื่องบูชาเหมือน
ดอกไม้ร่วง

ภณิเทียน (พญิเตียน) ดอกไม้ไฟ ใช้จุด
ในเวลาทำบุญ

ภณียว (พญียว) ๑. แยก เช่น อยุ่เชญ
ภณียว (อ้อนเจญพญียว) เชญแยก
ขบ่เลียงภณียว (จิวบเลียงพญียว)
เลียงแยก ภณียวกัณฐ (พญียวกัณ
คอร) แยกที่มาเป็นเพื่อนในเวลามีธุระ

เกณียะวานัก (เพณียะวานัก) แหก
ที่ไม่ได้เชื่อเชิญก็มาเอง มามากจนเกิน
ไป เกณียะพนาลี (เพณียะพนาลี)
แขกผู้ที่มาช่วยทำให้เหตุการณ์อย่างใด
อย่างหนึ่งสว่างขึ้น ตามธรรมเนียมคือ
แขกทั้งปวงนั่นเอง

๒. มะไฟ

ภนก (พูนวก) คำหนึ่งถึง หวนคำหนึ่ง เช่น
ภนกนิก (พูนวกนิก) นึกคำหนึ่งถึง
หวนนิก หวนนิก

ภนก (พูนวก) กองไฟที่สมเพื่อให้ควนไฟ
โล่งเป็นต้น เช่น บงหุยภนก (บ้อง
โฮยพูนวก) ควนกองไฟ ภนกเกดถึง
(พูนวกเพดถึง) กองไฟ เกดถึงภนก
(เพดถึงพูนวก) ก็ใช้

ภนากังการ (เพนียะกัเงียร์) พนักงาน ผู้ช่วย
อธิบดีหรือรองอธิบดีในกระทรวง แต่
ละกระทรวง เช่น มนตรีภนากังการ
(มวันเตร์ยเพนียะกัเงียร์) มนตรีผู้ช่วย

ภนากัฎ (เพนียะกัฎ) พนัก เช่น แผอก
นิงภนากัฎ (แพอกนิงเพนียะกัฎ)
พนักกับพนัก

ภนาน (เพนียน) ความประสงค์ เช่น
มานภนาน (เมียนเพนียน) มีความ
ประสงค์ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

ภนาย (เพนียะ) ดู พนาย ๑.

ภนาล (เพนียะล) พนัน เช่น ภนาลเสะ
(เพนียะลเสะ) พนันม้า แลบบงภนาล
(แลบบงเพนียะล) เล่นการพนัน

ภนาส (เพนียะส) หนังสือหรือวัตถุที่ขึง เช่น
ภนาสสุกร (เพนียะสสุกร) หนังสือของ

ภเนิน (เพนิน) พระเนิน ก้อนใหญ่สำหรับช่าง
เหล็กใช้ตีเหล็ก กังใช้ ภเนินช่างแฉก
(เพนินเจียงแฉก) พระเนินช่างเหล็ก
(จากคำไทย พระเนิน)

ภเนน (เพนน) ขด เช่น ภเนนพด (เพนน
บิวดะ) ขด ภเนนภนุฎา (เพนน
กัอนดะ) ฟ่อนข้าวที่จัดวางเป็นวง
สำหรับให้วัวหรือควายเหยียบบวดข้าว

ภเนก (เพนิก) ทา ทาไม้ ใ้ว่า แภนภนุฎา
(เพนิกะริสเซีย) โดยปริยายหมายความว่า มี
แต่ตาตุ แต่ไม่รู้ไม่เข้าใจ กังใ้ว่า
มนุสสภเนกภนุฎา (มนุสสเพนิกะริส
เซีย) คนตาไม้ไผ่

ภเนกกรว (เพนิกกรว) ตานกลุ่ม เป็นชื่อ
ลายสานอย่างหนึ่ง มีลักษณะเป็นตา
กลม ๆ อย่างลายเกี้ยวหวาย เรียก

ภเนกกรว (ภเนกกรว) ตานกลุ่ม เป็นชื่อ
ลายสานกลุ่ม ซาลภเนกกรว (เจียล
เพนิกกรว) ตะกร้าแบบหนึ่งสานเป็น
ลายตานกลุ่ม คือ เป็นตา ๘ เหลี่ยม
(อย่างตาชะลอม)

แกนโคโร (เพนกอโร หรือ โกล) ตาตุ่ม

แกนกลมมา (เพนกลมมา) เพชรตาแมว

แกนกษณขิง (เพนกษณขิง) ตาขัง

แกนกพรวบ (เพนกพรวบ) ต้นไม้ป่าชนิด

หนึ่ง ต้นเล็ก ๆ ใบก็เล็ก ๆ กลม ๆ

แกนกมาน (เพนกเมี้ยน) ๑. ลูกปลาสีต่าง ๆ

ที่ใช้ติดบนลวดลาย

๒. เครื่องหมายตาไก่ ที่เขียนหน้า

ข้อความ (๑) ปัจจุบันไม่ค่อยใช้แล้ว

แกน (เพน) ตัก หน้าตัก ทำนั่งขัดสมาธิ

เช่น ผุคตแกน (พุกัดเพน) หรือ

แพนแกน (แปนเพน) นั่งขัดสมาธิ

พระพุทธรูปทรงแกน (เพรียะห์

ปุดเตียะรูปตรึงเพน) พระพุทธรูป

ปางขัดสมาธิพระทรงแกน (เพรียะห์

ตรึงเพน) ก็ว่า

แกนล (เพนล) พลั่ว ยื่นออกมาเห็นชัด

มักใช้แก้ท้อง ใช้ เพาะแกนล (บั่วะห์

เพนล) ท้องพลั่ว แกนลๆ (เพนล ๆ)

เหยา ๆ หยอย ๆ เช่นเดียวกับ ผุนาล ๆ

หรือ แผนล ๆ เช่น โกลโปลแกนล ๆ

(โกลโปลเพนล ๆ) วัววิ่งเหยา ๆ โดต

แกนล ๆ (โอดเพนล ๆ) กระโดดเหยา ๆ

หรือหยอย ๆ

เกนา (เพนวิ) มะตูม เช่นเดียวกับ เพนา

ภัน (พุน) ภูเขา ภันเพญ (พุนเพญ)

พุนเพญ เมืองหลวงของกัมพูชา กล่าว

ว่าตัดจาก ภันเพญ (พุนเพญ)

ภูเขาเยยเพญ

ภันขุสาจ (พุนคฺขุ) พระเจดีย์ทราย เช่น

พุนภันขุสาจ (พุนพุนคฺขุ) ก่อพระ

เจดีย์ทราย หรือก่พระทราย นุดง-

ภันขุสาจ (ขุดองพุนคฺขุ) จลอง

พระทราย

ภันแกลง (พุนเพนง) ต้นพะเนียง เป็น

ไม้เนื้อแข็งสีแดง ใช้ทำพื้น ลูกแบน ๆ

ขนาดหัวแม่มือ มีรสเปรี้ยว ใช้เป็นผัก

แกงได้

ภันโยง (พุนโยง) เมรุเผาศพ

ภันสุรว (พุนโซรว) กองข้าวในพระราช-

พิธีบรมราชา ที่กระทำในเดือนมาฆะ

ภัน (เพนอัม) หลักแจว หัวแจว เรียก

ภันจรวา (พุนจรวา) เช่นเดียวกับ

กจรวา (กอดจรวา) หรือ คลจรวา

(กวดจรวา)

ภันาส (เพนยะส) ครบถ้วน มากมาย

ภันร (พรวัมว) ภันร แผลงภู

ภันตก (พริตะกะ หรือ พริตัก) คนรับจ้าง

กรรมกร ลูกจ้าง คนใช้

ภันส (พริสะ) เहां เช่นเดียวกับ พริส

ภัน (พุน) พยาธิตัวตืด เช่นเดียวกับ พุน

ภัน, ภันส (พริวก) ชิม เช่น ภันสสมุด

(พลั่วข้อมลอ) ชิมแกง ฤทธสเม็ล
โอยฐึงสาบไปร (พลั่วกเม็ลออยเด็
ขาบไปร) ชิมคู้ให้รู้จักเก็ม ฤทธสเม็ล
(พลั่วกเม็ล) โดยปริยายหมายว่า ทค
ลองดู

กลอง (พลวง) ต้นพลวง มี ๒ ชนิด คือ
กลองขูร (พลวงขูร) เป็นพลองใบเปรี้ยว
ชนิด ๆ ใช้ต้มซักผ้าได้ ฤทธแอก
(พลั่วแอก) เป็นพลองใบใหญ่กว่า
หนากว่าพลองขูร

กลอน, กลอน ๆ (พลวน, พลวน ๆ) ๑. กลิ่น
ของอ่อนเข้าไปทั้งคุ่นโดยสะดวก เช่น
ครุเลี้ยวเลบกลอน ๆ (กรั่วเลี้ยวเลบ
พลวน ๆ) ขยอกกลิ่นเข้าไปได้สะดวก
(จาก พลอน คำไทย)

๒. แผลัว เช่น โลดกลอน (โอด
พลวน) โอดแผลัว ห่วงโคโผุละรบก-
กลอน ๆ (ฟ่งโผุละหื้อรวัของพลวน ๆ)
ฝูงวักระโคตข้ามรั้วแผลัว ๆ

กลนั (พลั่ววน) กู ทนักลนั

กลอย (พลวย) พลอย เช่น ฤทธตามเค
(พลวยตามเค) พลอยว่าตามเขา
ฤทธตามยมาตี่พีรเทา (พลวยทา-
มยเม็ลคู้บรีเตวี) พลอยว่าไป คำหนึ่ง
สองคำ (จาก พลอย คำไทย)

กลา (พลั่ว) พล่า คือ ยำเนือคิบปลาคิบ

เช่น ฤทธตรีแอก (พลั่วตรีแอก)
พล่าปลากา ฤทธกัฟัส (พลั่วกัม-
บะส) พล่ากั ฤทธกัฎาม (พลั่ว
กัตาม) พล่าปู

กลาง (พลั่วยง) พलग มักใช้ในกาพย์กลอน
เช่น ฤทธกลางนางนาถสุทุะเจญูเกรา
(ทาพลั่วยงเนียงเนียดสุทุะหื้อเจญูเกรา)
ว่าพलगนางนาถปราตออกข้างนอก

กลาต (พลั่วอิด) พลาต พลั้ง พลัค ฤทธ
เลยไป เช่น ฤทธาตคัณิด (พลั่วอิดคัณ
นิด) คิตพลาต ฤทธาตเช็ง (พลั่วอิดเจง)
เท้าพลาต ฤทธาตไญ (พลั่วอิดไจ) พลัค
หล่นจากมือ หลตมือ โดยปริยายหมายว่า
พลาต ฤทธาตมาต (พลั่วอิดเม็ลอิด)
พลั้งปาก ฤทธาตจันาบ (พลั่วอิดจัน
นั) พลาตท่า ฤทธาตฉ้อง (พลั่วอิด
เชอึง) กระตูกเคลื่อน ฤทธาตกล้าง
(พลั่วอิดพลั่วยง) พลาตพลั้ง ฤทธ
กล้าง ฤทธาต กัว่า ฤทธาตเสเนียน (พลั่วอิด
เชเนียน) เสยท่า เสยเชิง

กลาม (พลั่วยม) พลัน ทันทันใด โดย
รวคเร็ว เช่น เทากลาม (เตวีพลั่วยม)
ไปทันทัน มกฏลักลาม (โมกค้อด
พลั่วยม) มาถึงโดยพลัน บานกลาม
(บานพลั่วยม) ได้โดยทันทันใด
ฉาบกลาม (ฉับพลั่วยม) ฉับพลัน

เร็วพลัน เหมญญตามๆ (เคญญเพ็ญมๆ)

เห็นโดยรวกเร็วทันที

ภูลาว (เพ็ญว) เพื่อน ปรา กรอย ภูลาว-
มาต (เพ็ญวเมอียด) เพื่อนปาก ปาก
เพื่อน

ภูลาส (เพ็ญยะส) ๑. เกินพรวดพราด
ชุ่มชุ่ม เช่น เกมมภูลาส (เคมม
เพ็ญยะส) เก็กชุ่มชุ่ม

๒. พล่อย เช่น มนุสสภูลาสมาต
(มนุสสเพ็ญยะสเมอียด) คนปากพล่อย

ภูลีเกลี (พลีเพล) เชอ เชอะ เปอ เช่น
มนุสสภูลีเกลี (มนุสสพลีเพล)
คนเชอซ่า เปอๆ นิยายภูลีเกลี
(นิยายพลีเพล) พุกเชอเชอะ

ภูลีแกละ (พลีเพละห) เปราะ ละอะทะอะ
คู พแกละ

ภูลิก (พลิก) ๑. เข้าพันทรืทุตโดยมีอาการ
ใช้เพียบหนัก

๒. ตกใจไม่มีสติ กลัวตัวสั้น เช่น
สมเบ้มควรรภูลิก (ซ็อมเบ้มกั้วรพลิก)
น่าตกใจกลัวอย่างยิ่ง อิตภูลิก (เอ็ด
พลิก) ไม่มีความตกใจ

ภูลิง (พลิง) ๑. คิว ทื่อ เช่น ตรึงภูลิง
(ตรึงพลิง) ตรึงคิว สณญูกเจิงไญ-
ภูลิง (ซ็อนโดกเจิงไคพลิง) เขี่ยคมือ
เท้าตรงทื่อ

๒. สะอาด เช่น สภูลิง (ซอพลิง)

ขาวสะอาด ไม่มีหมอง

ภูลิบ (พลิบ) ปีบ พรีบ ผลุบ ผับ เช่น
รลตภูลิบ (รวลิตพลิบ) คับปิบ
ภูลิบแกลด หรือ แกลดภูลิบๆ (พลิบ
แพด หรือ แพดพลิบๆ) ปีบ ปีบปิบ
ผลุบผลับ

ภูลิมๆ (พลิมๆ) วอมแวม เช่น จงเกียง
ภูลิมๆ (จ็องเกียงพลิมๆ) ตะเกียง
วอมแวมๆ เกดิงภูลิมๆ (เพลึง
พลิมๆ) ไผวอมแวมๆ ภูลิมแกลด
หรือ ภูลิมแกลดๆ (พลิมเพลด
หรือ พลิมเพลดๆ) ทรืๆ เรืองๆ
วอมๆ แวมๆ

ภูลิะๆ (พลิะหๆ) ปรีบๆ เช่น องกุก
ภูลิะๆ (อ็องกุกพลิะหๆ) นั่งตาปรีบๆ
เม็ลมุขเกภูลิะๆ (เม็ลมุขเกพลิะหๆ)
คูนน้ำท่าตาปรีบๆ

ภูลี (พลี) ๑. สว่าง กระจ่าง เปล่งแสง
๒. คั่น ขอบ ภูลีแสร (พลีอแซร)
คั่นนา ภูลีสระ (พลีอซระห) ขอบสระ
ภูลีตรพ้าง (พลีอตรอเปียง) ขอบหนอง
๓. เกล่อน ใช้ เกิดภูลี (เกิดพลี)
เป็นเกล่อน

ภูลุก (พลุก) ๑. งาซ้าง ภูลุกทก (พลุก
ตวก) งาเคี้ยว

๒. ซ้างพลาย

๓. ขวานชนิดหนึ่ง หัวขวานงอ

เหมือนนางข้าง เรียก ภูึงภูลุก (เค็งพุลุก)

๔. มะระชนิดหนึ่ง ลูกยาวเหมือน
นางข้าง

๕. สัปหรือ เช่นเดียวกับ พุลุก
กู พุลุก

ภูลุง (พุลุง) ท่อม ป้อม อย่างเสียงโยนของ
ลงไปในน้ำ เช่น ธูลากที่ภูลุง
(เพ็ลยักตักพุลุง) ตกน้ำป้อม

ภูลู (พูลู) ต้นไม้ป่าชนิดหนึ่ง ใบมีขน ภายๆ
ลูกมีลักษณะกลม มีกลีบเป็นชั้นๆ มีรส
เปรี้ยว กินได้ มี ๒ ชนิด คือ ภูลูธิ
(พูลูทม) กับ ภูลูบาท (พูลูบาท)

ภูลูก (พูลูก) ๑. คำว่า สำหรับยานพาหนะ
เช่น รทะเลภูลูก (รวทะเลพูลูก) รถคว่ำ
๒. แยกตื่นกันไปเป็นพวก วิ่งไป
เป็นพรวน เช่น เพ้อลภูลูก (เพ้อลพูลูก)
แยกตื่นไปเป็นพวกเป็นกอง ภูลูกภูลัก
(พูลูกพูลัก) แยกตื่นอย่างน่ากลัว

๓. ยอมเข้าเป็นพวกโดยบังเอิญเชื่อ
ใช้ว่า เชื้อภูลูก (เชื้อพูลูก) ภูลูกจะจุล
(พูลูกโงะห้โจล)

ภูลูจ (พูลูจ) ปรี๊ด แล็บ ลื่นจับไม่ติด
เช่นเดียวกับ ฝูลูจ หรือ ปลูจ กู ปลูจ
เช่น รอลภูลูจ (รวแอลพูลูจ) ลื่นปรี๊ด

ภูลวด (พูลวด) กู ฝูลวด

เภล (เพล) เผลอไผล เป้อ เชื้อซ่า เช่น

มนุสสเภล (มนุสส์เพล) คนเผลอไผล
เฎียรเภล (เดอรรเพล) เดินเป้อๆ

เภลิก (เพลิก) ท่อมๆ เช่น ภูเ็นเริเภลิกๆ
(ต้อมเนอรรเพลิกๆ) การเดินท่อมๆ
เฎียรเภลิกๆ (เดอรรเพลิกๆ) เดินท่อมๆ

เภลิ่ง (เพลิ่ง) ไฟ เภลิ่งกลุป (เพลิ่งกัล)
ไฟบรรลย์กัลป์ เภลิ่งธาตุ หรือ ธาตุ-
เภลิ่ง (เพลิ่งเทียด หรือ เทียดเพลิ่ง)
ความร้อนในร่างกาย เภลิ่งออคิสน์
(เพลิ่งอักษะกิสซัน) ไฟฟ้า บงกาทเภลิ่ง
(บ้องกัทเพลิ่ง) ก่อไฟ ติดไฟ พวด
เภลิ่ง (ปวตเพลิ่ง) สีให้เกิดไฟ รมลด
เภลิ่ง (รวมลวดเพลิ่ง) คับไฟ โดย
ปริยายหมายความว่าดับกิเลส ชื้อสมุนไพรรที่
มีรสเผ็ดร้อน และสิ่งอื่นที่มีสีเหมือนกับ
กับไฟ ใช้คำ เภลิ่ง ไว้ท้ายชื่อหลายชื่อ
ด้วยกัน ได้แก่ ขญีเภลิ่ง (ขญีเพลิ่ง)
ขมูลเภลิ่ง (คูลวงเพลิ่ง) จิตรมูลเภลิ่ง
(เจตตรอมูลเพลิ่ง) เณเฎลิ่ง (เขอ
เพลิ่ง) พิธเภลิ่ง (ปี้สเพลิ่ง) สงแก
เภลิ่ง (ซ้องแกเพลิ่ง) สรโมจเภลิ่ง
(ชรอมอจเพลิ่ง) เป็นต้น

เภลิตเภลีน (เพลิตเพลีน) เพลิตเพลีน ใจ
สบาย ใช้ จิตตเภลิตเภลีน (เจ็ดเพลิต
เพลีน) ใจเพลิตเพลีน (จากเพลิตเพลีน
คำไทย)

เก๋ลิน (เพลิน) ได้ใจ ทะลึ่ง ไม่สะทกสะท้าน
หยิ่งยะโสเพราะได้ใจ เช่น มนุสสเก๋ลิน
(มนุสส์เพลิน) คนทะลึ่ง คนหยิ่ง ถูก-
พาเก๋ลิน (รักเบี้ยเพลิน) กิริยามารยาท
หยิ่งยะโส สมภูเก๋ลิน (ซัอมเตี้ยเพลิน)
คำพูดทะลึ่ง (จาก เพลิน คำไทย)

เก๋ลีย (เพลย) นุ่งผ้าลอยชาย ชายผ้าสั้น
ข้างยาวข้างไม่เสมอกัน เช่น เก๋ลียสัพต์
(เพลยซัอมปวต) นุ่งผ้านุ่งลอยชาย
เส่ลียกเก๋ลย (เขลียกเพลย) นุ่งลอย
ชาย (จาก เปล้อย คำไทย) (มักใช้
เฉพาะผ้านุ่งผู้ชาย)

เก๋ลียก (เพลียก) นอนตะแคง ใช้เฉพาะ
ข้าง ดังใช้ ภูรีเก๋ลียก(ด้อมเรี่ยเพลียก)

เก๋ลียก ๆ (เพลียก ๆ) ปรีบ ๆ (ใช้แก่ตา)

เก๋ลียง (เพลียง) ๑. ฝน เช่น มานเก๋ลียง
เจริน (เมียนเพลียงเจริน) มีฝนมาก
๒. ฝนตก เช่น เก๋ลียงเหี้ย
(เพลียงเฮย) ฝนตกแล้ว ภูเีรทำงกัฟง
เก๋ลียง (เคอร์เตียงก็้อมปุงเพลียง)
เดินตากฝน ฐลากเก๋ลียง (เพลียก-
เพลียง) ฝนตก

เกลง (เพลง) ๑. คนตรี เครื่องดนตรี ดีด
สี่ตีเป่าชนิดต่าง ๆ เช่น เกลงแฆมร
(เพลงแฆมร์) คนตรีเขมร เกลงจิน
(เพลงเจิน) คนตรีจีน เกลงบาร้าง
(เพลงบารัง) คนตรีฝรั่ง เกลงบรเทศ

(เพลงบอระเต๊ะสี่) คนตรีต่างประเทศ
เกลงสากล (เพลงซากอล) คนตรีสากล

๒. เพลง เช่น เกลงนครราช
(เพลงนักรั้วเรี่ย) เพลงโคราช เกลง
เสฎฐาพิท (เพลงซัดพิท) เพลงเสด็จ
พระบรมมหาราช เกลงภักดี (เพลงเพลิด)
เพลงที่มีจังหวะต่าง ๆ หรือบทเพลง
เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ

เกลงจ (เพลิจ) ลืม เกลงจขลวน (เพลิจ
คูลวน) ลืมทั่ว เกลงจตรเจียก (เพลิจ
ตรเจียก) เผลอสติไม่ทันฟัง เกลง-
ภักดี (เพลิจเพลียก) หรือ ภักดีเกลง
(เพลียกเพลิจ) พลุพังเผลอ เกลงมุข
(เพลิจมุข) จำหน้าไม่ได้ เกลงรบส
(เพลิจรวบอะส) ลืมทิวทัศน์ของทั้ง
(บางคำบดออกเสียง เพลิจ เป็น พลิจ)

เกลงด (เพลงด) แลบ แผล็บ รวดเร็วทันใจ
เช่น รหัดเกลงด (รวัดสเพลงด) รวด
เร็วทันใจ รัดเกลงด ๆ (รวัดเพลงด ๆ)
วิ่งจี ภูเีรเกลงดจะเกลงดเพ็ง (เคอร์
เพลงดโจะสเพลงดเล็ง) เดินแผล็บไป
แผล็บมา ใช้เป็นลักษณะนามก็ใช้ เช่น
เทามวยเกลงด (เตีรวมยเพลงด) ไป
แผล็บเดียว

เกลงม ๆ, แผลม ๆ (เพลงม ๆ) อาการ
แลบแล่นแผล็บ ๆ ใช้ว่า ลิทุรอนญาต-
เกลงม ๆ หรือ แผลม ๆ (ลิด หรือ

ลัดอ้อนดาดเพลมๆ) แลปลิ้นเลียแผลปๆ

นกุล (นกุล) ทะเล้น โปนออก ใช้ว่า
เจญนกุล (เจญนกุล) (ถ้าไม่ควรใช้)

โกละ (พุลวะห์) ๑. แผล ใช้ว่า กุนโกละ
(โกละพุลวะห์) ลกแผล ถ้าเกดถึงโกละ
(ถ้าเพลึงพุลวะห์) บินแผล ภูมิเฌ
โกละ (เดิมเชอพุลวะห์) ต้นไม้แผล
สัพตโกละ (ซอมบัตพุลวะห์) ผ้า
๒ ผืนเย็บติดกัน เพลาเข้าด้วยกัน

๒. เย็บผ้าสองผืนให้ติดกัน เพลา
ผ้า เช่น โกละสัพต (พุลวะห์ซอมบัต)
เพลาผ้า โกละพหลุม (พุลวะห์พหลุม)
เพลาผ้าห่ม

เกลา (เพลิว) ๑. ขา ขาอ่อน ตัก

๒. เพลา เช่น เกลารเพ (เพลิว
รวะห์) เพลารถ เกลารหาต (เพลิว
รวะห์) เพลาระหัด

เกลาบก (เพลิวก้องแบ) พืชชนิด
หนึ่งมีลักษณะเหมือนซากบ มักขึ้นตาม
สนุ่น ใช้กันเป็นผักได้

เกลาโงก (เพลิวโงก) ต้นขานกยูง ต้น
กลมๆ จำพวกวาน ใช้เป็นผักแกงได้
เรียก ภูมิเกลาโงก (เดิมเพลิว
โงก)

เกลานาง (เพลิวเนียง) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
เรียกตามศัพท์ว่า ต้นขานาง

ภูล้าง (เพลิว) ๑. ภูเขาชนิดหนึ่ง เรียก

สุมภูล้าง (โซบิวเพลิว) ใบใหญ่
กว่าภูเขาชนิดที่เรียก สุมภูล้าง
(โซบิวรวนดะส)

๒. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นเล็ก ๆ
เตี้ย ๆ ผลเล็ก ๆ กลม ๆ เป็นพวง เมื่อ
สุกมีสีขาวเป็นมัน เรียก แผลภูล้าง
(แผลเพลิว) ลูกเพลิว

๓. อีสุกอีโสประเภทหนึ่ง ผืนขึ้น
เห่อเป็นดวงๆ เหมือนลูกเพลิวสุก เรียก
อดแผลภูล้าง (อดแผลเพลิว) อีสุก
อีโสลูกเพลิว บางทีเรียกเสียงไปเสียว่า
ผกาเฌแผลภูล้าง (พกาเชอแผล
เพลิว) ดอกไม้ลูกเพลิว

๔. พลัง เผลอ โดยเดินเลื้อย ตั้งใช้
ภูล้างสมารตี (เพลิวซุมารตี) เผลอ
สติ มักใช้ ภูล้างภูล้าง (เพลิวเพลิว)
หรือ ภูล้างภูล้าง (เพลิวเพลิว)
พลังพลาต ภูล้างภูล้าง (เพลิวเพลิว)
พลังเผลอ ภูล้างภูล้าง (เพลิวเพลิว)
ก็ใช้

ภูล้าง (พหลัว) ผักให้เชื่อง ผักให้แก่ง สัน
ทัดและชำนาญ เช่น ภูล้างโคโยอุส
รเพ (พหลัวโคโยอุสรวะห์)
ผักวัวให้ลากเกวียน ภูล้างโคโยอุส
(พหลัวโคโยอุส) ผักมือให้ชำนาญ
รตภูล้าง (รวดพหลัว) วัวผัก
ผักเท้า ใช้ ผูล้าง (เพลิว) หรือ ผูล้าง
(พหลัว) ก็มี ๓ ผูล้าง

ม

มี, มี (โม) มะ มา คือคำ มก ที่มาออกเสียงสั้นตามแบบชาวบ้าน เช่น มี เทา ผุทะ (โม เดวีเพติยะห์) มา ไปบ้าน มี มี อกุญแอะเณะ มี (โม โมอ็อกุญแอะนะห์ โม) มา มานั่งตรงนี้ มะ ใช้ มี (โมะห์) ก็ได้ ว่าเป็นคำที่ใช้สำหรับผู้ใหญ่พูดแก่ผู้น้อยหรือคนเสมอกัน

มก (โมก) มา เช่น มกพินา (โมกบ้นา) มาจากไหน มกเนะ (โมกนะห์) มานี้

มีก (มอก หรือ หมอก) ๑. เป็ก โป็ก เสียงตี เสียงเคาะ เช่น วายมีก (ไว้มอก) ตีโป็ก ๆ

๒. ถูกแฉง ตรงแฉง เช่น ถาตุรว มีก (ทาโตรว्हมอก) ว่าถูกแฉง ทาย มีก ๆ (เตียหมอก ๆ) ทายถูกแฉง ๆ

มีก (มีอก) เมาะ เช่น ฎาก์กูณโอยฎุกเล็มมีก (ดักโกนออยเดกเลอมีอก) วางลูกให้บนบนเบาะ

มีก ๆ (มีอก ๆ) ปรับ ๆ เช่น เรวี่แกนก มีก ๆ (เทวอเพนกมีอก ๆ) ทำตาปรับ ๆ

มกร (เมียะกอร์) ปลาชนิดหนึ่งประเภทปลาน้ำจืด เรียก ฤดามมกร (ขุลาม เมียะกอร์) ก็มี เรียก ตูร์ฤกกร (เตวียฤกอร์) ก็มี

มกระ, มกรราลี (เมียะกะระ, เมียะกะระเรียะเขีย) มกราคม เรียก แจมกร หรือ มกรราลี (แคะเมียะกะระ หรือ เมียะกะระเรียะเขีย) ปัจจุบันนี้ใช้ มกร (เมียะกะระ) เป็นเดือนที่ ๑

มกา (เมียะกา) ต้นมะกา (จาก มะกา คำไทย)

มการนุด (เมียะการวันตะ หรือ เมียะการวัน) นึกหิตที่มีเสียง ม ข้างท้าย เช่น กัม ตัม กัม จำ ออกเสียงเป็น ก้อม ต้อม กัม จัม

มกฏ (เมียะกด) มงกฏ

มกษบ้น (เมียะกะขบ้น) คนหล่อกุดคน คนไม่ค่อยรู้สึกนึกถึงบุญคุณคน (คำใช้ในกาพย์กลอน) ดู รมิลกุด

มเกลื้อ (เมียะเกลื้อ) ต้นมะเกลื้อ เช่น สัปตษรลถมเกลื้อ (ซ็อมบ๊วดจรว ล้วกเมียะเกลื้อ) ผ้าย้อมมะเกลื้อ (จาก มะเกลื้อ คำไทย คำเขมรใช้ ขุมวญ มี ขุมวญ (คัมญ) หมายชนิดหนึ่งใช้ย้อมผ้าให้เป็นสีดำ ดำผสมลงด้วย)

มกล่า (เมียะกล่า) ผ้าไหมชนิดหนึ่งทอเป็นตาถี่เหลี่ยม สีดำสลับแดงเหมือนเม็ดมะกล่าตาหนูเล็ก เรียก อนุญมกล่า (อ้อนญเมียะกล่า) ผ้าเม็ดมะกล่า สัปต่มกล่า (ซ็อมบ๊วดเมียะกล่า) ผ้ามะกล่า ก๊ว เป็นผ้านุ่งสบกสบนของ

ชาวเขมรสมัยโบราณ ปัจจุบันไม่มีแล้ว
แต่ก่อนเรียกชื่อเขมรว่า **อนุลญองเกรม**
องกรม (อันญอญอองเกรมอองกรอม)
ผ้ามะกล่ำตาหนู (จาก มะกล่ำ คำไทย)
มคธะ (เมื่อยะเกียะเทียะห์) แคว้นมคธ ภาษา
มคธ เรียก มคธพากย์ (เมื่อยะเกียะ-
เทียะเบียะ) หรือ มคธภาสา (เมื่อยะ
เกียะเทียะเพียะชา)
มคค (เมียะ) มรรค ทาง มคคจิตต
(เมียะเกียะเจ็ด) จิตที่ประกอบด้วย
โลกุตตรมรรค มคคผล (เมียะกัฬ) **มคคผล**
ทวารมคค (เทวียะเมียะ) **ทวารหนักทวารเบา** **ปัสสาวมคค**
(ปะชาวะเมียะ) กับ **วจมคค** (วัจจะ
เมียะ) หรือ **อจจารมคค** (อจจาจะ
เมียะ) ก็เรียก **มิจนามคค** (มิจนา
เมียะ) ทางผิด มีมิจนาทิจิเป็นต้น
สมุมามคค (ซัมมาเมียะ) ทางถูกมี
สัมมาทิจิ เป็นต้น
มคคเทศก์, มคคุเทศก์ (เมียะเกียะเตะสั
หรือ เมียะกุกุเตะสั) มรรคเทศก์ ผู้ชี้
ทาง ผู้นำทาง
มคคนายก (เมียะเกียะเนียะยัก) มรรคนายก
ผู้นำทาง ผู้แนะทางดีทางชั่ว ทางผิด
ทางถูก
มทวต, มทวัน (เมียะเคียะเวียด, เมียะเคียะ

เวียด) พระอินทร์ ใช้มทวา มทวาน
ก็ได้

มง (มวง) เครื่องมือจับสัตว์น้ำจำพวกอวน
มงฟังพาง (มวงฟังเบียง) โยแมลงมุม
มิ่ง ๆ (ม้อง ๆ) ที่อยู่แต่ลำพังผู้เดียว อยู่
ว่าเหวในที่สงบสงัดแต่ลำพัง เช่น องคฺย
มิ่ง ๆ (อ้องกฺยม้อง ๆ) นั่งแต่ลำพัง
ผู้เดียว **เนาเมือง ๆ** แต่มุนาก่อเอง
(เนวิม้อง ๆ แต่มุเนียกเอง) อยู่แต่
ลำพังคนเดียวเท่านั้นเอง

มงกุภาพ (เมียงโกะเพียบ) ความขลาดอาย
มงกุฏ (เมียงโกะพุต) ขลาดอาย คน
ขลาดอาย ใช้ **มนุสฺสมงกุฏ** (มนุสฺ
เมียงโกะพุต)

มงค (ม้วงกัวล) มงค มงคการ (ม้วง
กัวลการ) งานมงค เขมรใช้จำเพาะ
แต่งงานแต่งงานคงใช้ว่า **มานมงคการ**
(เมียนม้วงกัวลการ) มิงงานแต่งงาน
เรียบมงคการ (เรียบม้วงกัวลการ)
จัดงานแต่งงาน **มงคลาวา** (เมียง
เกียะเลียะเวียด) หรือ **มงคกตา**
(เมียงเกียะเลียะกะทา) มงคลาวาหรือ
มงคกตา ถ้อยคำอันเป็นมงค คำให้
พร **มงคสูตร** (ม้วงเกียะเลียะโสด)
มงคสูตร พระสูตรที่เป็นพุทธภาษิต
แสดงมงค ๓๘ ประการ

มจฺจุต (มัจจุต) มัจจุต

มจฺจุ (มัจโจ) ความตาย เช่นเดียวกับ
มรุตฺตฺว (มรุตตะโยว) มจฺจุกัย
(มัจโจเพย) ความกลัวตาย มจฺจฺราช
(มัจโจเรย) มัจจฺราช พระยายม

มจฺจฺนทสฺสณฺญา (มัจจฺนเตยฺสสณฺญา) จุก
ไขปลา....

มจฺจฺชาติ (มัจจฺเจยฺต) มัจจฺชาติ ปลาทั้งปวง

มจฺจฺพนฺธ (มัจจฺเพยฺน) คนจับปลา

มจฺจฺริย (มัจจฺเรยฺเย) ความตระหนี่
เหนียวแน่น เขมรมักใช้ว่า มจฺจฺเรยฺยะ
(มัจจฺเรยฺเยหฺ)

มจฺจฺรี (มัจจฺเรยฺ) คนตระหนี่เหนียวแน่น
(มักใช้ในกาพย์กลอน)

มจฺจา (มัจจา) ปลา

มจฺเจรจิตฺต (มัจจฺเรยฺเจตฺ) ใจตระหนี่ ตรง
ข้ามกับ สทฺธาจิตฺต (สทฺเทยฺเจตฺ)

มฺเฌ (มอญ) ผงดราม มาจากต่างประเทศ
ใช้ระบายสีหรือย้อมผ้า ที่เป็นก้อนต้อง
แช่น้ำให้ละลายก็มี เรียก มฺเฌกฺ (มอ
เชตม)

มชฺช, มชฺชระ (มัจจฺเยหฺ) สุราเมรัย ของ
มีนเมา มชฺชฺปาน (มัจจฺเยหฺปาน)
การดื่มเหล้า

มชฺชาร (มัจจฺยรฺ) แมวตัวผู้ แมวตัวเมีย
ใช้ มชฺชาริ (มัจจฺยริ)

มชฺฌิม (มัจจฺเมยฺเย หรือ มัจจฺมิม) ปานกลาง
อย่างกลาง เช่น โทสมชฺฌิม (โตตะส
มัจจฺมิม) โทษปานกลาง มชฺฌิมนิกาย
(มัจจฺมิมนิกาย) คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก
มชฺฌิมบฺบฎิปทา (มัจจฺเมยฺเยบฺปะเต
ปะเตย) มชฺฌิมปฏิปทา การปฏิบัติ
สายกลาง มชฺฌิมปฺปเทส (มัจจฺเมยฺเย
ปะเตยฺส) ประเทศตอนกลางของชมพู
ทวีป คืออินเดียในปัจจุบัน มชฺฌิมวย
(มัจจฺเมยฺเยวย) มชฺฌิมวัย วัยกลาง
ระหว่างปฐมวัยกับปัจฉิมวัย

มณฺฐ (เมยฺเยชฺช) โลงใส่ศพ เช่น เล็ก
สพฺพากมณฺฐ (เล็กขอบดักเมยฺเยชฺช)
ยกศพใส่โลง

มณฺฐิกา (มณฺฐิกา) หมิงแพศยา

มณฺเชณฺฐ (มณฺเชยฺต) มีสีหงสบาท เป็นสีแดง
เหลืองนวลอย่างสีแก่นฝาง เรียก พรณ
มณฺเชณฺฐ (เพอร์มณฺเชยฺต)

มฺเณฏ, มฺเณฏ (มเณด) ละเอียกเกลี้ยง เช่น
สัพฺปตฺตํมฺเณฏ หรือ มเณฏ (ซอม
บิวดชฺชมเณด) ผ้าเนื้อละเอียด

มณฺ (เมยฺเยนฺ) แก้วมณี มักเรียก แก้วมณี
(แก้วเมยฺเยนฺ) มณฺการ (เมยฺเยนฺการ)
ช่างจารในเพชรพลอยและฝังมุก มณฺ
โชติรส (เมยฺเยนฺโจเตรวะส) แก้ว
สารพัดนึก ดังที่มีปรากฏในตำนานทาง

พุทธศาสนา มณีนีรตน (เมื่อยะนีเรียด)
แก้วมณี เพชรมณี

มณฑนภณ (เมื่อนเคียะเนียะเพี้ยน) เครื่อง
ประทับตัว

มณฑป (เมื่อนคบ หรือ ม้วนคบ) มณฑป
ปราสาทเล็ก ๆ มียอดอย่างมงกุฏ ทั้ง
เรียก ปราสาทมณฑป (ปราสาท
เมื่อนคบ)

มณฑล (ม้วนคิ้ว) บริเวณวงกลม ที่เป็น
วงกลม เช่น มณฑลกีฬา (ม้วนคิ้ว
เกียลา) สนามกีฬา มณฑลปรณังสะ
(ม้วนคิ้วปรอนังแซะ) สนามแข่งม้า
ที่เป็นวง เช่น มณฑลพระจันทร์
(ม้วนคิ้วเพรียะหัจัน) วง หรือดวงพระ-
จันทร์ มณฑลพระอาทิตย์ (เมื่อนคิ้ว
เพรียะหัจาติค) วงหรือดวงพระอาทิตย์
ที่ประชุม ตำบล เช่น มณฑล
โบะโนนต (เมื่อนคิ้วบอะห์โนนต)
หน่วยลงคะแนน เขตแดน ปริมาณ
(บริเวณโดยรอบ) ที่รวมเขต ก็เรียก
มณฑล ด้วย

มณฑลวาท (เมื่อนเคียะเลียะเวียด) ลมบ้าหมู
ลมพายุที่มีลักษณะเป็นวงกลม ทำนอง
เดียวกับลม จกรวาท

มัต (มัต) นก นกหมาย เช่น มัตกุนา
(มัตเคินีย) นกกัน

มตค, มตกะ (เมื่อยะตะกะ) ผู้ตาย มตค

ปริกขาร (เมื่อยะตะกะบอเร็กคาร์)
หรือ มตคภณ (เมื่อยะตะกะเพี้ยน)
เครื่องใช้หรือทรัพย์สินของผู้ตาย มตคภัตต
(เมื่อยะตะกะเพียด) ข้าวสุกให้แก่ผู้
ตาย อาจหมายถึงอาหารที่ถวายพระสงฆ์
หรือเครื่องเช่น มตกรูป (เมื่อยะตะกะ
รูป) ศพ ซากศพ มตคสาสน์ (เมื่อยะ
ตะกะซะส) คำสั่งสอนคนตาย

มัต (มัต) หมด หู หุมต

มัตจัต (มัตจัต) หู หุมตจัต

มัตมิง, มัตหมง (มัตคมอง) หู หุมตหมง

มติ (เมื่อยะเตะ) ความรู้ ความคิด ความ
เข้าใจ เช่น บณเจณมติ (บ็อนเจณ
เมื่อยะเตะ) ออกความคิด ตามมติใน
ชนภาคเจริน (ตามเมื่อยะเตะเนียจวน
เพียกเจริน) ตามความเข้าใจของคนเป็น
ส่วนมาก มติมนต (เมื่อยะเตะม็อน)
คนมีปัญญา

มตคณณดา (มัตคณณดา) ความรู้ประมาณ

มตคณณ (มัตคณณ) ผู้รู้ประมาณ

มตติกา (มัตเตกะ) ดินเหนียว ดินใช้
ทำอิฐในสมัยก่อนเมื่อยังไม่มีสบูใช้ ใช้
ดินเหนียวปั้นก้อนตากแดดถั่ว เช่น
ภิกขุขุดตักขมระกายโดยมตติกา
(ภิกขุขุดตักขมระกายโดยมัต
เตกะ) พระอาณัติชำระกายด้วยก้อนดิน

เหนียว มตฺติกาภาชน์ (มัดตะกาเพียจ)
หรือ กุลาสาภาชน์ (โกะลาสะเพียจ)
ภาชน์ดิน ได้แก่กระออม หม้อ โถ
จาน เป็นต้น มตฺติกาภาณท (มัดตะ
กาเพี้ยน) เครื่องใช้ทำด้วยดินเหนียว

มตฺเตยยะกะ, มตฺเตยยะกา (มัดไตยะกะหรือ
ยะกา) ทรัพย์มรดกข้างแม่ (ตรงกับ
matriarcat ในภาษาฝรั่งเศส)

มทฺธรวุฑฺฐิ, มทฺธรวาสตร (มัดเทียะเรียด หรือ
มัดเต็ระยะเรียส) แก้วนมัทธาษฎร์ใน
อินเดีย

มทฺรี (มัดตุรี) นางมัทรี นางมทฺรี (เนียง
มัดตุรี) หรือ พระนางมทฺรี (เพ็ริยะห์
เนียงมัดตุรี) ก็เรียก

มทฺรีวารพ (มัดตุรีบาร์) ถิ่นทมิฬในเวส-
สันดรชาดก

มตุ (เมียะทุ) น้ำผึ้ง มตุกร (เมียะทุกอร์)
ผึ้ง มตุปายาส (เมียะทุปายะส) ข้าว
มตุปายาส คือ ข้าวผสมน้ำผึ้งด้วย

มตุเมหะ, มตุเมหโรค (เมียะทุเมหะ หรือ
เมียะทุเมหะโรค) โรคเบาหวาน

มตุระ, มตุร (เมียะทุเรียะห์, เมียะทุรี)
หวาน ไพเราะ อร่อย รสหวานหรือรส
อร่อย คำพูดไพเราะ มตุรกถา (เมียะ
ทุเรียะกะทา) ถ้อยคำอันไพเราะ มตุร-
โกชน (เมียะทุเรียะโฆจ) อาหารอร่อย

มตุรส (เมียะทุรวะส) รสน้ำผึ้ง รสหวาน
หรือรสอร่อย น้ำหวาน (ได้แก่น้ำอ้อย
น้ำตาลโตนด เป็นต้น) ถ้อยคำอันไพเราะ
ที่มีรสหวานหรือรสอร่อย เช่น โภชน-
มตุรส (โฆจเจียะเนียะเมียะทุรวะส)
อาหารอร่อย สมภูมิมตุรส (ซ็อมเตีย-
เมียะทุรวะส) ถ้อยคำอันไพเราะ

มตุโรทก (เมียะทุโรตัก) ทะเลน้ำจืด

มตุยัต (มัดเทียะเยียด) มัธยัสถ์ คือตั้งอยู่
ในท่ามกลาง เป็นกลาง อย่างกลาง เช่น
จิตตมตุยัต (เจ็ดมัดเทียะเยียด) ใจ
เป็นกลาง อารมมณมตุยัต (อารัมมัด
เทียะเยียด) อารมณ์เป็นกลาง เขมรใช้
มตุยัต ให้หมายความว่า ระมัดระวัง
เอาใจใส่ แข็งแรงทนทาน จริงแท้ ก็มี
เช่น ธุวการมตุยัต (เทวการมัดเทียะ
เยียด) ทำการระมัดระวัง นิยายมตุยัต
(นิเยียมมัดเทียะเยียด) พุทธจระมัด
ระวัง

มตุยม (เมียะทุยม) อย่างกลาง เช่น
ชามมตุยม (เจียเมียะทุยม) เป็นกลาง
อย่างมตุยม (ยางเมียะทุยม) อย่างกลาง

มตุโยบาย (มัดโทยบาย) อุบายเป็นกลาง
การดำเนินงานที่พอเหมาะพอควรสำหรับ
ทำกิจการให้สำเร็จตามประสงค์

มน (มวน) ๑. คันหมอน มี ๒ ชนิด คือ

มนตฺว (มฺวนโตจ) เหมือนอย่างต้นเล็ก
ใบเล็ก กับ มนธิ (มฺวนทม) เหมือน
อย่างต้นใหญ่ใบใหญ่ เป็นไม้ยืนต้น
ปลูกครั้งหนึ่งก็อยู่ไปได้นานปี

๒. มอญ ปฺรเทศมน (ปฺรอตฺเตส
มฺวน) บ้านเมืองมอญ ชาติมน (เจียด
มฺวน) หรือ พวกมน (ปวกมฺวน) ชาติ
มอญ พวกมอญ รามญญ (เรียมญ
หรือ เรียมญญฺเย) ก็เรียก

มนสิการ (เมื่อยะเนียะเสการ์ หรือ เมียะ
เนียะเสการะ) การกำหนดไว้ในใจ
การเอาใจใส่ เช่น เชื้อมนสิการ (เทวอ
เมียะเนียะเสการ์) ทำการกำหนดไว้
ในใจ

มนสฺการ (เมียะเนือะสฺการ์) การตั้งใจ
การเตรียมใจ เช่น เชื้อมนสฺการ
(เทวอเมียะเนือะสฺการ์) ทำการตั้งใจ
หรือเตรียมใจ

มนापะ (เมียะเนียะปะ) ที่เต็มใจ ที่ถูกใจ
ใช้ผสมกับคำอื่น เช่น มนาปกถา
(เมียะเนียะปะกะทา) ถ้อยคำที่ไพเราะ
ชวนให้ถูกใจ มนาปภณฺท (เมียะ
เนียะปะเพี้ยน) ของที่ถูกใจ ของรัก
มนापสพฺท (เมียะเนียะปะซั) เสียง
ไพเราะ เสียงเป็นที่ถูกใจ

มนุ (เมียะนุ) พระมนุ ปฺรหมกษัตริย์ในทอน

ตันภทฺรกัลป์ เรียก พระบาทมนุ
(เพฺรียะหฺบาทเมียะนุ) หรือ มหาสม-
มตราช (เมียะหาซ็อมมะตะเรียด)
พระบาทมนุ หรือ มหาสมมตราช ก็ได้
หมายถึงพระพรหมผู้เป็นต้นกำเนิดมนุษย์
ในปฺรหมกัลป์ก็ได้

มนุชาธิบตี (เมียะนุเจียะทีปะเตีย) เจ้าแห่ง
มนุษย์ คือ กษัตริย์

มนุขินท, มนุเชนทฺร (เมียะนุจิน เมียะนุเจน)
ก็ใช้ หมายถึงผู้เป็นใหญ่ของมนุษย์ทั้ง
ปวง คือ พระราชา

มนุญญ (เมียะนุญ หรือ เมียะนุญญฺเย)
ที่เป็นที่ถูกใจ ถูกอริยาตย์ ดี สวยงาม
มนุญญผล (เมียะนุญญฺเยซ็อล)
ผลเป็นที่ถูกใจ มนุญญภาพ (เมียะ
นุญญฺเยเพียบ) ความเป็นที่ถูกใจ
มนุญญโภชน (เมียะนุญญฺเยโพจ)
อาหารอร่อย อาหารถูกใจ

มนุสฺาร, มนุสฺาร (เมียะนุซาร์, เมียะนุซาร์)
ฤษิมโนสฺาร ดู มโนสฺาร

มนุสฺส, มนุสฺย (เมียะนุสะ, นุสะ) มนุสฺย
มนุสฺสชาติ (นุสะสสะเจียด) มนุสฺย-
ชาติ มนุสฺสเทพ (นุสะสสะเตบ)
มนุสฺยเทพ คือเทพแห่งมนุษย์ ได้แก่
พระราชา มนุสฺสโลก (นุสะสสะโลก)
มนุสฺยโลก

มโน (เมียะโน) ใจ มโนคติ (เมียะโน

เกียะเตะ) การดำเนินงานแห่งจิต
 ความปรารถนา มโนทวาร (เมื่อยะโน
 เทวียร์) มโนทวาร ทางใจ มโนมนะ
 หรือ โมนมนะ (เมื่อยะโนเมื่อยะเนียะห์
 หรือ โมนเมเนียะห์) ใจที่มีความดี
 มโนมัย (เมื่อยะโนเมีย) ที่สำเร็จจากใจ
 เขมรใช้หมายความว่า ที่สำเร็จได้ตั้งใจ รวด
 เร็วทันใจเป็นคำเรียกกันว่า สะมโนมัย
 (แซะห์เมื่อยะโนเมีย) ม้ามโนมัย โมน
 เมณญ (โมนเมณญ) ความทุกข์ใจ
 หนักใจ ใจขุ่นมัว มโนรต (เมื่อยะโน
 รวด) ความปรารถนา เช่น สมมโนรต
 (ซ็อมเมื่อยะโนรวด) สมปรารถนา
 มโนรม (เมื่อยะโนรม) เป็นที่เบิกบาน
 ใจ ชวนให้สบายใจ เช่น โพรมโนรม
 (เพรียเมื่อยะโนรม) บำปำร้นรมย์
 มโนสญเจตนา (เมื่อยะโนสญเจตนา)
 ความนึกคิดในใจ ความรับรู้ของอารมณ์
 ที่เข้ามากระทบจิต อธิยาศัยประกอบ
 ด้วยกรุณา มโนหร (เมื่อยะโนฮอร์)
 ที่เป็นที่เจริญใจ ถูกใจ มีเสน่ห์ทำให้
 รักไม่ลืม เช่น แกวมโนหร (แกว
 เมื่อยะโนฮอร์) แก้วมโนหร คือ ยอดรัก

มโนสาร (เมื่อยะโนซาร์) ชื่อฤๅษีผู้เป็นเผ่าพงศ์
 พระมนู เป็นผู้สร้างคัมภีร์ธรรมศาสตร์
 นับตั้งแต่ภักทภักปมาจนทุกวันนี้ เรียก
 มนุสาร หรือ มนุสสาร ก็ได้

มโนลีลา (เมื่อยะโนเสลา) หินเนื้ออ่อนนุ่ม
 ใช้ทำหรือเผา เอาผงไปทำอย่างอื่นได้
 หลายอย่างด้วยกัน (เขมรมักเรียกกลาย
 เป็น มุนางลีลา (เมุ่ญงเสลา))

มนต, มนตร (ม้วน) ๑. มนตร์ อาคม
 ทิพพมนต (ติบเบียะม้วน) ทิพพมนตร์
 มนตร์ทิพย์หรือเทวคา ทักมนต (ติก
 ม้วน) นามนตร์ พุทธมนต (ปุดเทียะ
 ม้วน) พุทธมนตร์

๒. บ้างจึงลงท้ายศัพท์ หมายความว่า มี
 เช่น สติมนต (ชะเตะม้วน) ผู้มีสติ
 สิริมนต (เสะเรียะม้วน) ผู้มีสิริ พนธ-
 มนต (เพี้ยนทุม้วน) ผู้มีเผ่าพงศ์ ผู้มี
 ที่เป็นหญิง ใช้ มนต์ หรือ มตี เช่น
 สติมนตี (สะเตะม้วนตี) หรือ สติมตี
 (สะเตะเมียะตี) หญิงผู้มีสติ

มนตรวิต (ม้วนตระเว็ด) ผู้สืบความลับ
 จารบุรุษ

มนตรี (ม้วนเตุริย) มนตรี ข้าราชการ มน-
 ตรีภักติยส (ม้วนเตุริยเกิดเตะยวะส)
 มนตรีเกียรติก คือ มนตรีภักติยศศักดิ์
 ทำงานที่ภักติยศโปรดให้ทำโดยไม่ได้เงิน
 เกือน มนตรีเขตร (ม้วนเตุริยแคด)
 ข้าราชการที่ทำราชการในทิวรวมเขต มน-
 ตรีจุม หรือ สงกาด (ม้วนเตุริยคุม หรือ
 ซ็องกาด) ข้าราชการที่ทำราชการในเขต

การปกครอง มีผู้ใหญ่บ้านหรือ กำนัน
เป็นต้น มนตรีสนธิบาต (ม้วนเต็รีย
ซ็อนนิบาต) การประชุมมนตรีหรือ
ข้าราชการ เพื่อปรึกษาราชการ มน-
ตรีสภา (ม้วนเต็รียสะเพีย) สถานที่
ประชุมของพวกมนตรีหรือข้าราชการที่
ประชุมปรึกษาราชการแต่ละครั้ง ๆ

มนุทธา (ม้วนเต็รีย) มณฑา ดอกไม้สวรรค์
ชนิดหนึ่ง จำพวกดอกยี่หุบ แต่ใบกับ
ดอกใหญ่กว่า กลิ่นหอมแรง มนุทธา
บุสอุป (ม้วนเต็รียโบะส) ดอกมณฑา

มนุทิล (ม้วนติล) ความสกปรก เศร้าหมอง
ความสงสัย ความมีมลทิน เช่น มาน-
มนุทิล (เมียนม้วนติล) มีมลทิน จาบ
มนุทิล (จัมม้วนติล) ติดมลทิน ชม-
ระมนุทิล (จิวมเรยะม้วนติล) ขำระ
มลทิน ขำระความสกปรก อตมฺนุทิล
(อะอะสัม้วนติล) หมกมลทิน

มนุทรี (ม้วนตรี) มนเทียร อาคารใหญ่ ๆ
เช่น ธรรมมนุทรี (ทัมเมยะม้วนตรี)
ธรรมมนเทียร มนุทรีบาล (ม้วนตึ
เรยะบาล) คนเฝ้ามนเทียร

มนุโทรี (ม้วนโตเต็ยะรี) นางมณฑา
เขมรเรียกสั้น ๆ ว่า มนุโท (ม้วนโต)
ก็มี

มบ (มอบ) คำเรียกหญิงแก่ที่เป็นหมอลำแย

ว่า ยายมบ (เย็ยมอบ) ยายหมอลำแย
มบ (โตนมอบ) ยายหมอลำแย

มม่ง (มัวมัวง) แมลงหวี่

มม่งการ, มมการ (เม็ยะเม็ย้งการ) ความ
ถือว่าเป็นของเรา

มมาจ (มัวเม็ยจ) ตัวขีปะขาว ตัวแมลงที่
ชอบตอมหัววัวควาย

มมาญ (มัวเม็ยญ) ผักเสี้ยน มมาญโขมจ
(มัวเม็ยญโคมจ) ผักเสี้ยนผี กินไม่ได้

มมาญิก (มัวเม็ยญิก) ที่รีบเร่งอย่างหนัก
อย่างไม่มีเวลาสร้างชา เช่น มานการ-
มมาญิก (เมียนการมัวเม็ยญิก) มิงาน
รีบเร่ง เชื้อการมมาญิก (เทอการมัว
เม็ยญิก) ทำงานอย่างรีบเร่ง

มมาย (มัวเม็ยย) คำใช้กับคำ มเม (มัวเมอ)
ละเมอ เป็น มเม็มมาย (มัวเมอมัว
เม็ยย) เพ้อละเมอ พุดเพ้อ เช่น
เถกมเม็มมาย (เถกมัวเมอมัวเม็ยย)
นอนละเมอ

มมาล (มัวเม็ยล) ผวา เกล็ดมสติเห็นแต่สิ่ง
เหลวไหล นำหวาดกลัว ไม่อาจตั้งสติได้
ตามปรกติ มักเห็นตอนเคลิ้ม ๆ ใกล้เคียง
มอยหลับ เช่น มมาลเม็ญขุลาญญำ
(มัวเม็ยลเม็ญขุลาญญำ) เกล็ดมสติ
เห็นเสียใกล้ถึ เถกมมาลเม็ญโขมจลง
(เถกมัวเม็ยลเค็ญโคมจลง) นอน
เคลิ้มฝันเห็นผีหลอก

มิงม้าง (มัวมิงมัวเมี่ยง) เจื่อง งูหง
 พันเพื่อน เช่น ฌรมมิงม้าง (ซัว
 มัวมิงมัวเมี่ยง) ยืนเชื่อง ๆ งูหง

มิจมเมี่ยว (มัวมิจมัวเมี่ยว) หยิบหย่ง
 กริดกราย เช่น เขวี้การมมิจมเมี่ยว
 (เทวอการมัวมิจมัวเมี่ยว) ทำงานหยิบ
 หย่ง มนุสสุสมมิจมเมี่ยว (มนุสส์มัว
 มิจมัวเมี่ยว) คนหยิบหย่ง

มมี (มัวมี) ๑. ปีมะเมีย เรียก ฉุณามมี
 (ซุณามัวมี)

๒. ที่วงซึม คาปรีอ ใช้ แถนก
 มมี (เพนกมัวมี) คาปรีอ มมีมเม
 (มัวมีมัวเมอ) ที่ยังงัวเจีย ครึ่งหลับ
 ครึ่งตื่น ไม่ทันรู้ตัวก็ เหมือนละเมอไป
 เช่น ฤฎากัฟิฎกมมีมเม (เพญียัก
 เดกมัวมีมัวเมอ) ตื่นจากหลับ ๆ ตื่น ๆ
 หรืองัวเจีย สุกะโกกรกเพ็งทำมมีมเม
 (สูกะที่โกกรกเล็งเตยงมัวมีมัวเมอ) ผุด
 ลุกขึ้นทั้งงัวเจีย

มมีส (มัวมีส) ขนในที่ลับ มมีสเกตุย
 (มัวมีสเกตุย) ขนรักแร้

มมีะ (มัวมีะ) เชื่อง ซิม เช่น เขวี้การ
 มมีะ (เทวอการมัวมีะ) ทำงานเชื่อง ๆ
 มมีะมเมี่ยว (มัวมีะหัมเมี่ยว) หยิบหย่ง
 กริดกราย เช่นเดียวกับ มมิจมเมี่ยว

มมูล (มัวมูล) พยายามชุกหัวคันตัวเข้าไป

ใช้ว่า ขัมมูลจุล (ค้อมมัวมูลจุล)
 พยายามชุกหัวคันตัวเข้า (ตุก้า ชชรุล
 มมูล ค้วย)

มเม (มัวเมอ) ละเมอ เช่น ฌูกมเมิเชรเค
 (เดกมัวเมอเจร์เค) นอนละเมอท่าเขา
 มเมเ็จ (มัวเมอเ็จ) ละเมอหัวเราะ
 มเมีย (มัวเมอยุม) ละเมอร้องไห้

มเม็ก (มัวเม็ก) เชื่อง ๆ เช่น เขวี้การ-
 มเม็ก (เทวอการมัวเม็ก) ทำงานเชื่อง ๆ

มเมียร (มัวเมียร์) คำใช้กับ สเลียร (ขอ
 เขียร์) เลียบ เป็น สเลียรมเมียร เช่น
 ฌุเียรสเลียรมเมียร (เดอ์ขอเขียร์มัว
 เมียร์) เดินเลียบ เลาะไปทางข้าง ๆ
 เอียรมเมียร (เอียร์มัวเมียร์) เลียบไป
 แต่ทางข้าง ๆ มีอาการกระมิดกระเมี้ยน
 เอียงอายหรือประหลาดประหลาด

มเมะมะโม๊ะ, รเมะโร๊ะ (มัวเมะหัมมัว
 มะหะ, รัวเมะหัมมัวมะหะ) ที่ทำเล่น ๆ
 เหลาะแหละไม่จริงจัง เช่น เขวี้การ
 มเมะมโม๊ะ (เทวอการมัวเมะหัมมัว
 มะหะ) ทำงานเล่น ๆ เหลาะแหละไม่
 เอาจริง

มแม (มัวแม) ปีมะแม ใช้ ฉุณามแม (ซุณามัว
 มัวแม)

มไม (มัวเมีย) หวนละนั่งอยู่เรี่ยไรไม่ลืมเลือน
 เช่น นึกมไม (นึกมัวเมีย) นึกะนั่ง

อยู่เรื่อย (มักใช้เกี่ยวกับเรื่องทุกข์ร้อน
กังวลใจในเรื่องรัก และอาลัย)

มโหมก (มัวโหมก) ตม เปือกตม เช่น กรูบี
ผุชาบักนงมโหมก (กรอเบียดผองเจื้อย
คุดนงมัวโหมก) ถวายจมคติในตม

มยี้ (ม้วยยี้) คำใช้กับ นายา (เมื่อยเยี้ย) นายน
เป็น มยีนายา หรือ มยีนายา (ม้วยยี้เมีย
เยี้ยหรือ ม้วยยี้ม้วยเยี้ย) มารยาสาไทย ใช้
มยยามยี้ (ม้วยเยี้ยม้วยยอ) ก็ได้

มยूर (ม้วยูเรยะ หรือ เมื่อยะยูร์) นกยูง
มยूरคติ (เมื่อยะยูเรยะเกียะเตะ) ทำ
ทางของนกยูง การเดินเหมือนนกยูง
มยूरสพท (เมื่อยะยูเรยะซั๊บ) เสี่ยงนก
ยูง มยूर (เมื่อยะยูร์) นกยูงตัวเมีย

มยूरจตุร (เมื่อยะยูเรยะฉัต) พนมทางนกยูง
เป็นเครื่องสูงสำหรับถือเดินแห่ในพิธีโส-
กันต์

มร (มัวร์) ๑. ตาย (คำใช้ในกาพย์กลอน)
๒. ผงคราม ที่ใช้ย้อมผ้าได้จากใบ
ตุรุ (ตุรม) คือใบครามแช่น้ำให้น้ำ
กลายเป็นตะกอน ตะกอนนั้นเมื่อแห้ง
กลายเป็นผง คือผงคราม

มรกด (เมื่อยะเรยะก๊อด) มรกด ใช้ แก้ว
มรกด (แก้วเมื่อยะเรยะก๊อด) แก้ว
มรกด ตบุงมรกด (โตบุงเมื่อยะเรยะ-
ก๊อด) มรกดหัวแหวน พระแก้วมรกด

(เพื่อยะห้แก้วเมื่อยะเรยะก๊อด) พระ
แก้วมรกด เขมรหมายถึงองค์ที่พระนาค
เสน สร้างในรัชสมัยประเทศคอนตันพุทธ
ศตวรรษที่ ๖ ทั้งนี้ตามที่กล่าวไว้ใน
พจนานุกรมฉบับสถาบันพุทธศาสน์

มรฎก (มัวเรยะดก) มรฎก เช่นเดียวกับ
มรตก

มรณะ, มรณ (เมื่อยะเรยะนะ หรือ มัวร์)
ความตาย มรณเวลา หรือ มรณสมัย
(เมื่อยะเรยะนะเวเลี้ย หรือ เมื่อยะเรยะ
นะชะไม) เวลาใกล้ตาย มรณสุสติ
(เมื่อยะเรยะนะสัสสะเตะ) การนึกถึงความ
ตาย การนึกเข้าหาความตาย มรณานุสุ-
สติ (เมื่อยะเรยะนานะสัสสะเตะ) ก้าว
มรณา (เมื่อยะเรยะนา หรือ มัวเรยะเนี้ย)

ความตาย (คำใช้ในกาพย์กลอน)

มรตก, มรุตก, มรืตก (เมื่อยะเรยะค็อก,
มรืค็อก) มรตก

มรูกนตาร (เมื่อยะรูก้อนตาร หรือ ก้อนตาระ)
ทะเลทราย

มลกกา (เมื่อยะลักกา) มะละกา แหลมที่อยู่
ตรงช่องแคบระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับ
ทะเลจีน คนที่อยู่ที่นี่แหลมนี้คือชาวมลายู

มลายู (เมื่อยะลาเย) มลายู ชนที่อยู่ในแหลม
มะละกา ชาติมลายู (เจียดเมื่อยะลาเย)
ชาติมลายู พวกมลายู (ปวกเมื่อยะลาเย)
พวกมลายู

มุลล (มัลลลเยะ หรือ มัลล) แข็งแรง ลำต้น
ข้อชนชาติหนึ่ง ในมัชฌิมประเทศสมัย
พุทธกาล นักมวยปล้ำ มุลลยทุฐ (มัลล-
ลเยะยุด) การเล่นมวยปล้ำ มุลลราช
(มัลลลเยะเวียจ) กษัตริย์มัลลละ

มุลลิกา (มัลลิกา) มะลิซ้อน ผลามุลลิกา
(พุกามัลลิกา) ดอกมะลิซ้อน ญีมมุล-
ลิกา (เดิมมัลลิกา) ต้นมะลิซ้อน

มุลลคลล (เมียะชาเวียะเกิ้ล หรือ เกิ้ล
ลเยะ) เพชรตาแมว

มลิ (เมียะเสะ) ขี้เขม่า น้ำหมึก ราชา
ศัพทไฉ้ พระมลิ (เพรียะห้เมียะเสะ)
มลิธาน หรือ มสฺยาธาร (เมียะเสะ
เทียน หรือ เมียะชยาเทียร์) ขวดหมึก

มสฺส (มะสฺสโสะ) เกรา หนวกเกรา ราชาศัพท
ไฉ้ พระมสฺส (เพรียะห้มะสฺสโสะ)
มสฺสกุมม (มะสฺสโสะกัม) การโกนเกรา
การโกนหนวกเกรา ไฉ้ เรวีมสฺสกุมม
(เทวอมะสฺสโสะกัม)

มหกมม (เมียะหะกัม) การฉลอง การบูชา
การสมโภชน์ พิธีสมโภชน์ เช่น เรวี-
มหกมม (เทวอมะียะหะกัม) ทำการ
ฉลอง บุญชมมหกมม (บนเมียะหะ-
กัม) การทำบุญฉลอง

มหณณพ (เมียะฮ้อนนุบ) มหรรณพ ห้วง
น้ำใหญ่ มหาสมุทร

มหนต (เมียะฮ้อนตะ หรือ เมียะฮ้อน)
ใหญ่ มาก ประเสริฐ มหนตคุณ
(เมียะฮ้อนตะกุน) มหันทคุณ คุณใหญ่
ยิ่ง มหนตโทษ (เมียะฮ้อนตะโตะส)
มหันตโทษ โทษหนัก มหนตราย
(เมียะฮ้อนตะราย) อันตรายใหญ่ยิ่ง
ความพินาศใหญ่ยิ่ง

มหนุทธการ (เมียะฮ้อนเทียะการ) มหันธการ
มีคมีค ที่มหนุทธการ (ดีเมียะฮ้อน
เทียะการ) ที่มีคมีค

มหยโยโก (เมียะไหเยียะโก) ปู่ทวด มหยโย
กา (เมียะไหเยียะกา) หรือ มหยโยกา
(เมียะไฮโยกา) ย่าทวด ราชาศัพท ไฉ้
พระมหยโยโก กับ พระมหยโยกา หรือ
พระมหยโยกา

มหลลก (เมียะฮัลลลเยะกะ) แก่ มีอายุมาก
มหลลิกา (เมียะฮัลลลิกา) หญิงชรา
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

มหสฺจการย (เมียะฮะสฺสจาร์) มหัตจรรย
เช่น เกิดมหสฺจการย (เกิดเมียะฮะสฺส
จาร์) เกิดมหัตจรรย ไฉ้ มหาส
จาร์ย (เมียะฮาอะจาร์) ก็มี

มหา (เมียะฮา) ๑. คำนำหน้าชื่อบรรพชิต
ผู้ที่สอบพระปริยัติธรรม ได้ตั้งแต่ ๓
ประโยคขึ้นไป เรียกว่า มหา ๓ ประโยค
มหา ๔ ประโยค (เมียะฮาเบียะปฺรโยค

เมื่อยะฮาวนปฺรโยก) เรียกสั้น ๆ ว่า
มหา

๒. ผู้ที่สมมุติให้พูดแทน มหาเทพ
(เมื่อยะฮาเตบ) หรือ มหามนตรี(เมื่อยะ
ฮามันเตรีย) ในเวลาทำพิธีแต่งงาน
ในฐานะเป็นประธานงาน เช่นเดียวกับ
เมบา (เมบา) เรียก อุนกมหา (เนี้ยก
เมื่อยะฮา) เรียกสั้น ๆ ว่า มหา คู่กับ
ผู้หญิงที่ทำหน้าที่นี้ ที่เรียก อุนกผูลูว
(เนี้ยกโพลัว) บางทีเรียกรวมกันว่า
อุนกผูลูวเจามา (เนี้ยกโพลัวเจา
เมื่อยะฮา)

๓. ใหญ่ มาก ประเสริฐ ใช้นำ-
หน้าคำอื่นเพื่อขยายความ เช่น มหาเถร
(เมื่อยะฮาเถระ) มหาเถระ มหาทาน
(เมื่อยะฮาเตียน) ทานใหญ่ มหามุนี
(เมื่อยะฮามุนี) นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่
มหาราช (เมื่อยะฮาเวียจ) ราชาผู้ยิ่งใหญ่
มหาวัน (เมื่อยะฮาเวอิน) บ้าใหญ่
มหาศาลา (เมื่อยะฮาซาลา) ศาลาใหญ่
ใช้นำหน้าคำเขมรก็มี เช่น มหากร
(เมื่อยะฮากรอ) จนกรอบ มหาขูจ
(เมื่อยะฮาโคจ) ร้ายกาจ มหาลำบาก
(เมื่อยะฮาละมบาก) ลำบาก มหาโลมก
(เมื่อยะฮาร์เลียะโมบ) ความโลมยิ่งนัก
ความโลมอย่างยิ่ง มหาอำนาจ (เมื่อยะ

ฮาอ้อมนาจ) อำนาจใหญ่ยิ่ง ที่มีอำนาจ
ยิ่ง มหากจายนะ(เมื่อยะฮากจายนะ)
พระมหากัจจายนะ มหาเถระในสมัย
พุทธกาล และยังมีอีกองค์หนึ่งในมฤดา
รัฐสุเรนหรืออวันตี เป็นผู้แต่งตำรา
ไวยากรณ์ภาษาบาลีในพุทธศตวรรษที่๑๑
ที่เรียก มุลกจายยน (มุลกัจจายะนะ)
กับ กจายยนสูตร (กัจจายะนะโสค)
หัวข้อสำหรับท่องในมุลกัจจายนะ มหา
กรุณา (เมื่อยะฮากะรุณา) ความกรุณา
มหากวี (เมื่อยะฮากะวี) กวีผู้ยิ่งใหญ่
อันใหญ่ยิ่ง มหากาพย (เมื่อยะฮาคาบ)
กาพย์ที่มีเรื่องราวยืดยาว มหาโกลาหล
(เมื่อยะฮาโกลาฮัล) โกลาหลครั้งใหญ่
คือ เสี่ยงก๊กก้อง การแตกตื่น สงสัย
ก๊กก้อง มหากุสตร (เมื่อยะฮากุสตร)
กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ มหากุสตรีย
(เมื่อยะฮากุสตร) ก็ใช้ มหาจักรพตติ
(เมื่อยะฮากักระเบ้อ๊ต) มหาจักรพรรดิ
เรียกสั้น ๆ ว่า มหาจักร (เมื่อยะฮาจัก)
ก็มี ดังที่ใช้ สมปตติมหาจักร (ชื่อม-
บัตเมื่อยะฮาจัก) สมบัติพระมหาจักร
พรรดิ มหาชน (เมื่อยะฮาจัน) คนหมู่
มาก ประชาชน มหาชาติ (เมื่อยะ
ฮาเจียด) ชาตกเรื่องใหญ่ ชาตกเรื่อง
พระเวสสันดร เรียก มหาชาติ (เมื่อยะ

ฮาเจียด) หรือ มหาเวสสันดรชาดก (เมื่อยะฮาเวสสันดรชะเจียดกะ) ก็มี มหาตมน์ หรือ มหาตมา (เมื่อยะฮาตมน์ หรือ เมื่อยะฮาตมา) จิตอัน ประเสริฐ ใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อ คน มีใจบุญ คนมีใจเอื้อเฟื้อปรารถนาให้คน ทั้งปวงมีความสุข หมายถึง มหาอุษี อรหันต์หรือโยคี มหาทุรคต (เมื่อยะฮาตุเรยะกัวด) คนที่ได้รับความยากจน ลำบากยิ่งนัก มหาทุรภิกข (เมื่อยะฮาตุเรยะพิก) ความอดอยากอย่างหนัก มหาเทพ (เมื่อยะฮาเตบ) ตำแหน่ง มন্ত্রীที่จางวางซ้ายในพระราชมนเทียร เรียก อุกญามหาเทพ (โอคญาเมื่อยะฮาเตบ) ออกญามหาเทพ คู่กันกับ ออกญามหานนตรี (โอคญาเมื่อยะฮา-ม้วนเตร์ย) ออกญามหานนตรี มหาทวิป (เมื่อยะฮาตวิบ) ทวิปใหญ่ ๔ ทวิป เรียก บุรพวิเทททวิป (โบร์เบยะวิเดหะตวิบ) บุพพวิเทททวิป ชมพูทวิป (จุมปูตวิบ) ชมพูทวิป อปรโคยาน ทวิป (อะปะระโคเยียนตวิบ) อมรโคยานทวิป และ อุตตรกुरुทวิป (อุตตะระโกะรุตวิบ) อุตตรกुरुทวิป มหานาค (เมื่อยะฮานैयाก) นาคใหญ่ หรือช้างใหญ่ผู้ประเสริฐสุดได้แก่ พระ-สัพพัญญู พระปัจเจกพุทธหรือพระอร-

หันต์ มหานิกาย (เมื่อยะฮานิกาย) มหานิกาย บรรพชิตในพุทธศาสนานิกาย หนึ่งในประเทศไทย ลาว และ เขมร คู่ กับ ธรรมยุติกนิกาย (ธัมเมื่อยะยุคเตกะนิกาย) ธรรมยุติกนิกาย มหา นุภาพ (เมื่อยะฮานุเพียบ) อาณานิพพิง-ใหญ่ มหาปริตพี (เมื่อยะฮาเประอปปี้) แผ่นดินใหญ่ พื้นแผ่นดินทั้งหมด มหา ผล (เมื่อยะฮาพอล) ผลไม้ลูกใหญ่ ได้แก่ มะพร้าว พักเขี้ยว แดงโม มหาโพธิ (เมื่อยะฮาโปที้) ต้นโพธิ์ประเสริฐ ต้น โพธิ์ที่พระพุทธเจ้าประทับใต้ต้นเมื่อตรัส-รู้ มหาพुरुหม (เมื่อยะฮาพुरुหม) พรหม ผู้ยิ่งใหญ่ พรหมชั้นที่ ๓ ในรูปพรหม ๑๖ ชั้น มหาพुरुหมมุนี (เมื่อยะฮา พुरुหมมุนี) ตำแหน่งพระราชาคณะคู่กับ พระมหาวิมลธมม (เพ็ริยะที่เมื่อยะฮา-วิเมื่อยะเลื่อยะทัม) พระมหาวิมลธรรม มหาภินิสกรรม (เมื่อยะฮาพินะสสะ-กร็อม) การเสด็จออกบรรพชาของพระ-พุทธเจ้า มหานนตรี (เมื่อยะฮาม้วน-เตร์ย) ตำแหน่งมন্ত্রীในพระราชมน-เทียรเป็นจางวางขวา คู่ มหาเทพ มหามาตฺร หรือ มหามาตย (เมื่อยะฮา-มาด) มหาอำมาตย์ เสนาบดี (มักใช้-แต่ในสมัยโบราณ ปัจจุบันนี้มนตรีสามัญ

เรียกเช่นนี้) มหามุนี (เมื่อยะฮามุนี)
 พระพุทธเจ้า มหาเมฆ (เมื่อยะฮาเมก)
 เมฆฝนคำมิตที่ทำให้ฝนตกใหญ่ ฝนตก
 หนัก มหายุญญ (เมื่อยะฮายัญญเยยะ
 หรือ ยัญ) การบูชาอันยิ่งใหญ่
 มหายาน (เมื่อยะฮาเยียน) ลัทธิมหายาน
 มหาโลก (เมื่อยะฮาโลบ) ความโลภ
 อย่างยิ่ง ที่มีความโลภอย่างยิ่งมหาวุค
 (เมื่อยะฮาเวียก) คัมภีร์วินัยปฎิกมีความ
 เป็นพวกรๆ ที่เรียก ขนธกวินัย มหาวีถี
 (เมื่อยะฮาวิเทย) ทางใหญ่ในกรุง ถนน
 ใหญ่ ๆ มหาวิทยาลัย (เมื่อยะฮาวิท
 เทียไล) มหาวิทยาลัย มหาวิหาร
 (เมื่อยะฮาวิเอียร์) วัดใหญ่ กุฏิใหญ่ เขมร
 ใช้คำนี้เฉพาะแต่โบสถ์ใหญ่ ๆ ในวัดแต่
 ละวัด มหาวีริยะ (เมื่อยะฮาวิริเยะห์)
 ความพยายามอันยิ่งใหญ่ มหาสกราช
 (เมื่อยะฮาสะกะราช หรือ สักกรราช) มหา
 ศักราช ก่อนจุลศักราช ๕๖๐ ปี ในปี
 พุทธศักราช ๖๒๑ ใช้อักษรย่อ ม.ส.)
 มหาสกุการะ (เมื่อยะฮาสะกการะ)
 สักการะบูชาอันยิ่งใหญ่ มหาสกุกรานต์
 (เมื่อยะฮาซ็องกุราน) มหาสกุกรานต์
 จดหมายเหตุดอกการอย่างเข้าปีใหม่พร้อม
 ทั้งทำนายนำฝนเป็นต้นในปีนั้น ปฏิทิน
 มหาสนุนิบาต (เมื่อยะฮาซ็อนนิบาต)

การประชุมใหญ่ มหาสมาคม มหาสมา
 คม (เมื่อยะฮาสะมากุม) การประชุมใหญ่
 มหาสมมตราช (เมื่อยะฮาสมมะตะ
 เรียจ) ประมุขัตริย์ในภัทรกัลป์มหาศาล
 (เมื่อยะฮาชาล) ที่มีทรัพย์เป็นหลักฐาน
 มาก คนมีทรัพย์มากเลิศล้ำ เรียกตาม
 ชั้นวรรณะว่า ขุดติยมหาศาล (ขัด
 เตะเยยะเมื่อยะฮาชาล) กษัตริย์มหาศาล
 พราหมณมหาศาล (เพรียมเมื่อยะนะ
 เมื่อยะฮาชาล) พราหมณ์มหาศาล คห-
 ปติมหาศาล (เกียะหะปะเตะเมื่อยะ
 ฮาชาล) คหบดีมหาศาล มหาสุรณุก
 (เมื่อยะฮาซุรอนก) ง่ายมาก คือคนที่
 มักจะอยู่อย่างมีความสุขไม่เห็นเื่อยยาก กิจ
 การที่กระทำได้โดยง่ายสะดวกเป็นที่สุด
 ฝืดหรือพิษที่เกิดขึ้นทำให้ง่วง มหา
 อมาตย์ (เมื่อยะฮาอะมาต) มหาอำมาตย์
 อำมาตย์ผู้ใหญ่ มหาวีจิ (เมื่อยะฮาอะ
 วีอะ) นรกอเวจี มหาฤสี หรือ มหา
 ฤสี (เมื่อยะฮาร์เซีย หรือ เมื่อยะฮาอะ
 เซีย) มหาฤษี ฤษีผู้ประเสริฐ มหา
 อุปราช (เมื่อยะฮาโอปะราช) มหา
 อุปราช

มหากถานะ (เมื่อยะฮากะทานะห์) จำนวน
 นับร้อยแสนกถานะ (มักใช้แต่ในคัมภีร์
 พุทธศาสนา)

มหาว (เมื่อยะฮาด) คนวรรณะศุภรพวกพล
เลี้ยงช้าง ม้า วัว กระบือ ที่เป็นพระราช
ทรัพย์ในสมัยโบราณ เป็นคนทะเล
อวดดีโดยอ้างราชานภาพ มักปล่อยช้าง
หรือวัวควาย ให้เข้าไปบุกกินพืชของชาว
บ้าน ไม่ค่อยเกรงใจใคร พวกมหาด
(พวกเมื่อยะฮาด) โดยปริยายหมายถึง
พวกฮึกเหิมก้าวร้าวหรือเด็กพาลเกรไม่
มีระเบียบ ไม่ฟังคำผู้ใหญ่ห้ามปราม
มักเปรียบว่า อีตรบบนดูจามหาด
(เอ็ดรวบอบโตเจ้ยเมื่อยะฮาด) ไม่มี
ระเบียบเหมือนเป็น มหาด พจน. ฉบับ
สถาบันพุทธศาสน์ กล่าวว่าคำนี้อาจกลาย
มาจากคำ มหตุว หมายถึงภาวะของคน
ใหญ่คนโตหรือหลวง โดยหมายความว่า
“อ้างอำนาจคนใหญ่คนโต” (อำนาจ
หลวง) ถ้าเป็นไปตามความหมายนี้ควร
เขียนเป็น มหตุว)

มหาดไถ (เมื่อยะฮาดไท) กระทรวงรัฐมนตรี
สำเร็จกิจการการ รับภาระปกครองกิจ
การของรัฐบาล เขมรใช้ มหาไถ
(เมื่อยะฮาดไท) ก็ได้ สมัยก่อนรวมกระ
ทรวงธรรมการเข้าด้วยเรียก กรุสวง
มหาไถนิงธมมการ (กรุสวงเมื่อยะ
ฮาดไทนิงเทอัมเมื่อยะการ์) มหาไถ-
ธมมการ (เมื่อยะฮาดไทเทอัมเมื่อยะการ์)
ก็เรียกปัจจุบันนี้กลับไปใช้ มหาไผท

(เมื่อยะฮาดเตีย) ตามที่ใช้ในสมัยก่อน
(จากคำไทย มหาดไทย)

มหาดเล็ก (เมื่อยะฮาดเล็ก) ข้าราชการมีหน้า
ที่เฝ้ารับใช้พระราชฯ ถ้าผู้อยู่เฝ้าเป็น
เพียงชั้นพระองค์เจ้าลงมา มักเรียกว่า
มหาพิก (เมื่อยะฮาดเล็ก) หรือ มตุลิก
(เมือ๊ดเล็ก) (จาก มหาดเล็ก คำไทย)

มหาตุรกาล (เมื่อยะฮาดตุรกาล) กล้วยกล้าย
เรียก เจกมหาไถล (เจกเมื่อยะฮาดไถล)
ก็มี

มหาตุรโกล (เมื่อยะฮาดตุรโกล) กล้วย
(คำคนทรงเรียกกล้วยสูง บางคนเรียก
กนทน์บักก (กอนตวันบักก) ก็มี)

มหาปุริสลกษณะ (เมื่อยะฮาดปุระสะลักคะณะ)
มหาบุรุษลักษณะ ๓๒ ประการ

มหาหมัด, มหาหมัด (เมื่อยะฮามัด) พระหมัด
ศาสนาแห่งศาสนาอิสลาม

มหากรีก (เมื่อยะฮารีก) ๑. โรคมะเร็ง เรียก
โรคมะเร็ง (โรคมะเร็ง) ตามภาษา
ฝรั่งเศส (Cancer) ก็มี

๒. พ้าแลบ เรียก สุวณุกัจฉิม
(ชวาญีเยกัจฉิม) ก็มี

มหากรมลาย (เมื่อยะฮารุมเลียบ) ต้นไม้
ชนิดหนึ่งแพทย์แผนโบราณเขมร ใช้
เปลือกมาต้มให้ดื่มเป็นยาสำหรับละลาย
เลือดที่ข้น เรียก ถุนำมหารมลาย

(หน้าเมื่อยะฮารุมเลื่อย) ยาดละลายเลื่อย
ข้า หรือ ถู้นำกรัหมหารมลาย (หน้า
กรัอมเมื่อยะฮารุมเลื่อย)

มหาสมุทรธาติบตี (เมื่อยะฮาโสะเมเทียทิปะ
เตีย) ตำแหน่งพระสังฆนายกหรือพระ
สังฆราชฝ่ายคณะมหานิกายในกัมพูชา

มหาหงส์ (เมื่อยะฮาฮ้อง) ต้นมหาหงส์ของ
ของเขมร มีดอกเป็นพวงใหญ่ ๆ มีสี
แดงฉาน ไม่มีกลิ่น มีลูกแบน ๆ ยาว ๆ
ลูกสุก ๆ พอแห้งใช้ทำพินได้ มักปลุก
ในวัดหรือข้างทางข้างถนนหรือตรงปาก
ประตูบ้านเพื่อความสวยงาม เรียก มหา
หงส์เมีย คือ มหาหงส์ที่เป็นต้น เพราะ
ยังมี มหาหงส์เผือกโบราณ (เมื่อยะฮา
ฮ้องเพือกโบราณ) ซึ่งคือกล้วยไม้ของ
ไทย แต่มหาหงส์ชนิดนี้ของเขมรกล่าว
ว่ามีกลิ่นหอม หอมตั้งแต่กลางวันบ่าย
ไปจนพลบค่ำเกือบถึงตอนกลางคืน ดอก
มีสีต่าง ๆ บานอยู่ได้นาน

มหาหิงคุ (เมื่อยะฮาเอ็ง) มหาหิงค์ใช้ทำยา
เรียก ถูนำมหาหิงค์ (หน้าเมื่อยะฮาเอ็ง)

มหาอุจ, มหาอุษ (เมื่อยะฮาอุ้อ) ชื่อโรค
ชนิดหนึ่งเกิดในผิวหนังมีอาการพองแตก
และแห้งเป็นสีดำขาว ทำให้ปวดแสบปวด
ร้อนทรมานทรมาย

มหิตฐานภาพ (เมื่อยะเห็ดเหียนเพียบ)
อำนาจแห่งฤทธิ์อันยิ่งใหญ่

มหิทธิฤทธิ์ (เมื่อยะเห็ดทรีด) มหิทธิฤทธิ์
ฤทธิ์อำนาจอันยิ่งใหญ่

มหิมา, มหิมนต (เมื่อยะเหะเมีย, เมื่อยะเหะ
มือน) ที่มีมาก มากยิ่ง ใหญ่เหลือเกิน
ที่เหมาะสมยิ่ง เช่น เจรินมहिมา (เจริน
เมื่อยะเหะเมีย) มากยิ่ง ขลังมहिมา
(คลังเมื่อยะเหะเมีย) เก่งมาก ขึงมहिมา
(เค็งเมื่อยะเหะเมีย) โกรธอย่างยิ่ง
ขึงมहिมนต (เค็งเมื่อยะเหะมือน) ก็ใช้
เรียกเป็น เมาะหิมา (มัวะเหะเมีย)
ไปก็มี (คำใช้ในกาพย์กลอน)

มหิสสระ, มหะสวร (เมื่อยะเหะชะระห์, เมื่อยะ
เหะชะระห์) พระอิศวร พระเจ้า
แผ่นดิน

มหิลดา (เมื่อยะฮี้เลื่อยดา) เถาวัลย์ในพื้นดิน
คือไส้เดือน (คำสุภาพ) ใช้ ถสฎี
(ระส้เตีย) รากดินก็มี

มหิสสา (เมื่อยะเอ็งซา) ควาย

มhesกข (เมื่อยะเฮชัก) คำเรียกเทวดาผู้มี
อำนาจยิ่งใหญ่ เขียน มhesกข (เมื่อยะ
เฮชัก) ก็ได้ มhesกขเทวดา (เมื่อยะ
เฮชักชะเตเวียะดา) เทวดาผู้เป็น
มhesกข

มhes (เมื่อยะเฮเชีย) ๑. มหาฤๅษี หมายถึง
ถึงพระพุทธเจ้า

๒. มhes ใช้ สมมุติมhes

(ชื่อคัจฉะเฮเชีย) สมเด็จพระ
เรียก สมเด็จพระราชาเทวี (ชื่อคัจ
เพรียะห์เรียจเอียะเตวี) สมเด็จพระ
ราชาเทวี หรือ สมเด็จพระราชินี (ชื่อค
คัจเพรียะห์เรียจนี่) สมเด็จพระราชินี
ก็ได้

มโหสูรย (เมื่อยะโฮโซร์) มโหสูรย ที่มีอำนาจ
ยิ่งใหญ่ มีกำลังองอาจกล้าหาญ

มโหม (เมื่อยะโฮก) ห่วงน้ำใหญ่ในสงสาร
วิญ คือการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลก
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

มโหรีก (เมื่อยะโฮเรียะห์ก) กลองมโห
ระกั๊ก มักใช้แต่ในพระราชพิธีอย่างใด
อย่างหนึ่ง

มโหสุรพ (เมื่อยะโฮเรียะห์ริบ) ตู มโห
สุรพ (เมื่อยะโฮริบ)

มโหรี (เมื่อยะโฮรี) มโหรี เครื่องดนตรี
เขมรมักใช้หมายถึงเครื่องสายที่เล่นถวาย
พระมหากษัตริย์ ใช้ เกลดมโหรี
(เพลงเมื่อยะโฮรี) เครื่องดนตรีมโหรี

มโหสุรพ (เมื่อยะโฮริบ) มโหสุรพ การ
แสดงระบำรำฟ้อน พิธีสมโภชอย่างใหญ่
เช่น เลงมโหสุรพ (เลงเมื่อยะโฮริบ)
เมิลมโหสุรพ (เมิลเมื่อยะโฮริบ)
คุมหฺรพ เรียบพิธีมโหสุรพ (เรียบ
ปีที่เมื่อยะโฮริบ) จัดพิธีมหฺรพ ใช้

กลายเป็น มโหสุรพ (เมื่อยะโฮเรียะ
ห์ริบ) ก็มี

มโหพาร (เมื่อยะโฮลาร์) มโหพาร ใหญ่ยิ่ง
ประเสริฐสุด อัจฉรย์ยิ่ง ใช้ มโหพาริก
(เมื่อยะโฮลาร์ก) ก็ได้ เช่น เรียบพิธี
เชวับุณขามโหพาร (เรียบปีที่เทว
อนเจียเมื่อยะโฮลาร์) จัดพิธีทำบุญเป็น
การมโหพาร มโหพารคุณ (เมื่อยะ
โฮลาร์เยะกุน) คุณใหญ่ยิ่ง

มา (เมีย) อา หรือ น้าชาย เรียก โอวพุก
มา (โอวพุกเมีย) ก็ได้ เรียกผู้ชายอื่น
ที่มีอายุน้อยกว่าพ่อแม่ของตนก็ได้ มา
เกมก (เมียเกมก) อาเขย หรือ น้าเขย
มักระบุลงไปว่า มาเกมกขางมฺญา
(เมียเกมกคางมฺดา) น้าเขย หรือ
มาเกมกขางโอวพุก (เมียเกมกคาง-
โอวพุก) อาเขย มาชีญนมวย (เมียจ
โดนมวย) น้องชายร่วมยายเดียวกัน
ลูกพี่ลูกน้อง (ชาย) มาชรม (เมีย
เทือร์) น้องชายบุญธรรมของพ่อหรือ
แม่ มาบงเกิด (เมียบ้องเกิด) อาท้ว
หรือน้าท้ว น้องชายท้วของพ่อหรือแม่

มัก (มัก) แม่ เป็นคำที่ลูกเรียกแม่ (มัก
ใช้เฉพาะเด็กชาวกรุง) ว่าเป็นคำได้มา
จาก มา (เมีย) หรือ ม้า (มา) หรือ
มานิ (มาน) ซึ่งออกมาเป็นคำ มาตา

มาตุ แม่ มฺภาย ม่ามิ่ง แมรว ฯลฯ
 กับคำ บา หรือ ปา (บา หรือ ปา)
 ที่หมายว่า เลี้ยง รักษา

มาก่เกลื้อ (เมี้ยักเกลื้อ) มะเกลื้อ เช่นเดียวกับ
 กับ มเกลื้อ (เมี้ยะเกลื้อ)

มาก่กาย (เมี้ยักเจีย) กูด การกูด

มาก่โถก (เมี้ยักโถก) ต้นมะคูด เป็นต้น
 ไม้ใหญ่ ลูกกินได้ เป็นต้นไม้ป่าประ-
 เภทหนึ่ง (จากคำไทย มะคูด)

มาก่โถก (เมี้ยักโถก) คำใช้กับคำ มาก่กาย
 (เมี้ยักเจีย) เป็น มาก่เจียมาก่โถก
 (เมี้ยักเจียเมี้ยักโถก) กูดกูดแกลน

มาก่บาท (เมี้ยักบาท) ต้นน้อยโหน่ง บาง
 ถิ่นเรียก ตุง (ตง)

มาก่แปน (เมี้ยักแปน) ลูกจันประเภทหนึ่ง
 ลูกเล็กแบนไม่ค่อยมีเม็ด บางลูกไม่มี
 เม็ดเลย บางถิ่นเรียก จัน คู จัน หรือ
 จาน

มาก่ปฺราง (เมี้ยักปฺราง) มะปฺราง (จาก
 มะปฺราง คำไทย)

มาก่ปฺริง (เมี้ยักปฺริง) มะปฺริง เช่นเดียวกับ
 กับ มาก่ปฺรง (จาก มะปฺริง คำไทย)

มาก่ปฺรง (เมี้ยักปฺรง) มะปฺริง ต้นไม้
 จำพวกเดียวกับมะปฺราง แต่ลูกเล็กกว่า
 (จากคำไทย มะปฺริง)

มาก่สาาง (เมี้ยักซาง) มะซาง ลูกมีขนาค

เกี่ยวข้องกับลูกคูด สีเขียวมีขามาก เวลา
 สุกมีรสหวานเย็นกินได้ (จากคำไทย
 มะซาง)

มาก่สาน (เมี้ยักซัน) คาบชนิดหนึ่ง

มาคธะ, มาคธิก, มาคธิกา (เมี้ยะเกียะเทียะห์,
 เมี้ยะเกียะทิกะ, เมี้ยะเกียะทิกา) ชาว
 มกธชายหญิง

มาคธี, มาคธีกาสา (เมี้ยะเกียะห์, เมี้ยะเกียะ
 ที่เพียสา) ภาษาของแคว้นมกธ

มาคสิร (เมี้ยะเกียะเซร์) เดือนอ้าย มีคสิร
 ก็เรียก

มารคา (เมี้ยะเรียะเกีย) มรรคา ถนนทาง
 เช่น เถื่อนตามมารคา (เคอร์ตามเมีย
 เรียะเกีย) เดินทางทาง ตฺร่าจโถยมาร
 รคา (ตฺร่าจโดยเมียเรียะเกีย) เทียวไป
 ตามทาง (คำใช้ในกาพย์กลอน) ใช้
 มารคา ก็มี

มาฆ (เมี้ยะก) เดือน ๓ เรียก แฆมาฆ
 (แคะเมี้ยะก) มาฆนทศตฺร (เมี้ยะเคียะ
 เนียกกะซัด) ดาวมาฆะ

มาฆบุชา (เมี้ยะเคียะโบเจีย) พิธีมาฆบุชา
 โถงมาฆบุชา (โถงเมี้ยะเคียะโบเจีย)
 วันมาฆบุชา เทวี่มาฆบุชา (เทวี่เมี้ยะ
 เคียะโบเจีย) ทำพิธีมาฆบุชา บุญย-
 มาฆบุชา (บนเมี้ยะเคียะโบเจีย) ทำ
 บุญมาฆบุชา

ม้าง (มวง) ๑. มง ๆ ม้อง ๆ เสียงดังอย่าง
เสียงฆ้อง เช่น วายโถมะม้าง ๆ
(ไว้ม่วงห่มาง ๆ) ตีม้องชัยมง ๆ

๒. กระตึงผูกคอวัวควาย บางถิ่น
เรียก ตูรโถม้าง (ตฺรอกมวง)

ม้าง (มัจ) บับ เสียง ลบ ตี ต่อย กระทบ
ถูกเนื้ออ่อน ๆ แท้แน่น เสียงอุทานโดย
พลั้งปาก

มาท, มาตุร (เมียด หรือ เหมียด) ร้าง
ขนาด เช่น มาทฐิ (เมียดทม) ร้าง
ใหญ่ มาทปุนคณา (เมียดปนเคนัย)
ร้างเท่ากัน ขนาดเท่ากัน

มาณพ (เมียนพ) ชายหนุ่ม มาณพัก
(เมียนพ) ชายวัยรุ่น มาณวี (เมียน
นะวี) หรือ มาณวิกา (เมียนนะวิกา)
หญิงสาว สาววัยรุ่น

มาต (เมียด) ๑. ปาก ริม หามาต (ฮามาต)
อ้าปาก บิทมาต (เบียดเมียด) บิดปาก
มาตจรง (เมียดจรง) ปากตรอก
มาตจร้าง (เมียดจร้าง) ริมตลิ่ง มาต
ทนเล (เมียดตวันเล) ปากแม่น้ำ ริม
แม่น้ำ มาตสมุทร (เมียดชะมด) ชาย
ทะเล มาตทิก (เมียดตัก) ปากน้ำ มาต
ทวาร (เมียดทวียร์) ปากประตู มาต
ไพร (เมียดเพรีย) ชายป่า มาตพาม
(เมียดเปียม) ปากแคว มาตณ้าง

(เมียดขันธ์) ปากหม้อ มาตสุระ
(เมียดขระห์) ปากสระ มาตสุทึง
(เมียดสุดึง) ปากคลอง

๒. พุด มาตักโกก (เมียดกอก)
พุดโขกซาก มาตโกก ๆ (เมียดโกก ๆ)
พุดทั้ง ๆ มาตระแกรรอก (เมียดรว
แกรรวรอก) พุดหรือเถียงกันดังลั่น
ห้ามเกมนงกุ๊ยมาต (ฮามเคมมกม
ออยเมียด) ห้ามเถียงกันให้พุดกัน
กุ่มาต (กมเมียด) อย่าพุดกัน กุ่มาต
ฤาเพก (กมเมียดลือเป็ก) อย่าพุดทั้ง
นั้น มาตัก (เมียดกอก) ทะเลาะโต้เถียง
กันนิด ๆ หน่อย ๆ เป็นปากเสียงกัน
มาตจิด (เมียดเค็ด) หรือ จิดมาต
(เค็ดเมียด) ปากกล้า พุดเล่นโดยไม่
ยั้งคิด เช่น มนุสสุมาตจิด (มนุสส์-
เมียดเค็ด) คนปากกล้า มาตจาบมาต
พุราบ (เมียดจาบเมียดเบรียบ) คำ
เล้าลือ พุดแพร่ต่อ ๆ กันไป มาตเจริน
(เมียดเจริน) หรือ มาตติจ (เมียดเต็จ)
หลายปากหรือน้อยปาก โดยเฉพาะใน
การเลี้ยงดูเป็นภาระของครอบครัว เช่น
ผุทะบุญมาตเจรินณาสี (เพติยะห์
บุญเมียดเจรินนะสี) บ้านฉันหลายปาก
นั้น มาตเนา (เมียดเนา) ปากเปราะ
มาตจิต (เมียดจิต) หรือ มาตคัต

(เมือตักัด) หรือ มาต๋มานคมรบ
 (เมือตักัดเมียนกัวมรบ) ปากบักสนิท
 อะไรไม่ควรพุกก็ไม่พุดตรงข้ามกับ มาต๋
 ญาจ (เมือตักัดจ) หรือ มาต๋อิตคมรบ
 (เมือตักัดเอ็ดกัวมรบ) ปากพลอย อะไร
 ไม่ควรพุกก็พุด (คือปากขาดหรือปาก
 ไม่มีฝาครอบ) มาต๋ทเท (เมือตักัดตัวเต)
 ปากเปล่า ถา หรือ นิยามมาต๋ทเท
 (ทา หรือ นิเยยเมือตักัดตัวเต) เทสนา
 มาต๋ทเท (เตชนะนาเมือตักัดตัวเต) เทสนา
 ปากเปล่า สูตรมาต๋ทเท (โสตเมือตักัด
 ตัวเต) สวดปากเปล่า มาต๋ธั (เมือตักัดทม)
 ว่าหรือตอบโต้แรง ๆ มาต๋ธัมาต๋ตจ
 (เมือตักัดทมเมือตักัดโตจ) หรือ มาต๋ตจ
 มาต๋ธั (เมือตักัดโตจเมือตักัดทม) ว่าหรือ
 โต้การมแรง ๆ บ้าง ไม่รุนแรงบ้าง
 มาต๋พากุย (เมือตักัดเปี้ยก) การทะเลาะ
 โต้เถียงกันเป็นปากเสียงกัน กล่าวโทษกัน
 มาต๋รอล (เมือตักัดรวเอ็ด) หรือ รอลมาต๋
 (รวเอ็ดเมือตักัด) ปากบอน พุดพลอย
 เช่น มนุสสุมาต๋รอล (มนุสส์เมือตักัดรว
 เอ็ด) คนปากบอน มาต๋ริง (เมือตักัดริง)
 ปากแข็ง โดยปริยายหมายความว่า ไม่ยอมรับ
 ผิดง่าย ๆ มาต๋อณเฎ็ก (เมือตักัดอ้อน
 เด็ก) เปล่า ๆ ไม่ได้อะไรเลย มาต๋
 อากุร็ก (เมือตักัดอากุระกั) ปากร้าย

มาต๋อิตคุมรบ (เมือตักัดเอ็ดคุมรบ) ปาก
 พลอย ขุสมาต๋ (โคะสเมือตักัด) พุดให้
 ผิดคำสาบานหรือปฏิญาณ ขุจมาต๋
 (โคจเมือตักัด) ปากเสีย ข้ามมาต๋ (ค้ำเมือตักัด)
 รีมผีปากบักสนิท โดยปริยายหมายถึงสิ่ง
 ที่อ่อนหรือเหลวที่แข็งตัวติดแน่น เช่น
 ฎิหាប់ข้ามมาต๋ (เตี้ยหับค้ำเมือตักัด) ดิน
 แน่นแข็ง เมส้ามมาต๋ (เมส้ามค้ำเมือตักัด)
 แบ่งแข็งตัว ข้ามมาต๋สงกตัจจิต (ค้ำ
 เมือตักัดซ้องก๊อดเจ็ด) กัดปากสะกดใจ
 ระงับความโกรธ ขุพุมมาต๋ (ขุพุมเมือตักัด)
 บ้วนปาก ขุมาสมาต๋ (คุมะสเมือตักัด)
 หรือ เอียนมาต๋ (เอียนเมือตักัด) อาย
 ไม่กล้าพุด พุดไม่ออก งามมาต๋ (เงีย
 เมือตักัด) ว่าคนโดยไม่คิดว่าอะไรผิดอะไร
 ถูก งามมาต๋ (เงียสเมือตักัด) ปากแข็ง
 พุดไม่ออก พุดไม่คล่อง จาบมาต๋
 (จ๊ับเมือตักัด) อร่อยถูกปาก คงใช้ว่า
 ญางัญจาบมาต๋ (ขงัญจ๊ับเมือตักัด) จ๊า
 มาต๋ (จ๊าเมือตักัด) จ๊ามว่าปากเปล่าได้
 เช่น ทนเทญจ้ามมาต๋ (ต้วนเตญจ๊าเมือตักัด)
 ท้องจ๊าปากเปล่า ญางัญมาต๋ (ขงัญ
 เมือตักัด) อร่อยปาก รุ้สอร่อย ญางัญ
 ขาบมาต๋ (ขงัญเจ๊อ็บเมือตักัด) อร่อยติด
 ปากติดใจ ญอามมาต๋ (ขอามเมือตักัด)
 กลืนคำติดปาก บาปมินญอามมาต๋

(บาบมันขอบาบเมียด) บาบไม่ควปาก
 หมายถึง ทำให้คนอื่นพินาศโดยตัวเอง
 ไม่ได้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อะไรได้
 แต่บาบ ชาน่มาต (เจี้ยนเมียด) มา
 เข้าทรงทำให้พูดว่าออกไป เช่น ภูจชา
 มานเทวตามกชาน่มาตโอโยธา (โค
 เจียเมียนเตเวียะดาโมกเจี้ยนเมียดออ
 ทา) เหมือนมีเทวดามาเหยียบปาก (คือ
 มาเข้าทรง) ทำให้ว่า (ออกไป) ชาบ
 มาต (เจียบเมียด) กำลังพูดคิดพันไม่
 ทันเสร็จไม่ทันแล้ว ชูรมาต (จูร์เมียด)
 มีกลิ่นเปรี้ยวในปาก ชวลสมาต
 (จูว์ลวะสเมียด) พลังปาก ชวลมาต
 (จูรลเมียด) พลังปาก พูดจาเกินเลย
 เซรญมาต (เจรญเมียด) ระอาปาก
 ไม่อยากพูดว่า เพราะพูดหลายครั้งแล้ว
 ไม่ได้ผล เฉลุมมาต (เชลุมเมียด)
 ปากจืด ญญูตมาต (ญวญูตเมียด)
 หวันกล่ว เพราะกล่วอำนาจ กล่วใจ
 จนไม่กล้าพูด ญูร์มาต (ญูร์เมียด)
 ปากสั้นเพราะกล่วหรือโกรธอย่างแรง
 ญูร์มาตญูร์ก (ญูร์เมียดญูร์ก)
 ปากคอสั้น ญาบมาต (ญู๊บบเมียด)
 พูดเร็วยึก ๆ ไซว่า นิยายญาบมาต
 (นิเยียญู๊บบเมียด) หรือ เซรญาบ
 มาตเสือก (เจร์ญู๊บบเมียดเซอก) คำ

ชอยถึยิบ ตมมาต (ตอมเมียด) สงบ
 ปาก งดเว้นไม่พูดกัน ตูร์มาต (เตรีย
 เมียด) ปลาเผยปากในน้ำมีเสียงได้ยิน
 จ้วย ตูรวมาต (โตรวเมียด) ถูกปาก
 มีรสอร่อยถูกปาก เช่น อาหารตูรวมาต
 (อาฮาร์โตรวเมียด) อาหารถูกปาก
 ตูรวมาตคุนา (โตรวเมียดเค้นย) หรือ
 ตูรวมาตตูรวกคุนา (โตรวเมียดโตรว
 กอเค้นย) หรือตูรวมาตตูรวพากยคุนา
 (โตรวเมียดโตรวเปี้ยกเค้นย) พูดถูกค
 กัน มีความกึกความเห็นอย่างเดียวกัน
 ถุ่กมาต (เทญิกเมียด) ชินปาก
 ถนัตปาก ทกมาต (ตวักเมียด) ถล่อง
 ปาก ทนมาต (ตวันเมียด) ว่าตามสบาย
 ไม่กระอักกระอ่วน ไม่ติดขัด ทบมาต
 (ตวบเมียด) ยิ่งปากไวทันไม่พูดออกมา
 ทาลมาต (เต้อลเมียด) ติดขัดพูดไม่
 ออกเพราะกลัว ทาสมาต (เต้อะส
 เมียด) ไต่แย้ง ขัดแย้ง ทาสมาตทาส
 พากยคุนา (เต้อะสเมียดเต้อะสเปี้ยก
 เค้นย) ทะเลาะกันเพราะขัดคอกัน ทุก
 มาตพุ่สึงยม (ตูกเมียดปุมเซ็งยม)
 หรือ เนามาตพุ่สึงยม (เนิวเมียดปุม
 เซ็งยม) ยิ่งปากให้สงบนิ่งไม่พูดไม่ได้
 เท้สมาตเท้สก (เตอะสเมียดเตอะส
 กอ) พูดไม่ออกเพราะเกรงใจ พูดว่า

ไม่ได้เพราะกิดขัดที่นั่นที่นี้ ทิเนรมาต'
(ตีวมเน็รเมือต) สงบปาก ฐิมาต'
(ทุมเมือต) ปากมิกลิ้น ฐินมาต'
(ทิวเน็รเมือต) ว่าหนัก ๆ แร้ง ๆ บ่อย ๆ
ทลาบมาต' (เทือบเมือต) เกยปาก
กล่องปาก เนือยมาต' (เนือยเมือต)
เมือยปาก เพราะพูดมากแล้ว นำมาต'
(เนือมเมือต) ทำให้ออกปากว่าไปต่างๆ
บากมาต' (บั๊กเมือต) ชินปาก กล่อง
ปาก บาทมาต' (บั๊ดเมือต) หรือ
บาทมาต'บาทก (บั๊ดเมือตบั๊ดก) นึ่ง
ไมเอ่ยปากพูด นึ่งไม่พูดไม่จาเพราะไซ
ชันสูงหรือเพราะเจ็บหนัก บาทมาต'
(บั๊ดเมือต) นึ่ง นึ่งเสีย (เป็นคำตักเต็ก
ให้นึ่งหยุ่ครองให้) บานมาต'บานก
(บานเมือตบานก)หรือ บานมาต'บาน
พากย (บานเมือตบานเปี้ยก) รู้จักพูด
มีฝีปากดี ทำให้กิจการดำเนินไปง่ายตาย
บานแตมาต' (บานแตเมือต) ดีแต่พูด
บิทมมาต' (เบ็ดเมือต) ชูให้ตั่นกลั้วหรือ
สินบนทำให้เรียบไม่เปิดปาก ไซ บิท
มาต'บิทก (เบ็ดเมือตเบ็ดก) ก็ได้
หรือ บิบทิมมาต' (บือมเบ็ดเมือต) ก็ได้
บิทมมาต'ตฺรพบ่เกนุก (เบ็ดเมือตตฺร
ลือบเพนุก) ชูเชิญหรือให้สินบนทำให้
เปิดปาก ไม่เปิดเผยความชั่ว เหมือนนก

เปิดปากเปิดหน้า บิบาทมาต' (บือมบั๊ด
เมือต) หรือ บิบทิมมาต' (บือมเบ็ด
เมือต) หมายถึงเดียวกับ บิทมมาต'
กับ บิทมมาต'บิทก ผุทลมาต' (เพ็ดล
เมือต) ผดปากต่อปาก ไซ นิยายผุทล
มาต' (นิเยยเพ็ดลเมือต) แผอม
มาต' (แพอมเมือต) มีอาการปากหวาน
ดู แผอม พุลมาต' (ปลเมือต) พูด
มากน้ำลายแตกฟอง เช่น สฎีลาโยย
พุลมาต' (เส็ดียทาอยปลเมือต) พูด
ว่าให้น้ำลายแตกฟอง เพญมาต' (เพญ
เมือต) ว่าให้เต็มที ไม่ห้วนกลั้ว เพบ
มาต'โยย (เป็บเมือตคอย) แสยะปาก
ให้แสดงอาการตูด ภูลมาต' (เพือล
เมือต) พลังปาก มูลมาต'คณา (มูล
เมือตเคนย) พูดตูดก้นทำให้พร้อม
เพรียงกัน ยกมาต'ยกพากย (ยึก
เมือตยึกเปี้ยก) เชื้อถ้อยฟังคำ ย่น
มาต' (ย้วนเมือต) เมือยปากเพราะพูด
มากเกินไป ถัดมาต' (ยัดเมือต) หรือ
ยัดมาต'ยัดก (ยัดเมือตยัดก) พูดยึกๆ
ซ้ำๆ นึ่งหายไปทีหนึ่งๆ นาน รตมาต'
(รวัดเมือต) กล่องปาก จำได้กล่อง อาจ
ว่าได้กล่องไม่ติดขัด เช่น ทนเทญจำ
รตมาต' (ตวนเตญจำรวัดเมือต) ท่องจำ
ได้กล่องปาก รบุดมาต' (รวบุดเมือต)

พล้งปากพูดโดยไม่คิด **รพัสมาต** (รว
ปะสเมียด) สงบปากสงบคำไม่ค่อยได้
รมาตมาต (รวเมียดสเมียด) หรือ
รเลียบมาต (รวเลียบเมียด) ปากคัน
อยากแต่จะพูด **รหัสมาต** (รวสะส
เมียด) หรือ **รหัสมาตรหัสก** (รวสะส
เมียดรวสะสโก) พูดออกมารวดเร็ว
ทันใจไม่รีรอ **ริงมาต** (ริงเมียด) ตึก
ขัด พูดไม่ออก **รวยมาต** (รวยเมียด)
เมื่อยปากเพราะพูดว่าซ้ำ ๆ **รวสมาต**
หรือ **รวสมาตรวสก** (รวสะสเมียด หรือ
รวสะสเมียดรวสะสโก) พูดจาโอภาปรา
ศรัยไม่เย่อหยิ่ง **ลานมาต** (เลี่ยนเมียด)
ออกปากด้วยความแปลกใจ **ลุมม-**
มาต (ลุมมเมียด) พูดพล่อย อยาก
ว่าจะไร่ว่าตามใจ ไม่คิดว่าผิดหรือถูก
ลุมมมาตมุลานพาน (ลุมมเมียด
เขเลียนเบี่ยน) พูดจาล่วงเกิน **วกมาต**
(วิวกเมียด) พูดพล่ามไม่หยุดปาก
ลึบมาต (ขุบเมียด) สนทนปาก พูดไม่
กลัวเกรง **สาบมาต** (ซาบเมียด) ปาก
จิกนิกอยากกินอาหารที่มีรสเค็มหรือรส
เปรี้ยว (มักใช้เฉพาะแต่คนเพ่งฟันไข)
สินมาต (ซุนเมียด) พล้งปาก **ต้ามมาต**
(เซียมเมียด) กล้องปาก **สูงาตมาต**
(ซังดเมียด) เงียบไม่มีเสียงพูด **เสงี่ยม**

มาต (เซงี่ยมเมียด) นิ่งไม่พูดไม่จา
สูลาบโพระมาต (ซุลับพรวะหเมียด)
ตายเพราะปาก อย่างปลากกระตักที่ทำเสียง
ให้คนได้ยิน คนจึงเอาขนางไปร่อนตัก
มาทำกับข้าวกิน **สอຍมาต** (โซย
เมียด) ปากเหม็น **อสพีมาต** (อะส
ปีเมียด) พูดขัดถ้อยขัดคำ ความหมาย
ขัดแย้ง เช่น **นิยายมินอสพีมาต**
(นิเยียมินอะสปีเมียด) พูดไม่หมด
จด ไม่หมดความหมาย **ภามาต** (ลือ
เมียด) ได้ยินเสียงพูด **ภามาตภาก**
(ลือเมียดลือกอก) ได้ยินเสียงทะเลาะ
ขัดแย้งกัน **ภามาตภากุข** (ลือ
เมียดลือเบียก) ได้ยินเสียงพูดคอยจับ
ผิดหรือติเตียนกัน

มาต (มัด) ๑. คำ ลักษณะนามใช้สำหรับคำ
พูด และคำซ้ำ (กลายมาจากคำ **มาต**
(เมียด) เช่น **พมบายพริบมาต**
(ปัมบายปรีเบียมัด) เป็นซ้ำ ๒-๓ คำ
สัสลามวยมาต (ซัสลามวยมัด) กิน
หมากหนึ่งคำ **พากุขมวยมาต** (เบียก
มวยมัด) คำพูดหนึ่งคำ **นิยายพริบมาต**
(นิเยียปรีเบียมัด) พูดสองสามคำ
มาตณามมาตโนะ (มัดนามัดนะ) คำ
ไหนคำนั้น **นิยายบานมวยมาตมวก**
(นิเยียบานมวยมัดมวก) พูดได้

บ้างคำสองคำ สีมวยม้าย่อมยัก
(ชิมวยม้าย่อมยัก) กินได้คำสองคำ

๒. ปุค เสียงเกิดอย่างเกิดก่ายเป็น
ตัน เช่น กุญแจมีด (เกตุยมีด) เกิด
กัปปุค ฎาจขยลมีด (ดัจขยลมีด)
เกิดลมหายใจอย่างเกิดก่ายกัปปุค หมายถึง
ตาย

मतจาบ (เมือตจาบ) ที่เพ็งปริ เพ็งแตก
แตกอ้าเหมือนปากนกกระจาบ (มักใช้
เฉพาะสมอฝ้าย) เช่น กปปาสแบก
मतจาบ (กับบะลแบกเมือตจาบ)
ฝ้ายแตกอ้าเหมือนปากนกกระจาบ

मतฎากาบ (เมือตคองกับ) ปากคืบ ปาก
ตรอก ปากทาง ที่เป็นที่อยู่ของข้าศึก
ศัตรู ทำให้มีการหาเรื่องหาเหตุอยู่เสมอ
(มีลักษณะอย่างปากคืบหรือคีม)

मतเนียว (เมือตเนียว) แนวร่องกระดาน
เช่น สลัขรวิทमतเนียว (สลอเจือ
เบ็ดเมือตเนียว) เกี่ยวขันปัดแนวร่อง
กระดาน

मतลี (เมือตะเล็ย) मतลี เทพบุตรผู้เป็น
สารถิของพระอินทร์

मतดา (เมือดา) แม่ มาตาปีตา (เมือดา
เมือดา) มารดาบิดา พุทว่า บิดามาตา
(เมือดาเมือดา) บิดามารดาก็ได้

मतิกา (เมือตะกา) ๑. กู ทางน้ำเล็กๆ

ทางน้ำ

๒. แม่บท มี ๒ ตัวด้วยกัน คือ
อิทธิมมมตিকা (อะพิทัมเมยะเมีย
ตะกา) แม่บทของอิทธิมมม กับ สุต
ตนมตিকা (โลตตันตะเมียตะกา)
แม่บทของพระสูตร

मतคุราม (เมือตะเก) มาตุคาม ผู้หญิง

मतจุฉา (เมือโตจชา) น้ำสาว หรือ บ้า
(พี่สาวของแม่) มักใช้แต่เฉพาะน้ำสาว
ราชาศัพท์ใช้ พระमतจุฉา (เพริยะห้
เมือโตจชา)

मतปุรเทศ (เมือโตะปุรเทศะ) บ้านเกิด
เมืองนอน มาตุภูมิ

मतภูมิ (เมือโตะพูม) บ้านเกิดเมืองนอน

मतละ, मतลา (เมือโตะละ, เมือโตะลา)
น้ำชายหรือลุง (พี่ชายของพ่อ) มักใช้
เฉพาะน้ำชายราชาศัพท์ใช้ พระमत
ละ (เพริยะห้เมือโตะละ)

मतลानी (เมือโตะลानी) บ้า (พี่ของแม่)
หรือน้ำ มักใช้เฉพาะบ้าราชาศัพท์ ใช้
พระमतลानी (เพริยะห้เมือโตะลानी)

मत (เมือด) รูปร่าง ขนาด เช่น
मतปรนคณา (เมือดปรนคณีย) รูป
ร่างเท่ากัน มาตฺรทุก (เมือดตูก)
ขนาดเรือ (เขียน มาตฺร ก็ได้)

मतฺรา (เมือดฺรา) มาตราชั่ง ตวงวัด มาตรา

ตัวอักษร แม่บทของกฎหมาย เช่น
 จามาตราราฉบับ (จาเมียราราฉบับ) จา
 มาตรากฎหมาย

มาน (เมียน) มี ประกอบด้วย มานกมม
 (เมียนกัม) มีกรรม มานกุน (เมียน
 โกน) มีลูก มานกัณเฑิต (เมียนก้อม
 เนิต) เจริญอภางม มีบุญวาสนา เช่น
 มนุสฺสมานกัณเฑิต (มนุสฺสเมียนก้อม
 เนิต) คนมีบุญวาสนา มานขุมาต
 (เมียนคุมะส) มีความอาย มานขุลวน
 (เมียนคุลวน) ยังมีตัวตนอ้างได้ (ตรง
 ข้ามกับ บาตขุลวน (บัตคุลวน) หาย
 ตัว) มานกุน (เมียนกุน) มีคุณ
 มานกุสฺสรกร (เมียนกุซรอกอร์) มีคุ
 กรอง มานกุรุงสฺสรกรกุนา (เมียนกุ
 กรวงซรอกอร์เคนีย) มีคุกรองกัน มาน
 กรวัสสาร (เมียนกรวัซาร์) มีครอบครัว
 มานพฺทะ (เมียนเพตฺยะห์) หรือ มาน
 พฺทะสัแบง (เมียนเพตฺยะห์ซัอมแบง)
 มีเรือน มีเหย้ามีเรือน มานคัณิต
 (เมียนกัณนิต) มีความคิดรอบคอบ
 มีมารยาท มานจิตฺต (เมียนเจ็ด) มี
 แก่ใจ พยายามทำเต็มกำลัง ไม่ขี้เกียจ
 ยียายค ไม่ดูตาย มานจิตฺตมานเกฺลิม
 (เมียนเจ็ดเมียนเกฺลิม) กัว่า มานจันเณ
 (เมียนจ้อมเนะห์) มีวิชา มานจาบบ

(เมียนจัมบ) ถือตามกฎหมาย แบบฉบับ
 หรือระเบียบประเพณี มีความสุภาพรู้
 การอันควรไม่ควร (ตรงกันข้ามกับ
 พฺรเห็น (พฺรวเ็น) ทะเล้ง ไม่มีสัมมา
 การะ) มานชีวิต (เมียนชีวิต) มีชีวิต
 มานโชค (เมียนโชค) มีโชค มีสิริสวัสดิ์
 มานโณมะ (เมียนนุมะห์) มีชื่อ มาน
 เกรตฺโณมะ (เมียนเกรตฺเตะนุมะห์)
 มีชื่อเสียงเกียรติยศ มานกฺุณเฑียร (เมียน
 ต้อมเนอ์) มีเรื่อง เกิดคดี มานตมฺริระ
 (เมียนต้อมเระห์) มีความคิด รู้กิตติ
 ครอบถูกผิดชั่ว พุคเต็ม ๆ ว่า มาน
 ตมฺริระตฺรว (เมียนต้อมเระห์โต้ว)
 มานตมฺริระล่อ (เมียนต้อมเระห์ล่อ)
 มีความกตัญญู มีความกตัญญู มานตฺรกุล
 (เมียนตฺรอกุล) หรือ มานเพา, มาน
 พุช, มานอมบุร (เมียนเพา เมียนบุช
 เมียนอ้อมโบร์) มีตระกูล ที่เกิดในตระกูล
 สง มีเกียรติมีชื่อเสียง มานทฺกุช
 (เมียนตฺก) มีทุกข์ มานทฺรพฺช (เมียน
 เตร้อบ) หรือ มานสมฺบตฺติ (เมียน
 ซ้อมบัต) มีทรัพย์หรือมีสมบัติ มาน
 ชฺรม (เมียนเทือร์) มีธัมมะ ประพฤติ
 ตนอยู่ในศีลในธรรม มีใจประกอบด้วย
 เมตตากรุณา ใจว่า มานธฺรมสฺปฺปรส
 (เมียนเทือร์ซ้อบโประอะส) มีสัพฺปสิ

ธรรม มานเนา (เมียนเนวี) ยังมีอยู่
 มานบุญ (เมียนบน) มีบุญ มีวาสนา
 สูง มียศศักดิ์ มานพุด (เมียนปุด) มี
 มารยา (ตรงข้ามกับ สลุดตรง (โซลัด
 ตรอง) ชื่อตรง) มานพุด (เมียน
 พรวัด) มีเนื้อ อ้วนท้วนสมบูรณ์ (เป็น
 คำสุภาพใช้แทนคำ ชาติ (เทียด) อ้วน)
 มานเพรง (เมียนเพรง) หรือ มานสั
 ฌาง (เมียนซ็อมนาง) มีบุญวาสนาอัน
 สร้างไว้ในปางก่อน มานพระองค
 (เมียนเพรียะหืออง) สมบูรณ์ เป็นคำ
 สำหรับใช้แก่เจ้านาย หมายถึง อ้วนท้วน
 สมบูรณ์ มานภัพพ (เมียนเพือบ)
 มีวาสนา ควรได้รับความสุขความเจริญ
 มีผู้ใหญ่อุปถัมภ์ มานมารยาท (เมียน
 เมียร์เยียด) มีมารยาทดี มีกิริยาสงบ
 เสถียร มาน मुख (เมียนมุก) หรือ มาน
 मुखมาต (เมียนมุกเมียด) หรือ มาน
 मुखมานโหมะ (เมียนมุกเมียน
 มัวะห) มีหน้ามีตา มีคนนับหน้าถือตา
 มาก อุนกมาน (เนี้ยกเมียน) คนมี
 คนมั่งมี

มาน (เมียน) ไก่ มาน่สรุก (เมียนโซรัก)
 ไก่บ้าน คือไก่ทั่ว ๆ ไป มาน่ไพร
 (เมียนเพรีย) ไก่ป่า มาน่กรุณาต
 (เมียนกรอญะต) ไก่ชนกลับ มาน่กั-

ตากัญ (เมียนก้อมซากัญ) ไก่ตัวผู้รูป
 ร่างเหมือนไก่ตัวเมีย มาน่คก (เมียน
 ก๊วก) ไก่อยู่ มาน่แจ (เมียนแจ) ไก่แจ้
 มาน่ทาง (เมียนเตียง) ไก่พันทาง
 มาน่นาพ (เมียนเนียด) หรือ มาน่
 กณญ (เมียนกอนโดง) ไก่กบ คือไก่
 ทางล้น มาน่เมจร (เมียนเมจร)
 ไก่เคียว (ตัวเล็กกว่าไก่ทั้งปวง)

มานทต (เมียนเนยะเตียน) ไม้วัด อย่าง
 ไม้เมตร เป็นต้น (เรียก มาตฺราทต
 (เมียนตราเตียน) ก็ได้)

มาน่ทิก (เมียนตัก) นกกวก

มาน่โท (เมียนโตร์) นกชนิดหนึ่ง คินยาว
 ปากแหลม ตัวสีแดง อาศัยอยู่ตามสนุ่น

มาน่รงาว (เมียนรว้งเียว) เวลาไก่ขัน (ตอน
 กลางคืน) มาน่รงาวกะ (เมียนรว
 เียวโกะห) เวลาไก่ขันแข่งเช้าตอนใกล้
 สว่าง มาน่รงาวทิกโซร (เมียนรว
 เียวตักโจร์) ไก่ขันน้ำขึ้น เวลาที่ไ
 ขันพร้อมกับเวลาน้ำทะเลขึ้นตอนก่อน
 เที่ยงคืน

มานะ (เมียนเนยะห) ความถือตัว แข็งกระ
 ค้าง ถือถือมานะ คือถือ เช่น มานมา
 นะ (เมียนเมียนเนยะห) มีถือมานะ
 มนุสฺสมานะ (มนุสฺสเมียนเนยะห) คน
 มีถือมานะ กุ่มานะเพก (กมเมียน

เมื่อยะห์เบ็ก) อย่าทูลิฆมานะนัก อย่าถือ
ตัวนัก

มาน (มาน) แก่ไหน

มายา (เมื่อยะห์) มายา เช่น มนุสสุมาน
มายา (มนุสส์เมียนเมื่อยะห์) คนมี
มายา มนุสสุมายา (มนุสส์เมื่อยะห์)
คนมายา มายาสุตริ (เมื่อยะห์ขัด
เต็รีย) มายาสตริ สุตริมายา (ขัด
เต็รียเมื่อยะห์) สตรียูมายา

มายี (เมื่อยะห์) ที่มีมายา คำใช้กับคำ มายา
เป็น มายีมายา (เมื่อยะห์เมื่อยะห์) มี
มายาเหลือเกินนัก มักพูดกลายเป็น
มัยมยา (มัยมัยมัย) ดู มัย

มาร (เมื่อยะห์) มาร มารชิ (เมื่อยะห์จิ)
มารชิต (เมื่อยะห์จิต) มารชิน (เมื่อยะห์
จิน) ผู้ชนะมารคือพระพุทธเจ้า
มารแซรอก (เมื่อยะห์แซรอก) มารแทรก
โดยปริยายหมายถึงเหตุร้ายหรือคนที่มา
ขัดขวางทำให้กิจการที่กำลังดำเนินไป
สลาย ๆ กลายเป็นยุ่งยาก ใช้ว่า มาร
มกแซรอก (เมื่อยะห์มกแซรอก) มารมา
แทรก หรือ มานมารมกแซรอก
(เมียนเมื่อยะห์มกแซรอก) มีมารมาแทรก
ก็ได้ มารพันรณ (เมื่อยะห์พันรณ) เครื่อง
ผูกมาร เครื่องผูกกิเลส คือเครื่องทำ
ให้ใจเศร้าหมอง เหมือนเครื่องพันรณ

การพวกลั้ว มารวิชัย (เมื่อยะห์
วิชัย) การชนะมาร ผู้ชนะมาร คือ
พระพุทธเจ้า พระพุทธรูปปางหนึ่ง
เรียก พระมารวิชัย (เพื่อยะห์เมื่อยะห์
วิชัย) หรือพระพุทธรูปมารวิชัย
(เพื่อยะห์ปุดเทียะรูปเมื่อยะห์วิชัย)
พระพุทธรูปมารวิชัย มาราชราช
(เมื่อยะห์เทียะ) เมืองมาร

มารยาท (เมื่อยะห์เยียด หรือ เมื่อยะห์เยียด)

๑. เขต แดน พรหมแดน คั่นอย่าง
คั่นนา

๒. มารยาท เช่น มานมารยาท
(เมียนเมื่อยะห์เยียด) มีมารยาท อิต
มารยาท (อิตเมื่อยะห์เยียด) ไม่มี
มารยาท มารยาทโลก (เมื่อยะห์
เยียดโลก) มารยาททราวม มารยาท
ไถล (เมื่อยะห์เยียดไถล) มารยาทดี

มัลลสาลา (เมื่อยะห์เลียดสะลา) ประรูป
กลมอย่างเต็นท์ มัลลสาลา (เมื่อยะห์
สะลา) ก็เรียก

มัลลตี (เมื่อยะห์เลียดเตีย) ต้นไม้ล้มลุก ดอก
สีขาวมีกลีบแน่นเหมือนมัลลชีออน แต่ดอก
ใหญ่กว่าและหอมกว่า เป็นดอกไม้บูชา
พระ

มัลลย (เมื่อยะห์เลียด) พวงมัลลย (ในกาพย์กลอน
หมายถึงผู้ชายที่ร้อยมัลลย หรือชายมัลลย
อย่างคำ มาลาการ การทักทายก็ได้)

มาลา (เมื่อยเลี่ย) ดอกไม้ที่ร้อยกรอง พวง
มาลัย ราชศัพท์หมายความว่า หมวก ใช้
พระมาลา (เพ็ญะหัตเมื่อยเลี่ย) เช่น
เสฏฐาทรงพระมาลา (ชุดจัตรัง
เพ็ญะหัตเมื่อยเลี่ย) พระเจ้าแผ่นดินทรง
พระมาลา มาลาจุมพุก (เมื่อยเลี่ยจุม
เบี่ยะค็อก) ดอกไม้ที่ร้อยกรองทำเป็น
หมวก หมวกพวงดอกไม้ (ในกาพย์
กลอน มาลา หมายถึงหญิงผู้ร้อยมาลัย
อย่างคำ มาลาการ ท้ายก็ได้ ทั้งใช้
ร่ายมาลา นิงตามาลัย (รียะเยี่ยเมื่อย
เลี่ย นิงตามื่อยเลี่ย) อนัยมาลา กับ
ตามาลัย ก็อ้ายคนร้อยมาลัยกับตาม
ร้อยมาลัย

มาลาการ (เมื่อยเลี่ยการ) คนร้อยมาลัย
คนชายพวงมาลัย มาลาการิกา หรือ
มาลาการินี (เมื่อยเลี่ยการิกา หรือ เมื่อย
เลี่ยการะนี) หญิงร้อยมาลัย หญิงชาย
พวงมาลัย

มาลาวิกติ (เมื่อยเลี่ยวิกติ) ดอกไม้ที่ร้อย
กรองด้วยดอกไม้หลายอย่างสลักกัน

มาลี (เมื่อยลี) ที่มีดอกไม้ร้อยกรอง ผู้ที่
ประดับด้วยดอกไม้ มาลินี (เมื่อยลินี)
หญิงผู้ประดับด้วยดอกไม้ (คำใช้ใน
กาพย์กลอน)

มาลุมาย (เมื่อยเลี่ยบาย) ยิ่ง ยิ่งนัก เหลือ

เกินนัก เช่น เจร็นเมื่อยเลี่ยบาย
(เจร็นเมื่อยเลี่ยบาย) มากยิ่งนัก ญาย
มาลุมาย (ขุบายเมื่อยเลี่ยบาย) ไกล
เหลือเกินนัก

มาส (เมื่อยะส) ๑. เดือน พระจันทร์ มัก
ใช้สมาสกับชื่อเดือนหรือคำอื่น ๆ อีก
เช่น จิตรมาส (เจ็ดตุระเมื่อยะส)
เดือนห้า วิสาขมาส (วิสาขะเมื่อยะส)
เดือนหก ตูร์มาส หรือ ไตรมาส
(เตรียเมื่อยะส หรือ ไตรเมื่อยะส) สาม
เดือน ฉมาส (ชมเมื่อยะส) หกเดือน
อชฎมาส (อชฎะเมื่อยะส) ครึ่ง
เดือน ปุรกอชฎมาส (ปุระก้อชฎ
เมื่อยะเมื่อยะส) เงินครึ่งเดือนเบิกที่
อนุมาส (อะนุเมื่อยะส) ลำดับเดือน
ทุกเดือน ปุรกออนุมาส (ปุระก้ออะนุ
เมื่อยะส) เงินเบิกประจำเดือนทุกเดือน
เงินเดือน

๒. ทอง มาสณอิน (เมื่อยะสซัน)
ทองสุก มาสทักฎูป (เมื่อยะสติกฎูป)
ทองเนื้อสิบ มาสทักปุราบวน (เมื่อยะส
ติกปุราบวน) ทองเนื้อเก้า มาสพุกา
กปุปาส (เมื่อยะสพุกากับบะส) ทองดอก
ฝ้าย ทองที่มีสีเหลืองอ่อนเหมือนสีดอก
ฝ้ายเหลือง มาสสนุสิก (เมื่อยะสซัน
เล็ก) ทองคำเปลว ใช้เป็นชื่อ สิ่งที่มี

ลักษณะหรือสีก่ายทอง เช่น เจกมาส (เจกเมียร์) กล้วยไข่ชนิดเล็ก วูลิ-
มาส (เว้อลเมียร์) เครือทอง ต้น
ฝอยทอง พสรักจ๋มาส (บ๊วส์รูม
กัจเมียร์) งูปีแก้ว สับัรมาส
(ซ็อมบัรเมียร์) ต้นกระดินพิมาน
สวามาส (ซวามเมียร์) มะม่วงทอง

๓. ที่มีคามีราคาเหมือนทอง คนมี
ค่า เป็นคำใช้ในกาพย์กลอนเรียกคนที่
เป็นที่รัก ด้วยความรักทนุถนอม มีความ
หมายอย่างคำ ยอดรัก เป็นต้นว่า มาส-
นุอิน (เมียร์สเจอิน) ทองสุก มาสตัน
(เมียร์สตัน) ทองมีค่า มาสเถลิม
(เมียร์สเถลิม) ทองทับ มาสเถลิม
ไถล (เมียร์สเถลิมไถล) ทองทับมีค่า
มาสไถล (เมียร์สไถล) ทองแพง
มาสธ (เมียร์สธ) ทองใหญ่ มาสบง
(เมียร์สบง) พื้ที่รัก มาสปูน
(เมียร์สปูน) น้องที่รัก มาสปุรัง
(เมียร์สปุรัง) ทองขวัญ มาสมญา
(เมียร์สมญา) แม่ทูนหัว มาสปุง
(เมียร์สปุง) ทองสโต

มาสก (เมียร์ซอก) น้ำหนักเท่ากับถั่วราชมาส
เม็ดหนึ่ง มาตราเงินในสมัยโบราณ
เช่น จันวนปรัมมาสกขามวยบาท
(จ็อมนวนปรัมเมียร์ซอกเจียมวยบาท) จา
นวนห้ามาสกเป็น ๑ บาท

มาสมัย (เมียร์สเมียร์) ทำด้วยทอง เช่น
แขสกรวาท่มาสมัย (แขสกรวาท
เมียร์สเมียร์) เข็มขัดทอง ผุดิลมาสมัย
(เฟดิลเมียร์สเมียร์) ขันทอง

มาสเสส (เมียร์สแซส) เดือนปลายฤดูร้อน
จากวันแรม ๑ ค่ำ เดือนเจ็ด ถึงวันขึ้น
๑๕ ค่ำ เดือนแปด ๒๕ วันนี้เรียกว่า
มาสเสส (เมียร์สแซส)

มาสสงวน (เมียร์สซวง) ๑. กล้วยชนิด
หนึ่ง คล้ายกล้วยไข่ชนิด ที่เรียก เจก
นวน (เจกนวน)

๒. ยอดรัก (คำใช้ในกาพย์กลอน)

มาสานุปาวติ (เมียร์ซานูปะเว้อด) ปฏิทิน
มาสานุปรพริตติ (เมียร์ซานูปรพริตติ) ปฏิทิน
เช่นเดียวกับ มาสานุปาวติ

ม้าสิน (มาชิน) เครื่องจักร เครื่องยนต์
เช่น ม้าสินกปาล (มาชินกบัล) เครื่อง
เรือกำปั่น ม้าสินกินสุรว (มาชินเกิน
โซรว) เครื่องสีข้าว โรงสีข้าว ม้าสิน-
ทิก (มาชินตัก) เครื่องสูบน้ำ ก้อนน้ำ
กรมประปา ม้าสินเกดถึง (มาชินเพดถึง)
เครื่องไฟฟ้า โรงไฟฟ้า ม้าสินโบะ-
กปาส (มาชินบะฮักกับบะส) เครื่อง
ปั่นผ้า ม้าสินรยนต์ (มาชินรียนต์)
เครื่องรถยนต์ (มักเรียกกลายเป็น
ม้าสิน หรือ ม้าสิน (มาชิน หรือ มาชิน)

มิกชาติ (มิเกียะเจียด) มฤคชาติ คือสัตว์
ประเภทเนื้อทราย เช่น กุฎฐาน (กุดัน)
สมัน ขุลา (ขุลา) เสือ ฌลุต (ขลุส)
อีแก้ง เปรี๊ส (เประอส) กวางชนิดหนึ่ง
รมาง (รวเมียง) ละมั่ง สีส (ชีหะ)
ราชสีห์ (เรียก มฤคชาติ (มริเกียะ
เจียด) ก็ได้

มิกทายพนหรือวัน (มิเกียะเตียเยะบ้วน
หรือ เวียน) ป่ามฤคทายวัน ป่าที่ยกให้
แก่เนื้อ มิให้ผู้ใดเบียดเบียน

มิกพันธน์ (มิเกียะเบอัน) เครื่องทักสัตว์

มิกสิร (มิเกียะเซร์) เดือนอ้าย มี ๒๙ วัน
เรียก แวมิกสิร (แควมิเกียะเซร์)

มิงม้าง (มิงเมียง) เจื่อง งูจง กือ เช่น
ฉรมิงม้าง (ซัวร์มิงเมียง) ยืนงูจง
คณิตมิงม้าง (กัวมินิดมิงเมียง) ความ
กิดกือ

มิจ (มิจ) ๑. จับ บีบโดยแรง มิจมวลด
หรือ มวลดมิจ (มิจมวลด หรือ มวลดมิจ)
จับบีบ มิจอุพาล์กุนเกมม (มิจเทบ์อัล
โกนเคมม) บีบแถมเด็กโดยแรง

๒. ขยิบตาเป็นอาณัติสัญญาณ เช่น
มิจแถมกมินโอยพุมตาม (มิจพุนก
มินออยพุมตาม) ขยิบตาไม่ให้ยอม
ตาม

มิจฉา (มิจชา) ผิด ไม่แน่ ไม่ใช่ เช่น

มนุสฺสมิจฉา (มนุสฺสมิจฉา) คนเข้าใจ
ไปในทางผิดๆ จิตฺตมิจฉา (เจ็ดมิจฉา)
ใจคิดทางผิด จิตฺตมัจฉา (เจ็ดมัจฉา)
ใจตระหนัเห็นผิด เป็นถูก ใช้สมาสกับคำอื่น เช่น มิจฉา
จาร (มิจฉาจาร) ความประพฤติดิถีประ
เพณี มารยาททรม มักใช้หมายถึงการ
ผิดเมียคนอื่น มิจฉาชีว (มิจฉาชีวเยะ)
การหาเลี้ยงชีพในทางที่ผิด เช่น จับคน
ขายเป็นอาชีฟ มิจฉาทิฏฐิ (มิจฉาติด
เถะ) การเห็นผิด เช่น เห็นว่าพ่อแม่
ไม่มีบุญคุณ สัตว์ทั้งหลายตายแล้วไม่
เกิดอีก เป็นต้น

มิญ (มิญ) ๑. คำใช้กับคำ ยบ (ยบ) กลาง
คั่นเป็น ยบมิญ (ยบมิญ) เมื่อคั่น
หรือ มุสลิมิญ (มุสลิมิญ) เมื่อวานนี้
๒. ก็ตาม เช่น ย่างณามิญ...ก็ย่าง
โนะแฉร (ย่างนามิญ...ก็ย่างนุห่แฉร์)
อย่างไหนก็ตาม...ก็อย่างนั้นด้วย

มิตภาณิ (มิตะเพียน) รู้จักประมาณในการ
พูด คนรู้จักประมาณในการพูด ไม่ขาด
ไม่เกิน ไม่เกินกว่าเหตุหรือเกินการ

มิตต, มิตร (มิต) เพื่อน กลุยานมิตต
(กัลเลียะเยียนะมิต) เพื่อนที่มีธยาัย
ดี บาปมิตต (บาปะมิต) เพื่อนที่มี
นิสัยชั่ว

มิตฺตทฺรุตฺต, ทฺรุตฺ (มิตฺตตะทฺรุตฺต หรือ ทฺรุตฺ) ที่ประทุษร้ายมิตร เช่น มนุสฺสมิตฺตทฺรุตฺต (มนุสฺสมิตฺตตะทฺรุตฺต) คนประทุษร้ายมิตร ก็เชื้อมิตฺตทฺรุตฺตรกคฺคา (กมฺเทวอมิตฺตตะทฺรุตฺตํรวิคฺคณฺเอย) อย่าประทุษร้ายเพื่อน

มิตฺตภพ (มิตฺตตะเพียบ) มิตรภาพ

มิตฺตภท (มิตฺตตะเพด) การแตกมิตร (เขียน มิตรภท ก็ได้)

มิตฺตภงา (มิตฺตตะเจีย) มิตรที่รัก (เขียน มิตรภงา ก็ได้)

มิตฺตลาภ (มิตฺตตะเลียบ) การได้มิตร (เขียน มิตรลาภ ก็ได้)

มิตฺตสนฺนภาพ (มิตฺตตะซ็อนทะวะเพียบ) การอยู่รวมกันกับเพื่อน

มิตฺตภาบาล (มิตฺตตราพิบาล) การรักษามิตร การช่วยปกป้องรักษามิตรโดยไม่ดูตาย

มิถุน, มิถุนะ (มิถน, มิโทะนะ) ๑. คู่ คู่ของบุรุษสตรี

๒. ชื่อเดือนที่สามตามสุริยคติ มี ๓๐ วัน เรียก แคมิถุน (แคมิถน) หรือ มิถุนราสี (มิถนราสี) ปัจจุบันเรียก มิถุนา (มิโทะนา) เป็นเดือนที่ ๖

มิทฺธะ (มิตฺเทยะ) ความง่วงนอน ราชาศัพท์ ใช้ ทฺรุตฺพระมิทฺธะ (ตฺรวิงเพริยะหฺมิตฺเทยะ) ทรงง่วงไคร่บรรทม

นมิทฺธะ (เนียะมิตฺเทยะหฺ) ไม่ง่วง ทฺรุตฺพระนมิทฺธะ (ตฺรวิงเพริยะหฺเนียะมิตฺเทยะหฺ) ไม่ทรงง่วง

มิน (มิน) ไม่ เช่น มินเกิด (มินเกิด) ไม่เป็นเรื่อง มินเฉื่อย (มินเฉื่อย) ไม่เห็น มินธ (มินทม) ไม่ใหญ่ มินล่อ (มินล่อ) ไม่สวย ไม่ดี มินยึด (มินยึด) ไม่ช้า มินเลื่อน (มินเลื่อน) ไม่เร็ว มินชา (มินเจีย) ไม่ดี ไม่เป็นท่า มินสมเป (มินซ็อมเบอ) ไม่ควร มินชาเป (มินเจียเบอ) ไม่น่า มินสมเปเป (มินซ็อมเบียเบอ) ไม่สมควร

มิหม, มิหม (มิหม) หม่า เป็นคำบอกเด็กให้กิน เช่นเดียวกับ ญิม (ญิม) ดู ญิม มิหม ๆ, มิหม ๆ (มิหม ๆ, มิหม ๆ) เสียงเหมือนนกเค้าแมวร้อง

มิลกฺษะ (มิลักษะ) ที่มีภาษาไม่ชัดแจ้ง ที่พูดไม่ค่อยถูกต้อง คนป่า คนอยู่ไกล ชมนุมนชน ใช้ มนุสฺสมิลกฺษะ (มนุสฺสมิลักษะ) คนมิลักษะ มิลกฺษปรเทศ (มิลักษะปรอเตะตฺ) ประเทศที่อยู่ของพวกมิลักษะ หมู่บ้านชายแดน

มิลลฺไม้ตฺร (มิลลฺไม้ต) มิลลิเมตร

มี (มี) ๑. แบ่งมี หมี่ บะหมี่ เช่น นามิ (ขามิ) ผัดหมี่ มีทิก (มีตัก) บะหมี่น้ำ มีโคก (มีโกก) บะหมี่แห้ง มีนา (มีขา) หมี่ผัด (คำจีน)

๒. คำกลายมาจาก เม เช่น มีเนะ
มีโนะ (มีนะหมีนะห์) อีนี อีนัน

มีง (มีง) ๑. น้ำสาว หรือ อาสาว เช่น
เดียวกับ มุฎายมีง (มุฎายมีง) เรียก
หญิงอื่นที่มีอายุน้อยกว่าบิดามารดาตนก็
ได้ (ไม่ควรพุกเป็น มีญ)

๒. มะม่วงชนิดหนึ่ง มีรสเปรี้ยว
จำพวก สวามาส (ซวามะยะส) แต่
ลูกใหญ่เหมือน สวากุบาลฎีรี
(ซวากุบาลด้อมเรีย) มะม่วงหัวช้าง
เรียก สวามมีง (ซวามมีง)

มีน, มีนะ (มีน, มีเนยะ) ปลา ชื่อเดือน
ที่ ๑๒ ตามสุริยคติ เรียก แซมีน หรือ
มีนราสี (แควมีน หรือ มีเนยะเรียเขีย)
ปัจจุบันเรียก มีนา (มีนา) เป็นเดือนที่
สาม

มีนุด (มีนุด) นาทิ เช่น โมง ๑๐ นิง ๑๐
มีนุด (โมงด็อบนิงด็อบมีนุด) ๑๐ โมง
กับ ๑๐ นาทิ

มีร์ (มีร์) ๑. การทาส แนนอค์ เป็นแถว
แนวนั้นขนัด ว่อน ยิบ เป็นพืด เช่น
มนุสฺตมีร์ (มนุสฺตมีร์) คนแนนนัด
มีร์เถรฐาส (มีร์เถร์ตะส) แนนนัด
การทาส กุบาลมีร์ (กุบาลมีร์) หัว
แนนนัด ฌรมมีร์ (ซัรมีร์) ยืนเป็นแถว
แนนนัด กนุรุยเหร์มีร์ (กอนตุม
รยเทอ์มีร์) แผลงปอบินว่อน

๒. กรรม ตั้งเค้ามืดตอ (ใช้เฉพาะ
แต่เมฆฝน) เช่น เมฆมี (เมฆมีร์)
เมฆฝนตั้งเค้ามืดตอ

มีสัว (มีซัว) มีสัว (คำจีน)

มีก (มีก) ปลาหมึก (คำญวน เรียกตามจีน
ว่า ยูหิ (ยูฮือ) ก็มี บางคนนำช้ปลาหมึก
ที่มีสีดำมาใช้เป็นน้ำหมึก จึงเรียกน้ำหมึก
ว่า ทักมีก (ตักมีก) ตามคำไทยที่เรียก
หมึก และ ปลาหมึก ก็มี)

มีง (มีง) มีง ใช้คู่กับ แอง (เอ็ง) เป็น
แองมีง (แองมีง) ถือเป็นคำหยาบ เช่น
วาหानโพลพากยแองมีงมกรกขญ์
(เวียเอียนโปลเปี้ยกแองมีงโมกรัก-
ขญม) มักล้าพูดคำ เอ็งมีง แก่ฉัน
ในสมัยก่อนเจ้ากรมพูดแก่โจรก็ใช้คำ มีง
เช่น มีงบานปลันเคแมนฤาเท (มีง
บานพลัดอนเกเมนรือเต) มีงได้ปลันเขา
ใช้หรือไม่ (จากคำไทย มีง)

มีจ (มีจ) เหรอ หนอ เป็นคำที่มักใช้กับคำ
มุลึง (มุลึง) ถึงขนาดนั้น ถึงเช่นนั้น
กับ โมละ (มุลอะห์) เช่น ยัร อีมุลึง
มีงฤา (เยอ์ เอียมุลึงมีงรือ) เอ้อเฮอ
อะไรถึงขนาดนั้นหรือหนอ อี้กู่เท-
โมละมีง (เอียต้อลเตวิมุลอะห์มีง)
อะไรถึงขนาดนั้นหรือ

มีง ๆ (มีจ ๆ, เมิง ๆ) ม้อง ๆ
เสียงระฆังเล็ก ๆ

มิต (มิด) ห้อยตะปิง โดยปรียาหมายว่า
พยายามเต็มกำลัง เช่น เจอะแต่มิดจะ
(เจอะแต่มิดโจห์) เอาแต่พยายามให้
เต็มกำลังเถอะ (ใช้ มิด ก็มี)

มิตพ่ (มิดบ่วด) คัดตัวอ่อนไปมา คือ
คัดคนให้โน้มไปทางซ้ายทางขวา หรือ
ก้มให้ต่ำลง หรือชูมือให้ตึง เขี่ยคชา
ออก (ใช้ มิตพ่ (มิดบ่วด) ก็มี)

มิน (มิน) ทบให้เนือติดกัน เช่น มินผุติล
แบก (มินเพติลแบก) ทบชั้นแตก มิน
สั๊กสั๊กขาบักนา (มินซั๊กเซียเพ้อ๊อับ
เค้นย) ทบสั๊กสั๊กให้ติดกัน

มืบ (มืบ) หมับ เสียงหวดหรือวักเหวี่ยง
เบา ๆ (ใช้ มืบ (มืบ) ตามเสียงที่ได้
ยิน ก็มี)

มืม (มืม) หม่า เป็นคำบอกให้เด็กคุณน
เช่นเดียวกับ ญิม (ยิม) หรือ ญิม (ยิม)
กู ญิม

มืม ๆ (มืม ๆ) กู มิม

มิล (มิล) คำที่มา กับ ขม้าง (คุม้ง) ศัตรู
ที่มีใจเป็นศัตรู เป็น ขม้างมิล (คุม้ง
มิล) เกียดกันเป็นศัตรู

มิะ ๆ (มิะ ๆ) เชื่องซึม เชื่อง ๆ ซิม
เซา เช่น มนุสุม๊ะ ๆ (มนุสุม๊ะ ๆ)
คนเชื่องซึม ถุกพาม๊ะ ๆ (ริกเบย
มิะ ๆ) กิริยาเชื่องซึม เหว่การมิะ ๆ

(เทวอการ่ม๊ะ ๆ) ทำงานเชื่อง ๆ คำ
เปรียบเทียบกล่าวว่า มิะ ๆ เกะฉุน้าง
บายธุละ (มิะ ๆ เกะหับน้างบายธุละ)
เชื่อง ๆ ชุกแคะหม้อข้าวทะเล คือคนที่
ซิมเชื่องแต่เวลาทำอะไร ถ้าไม่เป็นผล
ก็ไม่เลิก เหมือนคนชุกแคะข้าวจนหม้อ
(ดิน) ทะลุ

มิง (มิง) ๑. เป่ง เสียงเคาะหรือตีของ
แข็ง ๆ หรือของเปราะ

๒. เปรี๊ยะ เป็ก คำขยาย คำ ตึง
(เต็ง) ตึง กับ รึง (รึง) แข็ง ดังใช้
รึงมึง (รึงมิง) แข็งเป็ก ตึงมึง (เต็ง
มิง) ตึงเปรี๊ยะ สมภูตึงมึง (ซ้อมเตย
เต็งมิง) พุดแข็ง ปุรแกกรึงมึง (ปุร
แกกรึงมิง) เตียงเสียงแข็ง ภูเพ็งไถล
มึง (ต้อมเลิงไถลมิง) การขึ้นราคา
พริบ คือ ขึ้นราคาไม่ยอมลง มึงมั่ว
(มิงมั่ว) ที่แน่นอนทีเดียว เช่น สมภู
มึงมั่ว (ซ้อมเตยมิงมั่ว) คำพูดแน่
นอนทีเดียว นิยามมึงมั่ว (นิเยย
มิงมั่ว) พุดแน่นอนทีเดียว

มิต (มิด) กู มิต

มิน, หมิน (มิน) จำนวนหมื่น บรรดาศักดิ์
ชั้นต้นก่อน ฅุน (คุน) คือ ฅุน (บรรดา
ศักดิ์มี ฅุน (คุน) ฅุน หลวง (หลวง)
หลวง พระ (เพรียะห์) พระ ออกญา

(ออกญา) ออกญา ตามประเพณีโบราณ
ลูกชายเสนาบดีหรือเจ้านายในเขตใดเขต
หนึ่ง ซึ่งมีศักดินา ๑๐ หัวพัน ต้อง
เรียกว่า มุน (เมน) ตั้งแต่เด็กโดยไม่
ต้องตั้ง (ถ้าเป็นผู้หญิงเรียก อุนกนาง
(เนี้ยกเนียง))

มุกฎา, มุตตา (มุกกะตา, มุตตา) แก้วมีค่า
ชนิดหนึ่ง ไข่มุก เรียก แก้วมุกฎา
(แก้วมุกกะตา) มุกฎาหาร หรือ มุต
ตาหาร (มุกกะตาคาร หรือ มุตตาคาร)
สร้อยไข่มุก

มุข (มุข) หน้า ปาก ประธาน ที่ หน้า
แผนก แบบอย่าง ทางสาธารณะ
มุขการ (มุขการ) หน้า ที่ มุขกรสวน
(มุขกรสวน) หน้า ที่ กระทรวง มุข
โกธ (มุขโกธ) โดยปริยายหมายความว่า
หน้าเหมือนปลากระต่าย มุขกรูจเส็จ
(มุขกรูจเส็จ) หน้าขรุขระเหมือนมะ
กรูด มุขเก๋ยม (มุขเก๋ยม) หน้าคำ
เก๋ยม เพราะกลุ้มใจ มุขงบ หรือ
งบบุข (มุขงบ หรือ งบบุข) หน้า
งำ โดยปริยายหมายความว่า คีกรุ่นไม่ยอม
ทำตาม มุขงาบ หรือ มุขโขมจ (มุข
เจ๊อบ หรือ มุขโคมจ) หน้าตายหรือหน้า
ผี (ใช้เป็นคำคำ แสดงการดูถูกดูหมิ่น
เช่น อาโจรมุขงาบ (อาโจรมุขเจ๊อบ)

อ้ายโจรหน้าตาย) มุขงาร (มุขเจ๊อ)
หน้าที่การงาน มุขแฉก (มุขแฉก)
หน้าหมา หมายถึงคนที่ซุกหัวเข้าไปหา
เขา โดยไม่อับอายขายหน้าเหมือนเป็น
หมา (ใช้ว่า แฉกแสร้งมุขเรา (มุข
แสร้งจิวเร้ว) ก็มี) มุขชูร (มุขจัวร์)
หน้าเปรี้ยว คือ หน้ายิ้มอย่างระอาใจ
เหมือนกำลังกินของเปรี้ยว มุขมวง
(มุขมวง) หน้าตาสดใส มุขฉาวมุขฉ
แพง (มุขฉาวมุขฉแพง) หน้าตาบ
หน้าหอก คือ หน้าหน้าไฟ รับภาระ
ออกหน้าตอบโต้แทนคนอื่น ตั้งใช้ รง
มุขฉาวมุขฉแพง (รงมุขฉาวมุขฉ
แพง) รับหน้าหอกหน้าตาบ หรือ รับ
หน้าแทนคนอื่น มุขตื้น (มุขตื้น)
รอยต่อ มุขโกละ หรือ โกละมุข
(มุขโกละ หรือ โกละมุข) หน้าเสีย
(เพราะกลัวหรือเพราะเจ็บใจ) มุขทัพ
หรือ มุขศึก (มุขเต๊อบ หรือ มุขเข็ก)
หน้าทัพหรือหน้าศึก ใช้ ททั้งมุขทัพ
(ตัวตั้งมุขเต๊อบ) จัดหน้าทัพคือจัดขึ้น
การลงอาญา ที่มีอาญาภาพเหมือนกับทัพ
มุขทัก (มุขตัก) ทางน้ำ มุขบาท
(มุขบาท) หน้ากับเท้าคือ ต้นปลาย ต้น
เก้า เก้าเจอน เช่น รกโอยเฉื่อยมุข
บาท (รวกออยเฉื่อยมุขบาท) หาให้

เห็นเกล้าเอน มุขพาบ หรือ พาบมุข
(มุขเบ้อ๊บ หรือ เบ้อ๊บมุข) หน้ามอย
(เพราะกลัว) เช่น ทมุลากมุขพาบ
(ตัวมเล็กมุขเบ้อ๊บ) ทำหน้ามอย ภัย
พาบมุข (เพี้ยเบ้อ๊บมุข) กลัวหน้ามอย
มุขพรม (มุขปรัม) พรหมสีหน้า
ที่ติดตามยอดปราสาทหรือยอดเจดีย์ มุข
พระลาน (มุขเพี้ยะหี่เลียน) หน้า
พระลาน มุขมนตรี (มุขม้วนตรีย)
มุขมนตรีที่เป็นใหญ่เหนือมนตรีทั้งปวง
มักใช้ว่า นามีนสพมุขมนตรี (เนี้ย
เม้นซอบเบี้ยะมุขม้วนตรีย) นามีน
สรวมุขมนตรี มุขมาต (มุขเมือต)
หน้าตา คือการแสดงตัวหรือแสดงฝีมือ
ในที่ประชุมชน ใช้ เจอมุขมาต (เจอ
มุขเมือต) ออกหน้าออกตา หรือ มีหน้า
มีตา เช่น มนุสสุมานมุขมาต (มนุสส์
เมียนมุขเมือต) คนมีหน้ามีตา มุขมำ
(มุขเมือม) หน้าบิกบิน เช่น เขวี่มุขมำ
(เทวอมุขเมือม) ทำหน้าบิกบิน มุข
ยกุล (มุขเย็ก) หัวโชนหน้ายักษ์
มุขรปร (มุขรวบอร์) การทำมาหากิน
ต่าง ๆ มุขราหุ (มุขเรียว) หน้าคน
ที่ทางเหมือนหน้าราหู เช่น มนุสสุมุข
ราหุ (มนุสส์มุขเรียว) คนหน้าราหู
มุขรึกหรือรึกมุข (มุขรึก หรือ รึกมุข)

หน้าบาน มุขริง (มุขริง) หน้าด้าน
หน้าคอรัน เช่น มนุสสุมุขริง (มนุสส์
มุขริง) คนหน้าด้าน มุขสตุตร
(มุขชะส) คมศัสตรา อย่าง มุขพูเถา
(มุขปูเถา) คมขวาน มุขสวงวด หรือ
สวงวดมุข (มุขขังวด หรือ ขังวดมุข)
หน้าแห้ง มุขสุมน์ (มุขซุมน์) หน้า
เกี่ยวกับการปรับผู้ที่ทำผิดเพราะลักลอบ
ได้เสียกันเอง (โดยเฉพาะญาติที่ต้องห้าม
ตามกฎหมายบัญญัติ) หรือมีผู้ช่วยเหลือ
ใช้ โทสมุขสุมน์ (โตะสุมุขซุมน์)
โทษได้เสียกันเอง พินัยมุขสุมน์
(ปีเนียมุขซุมน์) ถ้าปรับที่ได้เสียกัน
เอง มุขเสม (มุขเซม) หน้าเสมอ
คือ เรื่อยเฉื่อย เฉยเมย ไม่เอื้อเฟื้อ
เช่น เขวี่มุขเสม (เทวอมุขเซม) ทำ
หน้าเฉยเมย มุขสรงูต (มุขซอโรงต)
หน้าละห้อย มุขสรโพน (มุขซอโรปน)
หรือ สรโพนมุข (ซอโรปนมุข) หน้า
ห่อเหี่ยว มุขสอญ (มุขโซญ) หน้า
เห่มน คือ หน้าละห้อยละเหี่ยเพราะอด
อดทนใจหรือจนปัญญา มุขอากร (มุข
อากร) หน้าที่ได้ลากได้อากร มุขอด
(มุข-อด) หน้าออกผิ มุขอณาจ (มุข
อ้อนาจ) อานาจหน้าที กาค่มุข
(กัคมุข) ตัดหน้า เช่น เขวี่กาค่มุข

(เดอรั๊กมุก) เดินตักหน้า ตักหน้า ตักผลประโยชน์ลาภผลของคนอื่น เช่น กูกาต่มุกเก (กมกัตมุกเก) อย่าตักหน้าเขาคืออย่าตักผลประโยชน์เขา ก็ บ้างมุก (ก้อมบ้งมุก) บังหน้า ทำให้มองไม่เห็น เช่น ที่ก้อมบ้งมุก (ตีก้อมบ้งมุก) ที่บังหน้า ขางมุก (คางมุก) ข้างหน้า ขุสมุก (โคะส่มุก) ผิดหน้า คือไม่ถูกหน้าถูกตา งังต่มุก (งังต่มุก) หน้ามืด มองอะไรไม่เห็น โดยปริยาย หมายถึง จนปัญญา ความกิดมิดคือ เจอุมุก (เจอุมุก) ออกหน้าให้คนเห็น เจอุมุกเจอุมาค่ (เจอุมุกเจอุมะอิด) ออกหน้าออกตา คือทั้งพูดทั้งแสดงตัว แจกมุก (แจกมุก) แจกหน้าที่ให้เป็นแผนก ๆ จัโพมุก (จอมบั้งมุก) เฉพาะหน้า จัมมุก (จอมมุก) ตรงหน้า จ้ามมุก (จ้ามมุก) จำหน้าได้ เจอรันมุก (เจอรันมุก) หลายแบบหลายอย่าง เช่น มหุบเจอรันมุก (โหมบเจอรันมุก) อาหารหลายอย่าง ชจัมมุก (จจัมมุก) หน้าสลก เพราะถูกเขาวา ชูรัมมุก (จูรัมมุก) หน้าเศร้า ชุรัมมุก (จูรัมมุก) ทำหน้าเศร้า ญาก่มุก (ญะยักมุก) หรือ ญาก่มุก ญาก่มาค่ (ญะยักมุกญะยักเมอิด) พักหน้าหรือพักหน้าพักตา ญาก่มุก

(ตะก่มุก) ช้อนหน้าด้วยความเอียงเอียง ใช้ ญาก่มุกชุบ (ดักมุกจูบ) หรือ ใส่หน้า ซึ่งหน้า เช่น สฎิญาก่มุก (เซตียดักมุก) พุดใส่หน้า ถาญาก่มุก (ทาดักมุก) ว่าใส่หน้า ว่าซึ่งหน้า ญาจ่มุก (ดัจมุก) หมกหน้าที่ สิ้นสุดหน้าที่ ฆึงมุก (เด็งมุก) นึกหน้าได้ รู้โดยเขา บอกว่า ชื่อนั้นชื่อนี้ที่เป็นศัตรู โญยมุก (โดยมุก) ต่างหาก คนละแบบ คนละอย่าง เช่น ยลโญยมุก (ยัลโดยมุก) เข้าใจคนละอย่าง ตูจ่มุก (โตจ่มุก) หรือ ทาบมุก (เตียบมุก) น้อยหน้า ไม่สมหน้าสมตา ทังมุก (ตัวตังมุก) ขวางหน้า ทุกมุกโอย (ตูกมุกออย) หรือ ทุกมุกทูกมาค่โอย (ตูกมุกตูกเมอิดออย) ไว้หน้าที่ให้ ไว้อำนาจให้ ไว้หน้าให้ เทีสมุก (เตอะส่มุก) หรือ เทีสมุกเทีสมาต (เตอะส่มุกเตอะสเมอิด) ขัดขวางหรือขวางหน้าขวางตาทำให้ทำอะไรไม่สะดวก เทามมุก (เตวัมมุก) ไปหน้า ไปข้างหน้า รัมมุก (ทมมุก) เต็มหน้า มีหน้ามีชื่อ ฐะวามุก (เทวอมุก) ทำหน้าบึ้ง ฐะวามุก (เทวอมุก) ทำหน้าทำตาล้อหลอก เนามมุก (เนวัมมุก) เฉพาะหน้า น้ามมุก (เนอัม

มุก) นำหน้า บิทมุก (เบ็ดมุก) ปิด
หน้าไม่ให้เห็นหน้า โบรมุก (โบร์มุก)
หน้าม้อย อับอายไม่ดูหน้าเขาตรง ๆ
หลบหน้า เช่น สฎิโอยโบรมุก (เซฎิ
ออยโบร์มุก) พุดให้อาย บับาก่มุก
(บ้อมบักมุก) หักหน้า บับาด่มุก
(บ้อมบักมุก) หลบหน้า เช่น เฎีรบี
บาด่มุก (เดอ์บ้อมบักมุก) เดินหลบ
หน้า เพญมุก (เบญมุก) แสดงให้เห็น
เต็มหน้าเต็มตาไม่ลับ ๆ ล่อ ๆ มีหน้ามีชื่อ
มานมุก (เมียนมุก) มีหน้า มีชื่อมีเกียรติ
เช่น มนุสสุมานมุก (มนุสส์เมียนมุก)
คนมีหน้ามีตา ยกมุก (ยัวกมุก) หรือ
ยกมุกยกโถมะ (ยัวกมุกยัวกมัวะที่)
หรือยกมุกยกมาต (ยัวกมุกยัวกเมือต)
เอาหน้า ยล่มุก (ยัวลมุก) ไว้น้ำเห็น
แก่หน้า ยารมุก (เยียร์มุก) หย่อนหน้า
โดยปริยายหมายความว่า ซุกหัวเข้าไปไม่ถอย
หลัง โยงมุก (โยงมุก) โยงไปข้างหน้า
เช่น ชีะเสะโยงมุกโค (จีห๊ะแซะห๊ะโยง
มุกโค) ซีม้าไปข้างหน้าว้ โยงไม่ให้
คลาดไปได้ เสม่มุก (เซมอมุก) เสมอ
หน้า เสมอกัน ที่มีเกียรติมีชื่อเสมอกัน
เช่น มนุสสุเสม่มุก (มนุสส์เซมอมุก)
คนเสมอกัน สอ่อมุก (ซ้ออมมุก)
เบื้อหน้า ไม่อยากเห็นหน้า อาบ่มุก

(อับมุก) น้อยหน้า ไม่เต็มหน้า แอมุก
(แอมุก) ข้างหน้า ข้างโน้น

มุขควร (มุกกั้ว) ควรรจะ พอจะ เช่น มุข
ควรโอยอาณิต (มุกกั้วออยอาเน็ด)
ควรให้สงสาร

มุขชา, มุขแต (มุกเจีย, มุกแต) คงจะ
น่าจะ เช่น มุขชาหนึ่งเทา (มุกเจียหนึ่ง
เตือว) คงจะไป มุขแตหนึ่งปราบ (มุก
แตหนึ่งปราบ) คงจะบอก

มุขณาง (มุกเขินียง) หล้าชนิดหนึ่ง ตัน
กับใบเหมือนกับพวกไม้ต้นต้นเล็ก ๆ ใบ
แหลม ๆ ใช้ทำยา นึ่งชะเผล

มุขฉาจ (มุกคัจ) มุขลต หลังคาปราสาท
วิหาร ศาลาตรงชั้นบนสุดหรือชั้นล่าง
ถัดลงมา มีข้อฟ้าตัดแยกจากหลังคา
ตรงชั้นล่าง ใช้ มุขฉาจมวยชาน
(มุกคัจมวยเจี้ยน) หลังคาชั้นหนึ่ง มุข
ฉาจฟี่ชาน (มุกคัจฟี่เจี้ยน) หลังคา
๒ ชั้น หน้าจั่วปราสาทหรือวิหารที่ไม่มี
หลังคากันสาด ก็เรียก มุขฉาจ (มุกคัจ)
ด้วย ตั้งเรียก ปราสาทมุขฉาจ (ปรา
ชาตมุกคัจ) ปราสาทมุขลต

มุขทวาร (มุกเทวียร์) ทวารปาก คือช่อง
ปาก ทางปาก เรียก มุขมกุก (มุก
เมียก) ก็ได้ ดู มุขมกุก

มุขปารุ (มุกชะปาละ หรือ มุกชะบาด)

การเรียนรู้จากปากครู มีครูบอกปากเปล่า
ไม่มีตำราสำหรับอ่านหรือจดจำเรียก การ
เรียนพูดล่ำมำต (การเรียนเพ็ช้อล
เมือต) การเรียนปากต่อปาก

มุขบาท (มุขบาท) หน้าที่แต่ละอย่างต่าง ๆ
กันไป เช่น วิชาการตามมุขบาทเรียง
ขุลวน (เทวอรรการตามมุขบาทเรียง
คุลวน) ทำงานตามหน้าที่เฉพาะตัวแต่ละ
คน แจกมุขบาทคณา (แจกมุขบาท
คณีย) แจกหน้าที่กัน

มุขมคค (มุขชะเมียก) ทางปาก ช่องปาก
มุขทวาร ก็เรียก

มุขโร (มุขชะโร) ปากแข็ง คนปากแข็ง
ปากจัด(เพศหญิงใช้ มุขรา(มุขชะเรีย))

มุง (มุง) มั่ง แรกมุง (เดกมุง) นอนมั่ง
มุงผลิต (มุงเพ็ด) มั่งประทุน หรือ
มั่งกรอบ

มั่ง (มั่ง) ชวงซัย ที่ฝังศพชาวจีนหรือญวน
มุขมั่ง (มุขมั่ง) แผ่นอิฐซิเมนต์ หรือ
หินที่อยู่หน้าชวงซัย

มุงเคร (มุงเคร) ต้นมังเคล หรือต้นสำเภา
ต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีขนาดเล็ก ใบเล็ก
แหลมมีขน ดอกสีแดง ใบใช้แช่หรือ
เกล้าน้ำมันยาง ใช้ทำขี้ไต้ได้

มูจนา (มูจนา) การเวียนหัว หน้ามืดหรือ
สลบ ถอดกหมกตติ โรคลม ราชาศัพท์

ใช้ ทรงพระมูจนา (ตรึงเพ็ชระห
มูจนา)

มุข, มุขข (มุข) คำน่า ใช้ มุขทัก (มุขตัก)
มุค เช่น มุขรบบง (มุขรวบอง) มุครัว

มูญขนาการ (มูญเจียะนาการ์) ความหลุก
พัน พันทุกซ์ พันโทษ

มูญขโนบาย (มูญเจียะโนบาย) อุบายให้
หลุกพัน หรือ พันทุกซ์ พันโทษ

มุด (มุด) บาด ตำ เช่น กำบัตมุดไฏ
(กำเบ็ดมุดไค) มีคบาดมือ บนลามุด
เจ็ง (บือนลามุดเจ็ง) หนามตำเท้า
เข้า เช่น ฎีริงกาบมินมุด (เด็ริงกับ
มินมุด) ดินแข็งพันไม่เข้า คม เช่น
กำบัตโกรเนะมุดณาส (กำเบ็ดโกร์
นิะห่มุดนะส) มีคโกนนี้คมนัก จิตุด
มุด (เจ็ดมุด) ใจคม โดยปริยายหมายความว่า
ใจกล้า ไม่กลัวเกรง ปราชญามุด
(ปราชญามุด) ปัญญาแหลมคม แก่ข้อ
ปัญหาสงสัยได้โดยฉับพลันทันที สมฎี
มุด (ซ็อมเดียมุด) ปากคม กล่าวว่าเขา
โป่ง ๆ โดยไม่กลัวปาก

มุดมำ (มุดเมือม) แน่ซัด แน่นอนที่เดียว
อย่างสำคัญ จริงจัง เช่น เจะมุดมำ
(เจะห่มุดเมือม) รู้แนซัด วิชาการมุด
มำ (เทวอการมุดเมือม) ทำงานอย่าง
สำคัญ เกิดเดียว

มูทิตา (มูติตา) ความมีจิตเบิกบานยินดีใน
ความสุขของผู้อื่น มูทิตาจิตต (มูติตา
เจ็ด) มีจิตเบิกบานยินดีในความสุขของ
ผู้อื่น

มุต (มุต) อ่อน อ่อนช้อย ละม่อมละไม
หย่อนยาน อย่างต่ำ เช่น มุตจิตต
(มุตเจ็ด) ใจอ่อน อ่อนโยนต่อผู้อื่น
จิตตมุต (เจ็ดมุต) ถี่ว่า กาน้ำสลมุต
(กันเข็ลมุต) ถือคืลหย่อนยาน บาน
ฉิมณฺญายมุต (บานฉิมณฺญายมุต)
ได้กำไรอย่างต่ำ มุตตา (มุตตา) ความ
มีใจอ่อนโยนต่อผู้อื่น (เช่นพ่อแม่มีต่อ
ลูกเป็นต้น)

มุตชะ (มุตเทียะเจียะ) มุตชะ เสียงที่
เกิดในหัว เกิดจากหัว ได้แก่ ฏ ฐ ท
ฒ ณ ร พ ที่ขึ้นจากหัวได้แก่ผม

มุตธา (มุตเทีย) หัว ราชศัพท์ ใช้ พระ-
มุตธา (เพรียะห่มุตเทีย)

มุตธาภิสิต (มุตเทียพิเส็ด) พระราชาที่
ทรงกระทำพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว

มุตธาภิเสก (มุตเทียพิเสก) การรดน้ำที่
พระเศียรในพิธีบรมราชาภิเษก

มุตรา (มุตเตรีย) ตรา แหวน แหวนตรา
กายมุตรา (กายมุตเตรีย) ส่วนสัดของ
ร่างกาย ราชมุตรา (เรียเจียะมุตเตรีย)
พระราชลัญจกร ตราแผ่นดิน

มุน (มุน) ๑. ก่อน เช่น เกิดมุน (เกิด
มุน) เกิดก่อน ภูถ่มุน (ต้อลมุน)
ถึงก่อน ชามุน (เจียมุน) เป็นก่อน
มุนเก (มุนเก) ก่อนเขา

๒. สิว เช่น เกิดมุนเพญมุก
(เกิดมุนเพญมุก) มีสิวเต็มหน้า มุน
ขุสาจ (มุนคุซจ) สิวเสี้ยน มุนฉิบุก
(มุนค้อมไบก) สิวหัวช้าง

มุนิ (มุนิ) มุนี นักปราชญ์ มุนิณฺณชรร
(มุนิโกณฺณจรร) นักปราชญ์ผู้เลิศ มุนินท
(มุนิน) ผู้เป็นใหญ่กว่าปราชญ์ทั้งปวง
มุนินาถ (มุนินเียต) ที่พึ่งของพวกนัก-
ปราชญ์ มุนิราช (มุนิเรียจ) กษัตริย์
ของพวกนักปราชญ์ เขมรออกเสียง
กลายเป็นมุนี มุนิณฺณชรร มุนินาถ และ
มุนิราช

มุม, มู (มูม) มุม เช่น มุมจีพร (มุมเจีย
บัวร์) มุมจีวร

มุ่ม (มม) สาว นางสาว คำเรียกหญิงสาว
ผู้เป็นที่รัก ยอครัก ใ้ว่า มุ่มบง (มม
บอง) มุ่มไม้ (มมไม) มาตมุ่ม
(เมียะส่มม) หรือ สุ่ม่ม (เขรียมม)
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

มุย ๆ (มุย ๆ) ชิมเซา ทือ ๆ เช่น มนุสส
มุย ๆ (มนุส่มุย ๆ) คนชิมเซา
ถูกพามุย ๆ (ริกเบียมุย ๆ) กิริยาชิมเซา

มฺสา (มฺชา) ที่ปด ผิด ไม่ถูกต้อง เช่น
พากยมฺสา (เปี้ยกมฺชา) คำพูดมฺสา
นินายมฺสา (นินเียยมฺชา) พูดปด

มฺสาวาท (มฺชาเวียด) คำพูดโกหก มฺสาวาทิ
(มฺชาเวียด) ผู้พูดโกหก

มฺหุตฺตวิษัฏฐาเท (มฺหุตฺตวิเจียตะเวียด)
พระผู้ที่ตรัสได้เมื่อประสูติออกมา หมายถึง
ถึงพระพุทธรเจ้า

มฺก (โมก) โปก เสียงเกาะหรือที่สิ่งทีแน่น
และเปราะ

มฺกวดต (มฺเกียะเวียด) การกเว้นไม่พูด

มฺง (มฺง) มฺย ๆ เสียงฆ้องใหญ่ ดังใช้ สุร
กงธมฺง ๆ (ไชร์กวงทมมฺง ๆ) เสียง
ฆ้องใหญ่ดังมฺย ๆ

มฺง (โมง) โมง ๆ เสียงฆ้องเล็ก ใช้ สุร
กงตฺจุมฺง ๆ (ไชร์กวงโตจโมง ๆ)
เสียงฆ้องเล็กดังโมง ๆ

มฺงครุ (โมงกรุม) โมงกรุม เครื่องดนตรี
โบราณวงหนึ่ง มีกลองใหญ่ใบหนึ่ง
ฆ้องวงวงหนึ่ง ปี่ไฉนขนาดเล็กอันหนึ่ง
ฆ้องใหญ่ใบหนึ่ง ไม้ไผ่ที่ผ่าให้แตกก่อน
หนึ่ง มีคนเล่นเพียง ๓ คน คือคนที่ฆ้องวง
คนเป่าปี่ กับคนตีกลอง ที่ฆ้องใหญ่ กับ
เกาะไม้ไผ่ (ต่างกรับ) ใช้ประโคมเวลา
ยกศพกับเวลาฉาปนกิจศพ (เรียก เกหลง
กนทำมิ่ง (เพลงก๊อนเตียมมิ่ง) หรือ

ทำมิ่ง (เตียมมิ่ง) ก็ได้ (ดู ทำมิ่ง)
หรือเรียก เกหลงกงสุคร (เพลงกวง
ชกอร์) ก็ได้)

มฺุต (โมด) โหมด ผ้าชนิดหนึ่งมีสีขาว มั่น
ระยับ มาจากต่างประเทศ

มฺุต (โมด) บัสดาวะ ใช้ ที่กมฺุต (ตักโมด)
น้ำบัสดาวะ บณฺโทมฺุต (บ่อนโตโมด)
ท่อบัสดาวะ ราชาศัพท์ ใช้ พระมฺุต
(เพรียะห์โมด)

มฺุตราชัย (โมดตราไช) กระเพาะบัสดาวะ
ราชาศัพท์ ใช้ พระมฺุตราชัย (เพรียะห์
โมดตราไช)

มฺุต (มฺุต) มีความกิดตัน ๆ ท่อ ๆ ไม่ฉลาด
เช่น มนฺตมฺุต (มนุ่ตมฺุต) คนมี
ความกิดตัน ๆ ฤกมฺุต (ริกมฺุต) กิริยา
ทื่อ ๆ

มฺูร (มฺูร) ๑. ม้วน เช่น มูรกนฺเทล (มฺูร
ก๊อนเทล) ม้วนเสื่อ มูรตฺบาญ (มฺูร
ตฺบาญ) ม้วนที่ มูรไฏอว (มฺูรไฏอว)
ม้วนแขนเสื่อ มูรเชิงเขา (มฺูรเชิงคอ)
ม้วนขาทางเกว กุฎารมูร (กุดาร์มฺูร)
ไม้ม้วนผ้าในกัทยผ้า มูรมฺข (มฺูรมฺข)
อายม้วนตัวน เช่น เกมมูรมฺข (เคม
มฺูรมฺข) เด็กอายม้วนตัวน มูรนบ (มฺูร
น๊วบ) ม้วนเต็นท์ โดยปริยายหมายถึง
กลิ้งหกไล่ เช่น ภูวลมูรนบ (ดวลมฺูร-
น๊วบ) ล้มกลิ้งหกไล่

๒. มวน เช่น มूर्บาเร (มूर्บาเร)

มวนบุหรี

มูรตี, มูรตี (มูเรียดิย, มูรเดียดิย) วัตถุ รูป

รูปปั้น รูปตุ๊กตา รูปร่าง

มูร่า (มูรา) กู โมร่า

มุล (มุล) ๑. รวมกัน รวบรวมกัน ไม่
แตกแยกกัน เช่น มุลกุนจา (มุลโกน
จา) รวมลูกหลาน มุลคณา (มุลเคนีย)
รวบรวมกัน เนามุลคณา (เนวีมุล
เคนีย) อยู่รวมกัน องคุมุลคณา
(อองคุมุลเคนีย) นั่งรวมกัน มุลกนิค
คณา (มุลกัวมนิคเคนีย) รวมความคึก
กัน มุลจิตต (มุลเจ็ด) ที่มีใจแน่วแน่
อยู่ในอารมณ์เดียว มุลตฺรกุล (มุลตฺรอ
โกล) รวมกันเป็นตระกูลเดียว อยู่รวม
กันเป็นสุขในตระกูลเดียวกัน ไม่พลัด
พรากจากกัน โดยปริยายหมายความว่า ไม่
กระจัดกระจายไม่แตกแยกกัน มุลมาต
คณา (มุลเมอียดเคนีย) พุดพร้อมเพรียง
กันทุกปาก มุลมิตร (มุลมิต) รวม
เพื่อนรัก รวมญาติสนิทมิตรสหาย รวม
สามภรรยา มุลเสกภู (มุลซัจเจติย)
รวมเรื่องราวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
มุลสฺล (มุลสฺล) เข้าได้สนิทไม่หันเห
เช่น จิตตมุลสฺล (เจ็ดมุลสฺล) ใจ
แน่วแน่ อารมฺมมุลสฺล (ฮารอม

มุลสฺล) อารมณแน่วแน่ มุลอารมฺมม
(มุลฮารอม) อารมณรวมเข้าเป็นอารมณ์
เดียว

๒. กลม เช่น ตุมูล (โตะมุล)

โตะกลม ปฺรอบมุล (ปฺรอฮอบมุล)
ผอบกลม มุลณิล (มุลเนิล) กลมเกลี้ยง
เรียบ ภูมฺมุล (ด้อมโลงมุล) มั่นกลม
โดยปริยายหมายความว่า ใจเอาจำ ไม่มีควมรู้
อะไรในตัวเอง เช่น มนุสฺสภูมฺมุล
(มนุสฺสด้อมโลงมุล) คนใจเอาจำ

๓. เครื่องมือจับปลาล่าสัตว์อย่าง
หนึ่ง จำพวกฉมวก เข็มคมคันเกี่ยว
รูปร่างกลมแหลมเหมือนเงี่ยง

๔. ราก โคน รากโคน หัว ต้น
กำเนิด ที่ตั้ง แก้วเงื่อน ต้นทุน ราคา
มุลกจฺจายน (มุลเยะกัจจายนะ) ตำรา
ไวยากรณ์มูลกจฺจายน มุลกมฺมฺมฺมฺม
(มุลเยะกัมมัตถาน) ธรรมเนียมเบื้องต้น
มุลกนฺธ (มุลเยะกัณฺธเยะ) กลิ่นจาก
รากหรือหัว เช่น จากรากสะเดาหรือหัว
เปราะ มุลกฺมฺม (มุลคฺมฺม) มูลฐาน
ที่ตั้งมั่น หลักการสำคัญ สถานที่ตั้งเดิม
เครื่องคำจุนรองรับ เช่น เรืองนะ
กฺมฺมฺมฺมฺมฺม (มุลกฺมฺม) (เรื่องนิหะ
เคมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม) เรื่องที่ไม่
มีอะไรเป็นมูลฐานเลย มุลกฺมฺมฺมฺม

(มูลค่านาเดี๋ยบ) ฐานทัพ มูลชน
 (มูละยัติน) ต้นทุน ทุนทรัพย์ มูล
 ธรรม (มูละยัติน) ธรรมเป็นรากฐาน
 ของมนุษย์ มูลนาม (มูละยัติน)
 ชื่อตั้งเดิม มูลนิธิ (มูละยัติน) มูลนิธิ
 ชุมทรัพย์เงินทุน (เงินที่ต้องการให้เขา
 เงินที่จ่ายทำบุญ) เช่น บริจาคทรัพย์
 ทรัพย์มูลนิธิ (ขอเรียกจากเดี๋ยบ
 เทวอนเจียมูละยัติน) บริจาคทรัพย์
 ทำบุญเป็นมูลนิธิ มูลปฐมนิธิ (มูล
 ะยัติน) หรือ มูลปฐมนิธิ
 (มูละยัติน) ความปรารถนา
 ตั้งเดิม การตั้งความปรารถนาไว้แต่
 ตั้งเดิม มูลผลาผล (มูละยัติน)
 ผลิตไม่กับพืชกินหัวทั้งหลาย มูล
 ภาค (มูละยัติน) ภาคต้น มูลภาศา
 (มูละยัติน) ภาษาเดิม อย่างภาษา
 บาลีสันสกฤต เป็นต้น มูลมฤค (มูล
 ะยัติน) ทางเดิม รอยเดิม มูล
 สพุท (มูละยัติน) ศัพท์ตั้งเดิม ศัพท์
 ที่เป็นต้นกำเนิด เช่น กร (กระ หรือ
 กั) = ทำ เป็น มูลสพุท หรือต้นศัพท์
 ของ กัมม หรือการ มูลเหตุ (มูละยัติน)
 เหตุตั้งเดิม กุศลมูล (โกะสะละ
 มูล) กุศลมูล บาทมูล (บาเดี๋ยบมูล)
 แทบเท้า เช่น กราบเทียบบาทมูล

(กราบเทียบบาทมูล) กราบแทบเท้า
 รุกขมูล (รุกขะมูล) โคนต้นไม้ อุกุ
 สมูล (อะโกะสะละมูล) อุกุศลมูล
 (มูล) มู่ลี่ (คำไทย มู่ลี่)
 (มูล) ราคา ค่าจ้าง ค่าไร เงินเดือน
 (คำใช้ในกาพย์กลอน)
 (มูล) ๑. ยุง
 ๒. ลืม เช่น วายมุสบุญจาด (ไว
 มุสบุญจาด) ตกลืม

มูลิกทนต์ (มูละกะเดี๋ยบ) ฟันหนุ " เครื่อง
 หมายถึงกับบนอักษร ๙ ตัว คือ ง ญ น
 บ ม ย ร ล ว ให้มีเสียงแปรเปลี่ยนไป
 จากเดิม คือ ง (งอ) ญ (ญอ) น (นอ)
 บ (บอ) ม (มอ) ย (यो) ร (รอ) ล (ลอ)
 และ ว (วอ) เรียก เทมณณณณ
 (เทมณณณณ) ก็มี

มูพะทะ, มูพะโท (มูทะ หรือ มูโท) โง่
 โง่เง่า ฟันเพื่อน หลง ใช้ มนุสสุมูพะโท
 (มนุสสุมูโท)

มัว (มัว) ยุ่งกังวลในใจ ใช้ มัวจิตต (มัว
 จิต) ใจซุ่มมัว นำโอยมัว (เนื่อมออย
 มัว) ทำให้ซุ่มมัว มัวเมา (มัวเมา)
 โกรธแค้นไม่สบายใจ เราร้อน โกรธ
 เกรี้ยวกร้าวไม่เลือกหน้า ใช้ มัวเมา
 เกฎาจิตต (มัวเมาเกฎาจิตต) โกรธเรา
 ร้อนใจ มัวหมอง (มัวหมอง) โกรธแค้น

- ขุนมัว (จากคำไทย มัว มัวเมา มัวหมอง)
- มวก (มวก) หมวก พาก่มวก (เขี้ยกมวก) สวมหมวก ราชาศัพท ไซ้ พระมาลา (เพรียะห์เมียเลีย)
- มวน (มวน) ล่ำ มั่นคง แน่นแฟ้น แข็งแกร่ง เช่น รามวน (เรียงมวน) ร้างล่ำ รูปมวน (รูปมวน) รูปร้างล่ำ ย่างมวน (ยางมวน) อย่างมั่นคง กำนันการมวน (กันการมวน) รับผิดชอบหน้าที่การงาน อย่างเข้มแข็ง มักใช้กับคำ มำ (เมือ้ม) ล่ำ เป็น มำมวน (เมือ้มมวน) ล่ำสัน เช่น รูปมำมวน (รูปเมือ้มมวน) รูปร้างล่ำสัน เทวการมำมวน (เทวการเมือ้มมวน) ทำงานอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ไซ้ มวนมำ (ม้วนเมือ้ม) ก็ได้
- มวย (มวย) จำนวนหนึ่ง มวยคู (มวยคู) คู่หนึ่ง มวยมุนาก (มวยเมุ่ญัก) หรือ มุนาก่มวย (เมุ่ญักมวย) คนหนึ่งได้เพียงหนึ่ง มวยเทียด (มวยเตียด) อีกประการหนึ่ง มวยนิโสต (มวยนีสต) หรือ มวยเนโสต (มวยนีสต) อีกฝ่ายหนึ่ง มวยวิญเทียด (มวยวิญเตียด) อนึ่ง มวยโสต (มวยโสต) อีกประการหนึ่งต่อไปอีก
- มวยกลายชาฎบ (มวยกลายเจียด) คำพูด

ที่ได้ผัดกันมาต่อ ๆ จากคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง ยังเชื่อกันที่ไม่ได้ต้องพิจารณาต่อกัน เช่น ก็เชื่อมวยกลายชาฎบ (กมเจียดเยียมวยกลายเจียด) อย่าเชื่ออะไรที่ได้ยินกันมาต่อ ๆ (ที่มาของคำเปรียบว่า หนึ่งกลายสิบ นีได้จากนิทานที่มีชายคนหนึ่งไปป่า ไปได้ก้อนทองมา จึงเอาไปฝังไว้และก็อยากจะลองดูว่าภรรยาของตนจะเก็บความลับได้หรือไม่ จึงเล่าให้ภรรยาฟังว่า ไปถ้ำออกจากระโนป่าข้างทาง แต่ปรากฏมีอีกาตัวหนึ่งออกมาก่อนออกจากระ แล้วบินไปรื้อหาไป ภรรยาฟังแล้วก็เล่าให้คนอื่นฟัง คนอื่นก็เล่าต่อกันไปอีก อีกาตัวเดียวจึงกลายเป็นสองตัว แล้วก็กลายเป็นสามเป็นสี่จนกระทั่งถึงสิบ หนึ่งกลายเป็นสิบ จึงกลายมาเป็นคำพูดเชิงอุปมาเปรียบเทียบ)

มวยอนเเล (มวยอินเลอ) ๑. พร้อมทั้งตัวกันกับ รวมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มักมี โถย (โดย) ตามหลังเสมอ เช่น ครูเจญเตาเลงสวนจุบาร มวยอนเเลโถยสัสทำพาย (ครูเจญเตวีเลงสวนจุบาร มวยอินเลอโดยเขอะสัสเตียงลาย) ครูออกไปเที่ยวสวนตัวกันกับศิษย์ทั้งหลาย

๒. ต่างหาก ยับยั้งไว้ก่อน (ต้อง
ใช้กับ สิ้น (เซ็น)) เช่น เยี่ยงสุรว
ทุกเรื่องนะมวยอนเล่สินก้อถนินยา
(เยี่ยงโต้วตักเรื่องนะห่มวยอ้อนเลอเซ็น
กมอาถนินเยี่ย) เราต้องพักเรื่องนั้นไว้
ก่อน อย่าเพิ่งพูด

มัวว (มัวว) ลูกข้าว ข้าวทิ้งออกจากข้าวรวง
อยู่ในนาตอนฤดูเก็บเกี่ยว เรียก สุรว
มัวว (โซ้วมัวว) แสรมัวว (แซรมัวว)
นาลูกข้าว โดยปริยายหมายความว่า บุญที่ได้
สร้างไว้ในกาลก่อน หรือวิชาความรู้ที่
ได้ศึกษาเล่าเรียนมานานแล้ว รกสาแต่
แสรมัวว (เรียกขานแต่แซรมัวว) รักษา
นาลูกข้าวไว้ เป็นคำโบราณหมายความว่า
รักษาวิชาความรู้เก่าไม่ให้สูญหายไป
สงฆ์แต่แสรมัวว (ซ้องคัมแต่แซรมัวว)
หวังแต่นาลูกข้าว หมายความว่า หวัง
แต่บุญวาสนาที่สร้างสมมาในกาลก่อน
หรือหวังแต่วิชาความรู้เก่า

มวล (มวล) ๑. บิด ทำให้บิด เช่น มวล
เพฎา (มวลเพฎา) บิดหวาย มวลสมญี
(มวลซ้อมเตี้ย) บิดถ้อยคำ หรือ กาง
สมญี (กัจซ้อมเตี้ย) ตักถ้อยคำ โดย
ปริยายหมายความว่า ทำให้เหินห่าง หรือใส่
ความบิดเบือนถ้อยคำเขาให้ผิดจากความ
เดิม

๒. โรคบิด เช่น เกิดโรคมวล
(เกิดโรคมวล) เป็นโรคบิด ฌมวล
(ซ้อมมวล) ถั่ว มวลฉาม (มวลเขี่ยม)
มูกเลืด มวลสโปร (มวลซ้อมโปร)
ถั่ว

เม (เม) คือคำ เม็ด ที่ใช้เป็นภาษาปาก
เช่น เม! โอยบุญเม็ญผงเม! (เม!
ออยบุญเม็ญผงเม!) ดู ให้ฉันเห็น
ด้วย โอยคุณาเม็ผง เม! (ออยคุณ
เมอผง เมอ) ให้กันดูด้วย (ใช้เป็น
เม็ด ก็ได้)

เม็ก ๆ (เม็ก ๆ) ที่ยัด ๆ เชื่อง ๆ ท่อม ๆ
เช่น ญี่เฌรเม็ก ๆ (ด้อมเนอ์เม็ก ๆ)
การเดินเชื่อง ๆ ญี่เฌรเม็ก ๆ (เดอ์
เม็ก ๆ) เดินท่อม ๆ เชื่อง ๆ เชื้อการ
เม็ก ๆ (เทวอการ์เม็ก ๆ) ทำงานยัด ๆ

เม็ม (เม็ม) หัวพีช เช่น เม็มญี่พุง (เม็ม
ด้อมโลง) หัวมัน เม็มตุรว (เม็ม
ตุรว) หัวเผือก เม็มรู่เงง (เม็มรุม
แดง) หัวข่า

เมิล, เมิล (เมิล หรือ เมอล์) ๑. ดู เช่น
เมิลรูป (เมิลรูป) รูป เมิลโลชน
(เมิลโลคน) กุศล เมิลสับตุ
(เมิลซ้อมบด) ทุจดหมาย เมิลเสี้ยวเกา
(เมิลเขี้ยวเพ็) คุหนังสือ เมิลจะ
(เมิลโจะห์) คุเด็ก เมิลหี (เมิลฮอห์)
เอ้า คุช

๒. ดูแล รักษา เช่น เมลขั้ง
(เมลขั้งจ้อ) ดูแล รักษาหรือดูแลคน
เจ็บ เมลขุลวน (เมลคูลวน) ดูแลทั่ว
รักษาทั่ว

๓. พินิจพิจารณาให้รู้แบบแผน
ธรรมเนียมประเพณี กิริยามารยาท เช่น
เมลมารยาท (เมลเมียเยียด) ตูมารยาท
เมลอธยาสุรย์ (เมลอธเทียไชร) ดู
อธยาสุรย์

เมलगาย (เมลเจีย) ดูง่าย หมายถึง ดูถูก
เช่น เมलगายเค (เมลเจียเค) ดูถูกเขา
เมलगายการ (เมลเจียการ) ดูถูกการ
งาน เมलगายเมลโลก (เมลเจียเมล
โลก) ดูถูกดูหมิ่น

เมลบับนำ (เมลบ้อมนำ) ดูง่าย ดู บับนำ
เมือง (เมือง) เมือง เขต ที่รวมเขต เมือง
เล็ก หมู่บ้าน ประเทศ ราชการกรม
เมือง (เรียดยะการกรมมะเมือง)
ราชการทุกอย่างในกรุง เจ้าเมือง (เจ้า
เมือง) เจ้าเมือง (จากคำเมืองของไทย)
เมียง (เมียง) เมียง เขมรหมายถึง อาหารที่มี
มะพร้าวคั่วกับเครื่องอื่นๆ อีก หรือหมาย
ถึงน้ำตาลเคี้ยวผสมขิงเป็นต้น)) จาก
เมียง คำไทย)

เมียงเมล (เมียงเมล) มองเมียง หรือเมียง
มอง

เมียน (เมียน) ๑. ปลอกรัดหรือหุ้ม เช่น

เมียนกำบิต (เมียนกำเบ็ด) ปลอกมิด
ปลอกรัดกำมิด

๒. ลำไย บปรเมียน (บปร
เมียน) ข้าวคัมจ้งโยหรือข้าวเหนียวเบ้งก
ลำไย

เมียน (เมียน) ๑. ทางหน่อ หรือแตกยอด

๒. นกเค้าแมว

เม (เม) ๑. แม่สัตว์หรือสัตว์ตัวเมีย เช่น
เมกรบี (เมกรอเบีย) ควายตัวเมีย
เมโค (เมโก) แม่วัว เมมาน (เม
เมอัน) แม่ไก่ เมสะ (เมสะห์) ม้า
ตัวเมีย ข้างพังที่ยังไม่ทันมีลูก ก็เรียก
เมกูรี (เมค้อมเรีย)

๒. อี คำเรียกคนที่เด็กกว่า หรือ
คนสนิทสนมกัน (บางตำบลออกเสียง มี)
เช่น เมเนะ (เมนะห์) อื่น

๓. แม่แจกั่วพญูชนะกับสระ เช่น
เม กกา (เมกอกกา) เม กก (เมกอก)
เม กง (เมกอก) เม กจ (เมกอก)
เม กญ (เมกอกญ) เป็นต้น

๔. หัวหน้า หรือสิ่งที่คล้ายคลึงกัน
เมกง (เมกอก) แม่กอง หมายถึงหัวหน้า
ของคนแต่ละพวก ๆ เช่น เมกงพนธ-
สุรว (เมกอกเปอันโซรว) แม่กองภาษี
ข้าว เมการ (เมการ) หัวหน้างานแต่
ละอย่าง ๆ ชื่อกรมข้าราชการ ข้างไม้

ในพระบรมราชวัง เรียก **กรุ้มเมการ** (**กรุ้มเมการี**) กระทรงที่จัดการเกี่ยวกับการสร้างถนน สร้างบ้าน สร้างสะพาน ในเขมรปัจจุบัน ก็เรียก **กรุ๊วงเมการ** (**กรอซวงเมการี**) **เมกาพูย** (**เมกาบ**) ตำราหรือแบบในการแต่งกาย **เมโกย** (**เมกอย**) สะบ้าที่เป็น แม่ กับเป็น โกย เป็นสะบ้าขนาดเขื่องใช้ตอกหรือยิง โดยปริยายหมายถึงพวกคนที่มีความที่โหดร้ายตามลำดับกัน ดังใช้ว่า **เขว้การตรูว** **สุฎาบเมโกย** (**เทวอการีโต้วสุดับเมกอย**) ทำงานต้องฟังเจ้าหน้าที่ จาตุการ **โอยมานเมมานโกย** (**จัตการออย** **เมียนเมเมียนกอย**) จัดการให้มีแม่มีโกย คือมีเจ้าหน้าที่โหดร้ายตามลำดับ **เมกราน** (**เมกราน**) แม่เตาไฟ คือหัวหน้าครอบครัวหรือเจ้าบ้านของพวกพ้อง ชาวป่าที่เรียกเขมรบนในทุกวันนี้ **เมกรุม** (**เมกรุม**) หรือ **เมคณะ** (**เมเกียะนะ**) เจ้ากรมหรือเจ้าคณะ **เมบูจ** (**เมโคจ**) หัวใจ คนที่จูงให้คนอื่นทำผิดอย่างตัวเองด้วย **เมโขลง** (**เมโคลง**) ช้างจำเริญเป็นช้างพังตัวใหญ่ลำสัน โดยปริยายหมายถึงคนที่มีความรูปร่างสูงใหญ่ เวลาเดินไปไหนจะเห็นตัวสูงโย่งเย่งกว่าคนอื่นหมด **เมคณะ** (**เมก๊วน**) เจ้าคณะ

จังหวัด **เมคณะกรุง** (**เมก๊วนกรุง**) เจ้าคณะสงฆ์ในกรุง **เมคย** (**เมกวย**) อธิปไตยหรือหัวหน้าสกุลการ **เมแคร์** (**เมเกร**) แม่แคร์ แม่เคียง คือกรอบไม้ที่ตอกเข้ากับขาแคร์หรือเตียง **เมจจหาน** (**เมจจฮัน**) ผู้หญิงที่ส่งอาหารถวายพระเป็นประจำ **เมโจร** (**เมจอร์**) หัวหน้าใช้เป็นคำคำผู้หญิง เช่น **เมโจรบูจ** (**เมจอร์โคจ**) อีโจรชู้ **เมเซ้ง** (**เมเจ้ง**) นั้วหัวแม่เท้า **เมแญก** (**เมแดก**) แม่เหล็ก **เมไฉ** (**เมไฉ**) นั้วหัวแม่มือ **เมญบูล** (**เมต้อมโบล**) ออกไก่ **เมทัพ** (**เมเต๊อับ**) แม่ทัพ **เมทาทาน** (**เมเต๊อเยียน**) นายทหาร นายหมวด **เมทิก** (**เมตีก**) เชื้อนทอดน้ำ **เมบต** (**เมบ๊อด**) ต้นเสียงในการสวด หรือร้องเพลง **เมบตูก** (**เมบ๊อนตูก**) แม่กองในการรับรองเลี้ยงดู **เมผุทะ** (**เมเพ๊ตยะห์**) แม่บ้าน **เมพากุย** (**เมเป๊ยัก**) ถ้อยคำที่เรียบเรียงตามลำดับตัวอักษร อย่างในพจนานุกรม **เมเพริล** (**เมเพริล**) หัวใจให้คนอื่นทะเล่ง **เมโพร** (**เมเพริย**) กรมป่าไม้ เรียก **กรุ้มเมโพร** (**กรุ้มเมเพริย**) **เมเลช** หรือ **เมนพุนต** (**เมเลก** หรือ **เมนุเบอัน**) แม่สูตรคุณ **เมวตต** (**เมเว๊อิด**) เจ้าอธิการวัด เรียก **โลกเมวตต** (**โลกเมเว๊อิด**)

ท่านเจ้าอธิการวัด เมสุตฺร (เมโสต)
 คำที่ผูกไว้สำหรับท่องไวยากรณ์บาลี เม
 สฺรูก หรือ เมฆู (เมฆรูก หรือ เมคุม)
 กำนัน ทุกวันนี้เรียก นายสงกาค
 (เนี้ยซ้องกัก) นายสังกัก เมเสฺร
 (เมแซร) นายกองนาหรือเจ้าของนา
 เมอนกบาอนก (เมเนี้ยกบาเนี้ยก)
 คนที่ตั้งตัวเป็นใหญ่เหนือคนอื่นทั้งหมด
 เหมือนตนเป็น เม เป็น บา เมอญ่ก
 (เมอญ่ก) แม่สือ พระเม (เพรียะห
 เม) ข้าวเปลือก ข้าวสาร ข้าวสุก ถือ
 เป็นแม่ของอาหาร

เม (เม!) เหม่ (เขียน เหม่! ก็มี) เช่น
 เม! อาเนะพรเห็นณาสเต (เม! อา
 นิหัพรวเอนนะสเตอ) เหม่ อ้ายนี้ทะลึง
 นก

เมกนทฺราญ (เมกอนเตฺรียญ) คำเรียกพวก
 พนองชาวป่าที่เป็นหัวหน้าปกครองพวก
 หนึ่ง ๆ โดยปริยายหมายความว่า คนที่เป็น
 หัวหน้าพาให้คนกระด้างกระเดื่อง

เมกฺ (เมก) แม่น้ำโขง เรียก เมกจฺค
 (เมกจ) ก็มี เพราะเชื่อว่าชื่อนี้ได้มาจาก
 เมกจฺคา (จากคำไทย แม่น้ำโขง)
 เขมรเรียก ทนฺเลธ (ตวันเลทม) คือแม่
 น้ำใหญ่

เมกฺพฺรา (เมก้อมเปรีย) ไม้ชันชะเนาะ

บางหมู่บ้านเรียก กุณกฺพฺรา (โกนก็อม
 เปรีย)

เมกรมฺ (เมกรอเมีย) เชื้อโรค โดยปริยาย
 หมายถึงเชื้ออันเลวร้ายเสียหาย ทั้งใช้
 ขยายเมกรมฺ (คฺยายเมกรอเมีย) หรือ
 เจญฺเมกรมฺ (เจญเมกรอเมีย) หรือ
 แบกเมกรมฺ (แบกเมกรอเมีย) กระ
 ยายเชื้ออันเลวร้ายเสียหายไปทั่วทิศ

เมขลา (เมกขลา) สายรัดเอว นางเมขลา
 ผู้รักษาสมุทร

เมฆา (เมคา) ทาสกริยา (จากคำ แม่กำ
 ของไทย)

เมฆ (เมก) ๑. เมฆ ชเมฆ เช่น เมฆงจิด
 (เมกจิงจิด) เมฆมิก เมฆทุม (เมก
 ตูตุม) เมฆคริม เมฆมึร (เมกมึร)
 เมฆอ๊กแน่นมิกคริม เมฆบุปผา หรือ
 เมฆบุสฺส (เมเคียะบบพา หรือ เม
 เคียะโปะส) ดอกเมฆคือฝน

๒. ท้องฟ้า เช่น ฝุกายเพญเมฆ
 (ฝุกายเปญเมก) ดาวเต็มท้องฟ้า เมฆ
 วณฺณ (เมเคียะเวอัน) สีเมฆ สีท้องฟ้า
 เมฆสพฺท (เมเคียะซั) เสียงฟ้าร้อง
 กรึนกรัน

เมฆจฺฉาย (เมคจฺฉาย) เงาเมฆ ชื่อวิชา
 อย่างหนึ่งใช้จ้องเมฆ แล้วทายตามที่
 สังเกตได้ เรียกว่า ยิดเมฆจฺฉาย (ยิด
 เมคจฺฉาย) (มีแต่ในสมัยโบราณ)

เมฆ (เมฆ) กำนัน ทุกวันนี้เรียก เจ้าสง-
 กาท (เจ้าของกัถ) เจ้าสังกัด หรือ นาย
 สังกาต (เนียบของกัถ) นายสังกัด
 ก่อนหน้าที่จะเรียก เมฆ เขาเรียก พญา
เม้ง (เม้ง) อย่างไร ทำไม อะไร เช่น
 เม้งเกิดเท ? (เม้งเกิดเต) เกิดอะไร
 เม้งบานเท ? (เม้งบานเต) ใต้ไหม
 ถาเม้ง ? (ทาเม้ง) ว่าไง เม้งหึ ! เทา
 ฤาเท ? (เม้งหะหะ เด็วรีอเต) ไง ไป
 ไหม อย่างไรละ
เมฆัร (เมฆัร) ๑. ตัวครั่ง
 ๒. ไม้เถาอย่างหนึ่ง ต้นใหญ่
 ใบใหญ่ ผลใหญ่คล้ายผักลูกเล็ก ๆ มียาง
 ขาวเหมือนน้ำมัน
เมฆี (เมฆี) ผู้เฒ่า ผู้หลักผู้ใหญ่
เมฆาย (เมฆาย) เหรียญตรา (จากคำ Médaille
 ของฝรั่งเศส)
เมฆาะ, เมฆ (เมฆาะ, เมฆ) แม่นม
 (จาก แม่นม คำไทย)
เมตปฺราย (เมตปฺราย) เมตปฺราย ชันเชิง
 เล็กเหลี่ยม คำพูดมีนอกมีใน เช่น สมมุติ
 เมตปฺราย (ข้อมเคี้ยเมตปฺราย) ถ้อยคำ
 มีนอกมีใน ถ้าเมตปฺรายเพก (กมเมต
 ปฺรายเป็ก) อย่างมีชันเชิงมากนัก (เขียน
 มิตปฺราย ก็มี)
เมตฺตา (เมตฺตา) ความเมตตา เมตตา ที่
 เมตตา เมตฺตาโปรต (เมตฺตาโปรต)

โปรดปรานด้วยความเมตตา เช่น สุม
 ทรงเมตตา (โชมตรึงเมตตา) ขอทรง
 เมตตา เมตฺตาภาวนา (เมตฺตาเพีย
 เวียะเนีย) การเจริญเมตตาอย่างรำพึงว่า
 ขอให้สัตว์ทั้งหลายอยู่เป็นสุข ๆ เกิด.....
 เมตฺตาวิหารี (เมตฺตาวิหารี) คนที่มี
 เมตตาครบอริยาบถ ๔ ทั้งยืน เดิน นั่ง
 นอน จิตตเมตตา (จิตตเมตตา) ใจ
 เมตตา สุมโลกเมตตา (โชมโลก
 เมตตา) ขอท่านเมตตา
เมตฺรี (เมตฺรี) ไมตรี เมตตา เมตฺรีจิตต
 (เมตฺรีจิตต) ไมตรีจิต มานเมตฺรี
 จิตตรกฺษา (เมียนเมตฺรีจิตตรัก
 เคนีย) มีไมตรีจิตหากัน
เมถุน (เมถุน) คนกุ่มงูชชาย การเสพสังวาส
 ตั้งใจ เมถุนเสวนกิจจ (เมถุนเซว-
 นะกิจ) หรือ เมถุนสำวาส (เมโทะ
 นะซ้องวะสั)
เมถนี (เมเตียะนี) แผ่นดิน
เมโท (เมโต) มั่นขัน ราชศัพท์ใช้ พระ-
 เมโท (เพรียะห้เมโต)
เมตภาพ (เมเทียะเกียะเพียะ) การทะเลาะ
 วาทกัน
เมธา (เมเทีย) ปัญญาความคิด
เมธาวิ, เมธิ (เมเทียวิ, เมที) ที่มีปัญญา
 คนมีปัญญา นักปราชญ์
เมณ (เมณ) เมรุ

เมฆา (เมฆา) หญิงชาย ตัวเมียตัวผู้ ผู้เป็นประธานในการพูดกิจการต่าง ๆ อย่างผู้เป็นประธานในงานแต่งงาน ผีวงศ์ญาติ เช่น ขุสเมฆา (โคะสเมฆา) ผิดผีวงศ์ญาติ แสณเมฆา (แซนเมฆา) เช่น ผีวงศ์ญาติ

เมเกลียง (เมเพ็ลียง) แมลงเม่า

เมมต (เมมัต) แม่มด เช่น บนมเมมต (บ่อนเมมัต) บนมเมมต เรียบทรนียบ ชุนเมมต (เรียบทรนียบชุนเมมัต) จัดคำขวัญข้าวมอบแก่แม่มด

เมม้าย (เมมาย) แม่หม้าย เช่น สุตริเมม้าย (เซตริยเมมาย) หญิงหม้าย เนชาเมม้าย (เนวีเจียเมมาย) อยู่เป็นแม่หม้าย เมม้ายสุลาบปฎิ (เมมายขลุบเปดิย) หรือ เมม้ายปฎิสลาบ (เมมายเปดิยขลุบ) แม่หม้ายผัวตาย หรือ เมม้ายปฎิแลง (เมมายเปดิยแลง) หรือเมม้ายแลงปฎิ (เมมายแลงเปดิย) แม่หม้ายผัวทั้ง โดยปริยายหมายความว่า การงานที่ทำไปไม่สำเร็จเพราะมีเหตุขัดข้อง หรือหมดเงิน เรียก การเมม้าย (กาว์เมมาย)

เมมัย (เมรัย) เมรัย เช่น ทีกเมรัย (ตีกเมรัย) น้ำเมรัย เวียรจากสุรานิงเมรัย (เวียรจากโสะรานิงเมรัย) เว้นจากสุรากับเมรัย

เมรุ (เมรุ หรือ เมน) ๑. ภูเขาพระสุเมรุ ๒. เมรุเผาศพ เช่น เชื้อเมรุ (เทวอเมน) ทำเมรุ บุญเมรุ (บนยะเมน) บุญในงานทำศพ

เมเรียม (เมเรียม) ๑. ใหญ่ ใหญ่ที่สุด (คำโบราณ)

๒. ป็นใหญ่อย่างใหญ่ที่สุด เรียก กำเกลิงเมเรียม (กำเพลิงเมเรียม) (คำโบราณ)

เมลิ้ม (เม-ลิ้ม) ธงเล็ก ๆ รูปเหมือนหางปลาไหล ใช้ติดที่ยอดเสากระโงงหรือที่ยอดธงใหญ่

เมเลบ (เมเลก) แม่สุทรคุณ

เมโลง (เมโลง) ตะกร้อแบบหนึ่งสานด้วยหวายเป็นตา ๆ เวลาเล่นเหยียดเท้าเตะให้ลูกโค้งขึ้นสูงขึ้นไปยังคนเล่นคนอื่น ๆ เช่น การเลงสี่เมโลง ขาวีหัดปราณมวยอย่างรบส่แซมร (กาว์เลงเซี่ยเมโลง เจียวิทักปราณมวยอย่างรวบอะส่แคมร์) การเล่นเตะตะกร้อเป็นวิธีบริหารร่างกายอย่างหนึ่งของเขมร เมโลงเพ็งขบพ่ตุดรเถด (เมโลงเลิงขบวะส่ตุดรอตเตด) การเตะตะกร้อขึ้นสูงลิ่ว เมโลงมวยเซ็ง (เมโลงมวยเจิง) เตะตะกร้อทีหนึ่ง

เมล (เมลุม) ถรอบหลบหลังคา หัวใจ

จำฝูง เช่น เมล็ดสุร (เมลุมซุร)
 จำบ้าน เมล็ดโกรล (เมลุมโกรล) จำ
 คอก เมล็ดโพร (เมลุมเพรีย) จำป่า
 เมส (เมซอ) ผีผู้หญิง ผียายาย ผีชนิดที่
 เรียกยายแพพหรือยายแพทย์ เช่น เมส
 ไชรุ (เมซอเจรีย) ผีนางไพร

เมส, เมสะ (เมสะ หรือ เมสะห์) แพะ
 แกะ ชื่อเดือนเมษายน มี ๓๐ วัน เรียก
 แขเมส (แคะเมสะ) ปัจจุบันนี้ เรียก
 เมสา

เมอญเญ็ก (เมอญนเด็ก) แม่สื่อ

เมอเบา (เมออมเบา) ผีสื่อ

แม (แม) จะ จำ เพคะ คำที่สตรีทูลตอบ
 พระราชินี (ตามศักดิ์) ดังใช้ พระแม่
 มุจาต (เพรียะห์แมมุจาต) พระแม่
 (เพรียะห์แม) แมมุจาต (แมมุจาต)
 หรือ แม (แม) หรือ คำที่สตรีทูลตอบ
 พระราชา ดังใช้ พระพรมุจาต
 (เพรียะห์บัวร์มุจาต) พรมุจาต (บัวร์
 มุจาต) หรือ พร (บัวร์)

แม่ (แม) ๑. แม่ แม่มึง (แมมึง) แม่น้ำ
 แม่อา คือ น้ำ หรือ อา แม่ยาย
 (แมเยีย) ย่าหรือยาย ผู้หญิงอื่นที่มี
 วยเดียวกับแมก็เรียก แม่ ให้ถือเป็นคำ
 แสดงความเคารพนับถือ

๒. แหม เป็นคำอุทานเมื่อเวลา
 โกรธ เช่นเดียวกับ ไป (ไป) ยี่ (ยอ)
 โอ (โอ) โอยา (โอย่า) บางทีใช้ว่า
 แม่กุน (แมกอน) แม่ของลูก แม่ญ
 (แมอญ) แม่กู หรือ แม่เอีย (แมเอีย)
 แม่เอีย ก็มี

แมก (แมก) กิ่ง เช่น แมกเณ (แมกเชอ)
 กิ่งไม้ เณแบกแมก (เชอแบกแมก)
 ไม้แตกกิ่ง ตัวตามแมก (ขัวตามแมก)
 ไม้แตกกิ่ง โดยปริยายหมายความว่า สาย เชื้อ
 สายที่แยกจากตระกูลเดียวกันต่อ ๆ ไป
 เช่น แมกขางมาตา (แมกคางเมียดา)
 สายข้างแม่ แมกขางบิดา (แมกคาง
 เบียดา) สายข้างพ่อ

แมตฺร (แมต หรือ แมต) เมตร (เขียนย่อ ๆ
 ว่า ม.) เณตฺแมตฺร (เดซีแมต) เดซีเมตร
 (ญ.ม.) สังกที่แมตฺร (ซ้องตแมต)
 เซนต์เมตร (ส.ม.) มิลลิแมตฺร (มิล
 ลีแมต) มิลลิเมตร (ม.ม.) เณกาแมตฺร
 (เดกาแมต) เดคาเมตร (ญ.ม.) หิกตู
 แมตฺร (เฮ็กโตแมต) เฮ็กโตเมตร (ห.ม.)
 คิพูแมตฺร (กิโลแมต) กิโลเมตร (ค.ม.)
 แมตฺรกาเร (แมตกาเร) หรือ แมตฺร-
 เทวคุณ (แมตเทวคุณ) ตารางเมตร
 แมตฺรคูป (แมตคูป) หรือ แมตฺรตฺร-
 คุณ (แมตตฺรียคุณ) คิวบิกเมตร

แมน (เมน) ไซ่ จริง เช่น แมนแฉว
(แมนแคว่) จริงควาย แมนฉาส (เมน
นะส) จริงทีเดียว แมนแทน (เมน
เตน) จริงจ้ง จริงแท้ ไซ่แน่ แมนพิต
(เมนปัด) โดยแท้จริง แน่นอน แมน
เหี้ย (เมนเฮย) ไซ่แล้ว จริงแล้ว
แมนฤา (เมนรือ) ไซ่หรือ จริงหรือ
ภูโนะมินแมนฤา (โศจนะห่มินเมน
รือ) เช่นนั้นไม่ไซ่หรือ เรวี่อี่เรวี่แมน
(เทวอเอี้ยเทวอเมน) ทำอะไร ทำจริง

แมนมาน (เมนเมียน) แม่นมัน ไซ่แน่
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

ไม่ (ไม) ใส่ความโดยเอาหรือกะกะเนเอา
เช่น ไม่เท่าเล็โถมะโนะ (ไมเติวเลอ
ข่มวะหั้นะห) ใส่ความที่ชื่อนั้น ไม่กล้า
(ไมดัก) หาคความใส่โดยเฉพาะ ไม่อา
ไถ (ไมอาไท) หาคความใส่โดยกะกะเน
เอาเพราะได้ยินบ้าง หรือได้รู้ระแคะระ
คายบ้าง นึกไม่ (นึกไม) ใส่ความโดย
นึกสงสัย

ไม ๆ (เมี่ย ๆ) หวนกะนึ่ง หวนกะนึ่งอยู่
เรื่อย ๆ เช่น นึกไม ๆ (นึกเมี่ย ๆ)
นึกกะนึ่งเรื่อย ๆ

ไม่สัก, ไม่สาก (ไมซัก) ไม่สัก (คำไทย
ไม่สัก) มีชนิดต่าง ๆ คือ ไม่สากแฉก
(ไมซักแตก) ไม่สักเหล็ก ไม่สากมาส

(ไมซักเมี่ยะส) ไม่สักทอง ไม่สาก
อาจม้กูปี้ (ไมซักอาจกรอเมี่ย) ไม่สัก
ขควาย

โมก (โมก) ต้นโมก เรียก เหม็นโมก (เดิม
โมก)

โมกข, โมกขะ (โมก หรือ โมกขะ) ความ
หลุดพ้นจากทุกข์ภัย พระนิพพาน โมกข
ธรรม (โมกขะเทือร์) โมกขธรรม
คือ พระธรรมที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายพ้นจาก
ทุกข์ (ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน)

โมกขุบาย, โมกโขบาย (โมกโขะบาย หรือ
โมกโขบาย) อูบายหรือวิธีที่จะทำให้คน
หลุดพ้นจากทุกข์

โมคคัลลาน (โมกกัลเลี่ยน) พระโมคคัลลณะ

โมฆ (โมเคียะ หรือ โมก) โมฆะ เสื่อมสูญ
เปล่าประโยชน์ เปล่า ๆ ไม่ได้อะไร ใช้
การไม่ได้ เช่น อนาคตนเป็ขญุโมฆ
(เนี้ยกเกืออนเบอ ขญุมโมเคียะ) คุณ
เก่ง ฉันทิใช้การไม่ได้ ไม่ได้เรื่อง
โมฆ! อาโมฆ (โมเคียะอาโมเคียะ)
ใช้การไม่ได้ อ้ายคนไม่มีประโยชน์ใช้
การไม่ได้ โมฆกมม (โมเคียะกัม)
ความเปล่าประโยชน์ โมฆบุรต (โม
เคียะโบระระส) คนเปล่าประโยชน์
โมฆสญญา (โมเคียะขญญา) สญญา
ที่จะนำไปพ้องร้องกันไม่ได้

โฌ (โฌ) ตะบองใหญ่ยาวโคนใหญ่ เช่น
 ฎีรณโฌ (เคอร์กันโฌ) เดินถือ
 ตะบอง

โฌ่ง (มอง) ชั่วโฌ โฌ เช่น โฌ่ง ๑
 (มองมว) โฌ่งหนึ่งคือเวลาตีหนึ่ง มว
 โฌ่งมาน ๒๔ โฌ่ง (มวใหญ่เมียน
 เมื่อยบวมมอง) วันหนึ่งมี ๒๔ ชั่วโฌ

โฌ่งข้าง (มองเจียง) งวงข้าง (จากคำ งวง
 ข้าง ของไทย)

โฌทนา (โฌเตยะเนีย) ความเบิกบาน
 สบายใจ ความยินดี (ไม่ค่อยใช้ มักใช้
 อนุโฌทนา (อนุโฌเตยะเนีย))

โฌนภาพ (โฌเนียะเพียบ) ความเจ็บ ไม่
 พุด เช่นเดียวกับคำ ทุณฺหิภาพ

โฌรกลาป (โฌเรยะกะลาบ) กำแพงทาง
 นกยูง

โฌร่า (โฌรา) หินโฌรา ใช้ มูร่า (โฌรา)
 ก็มี (คำไทย โฌรา)

โฌลี (โฌลี) โฌลี ผมจุก ผมมว เช่น
 กาดโฌลี (กัตโฌลี) ตักจาก ยอดพระ
 เติร์พระพุทธรูปที่เป็นรัศมี เขมรก็เรียก
 โฌลี ใช้ พระโฌลี (เพรียะห์โฌลี)
 รางพระพุทธรูปปรากฏโฌลีมาต (ชาว
 เพรียะห์ปักเตียะรูปปักโฌลีเมียะส)
 สร้างพระพุทธรูปเงินโฌลีทอง

โฌหะ (โฌหะ) ความหลง ไม่เห็นเหตุผล

ไม่รู้ผิดถูก ใช้ โฌห์ (โฌ) หรือ โฌหา
 (โฌฮา) ก็มี เช่น โฌห์กรบ (โฌ-
 กรวบ) โฌหะกรบง่า โฌห์บ่าง
 (โฌบ้ง) โฌหะบ้ง โฌโหกรบ (โฌโฮ
 กรวบ) โฌหะกรบง่า โฌหิจิตต
 (โฌหะเจ็ด) ใจหลง ใจว่าวนะปนกัน
 โดยความหลง โฌหปรพันธ์ (โฌหับ
 ปรอเป้อ้น) โฌหะผูกพัน คนที่มีโฌหะ
 ผูกพัน โฌหมูล (โฌหะมูล) โฌหะที่
 เป็นรากแห่งอกุศล

โฌหนธ (โฌฮ้อน) โฌหนัธ โฌหะที่มีอาการ
 เหมือนคนตาบอด จิตตโฌหนธ (เจ็ด
 โฌฮ้อน) ใจหลงและมีค

โฌหาคติ (โฌฮาเกียะเตะ) ความลำเอียง
 เพราะความหลง เช่น วินิจฉัยกุกุโฌ
 โฌหาคติ (วินิจฉัยเกิดโดยโฌฮาเกียะ
 เตะ) วินิจฉัยคติโดยโฌหาคติ หรือความ
 ลำเอียงด้วยความหลง

โฌโ (โฌโฮ) โฌหะ

โฌ (มัวะห์) ๑. คือ คือว่า คือเป็น ที่เป็น
 ที่ต้องว่าเป็น คำใช้อธิบายศัพท์หรือ
 ความ เช่น เกตุจโฌละมินจำ (เพ็ช
 มัวะห์ทามินจำ) ลืม คือว่าไม่จำ มิน-
 จำโฌละมินจำ (มินจำมัวะห์ท
 นิกมินเคีย) ไม่จำก็คือว่านึกไม่เห็น

๒. ความเศร้าหมอง มลทิน เช่น

อิตมานโมะ (เอ็ดเมียนมัวะห์) ไม่มี
มลกทิน ไม่มีความเศร้าหมอง โมะพุ
คาบ (มัวะห์ปุมเกื้อบ) หรือ โมะมิน
คาบ (มัวะห์มินเกื้อบ) ความเศร้าหมอง
ความพลั้งพลาด ไม่เหมาะสม โมะมน
ทิล (มัวะห์มินติล) มลกทิน เศร้าหมอง
โมะไม (มัวะห์เมีย) หรือ โมะหุมง
(มัวะห์หุมง) ความผิดพลาดไม่เหมาะ
สม

โมะมุด (มัวะห์มุด) เต็ดเตียว กล้าหาญ
องอาจ ที่มีจิตแกล้วกล้า ไม่กลัวเกรง
เช่น จิตุดโมะมุด (เอ็ดมัวะห์มุด) จิต
แกล้วกล้า เต็ดเตียว มนุสสโมะมุด
(มนุสส์มัวะห์มุด) คนแกล้วกล้า เต็ด
เตียว เชื้อการโมะมุด (เทวอการ์
มัวะห์มุด) ทำงานอย่างเต็ดเตียว

เมา (เมวี) เปลือกปอกระเจา เช่น ทิณู
เมาเชวี่เขสแจว (ติณูเมวีเทวอแคช
แจว) ชื่อเปลือกปอทำเชือกแจว (คำจีน)

เมา (เมา) ๑. เมา เช่น เมาส่งพุทะโอย
เก (เมาซ็องพุติยะห้อยเก) รับเมา
สร้างบ้านให้เขา ขวลเมา (จวลเมา)
จ้างเมา นิยายเมา (นิเยียเมา) พุด
เมา คือพุดรวมทั้งหมด

๒. คำใช้กับคำ มัว เป็น มัวเมา
(มัวเมา) โกรธเป็นพื้นเป็นไฟ ไม่สรวาง

ชา เช่น กัจจุลเทา โลกก็พุงมัวเมา
(กมโกลเตวี โลกก็อมปุงมัวเมา) อย่า
เข้าไป ท่านกำลังโกรธเป็นพื้นเป็นไฟ

มัสสะ (มั้งสะ) เนื้อ ราชศัพท์ ใช้ พระมัสสะ
(เพรียะห์มั้งสะ) พระมั้งสะ ใช้ มัส
(มั้งสัง) ก็มี เช่น มัสमान (มั้งสังเมี้ยน)
เนื้อไก่ มัสซุรุก (มั้งสังอูรุก) เนื้อหมู

มำ (เมี่ยม) ลำ ลำสัน มั่นคง ชิดสนิท
เช่น มาทมา (เมียดเมี่ยม) ร้างลำสัน
ธัมมา (ทมเมี่ยม) ใหญ่ลำสัน กานมำ
(กันเมี่ยม) ถือนั่นคง จาปมำ (จับ
เมี่ยม) จับมั่นคง มำทำ (เมี่ยมเตี่ยม)
หรือ มำมวน (เมี่ยมมวน) แข็งแรง
ทนทาน มั่นคง เชวี่มูขมำ (เทวอมุข
เมี่ยม) ทำหน้าใหญ่ใจโต ปุรกานมำ
(ปรอกันเมี่ยม) ถือนั่น มุตมำ (มุด-
เมี่ยม) แน่ทีเดียว อย่างสำคัญ เช่น
เจะมุตมำ (เจะห์มุดเมี่ยม) รื้ออย่างแน
ทีเดียว เชวี่การมุตมำ (เทวอการ์มุด
เมี่ยม) ทำงานอย่างแน่นอนทีเดียว
แมนมำ (เมนเมี่ยม) มั่นคงอย่างจริงจัง
จริงแท้แน่นอน

มำ (มำ) ปลาร้า (ถ้าภาษาฉวน) เช่น มำ
ตุรึกรากู (มำเตรียกรักู) ปลาร้าปลา
หมอ มำตุรึกักูลาญ (มำเตรียก้อม
พุดาญ) ปลาร้าปลากระดี่ มำตุรึรึ

ม้าง (ม้าง) บ้าง เสียงที่ของลงหรือหีบ เช่น
วาม้าง (ไว้ม้าง) ตีคังบั้ง ฆากม้าง
(เทียกม้าง) ถีบคังบั้ง นิยายม้าง ๆ
(นิเยียมม้าง ๆ) พุดโป้ง ๆ

มุกาก (มุกัก) มะกอก มี ๒ ชนิด คือ มุกาก
ไพบร์ (มุกักเพรีย) มะกอกป่า มุกาก
สุรุก หรือ มุกากบาร้าง (มุกักขุร
หรือ มุกักบาร้าง) มะกอกบ้านหรือมะกอก
ฝรั่ง

มูกาล (มูกาล) เวลาครึ่งหนึ่ง ๆ ใช้อย่าง
เดียวกับ มูกง (มวดอง)

มุขาง (มูกวาง) ข้างหนึ่ง เช่น ภูมิเภาณ
มุขาง (ชื่อเพนหมูกวาง) จับตาข้างหนึ่ง
ขวากมุขาง (ควักมูกวาง) ทาบอดข้าง
หนึ่ง เชิงมุขาง (เชิงมูกวาง) ขาข้าง
หนึ่ง พวกมุขาง (พวกมูกวาง) พวก
ข้างหนึ่ง

มูกิกมูกัก (เมจิกมูกัก) ทำมารยาสะกึ่งสะ
กึ่ง (มักใช้แก่สตรีหรือเด็กเล็ก ๆ) เช่น
ถุกมูกิกมูกัก (รักเมจิกมูกัก) กิริยา
สะกึ่งสะกึ่ง เชื่อมูกิกมูกัก (เทวอเมจิก
มูกัก) ทำสะกึ่งสะกึ่ง

ไม่ง (มัวง) วันหนึ่ง เช่น เชวการไม่ง
ทาลัดงาจ (เทวการมัวงเตอิลเล็ยจ)
ทำงานวันหนึ่งจนเย็น

มจต (มจัต) ที่มีรสฝาด (ใช้เฉพาะแต่เครื่อง

ย้อมกับสี) เช่น ทีกมจต (ตีกมจัต)
น้ำฝาด พรัมมจต (เพอร์มจัต)
สีฝาด ใช้อย้อมผ้ามีรสฝาด อย่างย้อมผ้า
จีวร (โบราณใช้ มจต (อ้อมมจัต)
มจก (มัวจก) คำใช้เข้าคู่กับ มจาน (มัวจาน)
จานใบหนึ่ง เช่น มจกมจาน (มัว
จกมัวจาน) ใ้กับ มจูป (มัวจูป) หรือ
มจูก (มัวจูก) หรือ แมจส (มัวแจะส)
ก็ได้

มจาน (มัวจาน) จานใบหนึ่ง

มจาส (มัวจะส) เจ้าของ เจ้า เช่น มจาส-
ทรพย (มัวจะสเตรียบ) เจ้าทรัพย์
มจาสบิณด (มัวจะสบิณด) เจ้าหนี้
มจาสผทะ (มัวจะสเพตียะหิ) เจ้าบ้าน
มจาสขุลวน (มัวจะสขุลวน) เจ้าตัว
ตัวเอง มจาสชีวิต (มัวจะสชีวิต) เจ้า
ชีวิต มจาสชีวิตเล็ดบุง (มัวจะสชีวิต
เลอโตบุง) เจ้าเหนือหัว พระเจ้าอยู่หัว
มจาสแผนฎี (มัวจะสแผนเดย) เจ้า
แผ่นดิน พระกรุณาขามจาสชีวิต
(เพรียะหิกรณาเจียมัวจะสชีวิต) พระเจ้า
อยู่หัว (โบราณใช้ มจาส (อ้อมมัวจะส)
พระองค์มจาส (เพรียะหิอ้อมมัวจะส)
พระองค์เจ้า พระราชบุตรหรือบุตรของ
กษัตริย์ที่ครองราชย์อยู่ อนุกรมมจาส
(เนี้ยกอ้อมมัวจะส) หม่อมเจ้า บุตรธิดา
ของ พระองค์มจาส

มขุล, อดขุล (มัวจุล, อัญจุล) เข้ม กุท-
มขุล (กุทมัวจุล) กันเข้ม โบราณใช้
ตโปทกมขุล หรือ ตระโปทกมขุล
(ตอโปทกมขุล หรือ ตระโปทกมัวจุล)
มขุลโกฏ (มัวจุลโกฏ) เข้มเย็บใบเรือ
มขุลขุทาส (มัวจุลเค็ดอะส) เข้มกลัด
สรพญุกนาฏมขุลนิงเจส (สรพญ
เคนยโคจมัวจุลนิงเจส) รักกันเหมือน
เข้มนักดาเย็บผ้า

มขุร (มอริ) ผลไม้มีรสเปรี้ยวใช้ประกอบ
อาหาร ได้แก่ มขุรสนญาน (มอริ
ซ็อนตัน) มะดัน ใช้ปรุงอาหาร สมุด
มขุร (ซ็อมลอมอริ) แกงส้ม มขุร
มจต (มอริมจอต) ของเปรี้ยวกับฝาด
ทักมขุร (ตักมอริ) น้ำที่ละลายด้วย
วัตถุมีรสเปรี้ยว

มณิกมัญญ (เมญิกมัญญ) ทำกิริยาอาการ
สะบัดสะบั้ง (โดยเฉพาะผู้หญิง) เช่น
ถูกมณิกมัญญ (รักเมญิกมัญญ) กิริยา
สะบัดสะบั้ง เชื่อมณิกมัญญ (เทวอ
เมญิกมัญญ) ทำสะบัดสะบั้ง

แมญมัญญ (แมญมัญญ) งอแง ตั้จจริต (มัก
ใช้แก่สตรีหรือเด็กเล็ก ๆ) เช่น เชว
แมญมัญญ (เทวอแมญมัญญ) ทำตั้จจริต

มฏ (มัวดอง) ครั้งหนึ่ง ครั้งละ เช่น โอย
มฏ ๑๐ (ออยมัวดองค็อบ) ให้ครั้งหนึ่ง

สิบ (เหรียญ) มฏมกาด (มัวดองมัว
กาด) ครั้งหนึ่ง คราวหนึ่ง มฏ
มยาม (มัวดองมัวเยียม) ครั้งหนึ่งยาม
หนึ่ง ถ้ามฏมุนาก (ทามัวดองเมนี้ยัก)
ว่าครั้งละคน

มฏเทียต (มัวดองเตียด) อีกครั้งหนึ่ง

มฏา (มดา) คำใช้คู่กับ เมฏ (เมต)
ทำไม อย่างไร ที่ไหน เป็น เมฏมฏา
(เมตมดา) อย่างไรก็ดี

มฏาย (มดา) แม่ มฏายกุน (มดาโยกุน)
แม่ลูก มฏายเกมก (มดาโยเกมก) แม่
ยาย แม่ผัว มฏายจิณจิม (มดาโยจิ
ณจิม) หญิงที่อุปการะเลี้ยงดูเหมือนเป็น
แม่บังเกิดเกล้า มฏายจุง (มดาโยจุง)
แม่เลี้ยง มฏายเดิม (มดาโยเดิม) แม่
ซ้อ แม่ในชาติก่อน มฏายธรรม (มดา
โยธี) แม่ทูนหัว หญิงที่เขามาขอให้
เป็นแม่ ทั้งๆที่ไม่ได้เป็นญาติกัน มฏาย
ธิ (มดาโยทม) ป้าตัว พี่สาวของพ่อหรือ
แม่ เรียก มฏายธิบงเกิด (มดาโยทม
บงเกิด) ส่วน มฏายธิชัญญมวย
(มดาโยทมจันญมวย) ป้า เป็นพี่ลูกพี่
ลูกน้องของพ่อหรือแม่ มฏายธิชวต
มวย (มดาโยทมจัตวคมวย) ป้าของพ่อ
แม่ ผู้ร่วมทวดเดียวกัน มฏายธิชวต
มวย (มดาโยทมจัตวคมวย) ป้าของย่า

ยายผู้ร่วมลวดเดียวกัน มุฎายบังเกิด (มุคทายบังเกิด) แม่ตัว มุฎายมิ่ง (มุคทายมิ่ง) น้ำสาว อาสาว มุฎายมิ่งบังเกิด (มุคทายมิ่งบังเกิด) อาสาว น้ำสาว น้องสาวแท้ ๆ ของพ่อหรือแม่ มุฎายมิ่งชู้ฉุนมวย (มุคทายมิ่งชู้ฉุนมวย) น้ำสาว หรือ อาสาว ลูกพี่ลูกน้องของพ่อหรือแม่ มุฎายมิ่งชู้ทวดมวย (มุคทายมิ่งชู้ทวดมวย) น้ำสาวหรืออาสาวของพ่อแม่ที่ร่วมทวดเดียวกัน มุฎายมิ่งชู้ทวดมวย (มุคทายมิ่งชู้ทวดมวย) น้ำสาว หรือ อาสาวของยายายที่ร่วมลวดเดียวกัน มุฎายสนไท (มุคทายสนไท) น้ำสาว หรือ อาสาว ที่เป็นญาติห่าง ๆ หรือเป็นญาติโดยนับถือนกัน

เมญจ (เมคัจ) อะไร ทำไม เหตุไฉน อย่างไร เมญจก็โง่ (เมคัจกโง่) อย่างไร ก็ตาม อะไรก็ตาม เมญจก็ (เมคัจ) เกิด (เมคัจเกิด) อย่างไรก็ดี เมญจเทาอะ (เมคัจเตวิอะ) เป็นอย่างไรไปนะ เมญจหี (เมคัจหะ) อย่างไร เชว เมญจหนี (เทวเมคัจหนี) ทำอย่างไรนะ (ใช้ เมจ ก็ได้ คู เมจ)

มญ (มัตม) ถิ่นหนึ่ง กลุ่มหนึ่ง แพนกหนึ่ง เช่น อนุคนามญญา (เนียกเนียวัตมนา) คุณอยู่แพนกไหน

เมทส (เมตัส) พริก เมทสขม้าง (เมตัสคัม) พริกขี้หนู เมทสธ (เมตัสธ) พริกหยวก

มุนา (เมเนีย) คำใช้กับ มนุส (มนุส) เช่น มนุสสนา (มนุสเมเนีย) คนธรรมดาสามัญ คนรับใช้

มุนาก (เมเนียก) คนหนึ่ง ใช้ มนุสสนาก (มนุสเมเนียก) คนคนหนึ่ง กุณาพินาก จาตมุนาก เกมมุนาก (เกเนียบรีเนียก จีสเมเนียก เกมเมเนียก) คนสองคน แก่คนหนึ่ง เด็กคนหนึ่ง มุนากเฑยต (เมเนียกเฑยต) อีกคนหนึ่ง มุนากเแง (เมเนียกเแง) คนเดียวเท่านั้น

มุนาง (เมเนียง) ฐานันดรสำหรับพระสนม เรียก พระมุนาง (เพรียะห์เมเนียง) พระแม่นาง อนุคนาม (เนียกเมเนียง) ท่านแม่นาง

มุนางสีลา (เมเนียงเสลา) มโนสีลา คู มโนสีลา

มุนาล (เมเนียล) ๑. เนาะ คุก่อน มุนาล กุน (เมเนียลโกน) เนาะลูก

๒. ทะนานหนึ่ง เช่น อนุคนาม (อ็อกอร์เมเนียล) ข้าวทะนานหนึ่ง

มุนาส (เมเนียส) สับประค มีชื่อต่าง ๆ คือ มุนาสปราสาท (เมเนียสปราสาท)

มุนาส่มุว่า (เมื่อนี้ฮะสัดเควียม) มุนาส
 ขม (เมื่อนี้ฮะสัดคอม) หรือ มุนาส
 สัมพา (เมื่อนี้ฮะสัดซ็อมเปว)
 มุนิล, มุนิล (มุนิล หรือ เมียนิล) กรุง
 มานิลลา (เขียน ม้านิล ก็ได้)
 มุนีมุนา (มุนีมุนีย) ว่องไว รวดเร็ว
 รีบด่วน เช่น เทามุนีมุนา (เดวีมุนี
 เมเนียน) ไปอย่างรีบด่วน เจอญมุนีมุนา
 (เจอญมุนีมุนีย) รีบผลุนผลันออกไป
 มุนีมุนาเทา (มุนีมุนียเตวี) รีบไป
 เร่งไป ภูเณรมุนีมุนา (ค้อมเนอ
 มุนีมุนีย) เดินอย่างรีบร้อน มานการ
 มุนีมุนา (เมียนการมุนีมุนีย) มีการ
 รีบด่วน
 เมญญ (เมญญ) ทุกข์ใจ หนักใจ เช่น
 มานเมญญ (เมียนเมญญ) มีความ
 ทุกข์ใจ ทุกขเมญญ (ตุกเมญญ)
 ความทุกข์หนักใจ
 โมนเมญญ (โมนเมญญ) ดู มโน
 โมนมุนะ (โมนเมเนียนะห์) ดู มโน
 เมนา ๆ (เมนิว ๆ) อยู่ไม่สุข อยู่ดี ๆ ไม่
 ชอบ เช่น เมนา ๆ ยกขลุ่ยจนเทารง-
 รวล้อติประโยชน์ (เมนิว ๆ ยักขลุ่ยจน
 เดี๋ยวรวงร่ววลเอ็ดประโยชน์) อยู่ดี ๆ
 ไม่ชอบ เอาตัวไปรับธุระยุ่งไม่มีประ-
 โยชน์ หรือในภาษิตว่า เมนา ๆ ยก

ซัรพะนาเตบียตเกลียก (เมนิว ๆ ยัก
 เจอรเพนิวเตบียตเกลียก) อยู่ดี ๆ ไม่
 ชอบ เอาขลุ่ยมาหนีบรักแร้
 ไมภ (เมพิย) ยึด
 มุขบ (ม้วยบ) คืบหนึ่ง เช่น ขุญขบปุริง-
 เขวีกการเพญมุขบ่ทาลักล (ขุญมค้อม
 เปริจเทวอการเบญม้วยบเตอิดทลือ)
 จันพยายามทำงานเต็มทั้งคืนจนกระทั่ง
 สว่าง มุขบ่มุขาม (ม้วยบม้วยเยียม)
 ยามหนึ่ง ในคืนหนึ่ง มุขบ่มุขามมุนาก
 (ม้วยบม้วยเยียมเมเนียนัก) คนละยาม
 ในคืนหนึ่ง ๆ
 มุย้าง (ม้วย้าง) อย่างหนึ่ง มุย้างแญร (ม้วย
 ้างแดร์) อย่างหนึ่งเหมือนกัน มุย้าง
 เทียต (ม้วย้างเตียต) อีกอย่างหนึ่ง
 มุย้างวิญเทียต (ม้วย้างวิญเตียต) อีก
 อย่างหนึ่ง
 มุยาม (ม้วยาม) ยามหนึ่ง เช่น มุขบ่มาน
 ๓ ยาม (ม้วยบเมียนเบียเยียม) คืบ
 หนึ่งมีสามยาม มุญมมุยาม (ม้วยดองม้วย
 เยียม) นาน ๆ ครั้ง
 มุยิมยี่ (มุยิมยอ) เช่นเดียวกับ มุยิมยา
 (ดู มุยี่ กับ มายี่)
 มุยิมยา (มุยิมุยีย) เช่นเดียวกับ มุยิมยา
 (ดู มุยี่ มายา กับ มายี่)
 มุยิมุยี่ (มุยิมุยอ) แกล้งทำอแง คัดจิริท

มรย (มัวรย) ร้อยหนึ่ง

มรักสน์ (เมรัย) รักหาสิ่งของ ใช้ ลาภ
มรักสน์ (เลียบเมรัย) ทารัก
มรักสน์โรล (เมรัยโรล) รักเป็นพิษ
เมื่อถูกตัวจะเป็นผื่นขึ้นเป็นปื้น ทำให้คัน
(คำนี้มักเขียนกลายเป็น มราก)

มราก (เมรัย) เพื่อนหญิง เป็นคำที่ผู้หญิง
กับผู้หญิงเรียกกัน หรือผู้ชายเรียกรรรยา
ของเพื่อนในเวลาสนทนากัน เช่น
มรากเอ๋ย สุขสบายเทอญ (เมรัยเอ๋ย
ซุขบายเต-รือ) แม่รักเอ๋ย สุขสบาย
หรือหรือ เกลีมราก (เคลอเมรัย)
เพื่อนชายกับเพื่อนหญิง

มร้าง, มร้างเพีย (มร้าง, มร้างเลย) ไม่
ควรเลย ไม่พอที่ ใจนเลย อย่างไรเลย
เช่น โอ มทรีเอ๋ย มร้างเพียก็
นางมกฏวลญกบาทสู่มารตีญจนะ
(โอมัตตริเอยมร้างเลยก็เนียงโมกถวล
เดกบัตขมารเคียโคจนะห์) โอมทรีเอ๋ย
ใจนเลยนางมาลมักถึงสนสติเช่นนี้ มนาง
นิงบานรวจากทุกขนะ (มัวเนียง
นิงบานรวจากตักน๊ะห์) ใจนเลยจะ
ได้พ้นจากทุกขนี้

มรรม (เมรัยม) นัว เมรัยมไฏ (เมรัยม
ไค) นัวมือ เมรัยมเชิง (เมรัยมเอ็ง)
นัวเท้า ราชาศัพทใช้ พระองค์

(เพรัยหืออองกุล) พระองค์ พระองค์
กุลิพระหตุต(เพรัยหืออองกุลิเพรัยหือ
เฮอะส) นัวมือ พระองค์พระบาท
(เพรัยหืออองกุลิเพรัยหือบาท) นัวเท้า

มรัก ๆ (มรัก ๆ) แยม ๆ ยัมแยม เบิกบาน
เช่น เชวี่มุขมรัก ๆ (เทอวมุขมรัก ๆ)
ทำหน้ายิ้มแยม เมอเบาเชวี่สุลาบ
มรัก ๆ (เมออมเบาเทอวซุลาบมรัก ๆ)
แมลงปอทำปีกพะเยิบ ๆ

มรักไมร (มรักเมรัย) รำไร ยึดเยื่อ เช่น
ยัมรักไมร (ยุมมรักเมรัย) ร้องให้
รำไร เกิดทุกขมรักไมร (เกิดตัก
มรักเมรัย) มีความทุกข์ยึดเยื่อ

มริค (เมรัค) สัตว์ ๔ เท้าเป็นพวกสัตว์ป่า
หมายได้ทั้ง เสือ สิงโต ละมั่ง กวาง
ฟาน อีเก้ง เป็นต้น มริคช้วน (เมรัค
ช้วน) พรานล่าเนื้อ คนหากินทางล่าเนื้อ

มริต (มริค) ที่ตายแล้ว คนตาย ความตาย

มริตยุ (มริคตะโยะ) มัจจุราช พระยายม
ความตาย มฤตยูว (มริคตะโย้ว) กิ่ว

มริตยุสยา (มริคตะโยะสยา) ที่นอนตาย
การนอนตาย สถานที่ที่นอนตาย

มริตยูว (มริคตะโย้ว) ดู มริตยุ

มริทนี (มริคทนี) ดินดี ดินมีปุ๋ย

มรุม (มรัม) มะรุม (เขียน มรุ ก็ได้)

เมรัมพระ (เมรัมเพรัยหือ) กิ่งกือ

เมรุจ (มฺริจ) ๑. พริกไทย เมรุจโกร หรือ เมรุจส (มฺริจกอร์หรือมฺริจขอ) พริกไทยล่อน เมรุจอาจมีสตฺว (มฺริจอาจ) พริกไทยที่ได้มาจากชั้นกบางจำพวก มีนกลปรอดเป็นต้น เพราะนกพวกนี้กินเมล็ดพริกไทยแล้วถ่ายออกมา เมื่อนำมาล้างสะอาดแล้วตากแห้ง ใช้ผสมทำยา ร้อน มีราคาเท่า ๆ กับพริกไทยล่อน อย่างดี

๒. สัตว์ที่มีรูปร่างเล็กเตี้ยแคระตาม พันธุ์ เช่น แฉกเมรุจ (แซกมฺริจ) หมาพันธุ์เตี้ย มานเมรุจ (เมอ์นมฺริจ) ไก่เตี้ย

เมรุจกงแกบ (มฺริจกงแกบ) หนูชนิดหนึ่ง ใบแข็งเปราะ มีเมล็ดเล็ก ๆ มีกลิ่นเผ็ด ฉุนเหมือนกลิ่นพริกไทยอ่อน

เมรุญ (มฺริญ) มะเร็ง (จาก มะเร็ง คำไทย)

เมรุญกงวาล (มฺริญกัวงวาล) บีสาลพวกหนึ่ง เชื่อกันว่า มักปรากฏร่างให้เห็นเป็นเด็กอยู่ตามป่าดง เป็นผีคุ้มครอง พวกสัตว์ป่า คนที่นับถือผีพวกนี้มักจะ กราบไหวบูชา ให้ช่วยคุ้มครองรักษา สัตว์ มีโค กระบือ ช้าง ม้าของตนให้ ค่าย (บางท้องถิ่นเรียก โขมจไพร (โขมจเพรีย) หรือ บีสาลไพร (เบียสาจเพรีย))

เมรุง (เมรุง) ชีเขม่า เมรุงเปรงกาด (เมรุงเปรงกาด) ชีเขม่าน้ำมันกาด เมรุงเกดถึง (เมรุงเพดถึง) ชีเขม่าเตาไฟ

โมรัม (โมรัม) ชันโรง ชัรโมรัม (เจือร์โมรัม) ชีผิงตัวชันโรง โมรัมขุสาย หรือ โมรัมตุจ (โมรัมคฺสาย หรือ มัวโมรัมโต้อ) ชันโรงตัวเล็ก มีน้ำหวาน ปะแล่ม ๆ โมรัมฉูเฌ็บ หรือ โมรัมชั (โมรัมค้อมเนิบ หรือ โมรัมทม) ชันโรงตัวใหญ่มีน้ำหวานหอม

มรุ (มรุ) เช่นเดียวกับ มรุม

มฺระ (เมฺริยะห์) มฺระ (จาก มฺระ คำไทย) สิ่งใดที่มีลักษณะขรุขระก็เรียก มฺระ เช่น ภูลูกภูมฺระ (พุลูกโคะห์เมฺริยะห์) งาช้างขึ้นเป็นมฺระ แส่นงม้างภูมฺระ (แซ่นงว้างเมียงโคะห์เมฺริยะห์) เขาตะมั่งขึ้นเป็นมฺระ

มฺระเพรา (เมฺริยะเพรวิ) ๑. กระเพรา เรียก มฺระเพราสมุด (เมฺริยะห์เพรวิโตอ) กระเพราเล็ก หรือ มฺระเพราสมุด (เมฺริยะห์เพรวิซ็อมลอ) กระเพราแกง ก็ได้

๒. ต้นไม้ใหญ่ประเภทหนึ่ง เป็นไม้มีแก่น มีกลิ่นเหมือนกระเพรา ใช้ทำหีบหรือผอบ เรียก มฺระเพราธิ (เมฺริยะห์เพรวิทม) หรือ มฺระเพรา

ภณี (เมรียะห์เพริวัพฺนุ) กระเพรา
ใหญ่หรือกระเพราภูเขา

มฺลป (มฺลป) ร่มเงา เช่น มฺลปเฌ
(มฺลปเขอ) ร่มไม้ มฺลปผุทะ (มฺลป
เพติยะห์) ร่มเงาของบ้าน โดยปริยาย
หมายความว่า ร่มไม้ชายคา เตะระ อำนาค
ความคุ้มครอง ที่พักพิง เช่น สุมชฺรก
โกณโกรมมฺลปพระเดชพระคุณ
(โชมจรวกโกณโกรมมฺลปเพริยะห์
แดงเพริยะห์กุน) ขอฟังบารมี อาศัยอยู่
ภายใต้ร่มเงาของพระเดชพระคุณ สุริจูล
มฺลป (เชริยโจอมฺลป) ผู้หญิง เข้าที่ร่ม
คือผู้หญิงที่เริ่มมีระดูและพ่อแม่ให้อยู่แต่
ในบ้านไม่ให้ออกไปถูกแดด พิธีเข้าที่ร่ม
ถือเป็นมงคลอย่างหนึ่งของผู้หญิงเขมร
เรียก มงคลจุลมฺลป (มัวงกัวลโจอม
มฺลป) หรือ จุลมฺลปบงการ (โจอม
มัวลปบ้องการ)

มฺล้า (มฺล้า) แคไหน ก็มากน้อย อย่างไหน
มากแคไหน ใช้พูดแก่คนที่ยกตนข่มท่าน
เช่น แนกัวตเตชฺลวนเพก มินมฺล้า
เท (แนกมอวตเตชฺลวนเพ็ก มิน
มฺล้าเต) นี่แน่ อย่าอวดตัวนัก ไม่แค
ไหนหรอก

มฺลัน (เมลิอัน) เอียน เช่น แผอมมฺลันฯ
(แพ้อมเมลิอัน ฯ) หวานเอียน ฯ

มฺลย ฯ (เมลิย ฯ) ยึด ฯ ข้าง ฯ ไม่ค่อย
ชัดเจน เช่น สมนฺมฺลย ฯ (ซ็อมเตีย
เมลิย ฯ) คำพูดยึด ฯ ข้าง ฯ ฟังไม่
ค่อยชัดเจน

มฺล๊ะ (มฺล๊ะห์) ดอกมะลิ มฺล๊ะรวต (มฺล๊ะห์
รวต หรือ หรวต) มะลิซ้อน มฺล๊ะลา
(มฺล๊ะห์เลีย) มะลิลา

มฺลึง (เมลิ้ง) ถึงขนาด ถึงอย่างนั้น เป็น
คำเน้นขยายความให้ชัดเจนขึ้น เช่น
ขู่มฺลึง ฯ (โคขเมลิ้ง ฯ) ผิดถึงอย่าง
นั้น ฝังงนมฺลึง เขี้ยเนาเตเกอ-
กวางเทียต (ข้อท้วงเมลิ้งเฮยเนวเต
เกอวกวางเตียต) เจ็บหนักถึงอย่างนั้น
แล้วยังจะวางท่าใหญ่โตอีก

มฺลิต ฯ (มฺลิต ฯ) ที่ยึดคอยึด ฯ อย่างเวลา
ที่พยายามกลืน หรือพยายามตั้งเป็นต้น
เช่น ฎกมฺลิต ฯ (ดอกกอมฺลิต ฯ)
ยึดคอยึด ฯ โคปริงทาญนงกัลมฺลิต ฯ
(โกเปริงเตียญเนียงเกิ้ลมฺลิต ฯ) วัว
พยายามตั้งใจคอยึด ฯ

มฺลุ (มฺลุ) พลุ

มฺลุเทส (มฺลุเตส) พลุแก พิษชนิดหนึ่ง
ซึ่งใบที่เก็บฝังไว้ให้หมากมีกลิ่นหอม
เหมือนกับกลิ่นใบเตย เขาปลุกใช้โบบ
เส่นยาหรืออบใบพลูเป็นต้น

เมลิ๊ะ (แมละห์) เช่นนี้ อย่างนี้ ขนาดนี้

เที่ยว เหลือเกิน เช่น แม่ละเต้ (แม่ละห์เตอ) เช่นนี้ต่างหาก ถ้าหากว่าแม่ละ! (ลุมบากเอวียแม่ละห์) ถ้าหากอะไรอย่างนั้น

โม้ละ (มุลละห์) เช่นนั้น ขนาดนั้นเที่ยว เช่น โม้ละเต้ (มุลละห์เตอ) เช่นนั้น ต่างหาก ภูถ่มโม้ละมึงฤ (ด็อลมุลละห์เมจรีอ) ถึงอย่างนั้นเที่ยวหรือ

มฺสาญ (มฺชัย) ปีมะเส็ง เรียก ฉนํมฺสาญ (ชฺนํมฺชัย)

มฺสิล, มฺสิลมฺญ (เมซึล หรือ เมซึลเมญ) เมื่อวานนี้ พีมฺสิล (บีมฺซึล) ตั้งแต่เมื่อวาน พีมฺสิล (บีมฺซึล) ตั้งแต่วานวาน

มฺสิลไม้ง (เมซึลไม้ง) เมื่อวานขึ้น เช่น พีมฺซึลไม้ง ขญมึนบานเทาเชวการเท (บีมฺซึลไม้ง ขญมึนบานเตวเทวอการฺเต) ตั้งแต่วานขึ้น จนไม่ได้ไปทำงาน

มฺสิลไม้งมวณาย (เมซึลไม้งมวณैया) เมื่อก่อนวานขึ้น เช่น กาดจาปณิพีมฺสิลไม้งมวณาย (เกอียดจันซ็อบเมซึลไม้งมวณैया) เขาเจ็บตั้งแต่ก่อนวานขึ้น

เมสียต (เมซียต) ประโยชน์ ใช้การได้ เช่น มานเมสียต (เมียนเมซียต) มี

ประโยชน์ โจลเมสียต (จอลเมซียต) ใช้การไม่ได้ เช่น รบสโจลเมสียต (รวบอะสจอลเมซียต) ของใช้การไม่ได้ มนุสสโจลเมสียต (มนุสสจอลเมซียต) คนใช้การไม่ได้ บ่งเมสียต (บ็องเมซียต) ไรสาระ ไรประโยชน์ ขูจ บ่งเมสียต (โคจบ็องเมซียต) เสียหายไร้ประโยชน์ มานเมสียต (เมียนเมซียต) มีประโยชน์

เมสว, ร็สว (เมซว, รุมซว) ดินประสว ดินเป็น ร็สวกำจรวจ (รุมซวกำจรวจ) ดินประสวจจรวจ ร็สวกำเกถึง (รุมซวกำเกถึง) ดินเป็น ร็สวผาว (รุมซวผาว) ดินประสวจจประทัด ร็สวภญุเทียน (รุมซวภญุเตียน) ดินประสวจจตกไม้ไฟ (จาก ดินประสวกำไทย)

เมสลา (เมซา) แบ่ง เมสลาขุสลาย (เมซาขุสลาย) แบ่งข้าวเจ้า เมสลาญึบ (เมซาต้อมเนิบ) แบ่งข้าวเหนียว เมสลาแซร (เมซาเจอร์) แบ่งสาญ เมสลาญุก (เมซาญุก) แบ่งเง่าบัว เมสลาญุง (เมซาต้อมโลง) แบ่งมัน เมสลาโพต (เมซาโปต) แบ่งข้าวโพด เมสลาญก (เมซาซ็อนแตก) แบ่งถั่ว เมสลาญมียต (เมซาญมียต) แบ่งขมน ขมนผง

มฺหบ ๗ (มฺฮอบ ๗) หอบดี ๗ เช่น หา
มาตฺมฺหบ ๗ (ฮามาตฺมฺฮอบ ๗) อ้า
ปากหอบดี ๗ เชื้อมาตฺมฺหบ ๗ (เทว
เมตฺมฺฮอบ ๗) ทำปากหอบดี ๗

มฺหา (มฺฮา) คำใช้กับคำ มฺหฺบ (โมฮบ)

มฺหิ ๗ (มฺฮิ ๗) ดู เมฺหะ ๗

มฺหฺบ (โมฮบ) กับข้าว มฺหฺบมฺหา (โมฮบ
มฺฮา) กับข้าวหลาย ๗ อย่าง มฺหฺบ
เกรียม (โมฮบเกรียม) กับข้าวอย่าง
แห้ง มฺหฺบทัก (โมฮบตัก) กับข้าว
อย่างน้ำ มฺหฺบจืด (โมฮบจืด) กับข้าว
ของกิน บริโภคมฺหฺบทเท
(บริโภคโมฮบทเว) กินกับเปล่า ๗

เมฺหีบ ๗ (เมฺฮีบ ๗) ที่เหยียบ ๗ เหยียบ

เมฺหบ ๗ (เมฺฮบ ๗) แหม็บ ๗ แหม่ว ๗
เช่น โพะเมฺหบ ๗ (พะเมฺฮบ ๗)
ท้องแหม่ว ๗ จุลานบายเมฺหบ ๗
(เจเลียนบายเมฺฮบ ๗) หิวข้าวท้อง-
แหม่ว ๗ (บางถิ่นใช้ เมฺหต ๗ (เมฺฮต ๗))

เมฺหบมฺหบ, เมฺหบมฺหบ (เมฺฮบมฺฮอบ,
เมฺฮบมฺฮอบ) กระหัดกระหอบ อ้า
ปากปะงาบ ๗ เพราะเหนียวหอบด้วย

ความกลัว หรือตกตะลึง เช่น นิยาย

เมฺหบมฺหบ (นิเยยเมฺฮบมฺฮอบ)

พุดกระหัดกระหอบ ดู ดุรเหบดุรหบ

เมฺหะ ๗ (เมฺฮะ ๗) ที่ ๗ เช่น กลืนเมฺหะ ๗
(เคลิ้นเมฺฮะ ๗) กลืนดี ๗ ชูเมฺหะ ๗
(ทุมเมฺฮะ ๗) เหม็นดี ๗ พุด เมฺหิ ๗
(มฺฮิ ๗) ก็มี

เมฺหิต ๗ (เมฺฮิต ๗) ฝื่อน ๗ ไม่มีรสชาติ
หรือหน้าฝื่อน ๗ ดังใช้ เชื้อมฺหฺบเมฺหิต ๗
(เทวมฺหฺบเมฺฮิต ๗) ทำหน้าฝื่อน ๗

มฺอม (มฺอม) พืชน้ำชนิดหนึ่งขึ้นในน้ำตื้น ๗
ตามที่ราบหรือในที่นาเป็นแห่ง ๗ มี
กลิ่นขม ๗ ผสมกับกลิ่นหอม ๗ ดอกสี
ม่วง มีสองชนิด ชนิดหนึ่งกับใบสีเขียว
อีกชนิดหนึ่งสีแดงแก่ ดอกใช้แกงส้ม
บางอย่างได้ ใช้ทั้งสดทั้งแห้ง อย่าง
สดใช้เป็นผักจิ้มก็ได้

มฺอมกฺฎาม (มฺอมกฺฎาม) พืชน้ำอย่างหนึ่ง
ประเภทเดียวกับ มฺอม ต่างกันที่ใบ
เล็ก ๗ มีกลิ่นขม ปร่า กว่า มฺอม
ธรรมดา แต่ไม่ได้ใช้แกง ใช้เป็นผัก
สดใส่พล่าได้บ้าง

ย

ย (ยอ) ๑. ย่อ เช่น ยี่เสจกฏี (ยอชัฏ
เกตุย) ย่อความ นิยายยี่ ๆ (นิเยียย
ยอ ๆ) พุดย่อ ๆ เสจกฏี (ชัฏเกตุย
ยอ) ความย่อ ความสังเขป (จาก ย่อ
คำไทย)

๒. มุข ของบ้าน ปราสาท หรือ
วิหาร เช่น ฆะมานยัมมุข (เพ็ดยะห
เมียนยอมุข) บ้านมีมุขหน้า ฆะมาน
ยัมมุขยักรอย (เพ็ดยะหเมียนยอมุขยอ
กรอย) บ้านมีมุขหน้ามุขหลัง วิหาร
มานยัมทังบวนทิส (วิเฮียร์เมียนยอ
เตียงบวนทีะส) วิหารมีมุข ๔ ทิศ

๓. แหม เช่น ยี่! อีฉลุ้มถึงมึง
หนู (ยอ! เอียต้อลเมลิ้งเม็งหนอ)
แหม อะไรถึงอย่างนั้นเทียวหนอ

ยัก (ยัะกั) เอา ตกลง เช่น หียักจู่
(ฮอะหียัะกัโจะห) เอ้า เอาเถอะ

ยก (ยวก) เอา เช่น ยกปรากเทาทิณสุรว
(ยวกปรักเตวีติณไชรว) เอาเงินไปซื้อ
ข้าว ยกกรุมกเมิลขัง (ยวกกรูโมก
เมิลจิมจ้อ) เอาหมอมาคูคนเจ็บ ยก
การปราก (ยวกการ์ปรัก) เอาทำอะไร
เกินกว่าเงินต้น ที่ให้เขาไป ยกกั
เฉีต (ยวกก้อมเนิด) เอากำเนิด ยก
กฏี (ยวกเกตุย) เอาความ เอาโทษ

ยกขุส (ยวกโคะส) ถือเอาเป็นผิด
ยกคุณ (ยวกกุน) หรือ ยกคุณยกสรัย
(ยวกกุนยวกไชร) เอาบุญเอาคุณ ยก
กนิตเค (ยวกกั๊วมนิตเค) เชื่อตามความ
คิดผู้อื่น ยกจิตต (ยวกเจ็ด) หรือ
ยกจิตตยกเถลิม (ยวกเจ็ดยวกเถลิม)
เอาใจ ทำให้ถูกใจ ยกจิตตทุกฎาก
(ยวกเจ็ดตัก) เอาใจใส่ ยกจ้ณญ
(ยวกจ้อมเนญ) เอาทำไร ยกจ้ณะ
(ยวกจ้อมเนะห) เอาความรู้ เรียนให้
ไ้ความรู้ ยกชัย (ยวกเจีย) เอาชัย
ทำให้มีชัย แย่งให้ไ้ชัยชนะ ยกชากุน
(ยวกเจียโกน) เอาเป็นลูก รับเป็นลูก
ยกเซ็งกบ (ยวกเจิงกอบ) ทำให้มีอัน
ตรายคนตายทุกปี ยกเซ็งราทิก (ยวก
เจิงเรียดัก) เอาเท่ารำน้า โดยปริยาย
หมายความว่า ชักขวางไม่ให้ทำไปได้ ยก
ฉนวนล (ยวกฉนวนล) รับสมัครลูกจ้าง
ยกฉณะ (ยวกเซหนียะห) เอาชนะ ทำ
ให้ชนะ พยายามให้ชนะ ยกโฉมะ
(ยวกชัมวะห) หรือ ยกเกรตฉโฉมะ
(ยวกเกรตชัมวะห) เอาซื้อหรือเอาซื้อ
เอาเถยรติ ยกไญ (ยวกไต) เอาแรง
กันทำงาน (ลงแขก) ยกโทส (ยวก
โตะส) เอาโทษ ถือโทษ ยกโทสยก

ไพรี (ยวกโตะสียวกเบี๋ย) เอาโทษ
เอาโทษ ผูกพยานาทัน ยกบุญ
(ยวกบน) ทำจิตใจให้ใสสะอาด โดยเชื่อ
ว่าได้บุญ ยกแบบ (ยวกแบบ) เอาแบบ
อย่าง ลอกแบบ ยกปฏิยกปรพนุช
(ยวกเบ็ดยวกปรอบวัน) มีผิวมีเมื่อย
ยกพนุช (ยวกเบ็อัน) เอาภาชนะ ยกพากุย
(ยวกเบ็ยัก) หรือ ยกมาต๋ยกพากุย
(ยวกเม็อตัยวกเบ็ยัก) เชื่อตามคำเขา
ยกมุข (ยวกมุข) หรือ ยกมุขยกมาต๋
(ยวกมุขยวกเม็อตั) เอาหน้า เอาหน้า
เอาตา ทำให้คนสรรเสริญตน ยกแมน
(ยวกเมน) เอาแน่ เอาจริงเอาจัง
ยกสุข (ยวกซก) เอาความสุข ให้ได้สุข
ยกสมุญ (ยวกซ็อมเตีย) เอาด้วยคำ
ถือหรือเชื่อตามด้วยคำ ยกอจวร (ยวก
อ็องจอร์) รับยอมตามคำอ้อนวอน
ยกอายุ (ยวกอาโยะ) ช่วยให้มีชีวิต
รอด ให้พ้นความตาย ยกอาสา (ยวก
อาซา) รับอาสา

ยก (ยั๊ก) หยก เรียก ถุมยก (ทุมอัยวก)
หินหยก หรือ แก้วยก (แก้วยั๊ก) แก้ว
หยก (จาก หยก คำไทย)

ยก ! (ยั๊ก) ยก เป็นคำบอกมาให้ยกตื่นขึ้น
(จาก ยก คำไทย)

ยกนะ, ยกนั (เยียะกะนะ หรือ เยียะกะนัง)

ทับ ใช้เป็นราชาศัพท์ เรียก พระยกนะ
(เพียะห้เยียะกะนะ) หรือ พระยกนั
(เพียะห้เยียะกะนัง)

ยกกริต (เยียกเกริด) ทับ ใช้เป็นราชาศัพท์
เรียก พระยกกริต (เพียะห้เยียกเกริด)

ยกข, ยกส (เยียก) ยักข ยกขินี หรือ ยกสิณ
(เยียกเขะเนีย หรือ เยียกเสะเนีย) ยัก-
ขิน ยักขิน

ย้ง (ยอง) หย่อง ที่รองรับสายช่อ เรียก
ย้งทง (ยองตง) หย่องช่อ (จาก หย่อง
คำไทย)

ย้ง (ยั้ง) ย่อง มักใช้กับคำ เขมา (เคมา)
คำ เป็น เขมาย้ง (เคมายั้ง) คำขลับ
ใช้กับคำ ถลา (ทูลา) ไส เป็น ถลาย้ง
(ทูลายั้ง) ไสแจ้ว และใช้กับ รลึง
(รวลึง) เกลี้ยง เป็น รลึงย้ง (รวลึงยั้ง)
เกลี้ยงเป็นมัน (จาก ย่อง คำไทย)

ย้งฆง (ยั้งคูนง) ถักกะนอง เข็มหล่อ
เช่น พรเหินย้งฆง (พรเหินยั้ง
คูนง) ทะลึง ถักกะนอง สาหาวย้ง
ฆง (สาหาวยั้งคูนง) สามหาวถัก
กะนอง

ย้งยล (ยั้งยัล) เข้าใจอย่างซาบซึ้ง เห็น
แจ่ม เห็นชัด (คำใช้ในกาพย์กลอน)

ยญญ, ยญญะ (เยียญ หรือ เยียญญะ)
การบูชา การเซ่นไหว้ การให้ทาน เช่น

เรวียญญ (เทวอเยียญ) ทำการบูชา
 บุญญญ (โบเจียเยียญ) บุญญ
 ญญพิริ (เยียญญเยะปัท) พิธิบูชา
 ญญ เช่น เรวี่ หรือ ต่างยญญพิริ
 (เทวอ หรือ ตังเยียญญเยะปัท) ทำ
 หรือตั้งพิธีบูชาญญ ญญญสมุปทา
 (เยียญญเยะขัมปะเตย) คุณสมบัติที่
 ทำให้การบูชาได้ผลมาก ได้แก่การให้
 ทานแก่ผู้มีศีลบริสุทธิ์

ยัญญี (เยียคเอะ) ไม่เท่า ไม่วัดในสมัย
 โบราณ ยาว ๗ ศอก (ราว ๓ เมตร)

ยติ (เยียะเตะ) ๑. โยคี ผู้พยายามฝึกจิต
 ให้สงบระงับ

๒. การหยกตามวรรคของคาถา
 กาพย์ โคลง ยติภงก (เยียะเตะเพียยัง)
 เครื่องหมายแยกคำออกจากกันระหว่าง
 วรรคของคาถา กาพย์ โคลง

ยถากุม (เยียะทากัม) ยถากรรม ตามกรรม
 เช่น ปรุญตามยถากุม (ปรุอโทัย
 ตามเยียะทากัม) เสี่ยงตามยถากรรม
 เทาตามยถากุม (เตวีตามเยียะทากัม)
 ไปตามยถากรรม

ย่น (ย้วน) ๑. ห่อ อ่อน อ่อนลง ต่ำลง
 ย่น เช่น ย่นตุรบกแกนก (ย้วนตุร
 บอกเพน) ย่นขอบตา ย่นบุรมาต
 (ย้วนบอโบร์เมือต) ห่อริมฝีปาก ย่น

กมถ้าง (ย้วนก็อมถ้าง) อ่อนกำลัง (จาก
 ย่น คำไทย)

๒. เลย เกิน ใช้ ย่นย่น (ยวบย้วน)

ยนต์, ยนต์ร (ย้วน) ๑. เครื่องยนต์ เครื่อง
 จักร เช่น ยนต์ถุร (ย้วนเดร์) จักร
 เย็บผ้า รถยนต์ (รีวดย้วน) รถยนต์
 กมถ้างยนต์ (ก็อมถ้างย้วน) กำลังเครื่อง
 ยนต์ร ยนต์โหะ (ย้วนฮอห์) เครื่อง
 บิน ยนต์กมม (ย้วนตะกัม หรือ เยี่ยน
 ตะกัม) การทำเครื่องยนต์ร ยนต์วิช-
 ษา (ย้วนตะวิตเจีย หรือ เยี่ยนตะวิตเจีย)
 ความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องยนต์ร ยนต์
 สาล หรือ ยนต์สาลา (ย้วนตะซาล
 หรือ ซาลา, เยี่ยนตะซาล หรือ ซาลา)
 โรงงาน โรงไว้เครื่องจักรเครื่องยนต์ร
 โรงทำเครื่องจักรเครื่องยนต์ร ยนต์ร-
 สาสตร (ย้วนตระชะส หรือ เยี่ยนตระ
 ชะส) ยนต์รศาสตร์ กระบวนบอกวิธี
 ทำเครื่องจักรเครื่องยนต์ร ยนต์ลิกุสา
 (ย้วนตะเส็กขา หรือ เยี่ยนตะเส็กขา)
 การเรียนทำหรือแก้เครื่องจักรเครื่อง
 ยนต์ร

ยนต์, ยนต์ร (เยี่ยน) ยนต์ ยนต์กูปาล ๔
 (เยี่ยนกูปาลบวน) ยนต์ ๔ มุม ยนต์
 กูปาล ๘ (เยี่ยนกูปาลปรัเบีย) ยนต์
 ๘ มุม คุรยนต์ (คุร์เยี่ยน) เขียนยนต์

บญจะยันต (บัญญัติให้เขียน) ลงยันต์
 ยบ (ยุบ) กลางกั้น กั้น ยบมีญ (ยุบมีญ)
 เมื่อคั่นนี้ ยบมัสติ (ยุบมัสติ) กั้น
 วน

ยมะ, ยม (เยยะเมยะ หรือ ยุม) ความตาย
 เจ้าแห่งความตาย มักเรียก พระยม
 (เพริยะห์ยม) ยมกษนธ (เยยะเมียก
 คั่น) ยมขันธ์ พวคนรก ยมทูต (เยยะ
 เมยะตุต) ยมทูต ผู้รับใช้พระยม ยม
 บาล (เยยะเมยะบาล) ผู้รักษานรก
 (เขมรเรียกกลายเป็น ยมกุบาล (ยมกุ
 บาล) ไปก็มี) ยมราช (เยยะเมยะ
 เร็ย หรือ ยุมเมยะเร็ย) มัจจุราช
 ปัจจุบันใช้เป็นฐานันดรของรัฐมนตรี
 กระทรวงยุติธรรม ดังใช้ว่า โลกอนก
 อุกญายมราช (โลกเนี้ยกอกญายม
 เมยะเร็ย) ท่านออกญายมราช (คน
 เรียกเป็น ชมราช (จุมเร็ย) ก็มี) ยม
 โลก (เยยะเมยะโลก) ยมโลก โลก
 อบาย ยมสาธน์ (เยยะเมยะสาต)
 นรก

ยมก (เยยะเมยะกะ หรือ เยยะมีวก) ยมก
 กู้ แผลด ยมกบตุต (เยยะเมยะกะบด)
 ลูกชายแผลด ยมกปฎิหารีย์ (เยยะ
 เมัยะกับปาเตะฮาร์) หรือ ยมกปฐาติ
 หารย (เยยะเมัยะกะปฐาเตฮาร์)

ยมกปาฏิหารย์

ยมนา (เยยะมุนี) แม่น้ำยมนา ในประ-
 เทศอินเดีย

ยร์ (เยอร์) เอ้อเฮอ เช่น ยร์! อีฉลุ่มถึง
 มึงหุ่ (เยอร์! เอี้ยค้อลเมลิ้งเม้งหนอ)
 เอ้อเฮอ อะไรถึงอย่างนั้นเทียวหนอ
 (ใช้เช่นเดียวกับ ยี่! (ยี่) เย้! (เยอ)
 ยี่เอ (ยี่เออ))

ยล (ยัล) เข้าใจ ถึกเห็นชัดแจ่มด้วยปัญญา
 เช่น ยลการ (ยัลการ) วิจารณ์ ยลการ
 ขุสตรูว (ยัลการโคะสัตรีว) เข้าใจ
 การผิดถูก ยลจิตต (ยัลเจ็ด) รู้ซึ่งถึง
 ใจ ใจ รู้ใจ ยลพรม (ยัลปรม)
 ยินยอม ยอมตาม ยล मुख (ยัลมุก)
 เห็นแก่หน้า เลือกหน้า เช่น โอยโฏย
 ยล मुख (ออยโดยยัลมุก) ให้โดยเห็น
 แก่หน้า ลมเอียงโพะระยล मुख (ลม
 เอียงโพะระยัลมุก) ลมเอียงเพราะ
 เห็นแก่หน้า

ยลสปต, ยลสปติ (ยัลซ้อบ) ผั้น (เขียน
 ยลสปน ก็ได้)

ยลสูง (ยัลโขง) ผั้นตอนกลางวัน

ยล (ยัล) ยศ เช่น มานยล (เมียนยัล)
 มียศ เก่งยล (เทกิงยัล) เรื่องยศ
 ยลสมบัต (เยยะสะซ้อมบัต) หรือ
 ยลสมปทา (เยยะสะสัมปะเตย) ยศ

สมบัติ การบริบูรณ์ด้วยยศ
ยี่ส (ยยะส) เสียงไล่สัตว์หรือนกให้แตกตื่น
ไป

ยโสธรา (เยยะโสเทียะเรีย) พระนางยโส-
ธราพิมพา

ย้าก (ยาก) ยาก ลำบาก ย้ากจน (ยากจน)
ยากจน เช่นเดียวกับ โตกย้าก (จาก
ยาก และ ยากจน คำไทย)

ยาคู (เยียกู) ข้าวต้ม ข้าวยาคู สีนิทวยาคู
(เขะเน็ดเทียะเยียกู) ข้าวยาคูหรือข้าว
ต้มอร่อย

ยาง (เยียง) ๑. ย่างเดิน ใช้เป็นราชาศัพท์
ในเขมร เช่น เสฎฐยางทา (ชุดจ์เยียง
เติร์) เสด็จ เสด็จไป ยางพระบาท
(เยียงเพริยะห์บาเตีย)เสด็จโดยพระบาท
ยางยาดุรา (เยียงเยียดุรา) เสด็จไป
(คำใช้ในกาพย์กลอน ยางยาส (เยียง
เยียะส) เยื้องย่าง ยุยยาทร มักใช้
เป็นราชาศัพท์ (จาก ย่าง คำไทย)

๒. ไม่ยาง เฌิมยาง (เดิมเยียง)
ต้นยาง (จาก ยาง คำไทย)

ย่าง (ยง) อย่าง แบบ เช่น มานเจรินย่าง
(เมียนเจรินยง) มีมากอย่าง ย่างขุญ
(ยงขุญ) อย่างฉั่น แบบฉั่น ย่างภู
หรือ ภูย่าง (ยงโตจ หรือ โตจยง)
แบบเหมือน เหมือนแบบ ย่างณา

(ยงนา) อย่างไหน แบบไหน ย่างเนะ
(ยงนะห์) อย่างนี้ แบบนี้ ย่างเม็จ
(ยงเม็จ) อย่างไร เช่นไร เป็นโฉน
ย่างหนึ่ง (ยงนึ่ง) อย่างนั้นแหละ

ยางจะ (เยียงโจะห์) หยั่งลง มักใช้ในคำ
เทศน์โบราณ เช่น มานจิตตยางจะ
สืบท่องกมมฏฐาน (เมียนเจ็ดเยียง
โจะห์สืบท่องกมมัตถาน) มีใจหยั่งลง
แน่วแน่ในกรรมฐาน (จาก หยั่งลง
คำไทย)

ยางยาว (เยียงเยียว) ย่างยาว ก้าวเดินช้า ๆ
ทีละก้าว ๆ หรือ ยกช้า ๆ ทีละครั้ง ๆ
เช่น เฌียรยางยาว (เดอร์เยียงเยียว)
เดินก้าวช้า ๆ ทีละก้าว ๆ อุ่มกยางยาว
(อมตุกเยียงเยียว) พายช้า ๆ ค่อย ๆ
ยกพาย (จาก ย่างยาว คำไทย)

ยาก (เยียจ็อก) คนขอทาน

ย้าดำ (ยาดำ) ยาดำ ยางสลัดไคที่ผสมทำ
เป็นยา มีสีดำมีกลิ่นเหม็น (จาก ยาดำ
คำไทย)

ยานูว (เยียโนว) สารหนู (เรียก ยี่นูว
(ยี่โนว) หรือ ชวีนูว (เจือร์โนว) ก็มี)
(จาก สารหนู คำไทย สารหนู คำลาว)

ยาดุรา (เยียดตุรา) การเดิน การออกเดิน
การเดินทาง การเดินแท้ การเดินเป็น
พวกเป็นหมู่ เช่น นางนาลยาดุรา

(เนียงเนียดเยียดตุรา) นางนาคยาศรา
(ใช้ในกาพย์กลอน ยาศรา หมายถึง
การเลี้ยงชีวิต)

ยาน (เยียน) ยานพาหนะ เช่น ชีะยาน
(จีหะเยียน) ชียานพาหนะ ยานชีนิะ
(เยียนจีวนินะหิ) ยานสำหรับขับชี
ยานอุฐาน (เยียนัดทาน) ที่ไว้หรือจอด
ยานพาหนะ ยานพาหนะ หรือ ยาน
พาหนะ(เยียนเบ๊ย หรือ เวียหะเนียะหิ)
ยานพาหนะ

ยานัตถุ (ยานัตถุ) ยานัตถุ (จาก ยานัตถุ
คำไทย)

ยานบาตร (เยียนเนยะบาตร) เรือใบขนาดเล็ก
ใหญ่ มีเสากะโถง เกศรา (เรือกำปั่น
ก็เรียก ยานบาตร ได้)

ยานมาศ (เยียน หรือ เยียนเนยะเมียะส)
ยานมาศ ราชยานคานหามทองสำหรับ
กษัตริย์ (เรียกยานมาศ (เยียนเนยะส)
ก็มี)

ย่ำ (ย่ำ) แะเต็มที เหนื่อยหอบ หนัก
เกินกำลัง เช่น เชื้อการย่ำบ่ฉาส
(เทวอการย่ำบ่ฉาส) ทำงานหนักนัก
การย่ำบ่ฉาส (การย่ำบ่ฉาส)
งานนั้นหนักเกินกำลังนัก(จากย่ำคำไทย)
ย่ำย่น (ย่ำย่น) ตกต่ำยากลำบาก
เช่น เชื้อการย่ำย่น(เทวอการย่ำย่น)

ทำงานยากลำบาก การย่ำย่น (การ
ย่ำย่น) ความตกต่ำยากลำบาก (จาก
ย่ำย่น คำไทย)

ย่ำฉา (ย่ำฉา) หยาบช้า ไม่สุภาพเรียบร้อย
บังอาจล่วงเกิน ไม่มีสัมมาคารวะ ท่าช้า
เลวทราม เช่น พากุยย่ำฉา (เบ๊ย
ย่ำฉา) ถ้อยคำหยาบช้า (จาก หยาบช้า
คำไทย)

ยาปมตต (เยียบะนะมัด) อาหารหรือ
เสบียงสำหรับชีวิต ได้แก่ข้าวเปลือก
ข้าวสาร ถั่ว งา เป็นต้น เรียกเพี้ยนเป็น
ยาปมตต (เยียบะนะมัด) ก็มี

ยาปลง (เยียบปลง) ญาปล้อง หมายความว่า
เสมายาปลง (เซมาเยียบปลง) (ออก
เสียง ยาปลง (ยาปลง) ก็มี ฉะพลอง
ก็มี) (จาก ญาปล้อง คำไทย)

ยาม (เยียม) ๑. หางยาม หางไถ หมายความว่า
ยามนงคต (เยียมเนียงเก้อด)

๒. ยาม เวลา ๓ ชั่วโมง หรือ ๔
ชั่วโมง เป็น ๑ ยาม ยามโยค (เยียม
เมียะโยค) การกำหนดฤกษ์ยาม การ
ทายโชคชะตาตามฤกษ์ยาม ยามโยคยา
ตุรา (เยียมเมียะโยคเยียดตุรา) การ
ออกเดินทางตามฤกษ์ยาม จาบยาม
(จาบเยียม) จับยามสังเกตฤกษ์ยามแล้ว
ทำนายตามนั้น

๓. ย่อม เช่น สพายยาม (เสปีย ย่อม) สะพายยาม (จาก ย่อม คำไทย)

๔. ยามรักษาการ และดูแลสถานที่ เช่น ยามจุลาลัง (เยียมเคิลียัง) ยามคลัง ยามคุก (เยียมคุก) ยามคุก ยามลุมบาต (เยียมลุมบาต) ยามสำหรับ ลาคตระเวน

ยามะ (เยียมะเยะห์) สวรรค์ชั้นที่ ๓ ใน กามาวจรสวรรค์ เรียก ฐานยามะ (ทานเยียมะเยะห์) เขมรมักเรียก ฐาน ยามา (ทานเยียมะเยะ)

ยามกาลิก (เยียมะเยะกาลิก) เป็นไปได้ แต่เพียงวันหนึ่งคืนหนึ่ง น้ำที่ภิกษุรับ ประเคนแล้วเก็บไว้ฉันได้เพียงวันหนึ่ง กับคืนหนึ่ง

ยามโมส (เยียมะเยะโคะส) เครื่องบอก โมงยาม ได้แก่ไก่ นาฬิกา นาฬิกา

ยามนาลี (เยียมะเยะเนียลี) นาฬิกา กลอง ฆ้องใหญ่หรือเกราะสำหรับตีบอกโมงยาม

ยาย (เยีย) ยาย ย่า ยายทวด (เยีย ทวด) ยายทวด ย่าทวด

ยายี (เยีย) เบียดเบียน หลอก เช่น บิสาจมกยายี (เบียดฆาโมกเยีย) บิสาจมาหลอก มักพูดว่า บิสาทายี (เบียดดาเยีย) แต่คนพูดกลายเป็น บิณฑทายี (เบียดดาเยีย) เบียดเบียน หรือทำทุกๆ ให้ได้รับความยากลำบากอยู่

เรื่อย ๆ

ยาร (เยีย) ๑. ยาน หย่อนลง เช่น สงแรกยาร (ซ้องแรกเยีย) สาทแรก หย่อน กุบิณยาร (เกบิณเยีย) ชาย กระเบนหย่อน ยารมข (เยียรมข) หย่อนข้างหน้า เช่น เสลียกศัพท์ยาร มขเจ็จโกเรีย (เซลียกซ้อมบิวดเยีย มขเค็จโกเรีย) นุ่งผ้าหย่อนข้างหน้า สิ้น เดินต่อข้างหลัง โดยปริยาย ยารมข (เยียรมข) หน้างา ภูผยาร (ด้อม โลงเยีย) มันทั้งอยู่ในดินนานเกิน เวลาทำให้เนื้อเหนียวไม่ร่วน ทาญยาร (เตียญเยีย) ใส่สระอา หรือ สระอา เช่น ก ทาญยาร ซา กา (กอ เตียญ เยียเจียกา) ก สระอาเป็น กา ยूरยาร (ยูร์เยีย) หย่อนยาน เหลวปอดแปล เช่น สางเสปบกยูรยาร (ซังเซปบกยูร์ เยีย) เนื้อหนังหย่อนยาน ยूरยาร (ยูร์เยีย) นานเกินกำหนด เน้นนาน

๒. เจือ เช่น ยารไถ่หนึ่งทะ (เยีย ใดหนึ่งเตียะห์) เจือมือจะตบ ยารเซ็ง นิงธาก (เยียเจ็งนิงเทีย) เจือเท้าจะ ตีบ ยารภูบงนิงสัพ (เยียด้อมบอง นิงซ้อมบอง) เจือตะบองจะหวด

๓. นักแก้ชนิดหนึ่งตัวใหญ่กว่านก แก้วประเภทอื่น ๆ แต่จะงอยปากดำ เรียก เสกยาร (เสกเยีย) ดู เสก ๑

ขาว (เยี้ยว) เถย่านาง หรือเถวาลัยเขียว
เรียก วลุลียว (เว้อลเยี้ยว)

ข้าว (ยาว) คุ ยัต

ยาวกาลิก (เยี้ยวเวยะกาลิก) ที่ควรทำได้ทั้ง
แต่เข้ายันเที่ยงตรง อาหารที่พวกบรรพ
ชิต หรืออุบาสกอุบาสิกาที่ถืออุโบสถศีล
จะบริโภคได้ทั้งแต่เช้าถึงแก่เที่ยง

ยาวฉาขาว (ยาวชาไขว) ปาทังโกหรืออัว
จากัว บางคนเรียก นฉาขาว (นุมา
ไขว) ขนมหาไขว บางคนเรียก นัไปรฯ
(นุมาไปร ฯ) ขนเม็ก ฯ บางคนก็เรียก
นัไปรพม ฯ (นุมาไปรลอม ฯ) มักกิน
กับกาแฟหรือก้วยเตี่ยวเป็นต้น

ยาวชีวก (เยี้ยวเวยะชีวก) ที่เป็นไปได้
ตลอดชีวก ยาที่ภิกษุรับประเคนแล้ว
ฉันไปได้จนกว่าจะหมด

ยาวชีว (เยี้ยวเวยะชีวเวียง) จนตลอดชีวก
เช่น บวสยาวชีว (บวสเยี้ยวเวยะชี
เวียง) บวชตลอดชีวก

ยาส (เยยะส) คำใช้กับคำ ยาง (เยียง)
ย่าง เป็น ยางยาส (เยียงเยยะส)
เยียงย่าง ยรยาตร

ยาส (เยอะส) เพลี้ยที่ลงพิษทำให้พืชเสียหาย
เช่น ยาสชญาบ (เยอะสจัญเจือบ)
เพลี้ยคุดน้ำหวาน โดยปริยาย หมายถึง
คนที่ผสมกะหล่ำอง เหมือนพืชถูกเพลี้ย

ลง เรียก มนุสยาสชญาบ (มนุส
เยอะสจัญเจือบ) คนเพลี้ยคุดน้ำหวาน

ยิตโด (ยิตโท) ทัณยิตโด เช่นเดียวกับ ยีโด

ยี่! (ยี่) เอ เอ๊ะ เอ้อเฮอ แหม เช่น
ยี่! ลำบากณาสเต (ยี่! ลุมบากณะส
เตอ) เอ้อเฮอ ลำบากจัง ยี่! ขูลาจ
ณาส (ยี่ ขูลาจณะส) แหม กลัวจัง
ยี่! เรวี่วี่ญูจนะ (ยี่! เทวอเอวี่วี่โด
น๊ะห์) เอ๊ะ ทำอะไรอย่างนี้

ยีกโยก, ยีกโยค (ยีกโยก) คุ เบกโยก

ยี่เก (ยี่เก) ลิเก (เรียก ลิเก ก็ได้)

ยี่โด, ยิตโด (ยี่โท) ทัณยี่โด มักเรียก
ยิตโด มากกว่า (จาก ยี่โด คำไทย)

ยี่สุน (ยี่ซุน) ทัณยี่สุน บางคนเรียก กุลาบ
อิตกุลิน (โกะลาบเอ็ดเค์ลิน) กุหลาบ
ไม่มีกลิ่น (จาก ยี่สุน คำไทย)

ยี่หุน (ยี่ฮุน) สี่วาตเขียนอย่างหนึ่ง เป็นแบ่ง
ละเอียคสี่ขาว

ยี่หุบ (ยี่ฮุบ) ทัณยี่หุบ กล้ายคอกมณฑา
แต่เล็กกว่า (จาก ยี่หุบ คำไทย)

ยี่โฮ (ยี่ฮอ) ยี่ห้อ เช่น มานยี่โฮ (เมียน
ยี่ฮอ) มียี่ห้อ ขูจยี่โฮ (โคจยี่ฮอ)
ผิกยี่ห้อ (คำจีน)

ยี่เอ! ยี่เอ่หนั (ยี่เออ! ยี่เออหนอ) เอ้อเฮอ
เช่น ยี่เอ! จมแลกณาส่หนั (ยี่เออ
จ้อมแลกณะส่หนอ) เอ้อเฮอ แปลก

ยี่ะ จันะ ยี่เอ๋หนั! ลอณาส์เตี (ยี่เออ
หนอ ลออนะสัเตอ) เอ้อเฮอ สวยจ้ง
(ยี่ะห์) อึย เอ้อเฮอ เช่น ยี่ะ! พสัขั
ณาส์ (ยี่ะห์! บั๊วะสัทมนะสั) เอ้อเฮอ
งูตัวใหญ่จ้ง

ยี่ต (ยี่ด) ๑. เหนี่ยว เช่น ยี่ตแมกเม็
(ยี่ดแมกเขอ) เหนี่ยวก้งไม้ ยี่ตธนู
(ยี่ดเทียะนู) เหนี่ยวธนู ยี่ตเมฆจุนาย
(ยี่ดเมกัจฉาย) เฟ่งสมาธิ เหนี่ยวจิตให้
เห็นนิมิตในการอย่างใดอย่างหนึ่ง เสก
คาถาให้เห็นนิมิต ดู เมฆจุนาย

๒. ทำให้เมาโง่หัวไม่ขึ้น เช่น
สุรเวียต (สุราเวียต) เหล้ามันทำให้
เมาโง่หัวไม่ขึ้น กญฺฉเวียต (กญฺฉ
เวียต) กญฺฉมันทำให้เมาโง่หัวไม่ขึ้น

๓. กินโดยไม่ชยักไว้หรืออมไว้
แย่งชิงหรือปล้นทรัพย์

๔. คำทอ ทบ ตี ชกต่อยโดยไม่
ปราณีไม่กลัวเกรง เช่น ยี่ตโอยเพญ
บนทุก (ยี่ดออยเม็ญบ็อนตุก) ตีให้
เต็มที

ยี่ตโยง (ยี่ดโยง) ๑. ช่วยสงเคราะห์ เช่น
อนกปราชญ์ควรวีตโยงอนกเขลา
(เนี้ยกปราชกัรวีตโยงเนี้ยกเคฺลสา) คน
ฉลาดควรร่วมสงเคราะห์คนโง่ อนก
มานควรวีตโยงอนกกร (เนี้ยกเมียน

กัรวีตโยงเนี้ยกกรอ) คนมีควรร่วมสง-
เคราะห์คนจน

๒. สถาปนาให้พินาศฉิบหาย ใช้
เชรวีตโยง (เจรวีตโยง) หรือ เชรวโยง
ยี่ต (เจรวโยงยี่ด) คำสถาปนาให้พินาศ
(ยี่ด) ๑. ช้ำ เช่น ญี่ณเริยี่ด (ด้อม
เนอริยี่ด) เดินช้ำ สมญี่ยี่ด ๆ (ช้อม
เดี้ยยี่ด ๆ) คำพูดช้ำ ๆ เชวี่การยี่ด
(เทวอการยี่ด) ทำงานช้ำ

๒. ยี่ด ทำให้ยาว เช่น ทาญแขต
โอยยี่ด (เตี้ยญแขขอยยี่ด) ค้างเชือก
ให้ยี่ด ยี่ตสรใส (ยี่ดซอร์ไซ) ยี่ดเส้น
แขตยี่ด (แขขยี่ด) เชือก (ยาง ยี่ด)
ยี่ดยาว (ยี่ดยาว) ยี่ดยาว ไม่รวดเร็ว
เช่น ปญฺญาบับนุติจเพ็ง กุยี่ดยาวเพก
(ปญฺญาบับนุติจเล็ง กมยี่ดยาวเป็ก)
รับขึ้นหน่อย ยี่ดยี่ดยากนั้ก เรืองยี่ด
ยาว (เรืองยี่ดยาว) เรืองยี่ดยาว (ยี่ดยาว
คำไทย) ยี่ดยี่ด (ยี่ดยี่ด) ยี่ดเยื่อ

ยี่น (ยี่น) ยี่น ทั้งอยู่หรือทนได้นาน เช่น
อายูยี่น (อาโยะยี่น) อายูยี่น ยี่นยี่น
(ยี่นยี่น) ยี่นนาน ที่ทั้งอยู่ได้นาน (จาก
ยี่น คำไทย)

ยี่ร, ยี่ล (เยอ์ หรือ เยอล) ญู เยีร

ยูก (ยูก) แมลงชนิดหนึ่ง พวกตัวขันโรง
แต่อยู่ในรูในดินที่เป็นช่องสำหรับเข้าออก

รู้จักทำกระออมใส่หน้าได้ นามีสรวาน
ถ้วย เหมือนหน้าของตัวฉันโรง

ยุกกุสตร์ (ยุกกุสฺต) กุ เยากุสตร์

ยุกยัก (ยุกยัก) ที่แสดงกิริยาอาการอย่าง
เลวร้าย จุกกระชากอย่างไม่เกรงกลัว
ไม่ปราณีปราศรัย ที่บุกรุกเข้าไป เช่น
เชวียุกยัก (เทวียุกยัก) ทำกิริยา
อาการอย่างเลวร้ายดังกล่า

ยุค (ยุค) แยกคู่ อายุ อายุโลก กาล ครั้ว
สมัย ยุค การกำหนดเวลาของโลก แบ่ง
เป็น ๔ ยุค คือ กิริตยุค (เกริตตะยุค)
ยุคทอง หรือ สดุดยุค (ซัดตะยุค)
ยุคแห่งความสัตย์ เป็นยุคที่คนมีอายุยืน
มีความสุขมาก เทรตยุค (เตรตตะยุค)
หรือ เทรตายุค (เตรตายุค) ยุคเงิน
คนยุคนี้มีอายุยืนปานกลาง ความสุขก็
ปานกลาง ทวายุค (เทวียบอระ
ยุค) ยุคที่มีจำนวนสอง หรือครบคู่ คน
ในยุคนี้อายุสั้น ความสุขก็น้อย กติยุค
(กะละยุค) กติยุค คนยุคนี้มีอายุสั้น
มาก ความสุขก็นิดหน่อย

ยุคลระ (ยุกเกียะเกรียะห์) การถือเป็นคู่ๆ
การถือพวก ถือเขาถือเรา เช่น ยุค
ครุระชาเหตุหน้าโอยเกิดชมโลหะ (ยุก
เกียะเกรียะห์ เจียแฮตเนือมออยเกิด
จิ้วมลัวะห์) การถือเขาถือเราเป็นเท

ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท

ยุคนตกาล, ยุคนตสมัย (ยุเกือนตะกาล หรือ
ไซม) เวลาหรือสมัยเป็นที่สุดแห่งยุค
หรืออายุ

ยุคนธ (ยุกวันทวั) เครื่องรองรับที่เป็นคู่
ได้แก่ท่อนเกวียน ไม้คาน เป็นต้น ชื่อ
ภูเขา

ยุคละ, ยุคล (ยุเกียะเลียะ หรือ ยุกิวล) คู่
ยุคลบาท (ยุเกียะเลียะบาท) หรือ
บาทยุคล (บาทยุกิวล) แท้ทั้งคู่ ใช้
เป็นราชาศัพท์ว่า พระยุคลบาท หรือ
พระบาทยุคล ยุคลหตุล (ยุเกียะ
เลียะหัต) หรือ หตุลยุคล (หัตตะยุ
กิวล) มือทั้งคู่ ใช้เป็นราชาศัพท์เช่นกัน

ยุคลินทุ (ยุเกียะเลียะป็นตุ) ๑. จุดสอง
จุด หรือวิสรรชนีย์ ประท่ายสระบาง
สระที่มีเสียงเป็น อะ เอะ เป็นต้น

๒. จุดสองจุด : อย่างที่เรียก Colon
ในภาษาอังกฤษ สำหรับอธิบายข้อความ
เช่น มุฎาณินยาธลา : กุณเอาจบ่ปรัง
เรียนสูตรเทา (มุฎาณินเียยทา โจน
เอาจ้อมเปริงเรียนโซดเตวี) แม่พุด
(แก่ลูก) ว่า ลูก เจ้าพยายามเรียนหนังสือ
ไปเถอะ

ยุคตะ (ยุคตะ) ที่ควร สมควร ที่ประกอบ

ด้วย ที่ถูกแบบ ถูกทำนอง เช่น ยุตต์
กิจจ หรือ ยุตต์กรัตถ์ (ยุตตะเก็จ หรือ
เกร็ด) กิจจันตูกตอง ธุระอันควรทำ
ยุตต์จินตา หรือ ยุตต์มติ (ยุตตะเจิน
ดา หรือ เมียะเตะ) ความคิดอันถูกต้อง
สมควร ยุตต์วาจา หรือ ยุตต์วาท
(ยุตตะเวียจา หรือ ยุตตะเวียด) ถ้อยคำ
อันถูกต้องหรืออันควรพูด

ยุตติธรรม (ยุตตะเทือร์) ๑. ยุติธรรม
ความเที่ยงตรง ความประพฤติเที่ยงตรง
ธรรมอันควรยึดถือ เช่น วินิจฉัยกฏ
ไภยยุตติธรรม (วินิจฉัยเกิดโดยยุต
ตะเทือร์) วินิจฉัยคดีโดยยุติธรรม

๒. ชื่อกระทรวงและเจ้ากระทรวง
คือ กรหลวงยุตติธรรม (กรหลวงยุตตะ
เทือร์) กระทรวงยุติธรรม เสนาบดี
หรือ รัฐมนตรีกรหลวงยุตติธรรม
(เสนาบดี หรือ เรือดณะมีวันเตรีย
กรหลวงยุตตะเทือร์) เสนาบดีหรือ
รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม

ยุตถา (ยุตถกา) สมอเรือ เช่น โปะยุตถา
จตกปาล (ปะอหียุตถกาจตกปาล)
ทั้งสมอจตกเรือกำปั่น

ยุท (ยุต หรือ ยุคเทียะ) การรบ สงคราม
เช่น ตยยุทธ (ตอยุด) การเข้าต่อสู้กัน
ยุทธพิชัย หรือ วิธี (ยุคเทียะบัท หรือ

วิท) ยุทธวิธี กลยุทธ์ในการสงคราม
ยุทธภณทั หรือ ยุทธโประกรณ์ (ยุค
เทียะเพี้ยน หรือ ยุคโทปะกอร์) เครื่อง
ใช้ในการรบ การทำสงคราม ยุทธภูมิ
หรือ ยุทธรงค์ (ยุคเทียะพุม หรือ ยุค
เทียะรูง) สนามรบ ยุทธภูมิ สมรภูมิ
ยุทธวินัย (ยุคเทียะวินัย) วินัยทหาร
ยุทธวินาส (ยุคเทียะวินัยะส) ความ
พินาศเพราะสงคราม ยุทธสนธิภาพ
(ยุคเทียะซ็อนตะเพียบ) การสงบศึก
การยุติสงคราม ยุทธศาสตร์ (ยุคเทียะ
ชะส) ยุทธศาสตร์ กระบวนการรบ
ยุทธสมักร (ยุคเทียะซมัท) ความ
สมัคใจในการรบ การเรียกประชุมพล
เพื่อเตรียมประจำการ

ยุทธนา (ยุคเทียะเนีย) การรบ สงคราม
ยุทธนาการ (ยุคเทียะเนียการ์) ชื่อ
กระทรวงกลาโหม เรียก กรหลวงยุทธ
นาการ (กรหลวงยุคเทียะเนียการ์)
ปัจจุบันเรียก กรหลวงการทหารปรเทศ
(กรหลวงการเปียร์ปฺรอตะส) กระทรวง
การป้องกันประเทศ

ยุพา (ยุเปีย) หนุ่มทั้งหลาย พวกบุรุษหนุ่ม
หรือพวกหนุ่มสาว ยุพาพาล (ยุเปีย
เปียล) หนุ่มหรือสาวรุ่น

ยุย (ยุย) คู ยุย

ยุร, ยุล (ยุร์ หรือ ยุล) อ่อนโน้มลงมา ปก
คลุม เช่น แมกเฉียยุรครบผูลว (แมก
เชอยุลกรวบโพลัว) กิ่งไม้โน้มลงมา
คลุมทาง ยุรยาร หรือ ยุลยาร (ยุร์
เยียร์ หรือ ยุลเยียร์) หย่อนยาน เช่น
จาต๋ขราต่าแจ่สแปกเฟ็งยุรยาร หรือ
ยุลยาร (จ๊ะส๊ะเจียะเรียจ๊อแซบกลึงยุร์
เยียร์ หรือ ยุลเยียร์) แก่ขราเนอหนั
ง หย่อนยาน

ยุรสูบว หรือ ยุลสูบว (ยุร์โซบัว หรือ ยุล
โซบัว) ชายคาบ้านที่คามุงห้อยรุงรัง

ยุวะ, ยุวัน (ยุเวียะ, ยุเวียน) หนุ่ม บุรุษ
หนุ่ม ยุวชน (ยุเวียะจ้วน) คนหนุ่ม
คนหนุ่มสาว ยุวภาพ (ยุเวียะเพียบ)
ความหนุ่มความสาว ยุวราช (ยุเวียะ
เรียว) ยุวราช พระราชบุตรหนุ่ม พระ
รัชทายาท

ยุวดี (ยุเวียะดี หรือ ยุเวียะเดีย) ยุวดี
หญิงสาว สาว เช่น นางยุวดี (เนียง
ยุเวียะเดีย) หญิงสาว

ยุะ ๆ (ยุะ ๆ) เสียงเตือนสุนัขให้ขับสัตว์
ร้ายให้แตกตื่น หรือให้ออกไปพ้นทาง
ในป่า

ยุย! ยุย! (ยุย หรือ ยุย) เสียงหลอกล้อ
ให้กลัว เช่น ยุยยุย! ยุยยุย! (ยุย
ค้อมเรียยุยยุย) เน้นะซ้าง เน้นะเสือ

ยุ้ย

(โยย) โย้ย เสียงร้องแสดงความเจ็บปวด
อย่างยิ่งหรือกลัวอย่างหนัก เช่น แสร์ก
ยุ้ย หรือ แสร์กยุ้ย ๆ (แซร์กโยย หรือ
แซร์กโยย ๆ) ร้องโหยหรือร้องโหย ๆ

ยุร

(ยุร์) ช้า นาน เช่น กาลยุร (กาลยุร์)
เวลานาน ยุรโถง (ยุร์โถง) นานวัน
หลายวัน ยบยุร (ยุบยุร์) นานคืน
หลายคืน เนายุร (เนิวยุร์) อยู่นาน
เปรี๊บานยุร (เปรี๊บานยุร์) ใช้ได้นาน
ยุรณาส (ยุร์นะส) นานมาก

ยุหี

(ยุฮือ) ปลาหมึก (กำจิ้น)

ยุวน

(ยุวน) ชนชาติญวนในดินแดนญวน
เวียตนาม หรือ โคชินจีน หรือ ตังเกีย
ยุวนตงกั๋ง (ยุวนตงกั๋ง) ญวนตังเกีย
มักเรียก ยุวนหาญย (ยุวนฮาโนย)
ญวนฮานอย ยุวนอณณาม (ยุวนอัน
นาม) ญวนอันนาม มักเรียก ยุวนเหว
(ยุวนเหว) ญวนเว้ ยุวนกุสั้งสิน
(ยุวนโกซังซัน) ญวนโคชินจีน มักเรียก
ว่า ยุวนไพรนคร (ยุวนเพรียญักวีร์)
ญวนไพรนคร

ยัวร์

(ยัวร์) ๑. หัว เช่น ยัวร์บงเวจ
(ยัวร์บ้องเวจ) หัวห่อ (ผ้า) ยัวร์จาน
สุร่า (ยัวร์จานซุร่า) หัวปิ่นโต ยัวร์
เซ็งยัวร์ไญ (ยัวร์เจิงยัวร์ไค) ห้อยดิน
ห้อยมือ

๒. จิกหรือกั๊กห้อยร่องแรง หรือ
แขวนโคงเตง เช่น มานจิกกั๊กแขวนยัวร์
(เมื่อนจิกกั๊กแขวนยัวร์) ไก่จิกกั๊กห้อย
ร่องแรง แฉกขำมานยัวร์ (แขกคำ
เมื่อนยัวร์) หมากคักไก่อห้อยร่องแรง

เย้! เย้! (เยอ หรือ เยอะ) เอ๊ะ เอ้อเฮอ
เช่น เย้! กล้วยมั่งมึงๆ (เยอ! ต้อล
เมลงเมงรือ) เอ๊ะ หรือเอ้อเฮอ ถึงอย่าง
นั้นเทียวหรือ เย้! ลอณาตเต้หุ่
(เยอ เลออนะส้เตอหุ่) เอ้อเฮอ สว
จริงหนอ เย้! มินสมเบ้กล้วยมั่งมึง
(เยอะมินซ็อมเบอต้อลเมลงเมงรือ) เอ๊ะ
ไม่ควรถึงอย่างนั้นเลย ไซ้ เย้เอ
(เยอเออ) หรือเย้เอ้หุ่ (เยอเออหุ่)
ก็มี

เยอ (เยอ) เอ้อ เสียงแสดงความโกรธหรือ
คำหิติดื่น เช่น เย้! อีเคสฎีไอยมั่ง
เหยเนาแตมินทานมั่งขลวน (เยอ!
เอ้ยเกเซตียอ้อยเมลงเมงรือเนว้แตมิน
เตอันเดจ้คลวน) เอ้อ อะไรเขาพูดให้
อย่างนี้แล้วยังไม่รู้ตัว

เยิง (เยิง) เรา เยิงบุญ (เยิงบุญ) เป็น
คำใช้พูดแสดงความเคารพแก่คนทั่วไป
หรือข้าราชการชั้นผู้น้อย ถ้าพูดแก่พระ-
สงฆ์ใช้ เยิงบุญพระกรุณา (เยิงบุญ
เพริยะห้กรุณา) ถ้าพูดแก่ข้าราชการชั้น

ผู้ใหญ่ใช้ เยิงบุญพระบาท (เยิงบุญ
เพริยะห้บาท) ถ้าพูดแก่เสนาบดี ใช้
เยิงบุญพระบาทมจาส (เยิงบุญ
เพริยะห้บาทมจาส) และทูลกษัตริย์
สมัยโบราณ ใช้ เยิงบุญพระองค์ (เยิง
บุญเพริยะห้้อง) ปัจจุบันใช้ ทูล
พระบงคัษาบุญท่างพาย (ทูลเพริยะห้
บ้องกมเจียบุญเตยงลาย) ส่วนสตรี
ถึงจะใช้ตามศักดิ์สูงต่ำ ก็ใช้แก่ เยิง
บุญมจาส (เยิงบุญมจาส) หรือ เยิง
บุญ (เยิงบุญ) หรือเยิง (เยิง) เท่านั้น

เยื่อ, เยื่อ (เยื่อ หรือ เยื่อ) ที่นกฉวย ถึง
หรือกระชาก ไซ้ นกเยื่อ หรือ เยื่อ
กนตุร่ากเยื่อ หรือ เยื่อ (ก๊อนตุร่ากเยื่อ
หรือ เยื่อ) ไซ้ ยื่อ หรือ ยื่อ ก็มี

เยกโยก, เยกโยค (เยกโยก) กระโผลกกระ-
เผลก เช่น เฎีเยกโยก (เคอร์เยกโยก)
เดินกระโผลกกระเผลก ขยล่ขยล่บัก
เฎีมโตนตไลเยกโยก (คัยออลคัล
บ็อกเคิมโตนตเลียเยกโยก) ลมแรงพัด
ทันตาลโอนโยกเยก (ไซ้ ยีกโยก หรือ
ยีกโยค ก็มี)

เยชู้ (เยชู้) พระเยชู้เยสึกริสุต (เยชู้กริสุต)
ก็ว่า

เยะเย (เยะเย) อ้อ ๆ แอ ๆ เสียงเด็ก
เล็ก ๆ เพิ่งสอนพูด ยังพูดไม่ชัด ไซ้

สุญฺเียะ (เซียดียะโยะ) พุทธอ้อ ๆ
แฉ่ ๆ

แยก (แยก) คำใช้กับ ยี่ (ยม) ร้องให้ เป็น
ยี่แยก (ยมแยก) ร้องให้กระซิก ๆ

โย (เยีย) ทักตักตัก ขัดข้อง เช่น โยญ์ฉี
(โยค้อมเนอ) เหตุการณ์ขัดข้อง โย
การ (โยการ) การงานติดขัด

โย (โย) ๑. สายโย เช่น โยนาฬิกา (โย
เนียลิกา) โยนาฬิกา (จาก โย คำไทย)
๒. เสียงร้องเอ็ดอึงของคนแก่หรือ
เด็กที่ตกใจกลัว ใช้ แสรกโย (แสรกโย)
หรือ แสรกโย ๆ (แสรกโย ๆ)

โย (โย) โอ โอโฮ เช่น โย! แปลกฉลาด
เตี (โย แปลกนะส้เตอ) โอโฮ แปลก
จันนะ โย! มูลึงมึงๆ (โยเมลึงเมวรีอ)
โอโฮ ถึงอย่างนั้นเทียวหรือ

โยก, โยค (โยก) โยค เช่น โยคขุดวน
(โยคคุดวน) โยคั่ว ทาญโยคพา
โยคมก (เตียญโยคเตวีโยคโมก) ถึง
โยกไปโยกมา (จาก โยค คำไทย)

โยกบุตร (โยกบุตร) ยกกระบัตร เจ้าหน้าที่
รัฐบาลฝ่ายบัญชี และจดหมายเหตุต่าง ๆ
ปัจจุบันเป็นเลขาธิการกระทรวง (จาก
ยกกระบัตร คำไทย)

โยค (โยค) การประกอบ การรวบรวม

พยายาม โยนตัวไปมา ใจเอนเอียง เช่น
โยคจิตตเทารก (โยเกียะเจ็ดเตวีรวัก)
ใจเอนเอียงไปหา โยคเพญท์หึง (โย
เกียะเบ็ญต์วมฮึง) พยายามเต็มกำลัง
โยคกสย (โยเกียกโกซ) การสิ้นความ
พยายาม การหมดกิเลส โยคเกสม
(โยเกียกเกซม) การคลายความกังวล
ใจ ธรรมที่พ้นจากกิเลส หรือ จากความ
กังวลใจ (พระนิพพาน) โยคยล (โยก
ยัล) เห็นแก่หน้า เห็นใจกันด้วยความ
รัก โยคยาตุรา (โยกเยียตุรา) การ
เคลื่อนไหวของดาวนักษัตรฤกษ์ ใช้ ยาม
โยคยาตุรา (เยียมโยกเยียตุรา) โยค
วิกรัย (โยเกียะวิโกไร) การซื้อขายแลกเปลี่ยน
โดยการโกง

โยค, โยคบุตร (โยคบุตร) สายโยก สาย
ถลกบาตร

โยคาวจร (โยเกียเวียะจอร์) โยคาวจร
ผู้จารวัตรธรรมฐาน ผู้ตั้งใจให้แน่วแน่ใน
การภาวนา โยคิ

โยคิน, โยคิ (โยกิน หรือ โยกิ) ผู้มีความ
เพียรพยายามในการภาวนา ฤๅษี คามส

โยง (โยง) ๑. สาว เช่น โยงที่กอดญู
(โยงคักอ้อนโดง) สาวน้าบ่อ อญู
โยง (อ้อนโดงโยง) บ่อที่ลึกมากต้อง
ใช้เชือกช่วยสาว จึงจะตกได้ โยง

อุ้งทีก (โยงคองตีก) สาวเรือกตักน้ำ
แขตโยง (แขตโยง) เขือกสำหรับสาว
เวลาตักน้ำ

๒. นำหน้า จุง ชักจุง เช่น เกี๋ย
โยงมุข (เตอร์โยงมุข) เดินนำหน้า
จ๊ะเตะโยงมุขโก (จ๊ะห๊ะชะห๊ะโยงมุข
โก) ชีมนำหน้าว้าว โยงอนทง (โยง
อ้อนตวง) แนะนำชักจุงให้ได้ประโยชน์
ให้พ้นความจนเป็นต้น

๓. ทำให้ลอยขึ้น เช่น โยงมุขบุด
(โยงมุขบุด) กิ่งหวี พัทธบุดโยง
มุขโอยเฟิง (เบ้อตบุดโยงมุขออย
เลิง) ผูกหวีถึงขึ้น โยงภูเ็นหรือ
เตงภูเ็น (โยงค้อมเนอหรือ ชักเกดัย)
ทำให้เหตุการณ์หรือข้อความลอยเด่นขึ้น
หรือชัดเจนขึ้น เชื่อมความ

๔. โยง ช่วยสงเคราะห์ทำให้ได้
ประโยชน์ ให้ได้ความสะดวกสบาย เช่น
นิยายโยงคณา (นิยายโยงเคนย) พุด
โยงกัน เกลียโยงคณา (เกลียโยง
เคนย) ตอบโยงกัน โยงญาติ (โยง
เยียด) ช่วยสงเคราะห์ญาติ โยงโอย
รวงพีกุกร (โยงออยรวงปีเกรกรอ)
ช่วยสงเคราะห์ให้พ้นจากความจน รกดี
โยงคณา (รวกชีโยงเคนย) หากินร่วม
กัน โยงกลวน หรือ อาตมา (โยง

กลวน หรือ อาตมา) ทำตัวให้สุขสบาย
โยงยัต (โยงยัต) หรือ ยัตโยง (ยัต
โยง) ช่วยให้พ้นทุกข์ภัย ให้พ้นความจน
ค้ำแข็ง

๕. นำเอาของหนักรองรับของที่
บรรทุกหนัก ๆ เช่น ชงนัณาสโยงมิน
รวงเท (ทังวันนะสโยงมินรวงเท)
หนักนักรองรับไม่ไหว

๖. โยง ชักเป็นรอยหรือลากเส้น
ไปถึงกัน เขียนตอบไปมาหากัน เช่น
กุสโยง (กุสโยง) ชักโยง สรเสรโยง
(ซอร์เซรโยง) เขียนโยง

โยชน์ (โยจ) โยชน์ = ๔๐๐ เส้นสำหรับ
ระยะทาง = ๗ ศอก สำหรับความสูง
เช่น ผลูจมาย ๘ โยชน์ (โพลจ้อม
มายปรัเบียโยจ) ทางไกล ๘ โยชน์
เหินไชรุกริมกมพต์ ๓ โยชน์กนละ
(เคิมเจรียเกริมก้อมบั่วสเบียโยจกอน
ละห์) ต้นไทรย้อยสูง ๓ โยชน์ กรัง

โยธนา (โยเทียะนา) ชื่อคัมภีร์ภาษาบาลี
เกี่ยวกับประโยคกับสัมพันธภาษาบาลีเป็น
ต้น

โยธ (โยเทียะ) นักรบ ทหาร เขมรเรียก
โยธา (โยเทีย) โยธกมม (โยเทียะ
กัม) หน้าที่ของทหาร การงานของทหาร
โยธบริกขาร (โยเทียะบอเร็กคาร์)

เครื่องใช้จำเป็นสำหรับทหาร โยธพล
(โยเทียะบั่วล) พลทหาร กองกำลัง
ทหาร โยธพยุหะ (โยเทียะพยุหะห์)
กองทัพ โยธคูมิ (โยเทียะพุม) ค่าย
ทหาร ที่ตั้งกองทัพ โยธวิชา หรือ
วิทยา (โยเทียะวิดเจีย หรือ วิดเทียะ)
ความรู้สำหรับทหาร โยธวินัย (โย
เทียะวินัย) วินัยทหาร โยธสาสตร
(โยเทียะซะล) ศาสตร์เกี่ยวกับการ
ทหาร กระบวนการรบ

โยธา (โยเทีย) ทหารทั้งหลาย พวกทหาร
โยธาธิการ (โยเทียธิการ์) กระทรวง
กลาโหม การปกครองทหาร โยธาธิการ
(โยเทียธิการ์เรีย) ผู้ควบคุมทหาร นาย
ทหาร โยธาธิบดี (โยเทียทิดอเดีย)
แม่ทัพ

โยธิน (โยทิน) ทหาร นักรบ

โยน, โยนก (โยน หรือ โยเนียะกะ หรือ
โยนัวก) ชนชาติกรีก เขมรโบราณเรียก
ชนชาติลาวทางตะวันตก ว่า โยน หรือ
โยนก โยนปรเทศ (โยเนียะปรอ
เตะล) หรือ โยนกปรเทศ (โยเนียะ
กะปรอเตะล) ประเทศกรีก หรือ ประ
เทศลาวทางตะวันตก

โยนยกก่เนิด (โยนยวกก้อมเนิด) ท้องเทียว
ในสังสารวัฏ ถือกำเนิด เช่น กาล

พระองค์โยนยกก่เนิดเกิดชาพระม-
หาชนก(กาลเพริยะหื้อ้องโยนยวกก้อม
เนิดเกิดเจียเพริยะหื้อเมียะฮาเจียะนวก)
เมื่อพระองค์ทรงถือกำเนิดเป็นพระมหา
ชนก (จาก โยน คำไทย)

โยนยาน (โยนเยียน) ห้อยย้อย ห้อยระย้า
เช่น แผลสวายโยนยาน (แผลสวาย
โยนเยียน) ลูกมะม่วงห้อยย้อย ผูกา
ฉี่โยนยาน (ผูกาเชอโยนเยียน) ดอก
ไม้ห้อยระย้า (จาก โยนยาน คำไทย)

โยนิโสมนสิการ (โยนิโซเมียะเนียะสะเการ์
หรือ การะ) โยนิโสมนสิการ การพิจารณา
โดยอุบายอันแยบคาย ด้วยความคึก
อันเที่ยงแท้ เช่น มนุสสุขะโยนิโส-
มนสิการ เชื้อการอู้อี้ รวบรวมพูน
สมรรถโดยปรไพเท (มนุสสุขะ
โยนิโสเมียะเนียะสะเการ์ เทวอการ์
เอวีย ๆ รวบรวมพูน ข้อมรรคโดย
ปรอเบียด) คนขาดการพิจารณาอัน
เที่ยงแท้ ทำงานอะไร ๆ ย่อมสำเร็จไม่
ได้โดยเรียบร้อย

โยนี (โยนี) โยนี

โยบล (โยบ็อล) ความคิดเห็น เช่น มาน
โยบล์ขุสคณา (เมียนโยบ็อลโคะล
เคินีย) มีความคิดเห็นผิดกัน เชื้อการ
โดยโยบล (เทวอการ์โดยโยบ็อล)

ทำงานตามความคิดเห็น ใช้เป็นราชา
ศัพท์ว่า ทรงพระโยบล่ (ตรึง
เพียะห์โยบ็อล) ทรงคิดเห็น ทรงยล
เม็ญ (ตรึงยัลเคญ) ทรงคิดเห็น

โยบ (โยบ็อม) เสียงร้องดัง เสียงกึกก้อง
เสียงคร่ำครวญ เช่น จมูกายมวยโยบ
โคอุส (จอมกายมวยโยบ็อมโคอุ
ซ็อบ) ทางไกลชั่วเสียงววมอ ฤาแต่
สรโยบ์ทรวงอิงอาบ (ลือแต่ซ็โย
บ็อมตรึงเองอับ) ได้ยินแต่เสียงร้อง
เซ่งเซ่

โยพพน, เขาวัน, เขาวันย (โยบเบ๊ยะเน๊ยะ
หรือ โยเวอิน) วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว
โยพพนมัท (โยบเบ๊ยะเน๊ยะมัท)
หรือ เขาวนมัท (เยวีเว๊ยะเน๊ยะมัท)
ความมัวเมาในใจของคนหนุ่มสาวที่ไม่คิด
ว่าตนเองจะต้องมีความแปรปรวน

โยมราช (โยเม๊ยะเรียด) ตำแหน่งรัฐมนตรี
กระทรวงยุติธรรม เป็นคำกลายมาจาก
ยมราช

โยล (โยล) ไกว แกว่ง โยน เช่น โยลไถ
(โยลไต) แกว่งแขน ภูรีโยลไถ
(ค้อมเรียดโยลไต) ช้างแกว่งวง โปล
นาฬิกาโยล (โปลเน๊ยะลิกาโยล) ลูก
ตุ้มนาฬิกาแกว่ง รลกลโยล (รลลวกลโยล)
กลั่นโยนตัว ภูงเหิมโยล (ค้องเหิม

โยล) หายใจหอบ ๆ โยลโปลนาฬิกา
โยยเกีร์ (โยลโปลเน๊ยะลิกาออยเคอร์)
แกว่งลูกตุ้มนาฬิกาให้เดิน โยลองรัง
(โยลอ็องรัง) ไกวเปด โยลโทง
(โยลโตง) ไกวชิงช้า

โยสา, โยสิต, โยสิตา (โยซา, โยเส็ด หรือ
โยเสตะ) สตรี (คำใช้ในกาพย์กลอน)

โยโส (โยโส) ที่มีความพยายาม คมแก่น
ปราศจากความเมตตาปรานี หรือที่ทำ
อะไรเรื่อยเปื่อยแล้วแต่จะพบเห็น เช่น
จิตตโยโส (เจ็ดโยโส) ใจพยายาม
มนุสโยโส (มนุสโยโส) คนใจพยายาม
หรือ คนทำอะไรเรื่อยเปื่อย

เยา (เยวี) นำนันชนิดหนึ่งใช้ทาถูรัก ใช้
สลุเยา (ซลือเยวี) ลาบลนเยา
(เลียบลวนเยวี) ทานำนันถูรัก

เยาว์ (เยวี) หนุ่ม สาว วัยหนุ่ม วัยสาว
เช่น เนาเยาว์ (เนวีเยวี) ย้งเยาว์
กัฟงเยาว์ (ก้อมปงเยวี) กำลังเยาว์วัย
เยาวชน (เยวีเว๊ยะจ๊วน) เยาวชน ชน
วัยหนุ่มสาว เยาวมาลย (เยวีเว๊ยะ
เม็ยล) เยาวมาลย์ ดอกไม้ตูมที่ร้อย
กรอง พวงดอกไม้ตูม โดยปริยายหมาย
ว่า นางสาวน้อย เยาวโยก (เยวีเว๊ยะ
โยก) ที่ประกอบด้วยวัยหนุ่มสาว ที่
กำลังหนุ่มสาวเต็มตัว เยาวราช (เยวี

เวียะเวียจ) พระราชาหนุ่ม พระราชบุตร
หนุ่มที่เป็นรัชทายาท เยาวเรศ (เอวี
เวียะเรส) เยาวเรศ ที่เป็นใหญ่เหนือ
พวกหนุ่มสาวทั้งปวง ความหนุ่มความ
สาว เยาวลกษณ์ (เอวีเวียะเล็ยก)
เยาวลกษณ์ ลักษณะของคนหนุ่มสาว
สาวผู้มีลักษณะ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

- ย (ยุม) ร้องไห้ ยโคก หรือ ยสังวต
(ยุมโคก หรือ ยุมขงวต) ร้องไห้ไม่มี
น้ำตา ยค้าง (ยุมเกียง) ร้องไห้ค้าง
เสียงหายไปเป็นพัก ๆ ยจุงเซ็ง (ยุมจ
เจิง) ร้องไห้แทนเท่าคนเจ็บหนักหรือ
คนตาย ยทาร (ยุมเตียร์) ร้องทวงหา
อาหารเป็นต้น ยทวญ (ยุมตวญ) ร้อง
ให้คร่ำครวญ ยยับ (ยุมยบ) ร้องให้
ตอนกลางคืน ยยาม (ยุมเยียม) ร้อง
ให้ตามเวลากำหนดวันละ ๔ ครั้ง คือ
เที่ยงคืน ใกล้เคียง เที่ยงวันกับเวลาพลบ
มักเป็นผู้หญิงที่ร้องไห้เฉพาะแต่ศพผู้ยัง
ใหญ่ มีกษัตริย์เป็นต้น ดังเรียกนาง
ร้องไห้ ยแยก (ยุมแยก) ร้องไห้
กระซิก ๆ ยรหาม (ยุมรวรหาม) ร้องไห้

น้ำตาอาบแก้ม ยริงาส (ยุมรัมเงียะส)
โดยปริยายหมายความว่า ร่ำไห้ ร้องไห้ร่ำไร
ยลป่า (ยุมลุมปา) หรือ ยรอก (ยุม
รุมอก) ร้องไห้ไม่มีวันหนึ่ง เป็นที่รบกวน
ยรำไร (ยุมรำไร) ร้องไห้รำไร ยโสก
(ยุมโสก) ร้องไห้เศร้าโศก ยอณฎฐิต
อณฎฐิต (ยุมอ้อนเด็คอ้อนดอ) ร้องไห้
สะอึกสะอื้น สกรย (ชุกอร์ยุม) น้ำตาล
เป็นน้ำตา คือละลายไปเป็นน้ำเพราะ
ความร้อนจัด

ย่าง (เยียัง) คำใช้กับ บุร (ยัวร์) นาน เป็น
ยूरย่าง (ยूरเยียัง) นานเกินไปแล้ว
ช้านาน

ยะ (เยียะห์) ต่าง กาง เช่น แยกยะเซ็ง
ยะไญ (เดกเยียะห์เจิงเยียะห์ไค) นอน
กางมือกางตีน

ยะกนุแตก, ยะกนุแฉง (เยียะห์ก๊อนแตก
หรือ เยียะห์ก๊อนแทง) ขั้นตอนการเล่นสะบ้า
ตอนหนึ่ง ที่วางสะบ้าบนหลังเท้าแล้ว
เหวี่ยงเท้าไป เช่น หียะกนุแตกเทา
(ฮอะห์เยียะห์ก๊อนแตกเตวี) เอา เหวี่ยง
ไป

ร

ร (รว) รอ หลักหรือรวปักในน้ำกันส้วร้าย
ในน้ำเข้ามาได้ เช่น โปะรปร่างบางกน-
แลงจะงูตักทกนเล (บะห์รวเรียงบัง
ก้อนแลงโจะห์งูตักทกนเล) บักรอขวาง
กันที่ลงอาบน้ในแม่น้ำ(จาก รอ คำไทย)

ร (รอ) ๑. เลื่อยกรอปากไม้ให้เข้าสนได้
สนิท เช่น รุกฎาร (รอกฎาร์) เลื่อย
กรอกระดาน อารรบนัดจเทียบเทียบ
ผูกุมขพาชิตล่อ (อาร์รอนัดจ
เทียบเทียบผูกุมขพาชิตล่อ) เลื่อย
กรอปากไม้เล็กน้อยเพื่อเข้าสนให้สนิท

๒. เลื่อยเหล็กฟันสำหรับเลื่อยกรอ
ไม้ ดังเรียก รณาร (รวนารรอ)

๓. รอ รอคอย เช่น รบนัดจสน
(รอนัดจสน) รอหน่อยเถอะ (มัก
ใช้เฉพาะพวกพระตะบอง เสียมราบ ไม่
ได้ใช้กันทั่วไป) (จาก รอ คำไทย) ดู
แร

ร (รวะ) ห่า เป็นคำพูดห้วน ๆ เช่น
มกรัก (โมะกรักเอ๋ย) มาหาอะไร
เอ๋ยรกรักสพพอนเล่เหีย มินเหมียเท
(เดอรวะกรักซ้อบออนเลอเฮีย มินเหมีย
เต) เดินหาทุกแห่งแล้ว ไม่เห็นเลย

ร (รวก) ๑. ห่า แสงหา เช่น รกโค
(รวกโก) หาวัว รกทัญสุรว (รวกตัญ

ไชรว) ห่าซ้อข้าว รกทรพ (รวก
เทรว) ห่าทรัพย์ รกอุส (รวกโอะส) ห่า
พิน รกคณา (รวกเค้น) ห่ากัน
รกปรพน (รวกปรอเบ้น) ห่าเมีย
รกส (รวกซ) ห่ากิน พยายามหาเลี้ยง
ชีวิต รกพุทโซ (รวกปุดโท) ห่าพระ
อุทานว่า พุทโซ พุทโซเอ๋ย

๒. ฟังเขา ห่า หรือ ว่า เช่น
รกเคโอยขวยปรักมุทะ (รวกเค-ออย
ขวยปรักมุทะ) ห่าเขาให้ช่วยมุง
หลังคาบ้าน รกเคมกเกอกร (รวก
เคโมกเคกอมดอร์) ห่าเขามาอน
เป็นเพื่อน รกปรากเค (รวกปรักเก)
ขอเงินเขา ยืมเงินเขา

๓. พินิจพิจารณา สังเกตเห็น
รกเฎมรกจง (รวกเคมรวกจง) ห่าค้น
หาปลาย พินิจพิจารณาห่าค้นหาปลาย
รกโทส (รวกโตะส) ห่าโทษ รกเหตุ
(รวกแฮด) ห่า ห่าให้เห็นเหตุ รกเรื่อง
(รวกเรื่อง) ห่าเรื่อง รกขุสรดตุรว
(รวกโอะสรวกโตรว) ห่าผิดหาถูก

ร (รอก) รอก เช่น รกเฎ (รอกเขอ)
รอกไม้ รกเฎ (รอกแดก) รอกเหล็ก
(จิ้น เรียก เกาฬัก)

ร (รวก) รก (รวกก็อล) เกือบจะ จวนจะ แทบจะ

- เช่น รกกล่เกลี้ยง (รกก้อลเพี้ยง)
 ฝนจวนจะตก รกกล่กรุ่น (รกก้อล
 กรุ่น) แทะจะจับใช้
- รกแต (รวกแต) จนกระทั่ง เช่น ไถ่งเนะ
 รวต่เตททวลเกื้อยว รกแตเร่วการ
 อวักพู่เกิด (ไท่งเนะห้รวววลแตตั่ววล
 เพื้อยว รวกแตเทวอการเอื้อยก็ปุมเกิด)
 วันนึ่งยังแต่รับแขก จนกระทั่งทำการงาน
 อะไรก็ไม่ได้อ
- รกกม (รวักอม) กู ลูกม
- รกา (รวักา) ๑. ต้นงัว ปุยรกา (ปุยรวักา)
 ปุยงัว
 ๒. ปีระกา เรียก ฉนัรกา (ชนั
 รวักา)
- รกาแฉก (รวักาแฉก) ต้นงัวเหล็กอย่างใน
 นรก
- รกก (รวักัก) เสียงกึก ๆ อย่างเสียงหัวเราะ
 เช่น สุรเสีจรกก (ไชร์เสีจรวักัก)
 เสียงหัวเราะกึก ๆ (ไม่ค่อยใช้ มักใช้
 เสีจกขิก (เสีจกอเค็ก) หรือ เสีจ
 กกอ๊ก (เสีจกอเกอ๊ก))
- รกกิง (รวักิง) โผล่ให้เห็นเรียงกันห่าง ๆ
 เช่น บงโคตรกกิง (บ้องโคตรรวักิง)
 เสาปักเรียงกันห่าง ๆ
- รกุต (รวักุต) เรียงรายกันห่าง ๆ เป็นทิว
 แถว แลเห็นสูงบ้างต่ำบ้าง เป็นหย่อม ๆ

- เช่น เมืลเทาเมืญโกะรกุตกุงงสมุทร
 (เมืลเตวีเคื้อยกอะห้รวักุตคุงงขะมด)
 คุไปเห็นเกาะเป็นหย่อม ๆ ในทะเล
- รกึยส (รวักึยสะ) เคื่องตา เช่น ตัรรม
 จุตแถนรกึยส ๆ (ช้อมรรมจิลเพนรก
 กึยสะ ๆ) ชึงงเข้าตาเคื่องตา
- รกต (รวักต) คำใช้กับคำ รกุต (รวักุต)
 แลเห็นระกะระกะ เป็น รกตรรกุต
 (รวักตรรวักุต) ระกะระกะ ใหญ่บ้าง
 เล็กบ้าง สูงบ้างต่ำบ้างปะปนกันไม่เป็น
 ระเบียบ เช่น ภูบกรกตรรกุตเพญ
 วาล (ด้อมโบก-รวักตรรวักุตเบื้อ
 เวียล) จอมปลวกระกะระกะเต็มทุ่ง
- รกก้า (รวัก้า) ๑. เคื่องตา มองดูแสงสว่าง
 ไม่ได้ ใช้ แถนกรกก้า (เพนกรวก้า)
 ตาเคื่อง หรือ รกก้าแถน (รวัก้าเพน)
 เคื่องตา รกก้าจิตต (รวัก้าเจ็ด) ทรมใจ
 แหนงใจ เคื่องใจ
 ๒. ต้นระก้า เรียก ภูมรกก้า (เดิม
 รวัก้า)
- รกก้ารกุต (รวัก้ารวักุสะ) หมายใจกันอยู่
 เรื่อยไม่สรวางซา เอาแต่เป็นทุกข์อยู่เรื่อย
 เช่น เจะแตรกก้ารกุตสึงคณา (เจะแต
 รวัก้ารวักุสะสึงเค็นย) เอาแต่หมายใจ
 กัน จิตตรกก้ารกุต (เจ็ดรวัก้ารวักุสะ)
 ใจเป็นทุกข์ คัณตรกก้ารกุต (คัวมนัค

- รวำรวำโกะส) ความคึกเป็นทุกข์
- รกส (เรียก) รักษา ธนานุรกส (เหี้ยะ
เนี่ยนุเรียก) หรือ ธนาภิรกส (เหี้ยะ
เนี้ยพิเรียก) การรักษาทรัพย์ ผู้รักษา
ทรัพย์ ธมมานุรกส (เหี้ยมเมี่ยน
เรียก) การรักษาธรรม ผู้ถือตามธรรม
สจจานุรกส (ขัจจานุเรียก) หรือ สด-
ยานุรกส (ขัตตยานุเรียก) การถือคำ
สัตย์ ผู้ถือคำสัตย์
- รกสา (เรียกขา) รักษา รกสาทุรพยุ
(เรียกขาเตรือบ) รักษาทรัพย์ รกสา
ขลวน (เรียกขาคลวน) รักษาตัว รก-
สาमारยาท (เรียกขาเมี่ยะเยียด)
รักษามารยาท รกสาสึล (เรียกขาเซียล)
รักษาศีล รกสาปุระองค (เรียกขา
เพรียะหือ้อง) รักษาพระองค์ กรม
ทหารรักษาพระองค์เรียก กรมรกสา
ปุระองค (กรมเรียกขาเพรียะหือ้อง)
รกสาสุรูก (เรียกขาซุรก) รักษา
ป้องกันบ้านเมือง กรมทหารเช่นนี้เรียก
กรมรกสาสุรูก (กรมเรียกขาซุรก)
ปัจจุบันเรียก เขมรภูมิณฑ (แคมร์พูมิน)
- รบก (รวคอก) คล่องแคล่ว เสี่ยงของหลวม
ไม่แน่น เช่น รลูงรบก (รวลูงรวคอก)
หลวมดังคล่องแคล่ว
- รบก (รวค็อก) หลวมหรือคลอนไม่แน่น
- รก (รวคาก) รุ่งรัง รุกฤษฎ ชาติเป็นรุกรุน
เช่น ภูมิบุตรซาก (ค้อมไบลรวคาก)
หลังคาเป็นรุกรุน ผุทะรบก (เพดึยะหือ
รวคาก) บ้านรุกรยุ สัพตเสฎฐิงรบก
(ซ็อมบิวตเสดิงรวคาก) ฝาบางซาก
เป็นรุกร
- รวิกรบก (รวคึกรวค็อก) หลวมหรือคลอน
คล่องแคล่ว งอกแงก เช่น รลูงรวิก
รบก (รวลูงรวคึกรวค็อก) หลวมคล่อง
แคล่ว รงโคะรวิกรบก (รวงกวะสัรว
คึกรวค็อก) คลอนงอกแงก
- รวิญ (รวค็ญ) คำใช้กับ รบุญ (รวคญ)
เป็นรอยขรุขระ ไม่เรียบไม่เกลี้ยง
เป็น รวิญรบุญ (รวค็ญรวคญ) เป็น
รอยขรุขระยิ่งนัก ขรุขระมากมายหลาย
แห่ง โดยปริยายหมายความว่า โยกโย้ มีมาร-
ยา เล่ห์กล เช่น มนุสสุตริวิญรบุญ
(รวค็ญรวคญ) คนมีมารยา คณิต
รวิญรบุญ (กัวมนี้คัรวค็ญรวคญ)
ความคิดโยกโย้ การงารวิญรบุญ (การ
เงี้ยวรวค็ญรวคญ) การงานโยกโย้
- รวิต (รวค็ต) ถลอก กระทมกระทังจนมี
รอยขูดขีด พร่องไปเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น
ปะตรวูแตอิตมานรวิตเท (ปะโตรวู

แต่เอ็ดเมียนรวัดัดเต) กระทบถูกต้อง
แต่ไม่มีรอยขุขิดเลย โกลฐสี่เสมา
กนุงจุมการ แต่อดิมาณรจิตฎิณำเท
(โกโจลชีเขมาคณจ้อมการ แต่เอ็ด
เมียนรวัดัดค้อมนำเต) วัวเข้ากินหญ้า
ในสวนแต่ไม่มีพืชพรวงไปเลย

รจีน (รวัดัด) เสือขาว เรียก ขุลาจีน
(คูลารวัดัด)

รปัด (รวัดัด) ผอมกะหร่อง ไข่ ตีตรปัด
(เติดรวัดัด) ร้างรปัด (เรียงรวัดัด)
ร้างผอมกะหร่อง ขุพสัรปัด (คูปะสั
รวัดัด) สูงผอม

รบุญ (รวัดัด) มีรอยขรุขระ ไข่ ไม่เรียบ ไม่
เกลี้ยง เช่น สุนามแถมณสรบุญ
(ขุนามแดกขะสัรวัดัด) รอยกบไสไม้
ขรุขระ สุนามจบรบุญ (ขุนามจบ
รวัดัด) รอยเสียมขรุขระไม่เรียบ มุข
อุดรบุญ (มุข-อุดรวัดัด) หน้าเป็น
อีสุกอีใสขรุขระ

รบุส (รวัดัด) เสียงดังเรื่อย ๆ เช่น
อณเฎ็กวารบุส (อ้อนเด็กเวียรรวัดัด
โตะสั) เท่ากลานดังก๊อก ๆ (ไข่ กบุส
(กอโตะสั) ก็มี)

รเบก (รวัดัด) คำใช้กับ รซาก (รวัดัด)
รุงรัง รุกฤษ ชาติเป็นรุ เป็น รเบก
รซาก (รวัดัด) ที่รุงรัง รุกฤษ

ยั้งนัก เช่น บ้างขุข้างสัถิกรเบก
รซาก (บัจจัญเจียงเขลิกัรวัดัด) กัน
ฝาไปไม่รุกรยั้งนัก

รแบก (รวัดัด) คำใช้กับ รโวก (รวัดัด)
หย่อนยานอีหน่องต้องแห่ง โกรโกโส
เป็น รแบกรโวก (รวัดัด) รวัดัด
หย่อนยานโกรโกโสยั้งนัก เช่น บรร
รเทรแบกรโวก (บอรวัดัด) รวัดัด
รวัดัด) ขั้บรโดโกรโกโส

รแบะ (รวัดัด) เสียงไอแก็ก ๆ

รโวก (รวัดัด) ที่ห้อยอีหน่องนัง รุงรัง
โกรโกโส เช่น สพายสมพयरโวก
(สพายข้อมเบียรรวัดัด) สพายของ
ตุงรัง

รกง (รวัดัด) เรียว เรียงเป็นลูกกระนาด ตู
เข้าที่สบายตา เช่น มุรามไญรกง
(เมรียมไทรรวัดัด) นิ้วมือเรียวเรียง
กันไป ทางตรพารกง ๆ (ตวงตรอ
ลาวรวัดัด) ก้านปักเขียวเรียงนำดู
(ไข่ ลกง (ลาวัดัด) ก็มี)

รคาม (รวัดัด) ที่โผล่ให้เห็นเรียงเป็นแถว
เป็นซี่ ๆ เหมือนอย่างไม้กลอนเรือน เช่น
นอั้งขี้รคาม (เขอั้งขี้ขี้รวัดัด)
กระดุกชีโครงขึ้นเป็นซี่ ๆ

รคิบรคูป (รวัดัด) สูง ๆ ต่ำ ๆ ลุ่ม ๆ
ดอน ๆ เช่น ฝลวรคิบรคูป (ฝลวร

รวกิบรวกูป) ทางสูง ๆ ต่ำ ๆ ลุ่ม ๆ
 ตอน ๆ

รคัง, รเคง (รวกิง หรือ รวเกง) คำผสมกับ
 รโคง (รวโกง) โกง ไม่เรียบเสมอกัน
 เป็น รคังรโคง (รวกิงรวโกง) หรือ
 รเคงรโคง (รวเกงรวโกง) โกง สูง ๆ
 ต่ำ ๆ ไม่เรียบเสมอกัน เช่น รนาบ
 รคังรโคง (รวเนียบรวกิงรวโกง) ฟาก
 โกง ไม่เรียบเสมอกัน

รคิม (รวกิม) คำผสมกัน รคาม (รวเกียม)
 โผล่ให้เห็นเรียงเป็นแถว เป็น รคิมรคาม
 (รวกิมรวเกียม) ที่โผล่ให้เห็นเป็นแถว
 ชัดเจน เช่น นื่องชั้นรคิมรคาม
 (เขืองจ้วนนี้รวกิมรวเกียม) กระตูก
 ชี้โครงโผล่ให้เห็นเป็นซี่ ๆ ชัดเจน ใช้
 ผสมกับ รเคิม (รวเกิม) กระตูกกระติบ
 ขึ้น ๆ ลง ๆ ยัวเยย เป็น รคิมรเคิม
 (รวกิมรวเกิม) ที่เดินยัวเยยเพ่นพ่าน
 เช่น กฎามวารรคิมรเคิม (กุดามเวียร์
 รวกิมรวเกิม) ฟูไ้ยัวเยย

รคิง (รวกิง) ๑. ที่ขึ้นเป็นผืนเป็นแนวเต็ม
 ไปหมด เช่น มุขเกิดมุนรคิง (มุข
 เกิดมุนรวกิง) หน้าเป็นสัวเป็นผืนเต็ม
 ไปหมด

๒. แมงกินหัวพืช มีหัวมันเทศ
 เป็นต้น ทำให้เป็นรู ๆ มีกลิ่นขึ้น ๆ

เช่น เม็มอุ้พุงขวารคิงสี่ (เม็มค้อม
 โลงเขยรวกิงสี่) หัวมันเทศแมงกิน
 (บางถิ่นเรียก คัง (กรัง) หรือ ขริง
 (จริง))

รคูป (รวกูป) คำผสมกับ รเคิล (รวเกิล)
 สูงขึ้น เด็ก เป็น รคูปรเคิล (รวกูป
 รวเกิล) หรือ รเคิลรคูป (รวเกิลรวกูป)
 สูงขึ้นมาก ตะปุ่มตะป่ำ เช่น อาจมี
 บัณเฑาะรคูปรเคิล (อาจมีบ่อนะห์รวกูป
 รวเกิล) ชั้โลตะปุ่มตะป่ำ ฎีรเคิล
 รคูป (เคยรวเกิลรวกูป) ดินตะปุ่ม
 ตะป่ำ

รเคิม (รวเกิม) กระตูกกระติบ ขึ้น ๆ ลง ๆ
 ยัวเยย เช่น กฎามวารรเคิม (กุดาม
 เวียร์รวเกิม) ฟูไ้ยัวเยย

รเคิล (รวเกิล) มีลักษณะขึ้นสูง เด็ก ๆ หลาย
 ต่อหลายแห่ง (มักพูดว่า รเคิลรคูป
 (รวเกิลรวกูป) หรือ รคูปรเคิล (รว
 กูปรวเกิล) (ดู รคูป))

รเคง (รวเกง) ดู รคัง

รโคง (รวโกง) ที่โกง ไม่เรียบเสมอกัน
 เช่น รนาบรโคง (รวเนียบรวโกง)
 ฟากโกง ไม่เรียบเสมอกัน (ดู รคัง)

รโคล (รวโกล) ที่โผล่ขึ้นสูง ๆ ต่ำ ๆ เช่น
 ฎีรโคล ๆ (คุดเคยรวโกล ๆ) ก้อน
 ดินโผล่ขึ้นสูง ๆ ต่ำ ๆ

ร่ำ (ร่ำเงียง) ระฆัง สี่เพ่งร่ำ (ซ็อม
เลงร่ำเงียง) เสียงระฆัง โดยปริยาย
หมายความว่า เสียงเล็กแหลม

รณกรมุก (รวัคกรวัค) เสียงกุก ๆ กัก ๆ
อย่างเสียงของแข็งหลวมหรือคลอนกระ-
ทบกัน (ใช้ รณกรมุก (รวัคกรวัค)
ก็มี)

รณิงรมุง (รวัคิงรวัค) เสียงคล้องแคล้งอย่าง
เสียงกระบอกกระทบกัน เช่น แร็ก
บัพพังโตนตรณิงรมุง (แร็กบ็อมบัพ
โตนตรวัคิงรวัค) ทาบกระบอกหน้าตาล
ทั้งคล้องแคล้ง

รณกรมุก (รวัคกรวัค) ดู รณกรมุก
รณุกรมวก (รวัคกรวัคเงียง) เสียงกึกกักอย่าง
กระแทกกับดินสูง ๆ ต่ำ ๆ เช่น สุรเค
บรรเทะรณุกรมวก (ไซร์เกบอร์รว
เตะห์รวัคกรวัคเงียง) เสียงเขาขับรดทั้ง
กึกกัก ๆ

รมุง (รวัค) เสียงตังกุง ๆ

รมุงรณำง (รวัคกรวัคเงียง) เสียงปองแป่ง ๆ
อย่างเสียงปับกระทบกัน

รณำง (รวัคเงียง) ร้างสูงใหญ่แต่ผอมเหลือ
เกิน เช่น สุกมรณำง (ซุควมรวัคเงียง)
ผอมเหลือเกิน

รง (รวง) ๑. รongข้างใต้ วางข้างใต้ เช่น
ยกรเนลฎาก่งเงีหุบ (ยวกรวัเนลคัก

รวงเชอหบ) เอาท่อนไม้วางรองซุง

๒. รongรับ รับ รับการะ รับผิด
ชอบ เช่น รongภูซวสเค (รวงเก็คย
จวัะสเค) รับความแทนเขา รongทุข
(รวงตุ๊ก) รับทุกข์ รongมม (รวงกัม)
รับกรรม รongโคระณาก (รวงกรวัะห
ทัก) รับอันตราย รongร่าบ (รวงเรื้อบ)
หรือ ร่าบร่ง (เรื้อบรว) รับผิดชอบ
ตัวเอง

๓. กั้น กั้น บ้องกัน เช่น ยก
ภูบงรongมูขฎาว (ยวคุด็อมบongรongมู
ดว) เอาตะบองรับคมดาบ

๔. ที่เป็นรอง เช่น อนุณะ
เกมานจันเชะางขุญ ขุญร่งฟี่เกมก
(เนียคุนะห์เกเมียนจ็อมเนะห์เจียงคุญม
คุญมรวงบี่เกโมก) คนนั้นเขามีความรู้
กว่าฉัน ฉันเป็นรองจากเขามา จาง
หฺวางร่ง (จางหฺวางรว) รองจางวาง

๕. ร่อง เช่น รongภูง (รวงคุด็อม
โลง) ร่องมัน รongตุรว (รวงตุรว)
ร่องเผือก เล็กรงขุญ (เล็กรงคุญ)
ยกร่องขิง พุนรงภูง (ปุนรวคุด็อม
โลง) พุนดินร่องมัน

๖. เครื่องรอง ที่รอง เช่น รong
ปรอบ (รวงปรอ้อบ) ที่รองผอบ รong
หีบสุลา (รวงเหิบซุลา) ที่รองหีบหมาก
รongพระซงม (รวงเพริยะหือวง) หมอน

รองพระชนม์ รองพระบาท (รอง
เพ็ริยะห์บาท) หมอนรองพระบาท รอง
พระสรีร (รองเพ็ริยะห์เสร์) พระเชนย
๗. ร่องน้ำ ไร่ รงทีก (รงตึก)
ซีกรงทีกโรง (จิก-รงตึกโรง) ชุด
ร่องน้ำของโรง

๘. นอนก้น เช่น ทีกกัโปรรง
(ตีกกัอมโปรรง) น้ำปูนนอนก้น ภูง
ทีกดุก่ทุกโอयर (ตองตีกดุก่ทุก
ออยร) ตักน้ำชุ่นให้นอนก้น รงตุลา
(รงตุลา) นอนก้นใส

รง, ร่ง (รง หรือ ร้วง) ดู รุง

ร่ง (ร้วง) รอ ชะลอกอย เช่น ร่งมว
สรวก่สิน (ร้วงมวชรวก่สิน) รอ
สักรักหนึ่งก่อน ร่งจำบนติจสิน (ร้วง
จำบนติจสิน) รอกอยสักรักหนึ่งก่อน

รงฉาย (รงฉาย) เชิงชายบ้าน

รงเบ็ง (รงเบ็ง) ค้ายปลายค้ายยืนที่เหลื่ออยู่
หน้อย เพราะสันใส่กระสวยทอผ้าไม่ได้
เช่น กาด่รงเบ็ง (กัถรงเบ็ง) ตักปลาย
ค้ายยืนที่เหลื่ออยู่ อโเบรงเบ็ง (อ้อม
บะที่รงเบ็ง) ค้ายปลายค้ายยืน

รงเือง (ร้วงเือง) โรคทะมอย เป็นที่
ปลายนิ้วมือเท้า มีอาการปวดรุนแรง

รงทีก (รงตึก) ดู รง ๗.

รงล่ (ร้วงล่) คำใช้กับ รโงก (ร้วงโงก)

เป็นแถวเป็นแนวแน่นขนัด สลอน ภาษ
คั้น เป็น รโงกรงล่ (ร้วงโงก-ร้วงล่)
เป็นแถวเป็นแนวแน่นขนัดเต็มไปหมด
สลอน

รงา (ร้วงเีย) หนาว แขรงา (แควร้วงเีย)
เดือนหนาว รณูรงา (ร้วงโหวร้วงเีย)
ฤดูหนาว ขณูรงาณาส (คณูมร้วงเีย
นะส) ฉันทหนาวมาก ขบ่เนะมานรงา
เจรินขางขบ่มสิด (ยุนะหะเมียนร้วง
เียเจรินเจียงยุนมัวเซลล์) คั้นนี้มีความ
หนาวมากกว่าคั้นวาน

รงาก่ (ร้วงเียก) ที่ก้ม ๆ เงย ๆ ผงกหัว เช่น
ภูเเ็รงรงาก่ (ค้อมเนอรร้วงเียก) การ
เดินผงกหัว

รงาก่รเ็ก (ร้วงเียกร้วงเ็ก) ที่ผงก ๆ อยู่
เรื่อย ๆ หรือหัวสั่นหัวกลอน เพราะ
ถูกเข่าจนกระเทือน เช่น ชีระทะ
รลาก่รงาก่รเ็ก (จิชัรวัเตะหัรวัเลียก
ร้วงเียกร้วงเ็ก) ชีระกระเทือนหัวสั่น
หัวกลอน

รงาก่รเ็ก (ร้วงกัร้วงเ็ก) กระดกหรือผงก
ขึ้นลงเพราะกระเทือนโดยแรง หัวสั่นหัว
กลอน เช่น ชีระทะโครลาก่ รงาก่
รเ็ก ขณูเจะเตะวิลมุข (จิชัรวัเตะหะ
โครวัเลียกร้วงกัร้วงเ็ก คณูมเจะหะเต
วิลมุข) ชีเกวียนกระเทือนหัวสั่นหัวกลอน
จันได้แต่เวียนหัว

รงาน (รว้งเียน) ที่หวานจัดจนเยียนกลืนไม่ลง เช่น แผลอมรงาน (แผลอมรว้งเียน) หวานเยียน โดยปริยายหมายความว่าเบื่อหน่าย เหนื่อยหน่าย ดอยกำลัง ล้า เช่น รงานจิตต (รว้งเียนเจ็ด) หรือ จิตตรงาน (เจ็ดรว้งเียน) ใจเบื่อหน่าย รงานกมล (รว้งเียนก้อมล) ดอยกำลัง รงานไถ (รว้งเียนไถ) มือล้า

รงาบ (รว้งเียบ) ทำให้สงบ ระวัง เช่น เกื้องรงาบ (เพื่องรว้งเียบ) ไฟสงบ กมรงาบ (กอมรว้งเียบ) แผลพุพอง หุเลาหงาย พิธรงาบ (ปะธรว้งเียบ) พิษระวัง

ร้งาบร้ง (ร้งับร้งัว) ที่โกรธเกรี้ยว บังคับ เช่น ชึงร้งาบร้ง (เค็งร้งับร้งัว) โกรธเกรี้ยว บังคับ

ร้งาบร้ง (ร้งับร้งเอน) งง ๆ โง่งเงนแทบจะอาเจียน เพราะเมายา เป็นต้น

รงาล (รว้งเียล) แดงแจ่มใสเลือก ใช้ว่า กรหมรงาล (กรอชอมรว้งเียล) เหม่ง ใช้แก้หัว ใช้ กุบาลรงาล (กุบาลรว้งเียล) ฦามรงาล (เชียมรว้งเียล) เลือกแดงแจ๋

รงาว (รว้งเียว) ๑. ชัน อย่างไก่หรือนกเขา ใช้ มานรงาว (เมี้ยนรว้งเียว) ไก่ขัน ลลกรงาว (ลลวกรรว้งเียว) นกเขาขัน

ททารงาว (ตัวเดียวรว้งเียว) นกกระทา ชัน รงาวแตกนงไฟ (รว้งเียวแตกนงเพรีย) ชันแต่ในป่า โดยปริยาย หมายความว่า กล้าพูดอย่างหรือคุยใหญ่โตได้ แต่ต้องแอบพูด

๒. ขาวเป็นเงาแวบ เช่น กานฏารงาว (กัณดาวรว้งเียว) ถือตามขาวเป็นเงาแวบ

รงาวกก (รว้งเียวกก) นกจำพวกนกกระเต็น **รงักรรังก** (รว้งเียกรรังก) อ่อน คัดหรือม้วนชดได้ เช่น เทียนตुरुวมงาโลงทน์ รงักรรังก (เทียนโตรว้งเียกมเตาไท่งตัวน รว้งเียกรรังก) เทียนตुरुกเตอร่อนอ่อน คัดหรือม้วนชดได้

รงัก (รว้งัก) คำใช้กับ รแรง (รว้งแง) ที่ล้มหรือนอนเหยียดยาว เพราะอ่อนกำลัง เป็น รงักรแรง (รว้งัก-รว้งแง) ล้มหรือนอนเหยียดยาวเต็มที่

รงัรเง, **ล้งลเง** (รว้งร้งเอน หรือ ล้งล้งเอน) คุ รงรเง

รงัต (รว้งัด) เสียงเอี้ยค ๆ อยู่เรื่อย ๆ

รงุม, **รงู** (รว้งุม) เสียงงีมง่า พิมพ์อยู่เรื่อย ๆ

รงู (รว้งู) น้ำตาลท่งน น้ำตาลเคี้ยวอ่อนไฟทำให้เหลว ๆ แต่ทั้งไว้นานวันจะขึ้นเกล็ด กลายเป็นน้ำตาลกรวดแบบหนึ่ง เรียก สุกกรรามรงู (สุกกรราม-รว้งู)

ร้วง (ร้วง) ที่พูดพิมพ์ ๆ อยู่เรื่อย ๆ ใช้
นิยายร้วง (นิยายร้วง) พูดพิมพ์
โพลร้วง (โพลร้วง) ก็ว่า

รวง (รวง) สลอน เป็นกลุ่ม เช่น
เมืงเทาเมืงเตาบาลรวง (เมืงเตา
เคืงเตาบาลรวง) ดูไปเห็นแต่หัว
สลอน กนมาน่รูงรูงรูงเลวเลวเสมา
(โกนเมืงรูงรูงรูงเลวเลวเสมา)
ลูกไก่หากินเป็นกลุ่มบนทุ่งหญ้า

รจก (รจก) ถ่านไฟที่ติดอยู่ไม่มีเปลวไฟ
เรียก รจกเกตุ (รจกเกตุ)

รจก (รจก) มันแผ่ลับ มันย่อง เช่น
มูขรจก (มูขรจก) หน้ามันแผ่ลับ
ขุลาญรจก (ขุลาญรจก) ไข่มันย่อง

รจก (รจก) อ่อนปากเปียก ใช้ หน
กรจก (ตัวกรจก) กออ่อน
กอพับ กอออกแก่ง

รจก, เล็จก (รจก หรือ ลจก)
หมกกำลัง อ่อนเปลี้ยล้าไม่คอยจะขึ้น
เช่น กรจก (กรจก) ไข่มัน
นอนซมล้าไม่คอยจะขึ้น อตมุด
รจก (อตมุดหรือลจก) หมก
กำลังอ่อนเปลี้ย

รจก, เล็จก (รจกหรือ ลจก)
เออ ๆ เออ ๆ บ้า ๆ ใช้ รจก
หรือ ลจก ก็ได้

รจก (รจก) คำใช้กับ รจก (รจก) พิมพ์
พิมพ์ ๆ อยู่เรื่อย ๆ เป็น รจกรจก (รจก
รจก) บ่นพร่ำคร่ำครวญไม่สร้างชา

รจก (รจก) ที่ล้มหรือนอนเหยียดเพราะ
อ่อนแรงถอยกำลัง ใช้ ฤจก
(ฤจก) ล้มเหยียดยาว กรจก
(กรจก) เป็นไข่นอนเหยียดยาว

รจก (รจก) น้ำเหลือง ดู ก็กรจก

รจก (รจก) เห็นเป็นแถวเป็นแนวแน่น
ชนิด สลอน คายคั้น เช่น กรจก
(กรจก) หัวสลอน องครจก
(องครจก) นั่งกันเป็นแถวแน่น
ชนิด นั่งสลอน

รจก (รจก) ที่นั่งกอดเข้ารวมกันเป็น
กลุ่ม ที่อยู่เรียงรายกันคาวคาว เช่น
องครจก (องครจก) นั่งกอด
เข้ารวมกันเป็นกลุ่ม

รจก (รจก) ดู รจก

รจก (รจก) ๑. เสียงระงม เสียงไพเราะน่า
ฟัง เช่น สุรเกตุ (สุรเกตุ)
เสียงเพลงไพเราะน่าฟัง

๒. ระอู

รจก (รจก) จับโยกให้กลอน เพื่อ
ให้กลอนออกหรือให้ลงไปได้ลึก เช่น
จบบงโคตรจก (จบบงโคตรจก)
จก) จับเสโยกให้กลอน จับหันไป

หันมาเหมือนจับโยก เช่น รุ่งเกียกกบาล
(รุ่งเกียกกบาล) จับหัวหันไปหันมา
รุ่งเกียกขลวน (รุ่งเกียกขลวน) จับ
ตัวหันไปหันมา

รุ่งเกียกบงโคล (รุ่งเกียกบ้องโคล) ลำนํ้า
บทความแบบหนึ่ง ซึ่งใช้เสียงให้มีจังหวะ
เหมือนเขาจับเสาโยก เรียก บทรุ่งเกียก
บงโคล (บ๊อดรุ่งเกียกบ้องโคล)

รุ่งเกียส (รุ่งเกียะส) ครอบครอง แหวนใจ
เป็นทุกข์ใจ นึกเสียดายภายหลัง

รุ่งค (รุ่ง) ๑. รง สี่เหลี่ยมใช้ระบายรูป
ใช้เป็นยารักษาโรคบางอย่างก็ได้

๒. การเบิกบานสบาย การเล่น
ระบำ ละคร การรบ เช่น เทาที่
รุ่งค (เติร์กกันต์รุ่ง) ไปสู่ที่รบ กณ-
ภูลาดเรือนรุ่งค (ก๊อนดาลเรือนรุ่ง)
กลางสมรภูมิ รุ่งคภูมิ (รุ่งเกียะหุม)
ที่แสดงมหรสพ สมรภูมิ ที่รบ รุ่งคศาล
(รุ่งเกียะชาลา) หรือ รุ่งคศาลา (รุ่ง
เกียะชาลา) โรงละคร โรงระบำ

รุ่งคามีพ (รุ่งเกียจิบ) คนหาเลี้ยงชีพด้วย
การเล่นมหรสพ (ตัวละคร คนรำ)
คนหาเลี้ยงชีพด้วยการผัดสี (ช่างทาสี
หรือช่างเขียน)

รุ่งคาค่ (รุ่งเกียค) ที่ชักไขว่ ทั่วทุกแห่ง
เช่น เกร์รุ่งคาค่ (เดอ์รุ่งเกียค) เติ่น

ชักไขว่ ตูราชรุ่งคาค่ (ตุร็จรุ่งเกียค)
เตร็ดเตร่ไปมาทั่วทุกแห่ง ตูราชรุ่งคาค่
กุนงวณฺณสงสาร (ตุร็จรุ่งเกียคคอง
เวียดซ้องซาร์) ท่องเที่ยวเวียนว่ายใน
วัฏสงสาร

รุ่งคาล (รุ่งเกียล) ลูกกลม ระอา เช่น
เนะรุ่งคาล (แะห้รุ่งเกียล) ไข่
กลมไป รุ่งคาลจิตต (รุ่งเกียลเจ็ด)
ระอาใจ ร้อนรนกระวนกระวายใจ
รุ่งคํรุ่งคาล (รุ่งกั่มรุ่งเกียล) ลูก
กลม ร้อนปวดแสบปวดร้อนจากที่หนึ่ง
ลูกกลมไปอีกที่หนึ่ง

รุ่งเคี (รุ่งเกอ) ส้น โยก ไหว เช่น เรมญ
รุ่งเคี (เทมญรุ่งเกอ) พันโยก ขยัด
พยุะขลุ่ยบ่ปะรุ่งเคีพยุะ (ขย้อล
พยุะห้คัลบ้อกปะห้รุ่งเกอเพ็ดยะห้)
ลมพายุแรงพัดปะทะเรือนไหว

รุ่งเค็ก (รุ่งเก็ก) กระตุกกระตัก คลอน
ไหว โยกให้ไหว บั่นบ้วน เช่น บง
โคลรุ่งเค็ก (บ้องโคลรุ่งเก็ก) เสาไหว
จាប់รุ่งเค็กเม็ด (จับรุ่งเก็กเม็ด) จับ
โยกให้ไหวดู

รุ่งโคะ (รุ่งกัะห้) หลุด คลอน กระเด็น
เพราะหลวม สลัดไป เช่น กำบัตรุ่งโคะ
(กำบัตรุ่งกัะห้) มีหลุด สลัด
รุ่งโคะ (เซ็กเซอรุ่งกัะห้) ไบไม้

สลักใบ รุกโกะรูกาย (รืงกั๊วะหืรืง
เกียะ) กระเด็นเกลื่อน กระจัดกระจาย
เสียหายหมด รุกโกะรูกะ (รืงกั๊วะหื
รืงเกอ) โยกคลอน

รูกัก (รืงกุ่ม) คุ ไหม้ระอุ ที่ติดไฟโพลง
เช่น เกลืงรูกัก (เพลืงรืงกุ่ม) ไฟคุ
เฉะรูกัก (แซะหืรืงกุ่ม) ไหม้คุ
เกลืงเฉะกาท่รูกัก (เพลืงแซะหืกั๊ว
กุ่ม) ไฟไหม้ติดไฟคุ รูกักรูกาล
คุ รูกาล

รูกั๊ว (รืงวืง) ส่วนของวงกลม ขอบ เช่น
รูกั๊วมาตลือ (รืงวืงเมือตลือ) ขอบปากกระจาก

รูกาน (รืงเวี๊น) รางวัล เช่น โอयरูกาน (ออยรืงเวี๊น) ให้รางวัล ททวล
ปฺราก่รูกาน (ตั่วตวลปฺกรืงเวี๊น) รับเงินรางวัล รูกาน่ขาน่เขา (รืง
เวี๊นคั่นเคา) รางวัลที่ให้นอกเหนือไป
จากเงินขวัญข้าว

รูกาล (รืงเวี๊ล) ภาชนะสำหรับตวง ได้
แก่ สัต ทะนาน ถัง เป็นต้น เช่น
รูกาล่สฺรูว (รืงเวี๊ลไซ่รืว) ภาชนะ
ตวงข้าวเปลือก รูกาล่เปฺรง (รืงเวี๊ล
เปฺรง) ภาชนะตวงน้ำมัน เพญรูกาล (เปญรืงเวี๊ล) เติมภาชนะ โดยปริยาย
หมายความว่า เติมที่ เติมขนาด เช่น ทร

โอเยเพญรูกาล (ตั่วรืออยเปญรืง
เวี๊ล) ต่ำทอให้เต็มที เลงโอเยเพญ
รูกาล (เลงออยเปญรืงเวี๊ล) เล่น
ให้เต็มที สี่โอเยเพญรูกาล (ซื่อออย
เปญรืงเวี๊ล) เกินให้เต็มที

รูกาส (รืงเวี๊ส) เครื่องสำหรับวัด ได้
แก่ไม้วัด สายวัด ฯลฯ เช่น รูกาสี่
(รืงเวี๊สสี่เตีย) สายวัดดิน เมื่รูกาส
(เขอริ่งเวี๊ส) ไม้วัด รูกาส่รูกาล (รืง
เวี๊สสี่รืงเวี๊ล) เครื่องวัดและ
เครื่องทวง ตามรูกาส่รูกาล (ตาม
รืงเวี๊สสี่รืงเวี๊ล) โดยปริยาย หมายถึง
ว่า ตามบุญตามกรรม เช่น รุกสี่ตาม
รูกาส่รูกาล (รูกสี่ตามรืงเวี๊ส
รืงเวี๊ล) หากินตามบุญตามกรรม ให้
ว่า ตามรูกะรูกาล (ตามรืงเวี๊ส
รืงเวี๊ล) ก็ได้

รูกั๊ว (รืงวืง) ระวืงสำหรับปั้นค้าย เช่น
สฺลาบรูกั๊ว (ซฺลาบรืงวืง) ปีกะรืง
เซ็งรูกั๊ว (เจ็งรืงวืง) ขาระวืง

รูกเวีล (รืงเวีล) ห้าง ห้าง ๆ ซ้า ๆ เช่น
บนโกะรูกเวีล (บือนตั่วหืรืงเวีล)
ตอกห้าง ๆ สฺทงรูกเวีล ๆ (สฺทงรืง
เวีล ๆ) ค่านาห้าง ๆ นิยายรูกเวีล ๆ
(นิเยียรืงเวีล ๆ) พุกซ่า ๆ

รูกเวล (รืงเวล) เสวียนรองหม้อ เช่น

รงฺเวลณฺนาง (รังฺเวลณฺง) เสวียนหม้อ
 รงฺเวลกฺกอม (รังฺเวล-กฺกอม) เสวียน
 รงฺกระอม
 รงฺวะ (รังฺเวียะหฺ) ทางระบายน้ำ ทางที่
 ชุกจากท่านบให้น้ำไหล เช่น ชีกรงฺวะ
 ทัก (จิกฺรังฺเวียะหฺตัก) ชุกทางระบาย
 น้ำ ช่องที่เปิดเหมือนถุกแหะ เช่น
 รงฺวะมาตฺ (รังฺเวียะหฺเมือต) ช่องปาก
 รงฺสี, รงฺมี (เรียงเขีย หรือ เรือะเขมฺย)
 รงฺสี รงฺมี
 รงฺนา (ระจะนา) รงฺนา การตกแต่ง เช่น
 รงฺนาโอยฺลฺอแปลก (ระจะนาออย
 ลฺอแปลก) ตกแต่งให้สวยแปลก สา
 ธารงฺนา (ชาลาระจะนา) โรงเรียน
 ช่างฝีมือ ต่อมาเรียก สาลาวิจิตรศิลป์
 (ชาลาวิจิตรศิลป์)
 รงฺนาบํทฺม (ระจะนาบํต) ลายดอกบัว บางที
 ก็เป็นบัวหงายหรือบัวคว่ำ หรือบางทีก็
 ทั้งบัวคว่ำบัวหงาย รงฺนาปํทฺม (ระจะ
 นาปะตฺม) ก็ใช้
 รงฺล (รังฺจ็อด) จลาจล เช่น ภัยรจฺล (ภัย
 รังจ็อด) ความกลัวจลาจล เพืออิตรจฺล
 (เพืออิตรังจ็อด) แตกตื่นเพราะจลาจล
 รงฺเลขา (ระจะเลขา) การเขียนหรือวาทให้
 สวยงาม
 รงฺเจรจฺจาจ (รังฺเจรวฺจฺจาจ) เสียงเจียวจ้าว

เช่น กุณมานํรตํปฺรสาจยํรเจรจฺจาจ
 (โกนเมืออันรัดปฺรสาจยํรเจรวฺจฺจาจ)
 ลูกไก่วังกระเจิงร้องเจียวจ้าว
 รงฺแจกรโจก (รังฺแจกรังโจก) ทะเลาะกัน
 เจียวจ้าว จักแจ็ก เช่น โยฺลฺะปฺรแฏก
 รงฺแจกรโจก (ขลัวะหฺปฺรแฏก-รังฺแจกร
 รังโจก) ทะเลาะกันเจียวจ้าวจักแจ็ก
 รงฺเฉียบรณฺญ (รังฺเฉียบรังณฺญ) ที่ไต่ยีน
 หรือรู้ระแคะระกายไม่ปรากฏชัดทำให้
 เกิดความทุกข์หม่นหมองใจ เช่น ภา
 รงฺเฉียบรณฺญ (ลือรังฺเฉียบรังณฺญ)
 ไต่ยีนระแคะระกาย
 รงฺเนรณฺจ (รังฺเนงรังโง) ขรุขระ เป็นหลุม
 เป็นบ่อ เช่น ภูมฺิรณฺจเนรณฺจโพระทักนุร
 โจระ (เตียรังเนงรังโงพรัวะหฺตักโฮร
 จฺระหฺ) ถิ่นเป็นหลุมเป็นบ่อเพราะน้ำ
 เาะ
 รงฺเนรณฺจ (รังฺเนงรังโง) ที่มีรอยยุ่งเหยิง
 เก่าไปเฝ้ามา ใช้ สุนามรณฺจเนรณฺจ
 (ขุนามรังเนงรังโง)
 รงฺเนตรณฺจ (รังฺเนตรรังโง) มีร้าวรอยขูดขีด
 เลอะเทอะเต็มไปหมด ใช้ สุนามรณฺจ
 เนตร (ขุนามรังเนตรรังโง)
 รงฺก (เรียะเจียะกะ หรือ เรียะจัวก) คน
 ย่อมผ้า
 รงฺตะ (เรียะเจียะตะหฺ) เงิน รงฺตการ

(*เรี่ยะเจียะตะการ*) คนทำเงิน ช่าง
ทำเครื่องเงิน *รัชตกณฺหา* (*เรี่ยะเจียะ
ตะเพี้ยน*) เครื่องเงิน *รัชตวตุล*
(*เรี่ยะเจียะตะเวียดโกะ*) เงิน
รปนี (*เรี่ยะเจียะนี*) กลางคืน
รพย (*รวจย*) ที่เดินทยอย ๆ ตาม ๆ กัน
ตามลำดับ ใช้ว่า *เหฺนรรพย* (*เคอร์รว
จย*)
รเช็บ (*รวเจ็บ*) แยกตื่นเพื่อนพ้อง เช่น
เหฺนอิลรเช็บ (*เหฺนอิลรวเจ็บ*) แยกตื่น
เพื่อนพ้อง *รโชรรเช็บ* (*รวโจรรวเจ็บ*)
หรือ *รเช็บรโชร* (*รวเจ็บรวโจร*) แยก
ตื่น บันบัวน วิ่งขวักไขว่ ไม่รู้อะไรเป็น
อะไร ใช้ *เหฺนอิลรเช็บรโชร* (*เหฺนอิลรว
เจ็บรวโจร*)
รโชร (*รวโจร*) แยกตื่น บันบัวน เอะอะ
วุ่นวาย ดู *รเช็บ*
รชกาล (*รัชเจียะกาล*) รัชกาล ใช้ *รัชช
สมัย* (*รัชเจียะชะไม*) ก็ได้
รชทายาท (*รัชเจียะเตียเยียด*) รัชทายาท
รชปะปเวณี (*รัชเจือบปะเวณี*) ราชประเพณี
รชสัมา (*รัชเจียะเซียมมา*) ราชสัมา อาณา
เขตของกษัตริย์องค์ใดองค์หนึ่ง
รชูปกรณ์ (*รัชอุปะกอร์*) รัชูปการ ส่วน
เงินภาษี
รชูปการ (*รัชอุปะการ*) การครองราชย์

การทำนุบำรุงแผ่นดิน หมายถึงเงินสำ-
หรับทำนุบำรุงแผ่นดิน ก็มี

รญ (*รวญ*) ๑. ต้นปัญญา ใช้ *รญุคินิต*
(*รวญกัวมินิด*)

๒. หก สั้น เช่น *กรญ* (*กอรวญ*)
คอสั้น *รางรญ* (*เรียงรวญ*) ร่างสั้น
คินิตรญ (*กัวมินิดรวญ*) ความคิดสั้น
รญุรา (*รวญเรีย*) ย่อท้อ เช่นเดียวกับ
รวญรา ดู *รวญรา*

รญ (*รวญ*) พุดพร้อม ๆ กัน เสียงจ้อกแจ้ก
เช่น *นิยายรญ* (*นิเยียรวญ*) พุด
จ้อกแจ้ก *ชแซกคุณารญ* (*จัวเจกเค้นีย
รวญ*) เคียงกันจ้อกแจ้ก

รญง (*รวญง*) อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เช่น
กุนมานรเก็สรญง (*โกนเมอันรวักรัชรวั
ญง*) ลูกไก่หากินเป็นกลุ่ม

รญม (*รวญม*) เหี่ยว เเฉ เช่น *สลักเฌ*
รญม (*เขลิกเขอรวัญม*) ใบไม้เหี่ยว
สลด ห่อเหี่ยว หุบ เพราะกลัวหรือหมด
กำลัง เช่น *ญาก่มุขรญม* (*ดักมุกรวัญม*)
ทำหน้าสลด หรือ ห่อเหี่ยว *โคญาก*
สลักตุรเจียกรญม (*โกดักเขลิกตุร
เจียก-รวญม*) วัวใบหูก

รญา (*รวญเยีย*) ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นในที่
ชื้นแฉะ ดอกมีกลิ่นหอม เรียก *เหฺนรญา*
(*เด็มรวญเยีย*)

รณาล (รวณัล) ที่แตกตื่น ต่างคนต่างวิ่ง
โดยรวดเร็วเต็มฝีเท้า หรือ พุดจ้อกแจ้ก
แข็งแซ่ เช่น สทุระรณาล (สทุระหฺรวณัล)
วิ่งฮือไปโดยแตกตื่น มาตรณาล (เมธิต
รวณัล) ปากพุดจ้อกแจ้กแข็งแซ่

รณิกกรณุก (รวณีกกรณุก) กระจุกกระจิก
เล็กบ้างใหญ่บ้าง มากบ้างน้อยบ้างคละ
กันไป เช่น การรณิกกรณุก (การรว
ณีกกรณุก) งานกระจุกกระจิก

รณิงรณาง (รวณิงรวณิง) ทะลึ่งตึงตัง เช่น
สมณฺเฐรณิงรณาง (ข้อมเตี้ยรวณิงรว
ณิง) พุดทะลึ่งตึงตัง เชื้อการรณิง
รณาง (เทวอการรวณิงรวณิง) ทำงาน
ทะลึ่งตึงตัง

รณิบรณูป (รวณิบรวณูป) มุมมาม เช่น
สัรณิบรณูป (ขัรวณิบรวณูป) กิน
มุมมาม ผลิผลาม เช่น เชื้อการรณิบ
รณูป (เทวอการรวณิบรวณูป) ทำ
งานผลิผลาม

รณิม (รวณีม) คำใช้กับ รณำ (รวณำ)
ช้า ๆ ดี ๆ เป็นรอยดี ๆ ข้อนกันพริต
เป็น รณิมรณำ (รวณีมรวณำ) เป็น
รอยย่งเหยง ขีดไปขีดมาเลอะเทอะ

รณิล (รวณิล) ที่ตื่นกระแฉ่ว ๆ พร้อม ๆ
กัน เช่น จาบชาบลปรณิล (จาบเจื้อย

ลปรณิล) นกกระจาบตีข้ายตื่นกระ
แฉ่ว ๆ

รณิ (รวณิ) ถึงลม หรือ นางอาย

รณิ (รวณีย) คว่าไขว่ เช่น ฤณเณิมคณา
รณิ (คือนเดิมเค้นยรวณีย) แย่งกัน
คว่าไขว่

รณิว (รวณิว) ครุ่นคิด ยากไต่บั้ง โกรธ
บ้าง เป็นตัน เช่น จงบานรณิว (จ้อง
บานรวณิว) ครุ่นคิดอยากได้ จังรณิว
(เค็งรวณิว) ครุ่นโกรธ

รณิก (รวณิก) เร่งมือ เช่น เชื้อการรณิก
(เทวอการรวณิก) เร่งมือทำงาน

รณิกกรณิ (รวณิกกรณีย) คว่าไขว่ดี ๆ เช่น
ฤณเณิมคณารณิกกรณิ (คือนเดิมเค้นย
รวณิกกรณีย) แย่งกันคว่าไขว่ดี ๆ

รณิกกรณเญ (รวณิกกรณเญ) ตก หนาแน่น
ถึยิบ เป็นทิวแถวดี ๆ สูง ๆ ต่ำ ๆ ไล่ ๆ
กัน เช่น ฤณตุจรณิกกรณเญเพญพะทะ
(โกนโตจรวณิกกรณเญเปญเพติยะหฺ)
ลูกเล็ก ๆ ไล่ ๆ กันเต็มบ้าน

รณูรณูญ (รวณูรวณูญ) เกิดร้อนใจ หม่น
หมองขัดข้องใจ ร้อนหน้าร้อนตาจวนจะ
จับไข้ ไข้ว่า รณูรณูญรกกัลกรุน
(รณูรวณูญรวกกัลกรุน) ทั่วร้อน
หน้าตาร้อนจวนจะจับไข้ จังรณูรณูญ
(เค็งรวณูรวณูญ) โกรธเร่าร้อนไม่

สบายใจ ไข้ว่า รโณรณฺณ (รวโณ
รวณฺณ) ก็มี

รณฺณ (รวณฺณ) ๑. ที่คัน หรือระคาย
ตัวไม่สร้างชา ใช้ รมาตร์ณฺณ (รว
เมือะสรวณฺณ)

๒. รวมกลุ่มกันก็คัก จักแจก
จอกแจ เช่น กุณมานรฺกสรวณฺณ
(โกณเมือ่นรวกสรวณฺณ) ลูกไก่หากิน
กันเป็นกลุ่มจักแจก

รณฺณ (รวณฺณ-รวณฺณ) เสียงกังเจียว
จ้าวอยู่เรื่อย ๆ

รณฺณ (รวณฺณ-รวโณ) ปากอยู่ไม่สุข
ข้างยแหยอยู่เรื่อย

รณฺณ (รวณฺณ) กรุ่น เช่น รณฺณคุณง
จิตต (รวณฺณคุณงจิตต) กรุ่นคิดในใจ
จึงรณฺณ (จึงรวณฺณ) กรุ่นโกรธ

รณฺณ (รวณฺณรวณฺณ) เสียงกังแป้ว ๆ
อยู่เรื่อย ๆ เช่น กุณณมัยรณฺณรวณฺณ
เพณฺณพทะ (โกณขมัยมรวณฺณรวณฺณ
เบญเพติยะห์) ลูกแมวร้องแป้ว ๆ เต็ม
บ้าน

รณฺณ (รวณฺณ) เสียงเย ๆ ไคยินอยู่เรื่อย ๆ
รณฺณ (รวณฺณรวณฺณ) เสียงเย ๆ ไค

ยินอยู่เรื่อย ๆ รณฺณ (รวณฺณรวณฺณ)
เสียงกังเย ๆ อยู่เรื่อย ๆ

รณฺณ (รวณฺณ-รวณฺณ) เสียงกัง
จักแจกอยู่เรื่อย ๆ

รณฺณ (รวณฺณรวณฺณ) ที่บ่นจู้จุกจิก
ที่ท่องบ่นอยู่เรื่อย ๆ เช่น มนฺตรณฺณ
รณฺณ (มนฺตรณฺณรวณฺณ) คนจู้จิบ่น
สมณฺณรณฺณ (ซอมเดยรวณฺณรว
ณฺณ) พูดบ่นว่าจู้จุกจิก

รณฺณ (รวณฺณรวณฺณ) กุ รณฺณรณฺณ

รณฺณ (รวณฺณ) ๑. ที่ซ้ำ ๆ ถี่ ๆ กระชั้น ๆ
เช่น นิยายรณฺณ (นิยายรวณฺณ) พูด
ซ้ำซาก

๒. มีรอยขีดทับไปมาอย่างยุ่งเหยิง
เลอะเทอะ เช่น สนามรณฺณ (ขนามรว
ณฺณ) รอยขีดทับไปทับมา อักษรรณฺณ
(อักษรรวณฺณ) ตัวหนังสือยุ่งเหยิง

รณฺณ (รวณฺณรวณฺณ) ๑. บ่นจุกจิก
หาเรื่องหาเหตุไม่ค่อยสร้างชา เช่น
นิยายรณฺณ (นิยายรวณฺณรวณฺณ)
พูดบ่นจุกจิก

๒. เป็นร้วรอยถึบ ยุ่งเหยิงเห็นไม่
ค่อยชัด เช่น สรณฺณรณฺณ (สร
เชรวณฺณรวณฺณ) เขียนเป็นรอยขีดไป
ขีดมายุ่งเหยิง

รณฺณ (รวณฺณ) กุ ชณฺณชวย

รฎก (รวัดอก) กลอน หลุดออกเหมือนถูก
จับตอน เช่น พนฺลวญรฎกเจญฺพ
ฎฺณบํ (พนฺลวญรวัดอกเจญฺบํค้อม
เนือบ) เกือบหลุดจากรูที่เจาะ

รฎาก (รวัดัก) คำใช้กับ รฎึน (รวัดึน)
ยัด ๆ ซ้ำ ๆ ถ้อย ๆ หรือกับ รฎิบ
(รวัดบ) เป็นพืด เป็น รฎากัรฎึน
(รวัดักรวัดึน) ถ้อย ๆ ยกวาง หรือ
ถ้อย ๆ ใส่ ขยักหย่อน เช่น สมฎฺฐิรฎากั
รฎึน (ซ้อมเด็ยรวัดักรวัดึน) พุดขยัก
หย่อน กับ รฎากัรฎิบ (รวัดักรวัดบ)
สูง ๆ ต่ำ ๆ ตะปุมตะป่ำ เช่น ฎฺฐิรฎากั
รฎิบ (เด็ยรวัดักรวัดบ) ดินตะปุมตะป่ำ
ดินสูง ๆ ต่ำ ๆ สมฎฺฐิรฎากัรฎิบ (ซ้อม
เด็ยรวัดักรวัดบ) โดยปริยายหมายความว่า
พุดอึกอึกขยักหย่อน พุดเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ
ไม่เรียบ ๆ ตามธรรมชาติ

รฎาจ (รวัดัจ) ขาดวิน ขาดเป็นท่อน ๆ
ตอน ๆ มักใช้ รฎาจ ๆ (รวัดัจ ๆ)
ในสมัยก่อนเขียน รฎาจ ออกเสียง รวัดจ

รฎาจรวัด (รวัดัจรวัด) ที่ตัดขาดห่าง
ไกลจากกัน ที่กระจัดกระจาย เบ็ดเตล็ด
เช่น พุทธะรฎาจรวัด (เพ็ดยะห้
รวัดัจรวัด) บ้านเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างไกล
จากหมู่บ้าน มนุสฺสรฎาจรวัด
(มนุสฺสรวัดัจรวัด) คนที่ซัดเซพลัด

พรวดจากที่อยู่ ไม่มีที่พึ่ง ไม่เป็นที่นับ
ถือของใคร

รฎิบ (รวัดึบ) คำใช้กับคำ รฎิบ (รวัดบ)
เป็น รฎิบรฎิบ (รวัดึบรวัดบ) สูง ๆ
ต่ำ ๆ ตะปุมตะป่ำ เช่น ฎฺฐิรฎิบรฎิบ
(เด็ยรวัดึบรวัดบ) ดินสูง ๆ ต่ำ ๆ
ตะปุมตะป่ำ สมฎฺฐิรฎิบรฎิบ (ซ้อมเด็ย
รวัดึบรวัดบ) พุดสูง ๆ ต่ำ ๆ โดย
ปริยายหมายความว่า พุดผิด ๆ ถูก ๆ คำนิต
รฎิบรฎิบ (กัวมนัครวัดึบรวัดบ)
ความคิดโยกโย้

รฎีก (รวัดึก) ที่แหกกันมาเรียงเป็นแถว ที่
ชักลากต่อ ๆ กันมา เช่น ฌรเรียงคฺนา
รฎีก (ชวฺรเรียงคฺนัยรวัดึก) ยืนเรียง
ต่อ ๆ กันไปเป็นแถว กัพฺลปปราสาท
รฎีก (กัอมปฺลปราสาทรวัดึก) ยอดปรา
สาทเรียงเป็นแถว รฎีกกรฎฺ (รวัดึก
รวัดไ) หรือ รฎฺไกรฎฺ (รวัดไรวัดึก)
สลอน ระเกระระกะ สูงบ้างต่ำบ้าง เล็ก
บ้างใหญ่บ้าง

รฎึน (รวัดึน) ยัด ๆ ซ้ำ ๆ เช่น นิยาย
รฎึน (นิเยยรวัดึน) พุดซ้ำ ๆ

รฎบ (รวัดบ) เป็นพืด เช่น กนฺทวถรฎบ
(กัอนทวถรวัดบ) ผืนขึ้นเป็นพืด รฎบ
รฎึยน (รวัดบ-รวัดึน) เป็นพืดถียบ
สูง ๆ ต่ำ ๆ รฎบรฎฺ (รวัดบ-รวัดไ)

เรียง ๆ กันเป็นพีค

รฎก (รวัดอก) คือไปเห็นแม่เหี้ยยยาว
เคลื่อน เร็วราย เช่น แผลสวายขรุ
รฎก (แผลสวายขรุที่รวัดอก) ลูกมะ
ม่วงหล่นเคลื่อน รฎกกรณิล (รวัดอก
รวัดเนล) หรือ รฎกกรณิล (รวัดอก
รวัดเนล) ที่เรียงรายเคลื่อน

รฎียน (รวัดียน) ที่ห้อยระย้าซ้อนกันเล็ก
บ้างใหญ่บ้าง เช่น แผลขุ่นรฎียน
(แผลโค่นรวัดียน) ลูกขนุนห้อยระย้า

รฎจ (รวัดจ) คือ รฎจ

รฎมรฎม (รวัดม-รวัดอม) กระปลกกระปลัย
เพราะพิการหรือเพราะโรคมีแผลเป็นต้น
เช่น มนุสสรฎมรฎม (มนุสรวัดม
รวัดอม) คนกระปลกกระปลัย (ใช้
รฎมรฎม (รวัดม-รวัดอม) ก็มี)

รฎ (รวัด) ๑. คือ รฎิก กับ รฎบ
๒. พวกข่าระแด พวกเดียวกับ
กาย เรียก พวกกรฎ (พวกรวัด)
กวยรฎ (กวยรวัด) (จาก ระแด
คำไทย)

รฎต (รวัดต) ลัว ๆ เช่น โคมโหะเพ็ง
รฎต (โคมโหะเพ็งรวัดต) โคม
ลอยขึ้นลัว ๆ สดวสุลาบเห็ดลึงลาข
รฎต(ซัดขลาบเห็ดลึงเลียง-รวัดต)
สัตว์ปีก (พวกนก) บินวนเวียนลัว ๆ

รฎมรฎม (รวัดม-รวัดอม) คือ รฎมรฎม

รฎะ (รวัดอะ) หลุดพ้น เช่น รฎะ
กมม (รวัดอะกัม) หลุดพ้นจากกรรม
รฎะทุกข (รวัดอะหัตถ์) หลุดพ้นทุกข์
รฎะบาป(รวัดอะหัตถ์) หลุดพ้นบาป
รฎะพินิล (รวัดอะหัตถ์) หลุดพ้นจากหน

รฎฐ (รวัด) รัฐ ราชวร รฎฐกมม
(รวัดอะกัม) รฎฐการ (รวัดอะการ)
รฎฐกิจจ (รวัดอะกิจ) หรือ รฎฐ
กิริตย (รวัดอะกิริต) กิจการงานของ
แผ่นดินหรือของประเทศ กิจการของ
ราชวร รฎฐธมมณญญ (รวัดอะเทม
เมียนญ) หรือ นญญ (นญ) กฎหมาย
รัฐธรรมนูญที่บัญญัติขึ้นเป็นหลักสำหรับการ
ปกครองบ้านเมือง รฎฐบาล
(รวัดอะบาล) ผู้รักษาแผ่นดินหรือ
ประเทศ กระทรวงจัดกิจการในประเทศ
คู่กับตุลาการ รฎฐปฐาสนนัย (รวัด
อะปฐาสนนัย) หรือ รฎฐปฐ
สาสนนโยบาย (รวัดอะปฐาสนนโยบาย) การแนะนำหรืออุบายแนะนำตัก
เตือนประชาชนให้อยู่ในอำนาจกฎหมาย
วิชาหรือแบบบพทที่เป็นหลักสำหรับปก
ครองประเทศ รฎฐปฐาร (รวัดอะ
ปฐาร) รัฐประหาร รฎฐมนตร

(เรือดะม้วนเต๋รีย) รัฐมนตรี รัฐ
สภา (เรือดะสะเพีย) รัฐสภา รัฐ
สีมา (เรือดะเซียมมา) รัฐสีมา อาณา
เขตของรัฐ รัฐฎากร (เรือดะถากอ์)
รัชฎากร อากระของรัฐ กัมพูชรัฐ
(กัมพูเจียเรือด) กัมพูชรัฐ ประเทศ
เขมร

รทก (รวัดุก) ดู รพุก

รณะ (เรียนะ) รณรงค์ สงคราม กองทัพ
การรบ ใช้ รณกมม รณการ (เรียนะ
กะมม เรียนะการ) รณภูมิ (เรียนะ
กะพุม) และ รณรงค์ (เรียนะรัง)
รณรงค์ สมรภูมิ รณชัย (เรียนะเจีย)
ชัยชนะในการรบ รณปราชัย (เรียนะ
ปะราเจีย) การแพ้สงคราม รณ
กฤต (เรียนะเพี้ยน) รโณปกรณ์
(เรียนะโนปะกอร์) เครื่องรบ รณเกร์
(เรียนะเพร์) กลองศึก รณมุข
(เรียนะมุค) ท้าหน้า รณวาทย
(เรียนะเวียด) เพลงรบ รณวิชา
(เรียนะวิดเจีย) วิชาการรบ รณ
ศาสตร (เรียนะชะส) ศาสตร์การรบ
หรือกระบวนการรบ รณลิกฐา
(เรียนะเช็กขา) การฝึกฝนหรือเรียน
เกี่ยวกับการรบ รณสุภูมิ (เรียนะ
ซุติอม) อนุสาวรีย์ที่ระลึกถึงการสงคราม

รณบ (รวานอบ) สิ่งที่ใช้ตามหรือประกบ
ไม้ขนานฝาเรือนใช้ รณบขญข้าง (รว
นอบขญเจียง) โดยปริยายหมายถึง ลูก
สมุน เช่น เชื้อชารณบเค (เทวอเจีย
รวานอบเก) เป็นลูกสมุนเขา คนที่
ช่วยป้องกันหรือช่วยปิดบังเหมือนตาม
หรือประกบไว้ เช่น อางมานรณบ
(อางเมียนรวานอบ) อ้างว่ามีคนช่วย
ป้องกันหรือช่วยปิดบัง

รณาร (รวานาร์) เลื่อย มีหลายประเภทคือ
รณารกนุฑยตรี (รวานาร์กอนตุยเต๋รีย)
เลื่อยทางปลา รณารกาต (รวานาร์กัต)
เลื่อยตัด รณารเจียก (รวานาร์เจียก)
เลื่อยซอย รณารยกุล (รวานาร์เยียก)
เลื่อยยักษ์ รณารร (รวานาร์รอ) เลื่อย
รอบปากไม้

รณิงรณง (รวินังรวานง) กระเบื้องกระเบื้อง
อย่างเสียงที่ระนาดไม่เป็นเพลงเป็นต้น

รณิมรณ (รวินิมรวานม) เหนียม กระตาค
อายุอยู่เรื่อย ๆ กระมิดกระเมี้ยน เก้อ
เขินจับโน้นฉวยนี้ เช่นเดียวกับ นิมนต์
(นิมนม) เช่น องคฺยรณิมรณ (ออง
กฺยรวินิมรวานม) นั่งเก้อเขิน กระตาค
อายุ กิริยารณิมรณ (เกะระยารว
นิมรวานม) กิริยากระตาคอายุ

รณิล (รวินิล) ล้มราบกับพื้นหรือหลุดร่วง

เรียราย เช่น ภูวตรณิล (ดวลรว์เน็ล)
 ล้มแผ่เหยียดยาวกับพื้น แผลสุวาย
 ชุระรณิลเนาฎี (แผลชวยจระหวั
 เน็ลเน็วเด็ย) ลูกมะม่วงหล่นเรียราย
 เกลื่อนกลาคบนดิน

รณูรณาง (รว์โนงรว์นาง) เสียงตึง ๆ ตึง ๆ
 โดยปริยายหมายความว่า รวดเร็วเอะอะตึงตึง
 เกินไป หรือโกรธรุนแรง จับอะไรต่อ
 อะไรโยนทิ้งตึงตึง ๆ เช่น ฐะวีการรณู
 รณาง (เทวอการรว์โนงรว์นาง) ทำงาน
 เอะอะตึงตึง จิงรณูรณาง (เค็จรว์
 โนงรว์นาง) โกรธหัวฟัดหัวเหวี่ยงขว้าง
 ปาของทิ้งตึง ๆ

รณบรณบ, รณบรณบ (รว์เนบรว์นอบ
 หรือ รว์เนบรว์นอบ) นอนนุ่มอย่าง
 เอาอกเอาใจหรือประจบ เช่น ผุคาบ
 ผุคุณรณบรณบ (เผกั๊อับผุคุณรว์
 เนบรว์นอบ) ประจบประแจงอย่างนอน
 นุ่ม

รณบรณบ (รว์เนบรว์เนบ) ทำตัวอ่อนนุ่ม
 หมอบกราบด้วยความเคารพหรือประจบ
 ประแจง เช่น องคุยคาล์รณบรณบ
 (อ็องคุยเก็อ็ลรว์เนบรว์เนบ) นั่งหมอบ
 แผ่อย่างอ่อนนุ่ม ผุคาบผุคุณรณบ
 รณบ (เผกั๊อับผุคุณรว์เนบรว์เนบ)
 ประจบประแจงอ่อนนุ่ม กิริยารณบ

รณบ (เกะระยารว์เนบรว์เนบ) กิริยา
 อ่อนนุ่ม

รณาง (รว์เนาง) ๑. ไม้ระเนาง มักเรียก
 ฎีรณาง (ไครว์เนาง) (จาก ระเนาง
 คำไทย)

๒. คำใช้กับคำ รณาง (รว์นอง)
 โทงเตง ต่องแต่ง เช่น รณางรณาง
 (รว์เนางรว์นอง) กระต่องกระแต่ง กะ
 โทงกะเตง

รณารณ (รว์เนรว์นอ) ว่าเหว้ไม่มีที่พึ่งที่
 พักพิง ไม่มีหน้าที่การงานหรือการทำมา
 หากินอะไรให้ปรากฏ เช่น มนุสสุ
 รณารณ (มนุสส์รว์เนรว์นอ) คน
 ไร้ที่พึ่งที่พักพิง

รณบรณบ (รว์เนบรว์นอบ) ดู รณบรณบ

รณล (รว์เนล) แผ่เหยียดยาว เรียราย
 เช่น ฎีกรณล (เดก-รว์เนล) นอน
 แผ่เหยียดยาว ภูวตรณล (ดวลรว์
 เนล) รฎูกรณล ดู ภูวตรณิล
 (รว์โตกรว์เนล) ที่เรียราย ดู รณิล

รณาง (รว์นอง) โทงเตง ต่องแต่ง เช่น
 สุวายแผลรณาง (ชวยแผลรว์นอง)
 มะม่วงลูกโทงเตง พุยัรรณาง (พูยัรว์
 รว์นอง) แขนงโทงเตง เม็ดเทาเพ็ญ
 รณาง (เม็ดเต็วเค็ญรว์นอง) ดู ไปเห็น
 โทงเตง

รโณบาย (รวโนบาย) อุบายในการสงคราม
กลยุทธ์ เช่น จุบังฉนวนะโณบาย
รบสเมทัพ (อุบังเขนียะห์โดยรวโน
บายรวบอะสเมเตอ์) การรบชนะ
โดยกลยุทธ์ของแม่ทัพ

รณฎาบ (รวนด๊ับ) ของสำหรับทำบุญหรือ
รับแขก เครื่องไทยทาน เครื่องไหว้ครู
เครื่องบรรณาการ เช่น เรียบรณฎาบ
บุญ (เรียบรวนด๊ับบน) จัดของ
ทำบุญ **รณฎาบไทยทาน** (รวนด๊ับ
เตยเยยะเตียน) ของไทยทาน เรียบ
รณฎาบครู (เรียบรวนด๊ับครู) จัดของ
ไหว้ครู **เรียบรณฎาบการ** (เรียบรวน
ด๊ับการ) จัดของแต่งงาน

รณฎาส (รวนดะส) กล้วยชนิดหนึ่งจำพวก
เผือก ใบเล็กยาว ๆ มักขึ้นตามที่ราบ
หรือที่เป็นป่าโปร่ง เอามาใช้มุงหลังคา
ได้ แต่ไม่ค่อยทน เรียก เสमारณฎาส
(เซมารรวนดะส) หรือ สุมารณฎาส
(โซมรวนดะส)

รณเภา (รวนเดา) หลุม รู เช่น รณเภาสสร
(รวนเดาซอซอ) หลุมเสา รณเภา
กฏาม (รวนเดากฏาม) รูป รณเภาขัร
(รวนเดาเจอ) รุขัน รณเภานรก
(รวนเดานัรวัก) ขุมนรก อุชบุรีรณเภา

(โอ้อะเบียร์วนเดา) เผาสามแห่ง คือจุด
ไฟเผาเนื้อสามแห่งด้วยปุยฝ้าย เพื่อให้
หายโรค

รณฎิ (รวนด้อม) กระทบกันเรื่อย ๆ เช่น
จានรณฎิ (จานรวนด้อม) จานกระทบ
กันเรื่อย ๆ โดยปริยายหมายความว่า กระทบ
กระทั้งกัน เบียดเบียนกัน เช่น รณฎิ
แตกุนาเอง (รวนด้อมแตกุนียเอง)
เบียดเบียนกันเอง **จานมวยรวนรณฎิ**
แตกุนาเอง (จานมวยเรียรวนด้อม
แตกุนียเอง) จานที่วางไว้แห่งเดียวกัน
ที่กระทบกันเอง โดยปริยายหมายความว่า คน
อยู่ที่เดียวกันกระทบกระทั้งกันเรื่อย ๆ
ไม่สร้างชา

รณทกพริก (รวนเตยะกะพริก) ถิ่นไม้
ไม่ค่อยมีผล

รต (รวด) รอด รตฤทะ (รวดเพดะยะห์)
รอดเรือน รตสาธา (รวดซาธา) รอด
ศาลา

รต (รวด) ๑. วัง รตขุณาบ (รวดคณาบ)
วังหลังแอ่น รตขุมิต (รวดเคุมิต) วัง
แฉ่น รตเลือน (รวดเลือน) วังเร็ว
รตสณฎาบ (รวดซอณดาบ) วังเต็ม
กำลัง

๒. หนี หลบหลีกหายไป เช่น
รตโจลสุร (รวดจอลสุร) หนีทั้งบ้าน

ไป โกรตบาด (โกรธคืบ) วัว
หนีหาย มนุสสโทสรตรวพิกุก
(มนุสสโตสรตรวพิกุก) นักโทษ
หนีพ้นจากคุก รตคย (รวคกย) หนี
ค่าน รตพนธ (รวคเบอัน) หนีภาษี
รตทัพ (รวคเตอบ) หนีทัพ รตถุน
(รวคถุน) ลักยหลบหนีหัวซุกหัวซุน
อย่างเช่นหนีไปซ่อนในป่า เวลาเข้าศึก
หรือมีโจรมาปล้นบ่อย ๆ

๓. คล่อง สอดคล้อง เช่น รต
คนลง (รวคกัณลง) ที่ประพาศสอด
คล้องต่อกัน มีระเบียบสอดคล้องกัน
รตจัวร์ (รวคจัวร์) ที่เป็นแถวเป็นแนว
รตไฏ (รวคไค) คล่องมือ รตพุนต์
(รวคพุนต์) ถูกรอยกัน รอยพับหรือ
รอยรีดอยู่ตัว รตมาต (รวคเมอิด)
คล่องปาก เช่น เรียนจำรตมาต
(เรียนจำรวคเมอิด) ท่องจำคล่องปาก
รตมุขเท (รวคมุขเท) พยายามทำงาน
พยายามเรียนหรือท่องให้ได้รวดเร็วกว่า
เขา รตรบต (รวครวบอด) ที่ถูก
ตามกฎหมาย ตามแบบแผนจารีต
ประเพณี รตรบบ (รวครวบอบ) ถูก
ระบอบ รตระเบียบ (รวครวเบียบ) ที่
มีระเบียบถูกกันและลงรอยกัน รตสาจ
มวย (รวคจัมวย) ละสายเป็นเนื้อเดียว

กัน รตเพ็ง (รวคเลิง) หรือ รตเพ็ง
มกเนา (รวคเลิงโมกเนวี) ไปอยู่ด้วย
โดยสมัครใจไม่มีใครเรียกหา เช่น สุริ
รตเพ็ง (เซรียรวคเลิง) ผู้หญิงตาม
ไปอยู่กับผู้ชายโดยสมัครใจ

รตนะ, รตนะ หรือ รตน์, รตุน (ระตะนะ,
เรียดตะนะ หรือ เรียด) รตนะ ได้แก่
แก้วมณีค่า เพชรพลอยทุกชนิด แม้เงิน
ทองก็เรียกด้วย เรียก รตนาตุล (ระตะ
นะเวียดโละ) ก็ได้ รตนกร (ระตะ
นะกอร์) คนชุกพลอย คนเจียรใน
พลอย ช่างทองช่างเงิน พระเวสวัณ
รตนกรณฐ (ระตะนะกะรอน) หีบหรือ
ตู้ใส่รตนะ ใส่เพชรหรือพลอย รต
นกร หรือ รตุนกร (ระตะนะเกือ
หรือ เรียดตะนะเกือ) ที่เกิดรตนะได้
แก่สมุท ท้าวเวร รตนคพุก (ระ
ตะนะเกือบเพีย) ที่เกิดรตนะต่าง ๆ
คือแผ่นดิน รตนตริย, รตุนตริย หรือ
ไตร (ระตะนะไตร หรือ เรียดตะนะ
ไตร) พระรัตนตรัย รตุนไตรปรณาม
(เรียดตะนะไตรปรณาม) การน้อม
กาย วาจา ใจ เคารพพระรัตนตรัย
รตุนนิ (เรียดตะนะนิ) ขุมรตนะ คือ
สมุท และภูเขาพระสุเมรุ รตุนปภา,
รตุนปภา (ระตะเนอบปะเพีย, เรียด

ตะเนียบประเพีย) แสงรัทนะ แผ่น
ดิน รตนพาณิข หรือ นิขย (เรียด
ตะนะเบียน) การค้าเพชรพลอย รตน
พาณิข (เรียดตะนะเบียน) พ่อค้า
เพชรพลอย คนขายเพชรพลอย หรือ
เครื่องประดับเพชรพลอย รตนมัย
(เรียดตะนะเมีย) ที่ประดับตัวรัทนะ
ผิงเพชรผิงพลอย รตนมาลา (เรียด
ตะนะเมียเลี่ย) สร้อยตัวหรือสร้อยคอผิง
เพชร รตนรงสี (ระตะนะเรียงเขีย)
รัทมีรัทนะ แสงเพชร รตนราสี (ระ
ตะนะเรียงเขีย) กองรัทนะ มหาสมุทร
รตนวตถุ (ระตะนะเวียดโอะ) หรือ
รตนพัสดุ (เรียดตะนะเปอะส) วัตถุ
ที่เป็นรัทนะ มีแก้วแหวนเงินทองเป็นต้น
รตนสุวรรณ (ระตะนะโสะวัน) ทอง
ผิงเพชร ใช้ รตนสุพรรณ (เรียดตะนะ
โสะเป้อร์) ก็ได้ รตนการ (ระตะนา
เกียร) กลังรัทนะ กลังเงิน รตนา-
ภรณ์ (ระตะนาพั่ว) เครื่องประดับ
ผิงรัทนะ รตนาลงการ (ระตะนาเลียง
การ) เครื่องตกแต่งประดับเพชรพลอย
รตนาลอก (ระตะนาโลก) หรือ รต
โนภาส (ระตะโนเพียะส) แสงรัทนะ
แสงเพชร รตนาวลี (ระตะนาเวียะลี)
สร้อยคอเพชร คหบดีรัตน์ (เกียะหะ

ปะเดียเรียด) คหบดีแก้ว ขุนคลังแก้ว
จกกรัตน์ หรือ จกรรัตน์ (จกคะเรียด
หรือ จกคะเรียด) จักรแก้วสำหรับ
จักรพรรดิ ทูตทูงรัตน์ (ตุรวตูงเรียด)
สมณศักดิ์อย่างหนึ่งในสมัยโบราณ ดู
ทูตทูง ๔. นารีรัตน์ (เนียรเรียด)
นางแก้ว ปริณายกรัตน์ (ปะเรียเนีย
ยัวคะเรียด) ขุนพลแก้ว บุสรรัตน์
หรือ บุสรรัตน์ (โปะระอะสเรียด หรือ
โปะระสเรียด) บุษรัตน์ บุษแก้ว
มณีรัตน์ (เมียนเรียด) แก้วมณี
เพชรมีค่า หัตถิรัตน์ (หัตถะเรียด)
หรือ ภูริรัตน์ (ด้อมเรียเรียด) ข้างแก้ว
อสุสรรัตน์ (อะชะเรียด) ม้าแก้ว
เสะรัตน์ (แซะห์เรียด) ก็ใช้

รตยวน (รวัดยวน) วังเหยาะ ๆ (เฉพาะม้า)
เช่น เสะรตยวน (แซะห์รวัดยวน) ม้า
ว้างเหยาะ ๆ ตรงกันข้ามกับ เญีร์ (เคอร์)
ลุน (ลุน) ผาย (พาย)

รตาด (รวัดาก) เรียราย รุ่งรัง ชอมช่อ
ทรุดโทรม เช่น ธูลากรตาด (เทุลียัก
รวัดาก) หล่นเรียราย สัมพตรตาด
(ซ็อมบิวัดรวัดาก) ผ้ารุ่งรัง รตากรตาด
(รวัดาก) รุ่งรังมาก ทรุดโทรมยิ่งนัก

รตาด (รวัดัด) คำใช้กับคำ รตาด (รวัดาย)
กระจุย ลุย เป็น รตาดรตาด (รวัดัด

รวตาย) กระจักระจายจากกัน กระจุ
กระจายเต็มไปหมด

รตาย (รวตาย) กระจุ ล่อยออกมาียคยว
เช่น แวงรตาย (เวงรวตาย) ยาวียค
ธลากัรตาย (เทลียักรวตาย) ตกหล่น
กระจุกระจาย

รตาว (รวตาว) ยัวะยัย เช่น โทจเพ็งเฎ็ม
เณ็รตาว (โตจเณ็งเณ็มเณ็รวตาว) ชะนี
ขึ้นตันไมยัวะยัย เณ็ญเตะเซ็งรตาว ๆ
(เค็ญเตะเณ็งรวตาว ๆ) เณ็นเตะเณ็นยัวะยัย ๆ
คู รเตว คัว

รติ (ระตะ) ความเข้มขันยินดี ความเบิก
บานใจ รากะ รมุมรติ (เทอัมเม็ยะ
ระตะ) ยินดีในธรรม วนรติ (เว็ยะ
เน็ยะระตะ) ยินดีในป่า ความเต็มใจ
อยู่ในป่า

รติกรตุก (รวเต็กรวตูก) ละครกัน อิก ๆ อัก ๆ
ซัก ๆ ข้อง ๆ กระจักกระจอวน เช่น
เชว็การรติกรตุก (เทวอการรวเต็กรว
ตูก) ทำงานซัก ๆ ข้อง ๆ ภูเณ็รติกร
รตุก (ต้อมเนอรรวเต็กรวตูก) ความ
ซักข้อง

รติบรตบ (รวเต็บรวตบ) งาม ๆ งาม ๆ
เกาะ ๆ เกาะ ๆ สูง ๆ ต่ำ ๆ อย่างวาง
ซ้อน ๆ กัน ไม่เป็นระเบียบ เช่น ฎากั
บสัรตารายรติบรตบ (ดักรวบอะสั

เรอ็ดเร็ยรวเต็บรวตบ) วางของเกลื่อน
กลาดไม่เป็นระเบียบ การรติบรตบ
(การรวเต็บรวตบ) งานไม่เป็นระเบียบ

รติง (รวเต็ง) ผุดลุกขึ้นพรวคพรวคพร้อมกัน
ทันทีทันใด เหมือนโกรธจัดหรือคัว
ความโกรธจัด เช่น สตุะโกกรกรตัง
(สตุะหโกกร-รวเต็ง) ผุดลุกขึ้นพรวค
พรวค รติงรตาง (รวเต็งรวตาง) ผุด
ลุกขึ้นพรวคพรวคพร้อมกันมีท่าทางแก้ง
ก้างลุกกลน ผลุนผลัน

รตุต (รวโตต) เรียงกันเป็นแถวเป็นแนว
เช่น กราบรตุต (กราบรวโตต) กราบ
กันเป็นแถว คู รเตต คัว

รตุว, รฎว (รวโต้ว) ๑. ฤคุฝน เรียก รฎว
เกด็ยง (รวโต้วเพด็ยง) ฤคุฝน รฎว
เกฎา (รวโต้วเคดะ) ฤคุร้อน รฎวรง
(รวโต้วรวเจ็ย) ฤคุหนาว เณ็แผลขุส
รฎว (เขอแผลโคะสัรวโต้ว) ต้นไม้
ออกผลผิดฤคุ ผลาสัรฎว (พะละสัรว
โต้ว) เปลี่ยนฤคุ (มักเขียน รฎว มาก
กว่า)

๒. ระคุ เช่น สตุรัมานรฎว
(เซตุร็ยเม็ยรวโต้ว) ฝนมีระคุ
ธลากัรฎวมินสรวล (เทลียักรวโต้ว
มินสรวล) ตกระคุไม่สบาย

รเสก (รวัดก) คำใช้กับ รตาก (รวัดาก)
ดู รตาก

รเทศ (รวัดต) ระนาว ระเนระนาถ ใช้
ภูวลรเทศ (ควลรวัดต) ลัมระเนระ
นาถ กราบรเทศ (กราบรวัดต) กราบ
กันระนาว รเทศรตุต (รวัดตรวัดโต)

เรียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ไม่เป็นระเบียบ

รเตย (รวัดเตย) คำใช้กับ รตาย (รวัดาย)
กระจุย ล่อยออกมายืคยาว เป็น รเตย
รตาย (รวัดเตยรวัดาย) กระจุยกระจ่าย
ยืงนัก เรียรายกระจุยกระจ่าย

รเตว (รวัดเตว) คำใช้กับ รตาว (รวัดาว)
ยั่วเยย เช่น รเตวรตาว (รวัดเตวรตาว)
ยั่วเยยเต็มไปหมด

รแตก (รวัดแตก) คำใช้กับ รโตก (รวัดโตก)
หย่อนต่ำ แขนงหรือห้อยชิต ๆ กันอึ่ง
ตุงนัง เป็น รแตกรโตก (รวัดแตก-รวัด
โตก) ห้อยแขนงอึ่งตุงนัง

รแดง (รวัดแดง) คำใช้กับ รโตง (รวัดโตง)
ห้อยโตงแดง เป็น รแดงรโตง (รวัดแดง
รวัดโตง) ห้อยโตงแดงเต็มไปหมด

รโตก (รวัดโตก) หย่อนต่ำ แขนงหรือห้อย
ชิต ๆ กันอึ่งตุงนัง เช่น พยัวรรโตก
(พยัวรรรวัดโตก) ห้อยอึ่งตุงนัง

รโตง (รวัดโตง) ห้อยโตงแดง ใช้ พยัวรร
รโตง (พยัวรรรวัดโตง)

รตุต (เรียดตะ) ๑. ทัย้อมแล้ว สีแดง เมื่อ
ใช้ในคำสมาส เช่น รตุตกมลพล (เรียด
ตะกัมพล) ผ่าชนสัตว์สีแดง รตุต
จันทน์ (เรียดตะจัน) จันทน์แดง
รตุตปฐวี (เรียดตะปะถะวี) ดินแดง
รตุตเรืองรังสี (เรียดตะเรืองเรียงเขีย)
รัศมีสีแดงเรืองรอง รตุตสุวรรณ (เรียด
ตะโชนะวีน) ทองสีแดง คือทองสุกปลั่ง
รตุตบุบผ (เรียดโตบผ) บัวแดง

๒. เลือด

๓. ราตรี เวลากลางคืน อทฒ

รตุต (อัดเทียะเรียด) ครึ่งคืน เทียงคืน

รตุตญญ (เรียดตัญญ) ผู้รู้ราตรี คือคนที่
มีอายุมากเป็นคนที่รู้จักการต่างๆ มาก (คำ
ใช้ในกาพย์กลอน)

รตุตกาล (เรียดตะกาล) เวลากลางคืน

รตุตจิร, ราตรีจร (เรียดตะจอร์ หรือ เรีย
เต็รียจอร์) ผู้ยอกหากินแต่เวลากลางคืน
โจร ผีปีศาจ และสัตว์ที่นอนกลางวัน
หากินแต่ในเวลากลางคืน เช่น ค้างคาว
หรือนกเค้าแมว เป็น สตุวรตุตจิร
(สัดเวียะเรียดตะจอร์)

รตุตจเฉท (เรียดเต็จเฉเตียะ หรือ แฉด)
ขาดไปวันหนึ่งคืนหนึ่ง (ในพิธีทำปรีวาส
กัมม)

รตุตทินท (เรียดเต็นต๊บ) คืนหนึ่งกับวันหนึ่ง
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

รถติภาส, รถุรีภาส (เรือดเตะเพียก หรือ
เรียดเรียดเพียก) ตลอดทั้งคัน

รถ (รวัด) รถ รถม้า รถสะมะวย (รวัด
แซะห่มวย) รถเทียมม้าเดี่ยว รถสะ
พืร (รวัดแซะห่มวย) รถม้าคู่ บรรด
(บอรรวัด) ขับรถ ชีรถ (จีหรวัด)
ชีรถ รถการ (เรียดะการ) คน
ทำรถ ช่างรถ รถจรียา หรือ รถจรียา
(เรียดะจะระยา หรือ จรียา) การฝึก
ม้าให้สันทัดในการลากรถ การหักขับรถ
การไปด้วยรถ รถบญชร (เรียดะ
บญจวี) ทัวรถ รถบาท (เรียดะ
บาท) กงรถ ล้อรถ รถกณท
(เรียดะเพี้ยน) เครื่องรถ เครื่อง
ประดับรถ รถยาตรา (เรียดะเยีย-
ตรา) กระบวนแห่รถ รถโยธา (เรียดะ
โยเทีย) ทหารรถ ทหารรักษารถ รถ
เรณู (เรียดะระเรณู) มาตรฐานบัลลังก์เล็ก
ละเอียดขนาดใหญ่มากกว่าณูไม่มากนัก ๑
รถเรณู = ๓๑ ตชขารี (ตจเจียรี) คุ
ลิกษาหรือ ลิกสา รดวาหะ, รดพาหะ
(เรียดะเวียหะ หรือ เรียดะเบียหะ)
ผู้นำรถได้แก่ม้าเทียมรถ ม้าลากรถ สารถิ
ผู้ขับชีรถ รถสาธา (เรียดะซาธา)
โรงรถ รถตุรจักร (รวัดเตุรียจัก)
รถสามล้อแบบเขมรที่คนถีบอยู่ข้างหลัง

คนนั่ง (มักเรียก ชิกโกล์) รถชัก หรือ
รถชักทวิจักร (รวัดเทียกหรือ รวัด
เทียกทวิจัก) รถถีบ รถสองล้อ รถชัก
บุญ (รวัดเทียก บุญ) รถถีบบรรทุกของ
มีที่วางของเหมือนที่บอยุ่หน้าคนถีบ รถ
เกวี่ง (รวัดเพวี่ง) รถไฟ รถยนต์,
รถยนต์ (รวัดยี่วน) รถยนต์ รถอูส
(รวัดโอะส) รถลาก เรียก แสแกว
หรือ แฉแกว (แซแกว หรือ แซแกว)
รถญวน ก็มี

รถง (รวัดวง) กลมมน เรียงกันเป็นลูกกระนาบ
เช่น มรามไถรถง (เมรียมไถรวัดวง)
หัวมีกลมเรียบเรียงกัน แผลสณแฉก
รถง ๆ (แผลซ้อนแตกรวัดวง ๆ) ผัก
ถั่วอวบเรียงกันเป็นแถว ๆ

รถาส (รวัดเียส) บัดไปบัดมา ชิงออก
ไปพร้อมกัน เช่น เจอญฟี่โรงรถาส
(เจอญฟี่โรงรวัดเียส) แย่งกันออกจาก
โรง เญี่รถาส (เดอรรวัดเียส)
แย่งกันเดิน เญี่การรถาสราล่ขุลวน
(เทวอการรวัดเียสเรียดะลุลวน) แย่ง
กันทำงานทุกคน รถาสรแทง (รวัด
เียสรวัดแตง) เกะกะขวาง ๆ วี ๆ

รถัส (รวัดะส) คำใช้กับ รถาส (รวัดเียส)
เป็น รถัสรถาส (รวัดะสรวัดเียส)
เพ่นพ่านเปะปะ เช่น รถัสรถาส
(รวัดรวัดะสรวัดเียส) วึ่งเพ่นพ่าน

- รทุ** (รวฺตฺห) ปรุ พรุน เป็นสายพรวน ตกกระเป็นจุด ๆ เป็นรอยขรุขระ หรือเป็นผืนเป็นแนว เช่น สุนามรทุ (ขนามรวฺตฺห) รอยขรุขระ เป็นผืนเป็นแนว มุขอตรทุ (มุข อตรวฺตฺห) หน้าอกผืนเป็นรอยขรุขระ สัพตฺรทุ (ช้อมบิวดทุหฺรวฺตฺห) ผ้าเป็นรพุน
- รทุ** (รวฺตฺ) พืมพำ เช่น นิยาทรทุ (นิเยยรวฺตฺ) พุดพืมพำ โพลโทสรทุ (โปลโตะสรวฺตฺ) กล่าวโทษพืมพำ ทญฺเทญจรมรทุ (ตวันเตญเทือรวฺตฺ) ท่องพระธรรมพืมพำ เช่นเดียวกับ รอ
- รทุรทำ** (รวฺตฺรวฺเตียม) พุดพืมพำ ๆ อยู่เรื่อย ๆ เช่น นิยาทรทุรทำ (นิเยยรวฺตฺรวฺเตียม) พุดพืมพำ ๆ เช่นเดียวกับ
- รทุรทำ** (รวฺตฺรวฺเตียม)
- รเทิส** (รวฺเตอะส) ที่เกือบจะกิดขวางกัน เกะกะกัน มักจะ เช่น เฐีรเทิส (เดือรวฺเตอะส) เดินเกะกะ เฐีการณญฺเฐิมไญฺกุนารเทิส (เทวการ์คือนเดิมไคเค้นยรวฺเตอะส) ทำงานแย่งกันกิดขวางกัน เฐิมเฐีญฺกรเทิส (เดิมเชอญฺกรรวฺเตอะส) กันไม้มักจะเกะกะกิดขวาง
- กู ปรเทิส**
- รเทญ** (รวฺเตญ) เร็ว ๆ ถึ ๆ ถึยิบ เช่น เฐีรญาบรเทญ (เดือรเฐีอับรวฺเตญ)

เดินเร็วก้าวเท้าถี่ ๆ นิยาญญาบรเทญ (นิเยยเฐีอับรวฺเตญ) พุดรวฺเร็ว

รเท (รวฺเตหฺ) เกวียน พาหนะมีล้อสำหรับเทียมวัว ควาย ใช้ลาก ใช้ไถ ก็ได้ หรือแม้จะเทียมม้าหรือใช้กำลังไอน้ำ หรือความร้อนจากไฟเป็นต้น ก็เรียก รเท (รวฺเตหฺ) ไค รเทกรง (รวฺเตหฺกรึง) เกวียนมีที่บรรทุกสินค้าได้มาก รเทกรบ (รวฺเตหฺกรอบ) เกวียนเทียมควาย รเทผุทร (รวฺเตหฺโพทร) เกวียนประทุน รเทญฺบูล (รวฺเตหฺด้อมโบล) เกวียนหลังคา ก็เรียก รเทเกฺลึง (รวฺเตหฺเพฺลึง) รถไฟ รเทรญ (รวฺเตหฺรญ) รถเข็น รเทวาล (รวฺเตหฺเวียล) รถไม่มีประทุน รเทสาฬ (รวฺเตหฺซาล) รถลาดี (เรียกสาฬ ก็ได้) บากรเท (บักรวฺเตหฺ) จนความคิด หมดปัญญา เช่น ขลาบากรเท (คลาบักรวฺเตหฺ) เสือจมนม เพราะได้รับบาดเจ็บ

รแทง (รวฺแตง) รับผิดชอบงานการเต็มกำลัง ถึอะไร ๆ ครอบมือเห็นชัดแจ้ง เช่น มานมนุสฺตชวยกานอ้วานรแทงราลไญ (เมียนมนะสฺตชวยกันเอี้ยนรวฺแตงเวือลไค) มีคนช่วยถึสิ่งของกันเต็มทีทุกคน

รโหง ๆ (รวโหง) ที่ทำตัวโค้ง ๆ กระตืบ ๆ
 รทำ (รวเตี้ย) คำใช้กับ รทุ (รวตุ) พิมพ์
 ทุ รทำ
 รทาง (รวเตี้ย) ไม่โก่งทางชนิดใบเล็กใช้
 ทำพื้น เรียก อูสรทาง (โอะสรวเตี้ย)
 รน (รวน) ที่ส่งเสียงกระชั้นถี่ ๆ อยู่เรื่อย ๆ
 เช่น สัมเพรง (ซ็อมเลงรวน) เสียง
 กระชั้นถี่ ๆ สุรرن (โซรรวน) ก๊ว
 รนง (รวนง) รวเบ็ดหรือสายรวเบ็ด ใช้
 รนงสนทง (รวนงซ็อนตง) หรือ
 แขนงรนง (แซนงรวนง) รนงตมพัก
 (รวนงต้อมบัก) สายกันเบ็ด
 รนล (รวนล) อ้วน มู่ทุ เช่นเดียวกับ นนล
 ทุ นนล
 รนาต (รวเนียด) ระนาต รนาตเอก (รว
 เนียดเอก) ระนาตเอก รนาตแฉก
 (รวเนียดแฉก) ระนาตเหล็ก รนาตธง
 (รวเนียดทง) ระนาตท่ม
 รนาบ (รวเนียบ) ฟาก รนาบฤสุลี (รว
 เนียบริสเซีย) ฟากไม้ไผ่ รนาบเฒ
 (รวเนียบเขอ) ฟากไม้ รนาบสุลา
 ตาโอน (รวเนียบซลาตาโอน) ฟากต้น
 หมากตาโอน
 รนาม (รวเนียม) ป่าระนาม มีในที่ลุ่ม และ
 แถบป่า ลำน้ำ ลำคลอง เป็นคัน เช่น
 ไพรรนาม (เพียรรวเนียม) ป่าระนาม

เฒเียนาม (เขอรวเนียม) ไม้จากป่า
 ระนาม ภูรีรนาม (ต้อมเรียรวเนียม)
 ช้างเกิดในป่าระนาม พส่วกรนาม
 (บั่วส่วก-รวเนียม) งูเห่าคงที่เกิด
 ในป่าระนาม

รนาล (รวเนียด) นกกระสาคอดำ
 รนาส (รวเนียด) กระจาด รนาสกรับ
 (รวเนียดสกรอบี) กระจาดเทียมควาย
 รนาสไถ (รวเนียดไถ) กระจาดมือ
 กระจาดเล็ก ๆ ใช้ถือเวลากระจาด

รนิงรนำ (รวนิงรวเนียง) แร่ง แข็งแรง
 แข็งแกร่ง คือเกะกะ เช่น เกมรนิง
 รนำ (เคมรนำรวนิง) เด็กคือ
 เกะกะ จิตตรนิงรนำ (เจ็ดรวนิงรว
 เนียง) ใจแข็งแรง

รนุก (รวนุก) กลอนประตุ ไม้ขัดประตุ ใช้
 รนุกทวาร (รวนุกทเวียร์) โดยปริยาย
 หมายถึง ผู้ที่เป็นที่พึ่งที่พักอาศัย หรือผู้ที่
 เป็นที่ไว้วางใจบอกทางบอกให้รู้เบาะแส
 ก็เรียก รนุก (รวนุก) ด้วย เช่น โจร
 ไพรราสุรย์พึ่งโจรสรรกแกลลซารนุก
 โอยฉิ่งฉาน (โจรเพียรอาษรย์บังโจร
 ซรรกแกลลเจียรวนุกออยเจิงฉาน) โจรป่า
 อาศัยพึ่งโจรบ้านที่เป็นที่พึ่งให้รู้เบาะแส
 รนุต (รวนุต) ทง รนุตฤสุลี (รวนุตริส-
 เซีย) ทงไม้ไผ่ รนุตเฒ (รวนุตเขอ)
 ทงไม้จริง

รนวต (รวันวต) ลูกปลาช่อนที่เชื่องกว่าปลาช่อนที่เรียก ผุกก (ผุดัก) อย่างใหญ่ เรียก ตูร์รนวต (เตุ๋ยรวันวต)

รเนล (รวันเนล) ไม้หมอนใช้หนุนของหนัก เพื่องัดให้กลิ้งไปได้โดยสะดวก เรียก รเนลเฒ่าหุบ (รวันเนลเขอหบ) ไม้หมอนหนุนไม้ซุง

รโนง (รวันโนง) ตัวน้ำนอง ตัวคำเหมือนโคลน ตัวแข็ง เกิดในฤดูฝนตรงใกล้ ๆ กับอกไก่หรือแปของบ้านเก่า ๆ เรียก เมรโนง (เมรวโนง)

รโนจ (รวันโนจ) ข้างแรม (ตรงข้ามกับเบน็ด (เคนิด) ข้างขึ้น) เช่น รโนจแขเซษฐมาน ๑๔ โถง (รวันโนจแคเจ๊ะส่เมียน ค้อบบวนไท่) ข้างแรมเดือนเจ็ดมี ๑๔ วัน

รโนล (รวันโนล) การมีท้องของช้าง เรียก เมญี่รกาตรโนล (เมค้อมเรียกัตรวโนล) แม่ช้างท้อง (คำโบราณ)

รนำง (รวันเนียง) มุ่ลีหรือม่าน เครื่องกันแดด กันฝน เช่น รนำงทวาร (รวันเนียงเทวียร์) ม่านประตู รนำงบงอว (รวันเนียงบ้องอว) ม่านหน้าต่าง บังตา รนำงกปาล (รวันเนียงกะบัล) มุ่ลีเรือกำปั่น

รนะ (รวันเนยะห์) ๑. ออกอาจ พรวดพราด ใช้ นนะ (นวันเนยะห์) จึงจะถูก คุณนะ

๒. ทางเข้าป่าหรือที่โล่งข้างทางเข้าป่า เรียก รนะไพร (รวันเนยะห์เพรีย) ไพรรนะ (เพรียรวันเนยะห์) ป่าตรงทางเข้า วาตรนะ (เวียตรวันเนยะห์) ที่โล่งข้างทางเข้าป่า

๓. กองใบไม้ ใช้ รนะสูลิกเณ (รวันเนยะห์เชลิกเเขอ)

๔. ทอไม้ที่ตัดและชุดออกแล้วแต่ยังไม่ทันได้เผา เช่น ปรมุทธระครกุต (ปรอโมลรวันเนยะห์กั้วร์ดีด) รวบรวมทอไม้กองไว้เผา

รนะรนาต (รวันเนยะห์รวันเนียด) องอาจ ไม่มีล้มมาการวะ เช่นเดียวกับ นนะรนาท (นวันเนยะห์นวันเนียด) คุณนะรนาท

รนัดิภาพ (รวันเตะเพียบ หรือ เรือนเตะเพียบ) ภาวะแห่งความสุข ความเพลิดเพลินสบาย เช่น มานรนัดิภาพ (เมียนรวันเตะเพียบ) มีความสุข ประกอบโดยรนัดิภาพ (ปรอกรอบโดยรวันเตะเพียบ) ประกอบด้วยความสุข เเลงโดยรนัดิภาพ (เลงโดยรวันเตะเพียบ) เล่นโดยความเพลิดเพลินสบาย

รนัดาน (รวันทั้น) กระชั้น ๆ ดี ๆ เช่น นิยายญาปนัดาน (นิเยียญ์อับรวันทั้น) พุดดี ๆ ญ์ญญาปนัดาน (เดอ์ญ์อับรวันทั้น) ดีดี ๆ กระชั้น ๆ

สุครธานรณธานี (พุกักร์เลื่อนรวัน
เทือน) ฟาร้องถึ ๆ

รณทา (รวันเตีย) ๑. นั่งร้าน เช่น จง
รณทา (จอรวันเตีย) ผูกนั่งร้าน รณ
ทากิล (รวันเตียเกิล) นั่งร้านที่ยกได้
มีลักษณะเหมือนบันไดเลื่อนหรือโคง

๒. ระทา รณทากำขรวจ (รวัน
เตียกำขรวจ) ระทาจุกอกไม้ไฟคือ
เรือนดอกไม้ไฟที่มีรูปสี่เหลี่ยมสูงประดับ
ด้วยดอกไม้ไฟ กำขรวจรณทา (กำ
จรวจรวันเตีย) จรวจหรือดอกไม้ไฟที่
จุบนระทา

รณทาล (รวันเตียล) ไร่ จำ เช่น ผกา
จุบารกรหมรณทาล (ผกาจุบารกร
หมรวันเตียล) ดอกไม้สวนดีแ่งจำ
ขบมีญเข็ญเกิลังเงะไฟรณทาล
ทาล (ยุบมีญเข็ญเกิลังเงะไฟรณ
ทาล) เมื่อกินเห็นไฟ
ไหม้ป่า ภูเขาสว่างจ้า รณทาลจุราด
เฉอา (รวันเตียลจุราดเฉอา) มีแสง
แดงเจิดจ้า

รณท (รวันตือ) บันลือเสียง ชู ทวาดให้ดัง
ไปทั่วทุกทิศ เพื่อให้กลัว เช่น ภาารณท
(ลือรวันตือ) ได้ยินเสียงบันลือก็กลัว
วาสุฎีถารณทูปญมิจิตต (เวียเสดัยทา
รวันตือบัพขือเจ็ด) มันพูดว่าชูทวาดก็

ก้องทำให้เจ็บใจ

รณเทบ (รวันเตบ) นกแขวงแขว

รณทะ (รวันเตียะห์) เสียงลั่น สายฟ้า
รณทะบาญ (รวันเตียะห์บัพ) ฟาผ่า
รณทะทิก (รวันเตียะห์ตัก) ฟาลั่น
รณทะเกิลัง (รวันเตียะห์เกิลัง) ฟา
คะนอง รณทะบาญกบาลกรญ
(รวันเตียะห์บัพกบาลกรญ) ฟาลั่นเบาๆ
เรื่อย ๆ ในตอนปลายฤดูฝน กำรณทะ
(กำรวันเตียะห์) ขวานฟ้า รณทะสัพเพง
(รวันเตียะห์ซอมเลง) เสียงฟาลั่น
รณทะกำเกิลัง (รวันเตียะห์กำเกิลัง)
เสียงบันลั่น

รณทะมาต์ (รวันเตียะห์เมือัด) เสียงร้อง
ตะคอกดังลั่นไม่ผิดเสียงฟ้าผ่า เช่น
แสกรณฐนฐาบั้งกรบโญรณทะมาต์
(แสกรณฐนฐาบั้งกรบโญรณทะมาต์
(แสกรณฐนฐาบั้งกรบโญรณทะมาต์)
เสียงร้องตะคอกกว้างอำนาจ
ด้วยเสียงดังเสียงฟ้าผ่า

รณธ (รวัน) รู เช่น รณธกฏาม (รวันกฏาม)
รูป รณธกณฐ (รวันกอนโคร์) รุหน
รณธจวิต (รวันจ้องเร็ด) รุ้งหรือ
รณธขาส (รวันเจียะส์) รุแย รณธ
ตุรเกว (รวันตุรเดว) รุนกาสัก
รณธเสีย หรือ รณธหุ (รวันเพย หรือ

วิญญูโธย) รุสลัก คือมีทางทะลุขึ้นข้างบนหรือไปออกอีกทางหนึ่ง เพื่อให้ได้อากาศ หรือเพื่อหนียะเฉพาะสัตว์บางชนิด เช่น รนุชเพียชาส (รวินเพยเจียะส) รุสลักแย้ รนุชหุกณณูรแปรง (รวินโธยก็อนโคร์แปรง) รุสลักหนูพุก รนุชเหว (รวินเฮว) รุเหว รุที่มีรูเล็ก ๆ แยกเฉออกไป สำหรับสัตว์บางชนิดหลบซ่อนตัว

รณทสทต (เรอินเทียะกะสัด) สัตว์ที่อยู่ เช่น แย้ จิ้งหรีด เขียน รนุทสทตวก็ได

รณทเวสี (เรอินเทียะเกียะเวเซีย) คนที่คอยจับผิดคนอื่นอยู่เป็นนิตย์

รณต (รวินทวด) ตกใจกลัว มีออ่อนตื่นอ่อน เช่น ขุณุมินรณตเท (คณุมินรวินทวดเต) ฉันทตกใจกลัวเลย จิตต รณต (เจ็ดรวินทวด) ใจหลาตกกลัว ญัรณต (ญื่อรวินทวด) สันด้วย ความกลัว

รณทวาส (เรอินเทียะเวียะส) การอยู่ในรูอย่างสัตว์บางจำพวก สัตว์เหล่านั้น เรียก รณทวาสี (เรอินเทียะเวียะเซีย) ได้แก่ปู จิ้งหรีด แย้ หนูพุก ฯลฯ

รบ (รวบ) คำใช้กับคำ เรียบ (เรียบ) จัดจัดให้มีระเบียบ เป็น เรียบรบ (เรียบรวบ) ตั้งต้น ลงมือ ตระเตรียม จัดแจง

เช่น กำพุงเรียบรบเรว (ก็อมปงเรียบรวบเทวอ) กำลังจะลงมือทำ เรียบรบนึงเทา (เรียบรวบนิ่งเตว) จัดแจงจะไป รบก (รวบอ) กระเพาะ ลอก ถลอก เช่น รบกลับก (รวบอช้อมบอ) กระเพาะเปลือก ลอกเปลือก รบกแสบก (รวบอแซบ) ลอกหนัง รบกกุมร (รวบอกรอมอ) เราะสะเก็ด รบกรโจบ (รวบอ-รวบโจบ) ลอกเกลี้ยงเหมือนถอนออก

รบง (รวบอง) รว เช่น รบงภูมิ (รวบองพุม) รวล้อมที่ดิน รบงจุมการ (รวบองจ้อมการ) รวสวน รบงฆนง (รวบองคณง) รวมีไม้สอดกันที่ปากทางเข้า เข่วฝทะตุรวุระรบง (เทวเพติยะหิโตรวุระหิรวบอง) ทำบ้านต้องล้อมรว หมายถึงปรียายว่า ต้องเอาอกเอาใจหรือปรนนิบัติเอาอกเอาใจผู้มีอำนาจไว้เพื่อศัตรูจะได้ไม่กล้านุกรมมาคหมีนเอาได้

รบต (รวบอด) ทางเดี่ยว ทางหรือที่ซึ่งคดเคี้ยว เช่น รบตผูลว (รวบอดโพลว) ทางลคเดี่ยวคดเคี้ยว รบตผูลงสึง (รวบอดคองสึง) ถ่านาคคเคี้ยว ถลองคค รบตแกงไถ (รวบอดแกงไถ) ทางคคเคี้ยวเป็นข้อคอก รบตพล (รวบอด

บ๊วส์) ทางงูเลื้อย ทางคดเคี้ยวอย่าง
ทางงูเลื้อย รบต่อนท่งอ้าง (รวบอด
อ้อนต้วอ้ง) ทางคดเคี้ยวอย่างปลาไหล
ย่าง

รบทม, รบทม (รวบทม หรือ รวบทม) คำ
ใช้กับคำ รบบ (รวบอบ) ระเบียบ เป็น
รบบรทม กู รบบ

รบบ (รวบอบ) ระเบียบ เช่น เกุมงมาน
รบบ หรือ อิตรบบ (เคมมเมียนรวบ-
อบ หรือ เอ็ดรวบอบ) เด็กมีระเบียบ
หรือไม่มีระเบียบ ฤตรธรมรบบคณา
ธง (โสดเทือรวบอบเค้นยเทง) สวด
มนตร์พร้อมกันเป็นระเบียบ เจริญ
รบบคณา (เจริญรวบอบเค้นย) ร้อง
เพลงเข้ากันเป็นระเบียบ องกุยรบบ
คณา (อ้องกุยรวบอบเค้นย) นั่งกัน
เป็นระเบียบ รบบรบทม (รวบอบรวบ
ทม) มีระเบียบเรียบร้อยดี จาริตประ-
เพณีอันถูกต้อง ใ้ว่า มานรบบรบทม
(เมียนรวบอบรวบทม)

รบร (รวบอร์) การทำมาหากิน อาชีพ เช่น
รบรโพต (รวบอร์โปด) อาชีพปลูก
ข้าวโพด รบรจิณจิมโก (รวบอร์เจิน
เจิมโก) อาชีพเลี้ยงวัว รบรการ (รว
บอร์การ) หรือ การรบร (การรวบอร์)
การอาชีพ การทำมาหากิน รบรขำนวณ

(รวบอร์จ้วนนวน) อาชีพรับจ้าง **รบร**
รบก (รวบอร์รวบก) อาชีพเบ็ดเตล็ด
รบส (รวบอะส) ๑. ของ สิ่งของ เช่น
รบสปรเถร (รวบอะสปรอเชอร์) ของ
ประเสริฐ รบสโลกทาบ (รวบอะส
โลกเตียบ) ของเหลว รบสท่เนียบ (รว
บอะสท่วมเนียบ) ของเพ็งมี รบสทุรพยุ
(รวบอะสเตรือบ) หรือ ทุรพยุรบส
(เตรือบรวบอะส) ทรัพย์สมบัติข้าวของ
รบสรบร (รวบอะสรวบอร์) อาชีพ
เบ็ดเตล็ด

๒. ของ (บุรพบท) เช่น เนะรบส
อนคณา รบสขุณฺ (นิห้รวบอะส
เนียคณา รวบอะสคฺญม) นี้ของคนไหน
ของฉนั้น

รบา (รวบวา) การพูดพรรณนาให้รู้ต้นเค้า
พงศาวดาร ประเพณี เช่น สฎาปรบา
(ขคัปรวบา) ฟังการพรรณนา สุต
รบา (โสด รวบา) สวดกาพย์จากไตร
ลักษณ์หรือธรรมะข้อใดข้อหนึ่ง ให้คน
จับหนักฟัง รบากุสตร (รวบวา กุสัด)
พงศาวดารกษัตริย์ ประเพณี เช่น
มานรบาย่างหนึ่งเรียงมก (เมียนรว
บายางหนึ่งเรียงโมก) มีประเพณีอย่าง
นั้นสืบต่อมา

รบาญ (รวบวาญ) คำใช้กับ รบึง (รวบเวิง)

แข็ง ไม่กลัวง่ายไม่เชื่องง่ายหรือเชื่อฟังง่าย เป็น รบึงรบาญ (รวบึงรวบญา) แข็งอย่างยิ่ง คือพวยศอย่างยิ่ง ใ้กับ รบุต (รวบุต) หลุด เป็น รบุตรบาญ (รวบุตรวบญา) หลุดออกกระจัดกระจาย หรือรุ่งรัง ใ้กับ รบึก (รวบึก) เพยอ เป็น รบึกรบาญ (รวบึกรวบญา) เพยออออกมา โฉละรบึก รบาญ (ขลัะห้รวบึกรวบญา) โดยปริยายหมายความว่า ทะเลาะลำเล็กทำลายเกียรติजनหมคสันไม่มีเหลือ เต้เร้รบึก รบาญ (เขอเรอรวบึกรวบญา) รือฟันเปิดเผยจนกระทั่งได้ความชัดเจน

รปัตรปาย (รวบัตรวปาย) กระจุยกระจาย กระจัดกระจาย เรี่ยราย กระเจิดกระเจิง เช่น รตรปัตรปาย (รวตรวบัตรวปาย) วึ่งกระเจิดกระเจิง ชุระรปัตรปาย (จุระห้รวบัตรวปาย) ร่วงหล่นเรี่ยราย พุราตรปัตรปาย (เพร้อตรวบัตรวปาย) กระจุยกระจายว่อนไป

รบาท (รวบาท) เครื่องหมายเชิงค้ว ร ที่ใช้แทน เรพะ ในคำที่ได้มาจากภาษาสันสกฤต เช่น มุรติ (มุรติ) กรภ (เกือร์)

รบาย (รวบาย) ๑. ระบาย อย่างระบายสี เช่น ระบายพัธณ (รวบายเปือร์) ระบายสี ระบายณำรเลจพัธณ (รวบายทหน้า

รมเลจเปือร์) ระบายสี ทำให้สีเด่นขึ้น (จาก รบาย คำไทย)

รปาย (รวปาย) กระเจิดกระเจิง กระจุยกระจาย เช่น รตเจญรปาย (รวตเจญรวปาย) วึ่งออกกระเจิดกระเจิง ฎาจ้ชฎากัรปาย (คัจเทลียักรวปาย) ขาคตกกระจุยกระจาย

รबार (รวบาร์) ไม่นานบรวและผ่าซัดแตะคังใช้ รबारรบบง (รวบาร์รวบอง) ไม่นานบรว รबारชญข้าง (รวบาร์ชญเจียง) ไม่นานผ่าบ้าน

รบาล (รวบาล) ผี ปีศาจ ผีท่า (มักใช้เป็นคำคำ) เช่น เมรบาลกาจ (เมรวบาลกัจ) อผีหักคอ

รปึกรปุก (รวเป็กรวปุก) กระจุกกระจิก เช่น รบสัรปึกรปุก (รวบอะสัรวเป็กรวปุก) ของกระจุกกระจิก

รปือรปี้ (รวเปือรวเปีย) เบ็ตเตล็ด เช่น การรปือรปี้ (การรวเปือรวเปีย) งานเบ็ตเตล็ด รบสัรปือรปี้ (รวบอะสัรวเปือรวเปีย) ของเบ็ตเตล็ด

รบัญรบุญ (รวเบญรวบุญ) ที่มีมารยา โยกโย้เจ้าเล่ห์เจ้ากล เช่น มนุสสุรบัญรบุญ (มนุสัรวเบญรวบุญ) คนเจ้าเล่ห์เจ้ากล คณิตรบัญรบุญ (กัวมนี้ตรวเบญรวบุญ)

ความกตัญญู (เขียน รเบญจบุญ ก็มี)
รปิตรปุต (รวปิตรวปุต) แสดงอาการ หรือ
 มีท่าทางกระตือรือร้นกระต่าย ใ้ว่า ภูณเฐร
รปิตรปุต (ด้อมเนอรร้วปิตรวปุต)
 มักใช้ ปิตปุต (ปิตปุต) มากกว่า
รป็นรปาน (รวป็นร้วป็น) มีอาการเป่ไป
 ยิ่งนัก เช่น ภูณรป็นรปาน (เดอรร้ว
 ป็นร้วป็น) เดินเป่ไปยิ่งนัก (ใช้ ปป็น
 ปปาน (ปอเป็นปอน) ก็ได้)
รปิตรปุต (รวปิตรวปุต) ทะเลเกินควร ดู
 ปปิตปุต
รปิง (รวปิง) แข็ง ไม่กลัวง่าย ไม่เชื่องง่าย
 หรือเชื่องง่าย เช่น จิตตรปิง (เจ็ด
 ร้วปิง) ใจแข็ง มนุสสรปิง (มนุส
 ร้วปิง) คนแข็ง รปิงรปาญ (รวปิง
 ร้วปาญ) ดู รปาญ รปิงร้งรุต (รว
 ปิงร้งรุต) คือกระต้าง เพราะใจแข็ง
 ไม่ยอมอยู่ได้บังคับ
รปับ (รวปับ) การรปับทรัพย์ เช่น มาน
 โทสภูธรปับ (เมียนโตะสต่อลรวปับ)
 มีโทสถึงรปับทรัพย์ โทสรปับ (โตะส
 ร้วปับ) โทสรปับ ทรพุธรปับ (เดอรร้ว
 ร้วปับ) ทรัพย์ที่ถูกรปับ มนุสสรปับ
 (มนุสรวปับ) คนถูกรปับทรัพย์ รปับ
 รปษาน (รวปับรปษาน) การรปับราช-
 บาท

รปิตรปอง (รวปิตรวปอง) ที่แสดงกิริยา
 กระต้างกระตือรือร้นไม่อ่อนน้อม หรือทำ
 เป็นเมินเฉย ทำท่าหยิ่งเกินประมาณ
 เช่น ภูณเฐรรปิตรปอง (ด้อมเนอรร้ว
 ปิตรวปอง) การแสดงกิริยากระต้าง
 กระตือรือร้น

รบก (รวบก) ๑. เครื่องสำหรับตำหรือ
 สำหรับเหยในหลุม ในรูหรือในโพรง
 เช่น รบกภูบ (รวบก คอบ) ที่ล้าง
 ขวด ยกรบกกรกษาส (ยักรรวบก
 รุกเจียะส) หรือ รุกกณภู (รุกกอน
 ติร์) เอาไม้เหยรู่แยหรือเหยรู่หนูให้
 แยหรือหนูออกมา

๒. คำใช้กับ รบร (รวบอริ) การ
 ทำมาหากิน อาชีพ เช่น รบรรบก
 (รวบอริรวบก) อาชีพเบ็ดเตล็ด

รบกษาส (รวบกเจียะส) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
 ต้นเล็ก ๆ กลม สูงตรงทิว ใบคล้ายบ่อ
 แต่หนากว่า มักตัดเอามาใช้เหยรู่แย
 บางแห่งเรียก เฒ่าลตรัญญ์ (เขอ
 เตียลตรัญญ์)

รบก หรือ ลบก (รวบก หรือ ลบก) เต็มกำลัง
 เต็มที่ เต็มจำนวน เต็มกำหนด (มัก
 ใช้กับคำ เพญ (เพญ) เช่น เขวการ
 เพญรบก (เพวอการเพญรวบก) ทำงาน
 เต็มกำลัง เลงโอเยเพญรบก (เลงอเย

เบ็ญร้วง) เล่นให้เต็มที่ สี่โอยเพญ
 รบง (ซ้ออยเบ็ญร้วง) กินให้เต็มที่
 รบญ (ร้วงเบ็ญ) ไม่ทักทา ไซ้ร่นหรือกัน
 กองข้าว เช่น จาบรบญรญธารสรว
 (จับรบญรญเทียร์ไซ้ร้วง) จับไม่ทักทา
 ดันกองข้าว (บางตำบลเรียก เฌ็รญ
 (เชอรญ) ไม่คัน)

รบบ หรือ รบ (ร้วงรัม) ม้วน (ลักษณะนาม)
 เช่น กนเทลมयरบบ (กือนเทลมयर
 ร้วงรัม) เสือม้วนหนึ่ง แขนอโอะ
 มयरบบ (แขนอ้อมบอะห่มयर
 รัม) ก้ามม้วนหนึ่ง

รบบ (ร้วงโรค) หลุด เช่น รบบตแสบไฟไถ
 (ร้วงโรคแสบไฟไถ) เชือกหลุดจากมือ
 รบบไถ (ร้วงโรคไถ) หลุดมือ รบบ
 ไถเชิง (ร้วงโรคไถเชิง) ตาย เช่น อก
 ฤตะขบญณ์ร่นณาสัยรไถง เสที่ร
 รบบไถเชิง (เนี้ยกเพื่อยะหัดญมข้อ
 ทังวันนะสัยรไถง เสตอร์ร้วงโรคไถเชิง)
 กนบ้านฉันจับหนักนวันเกอบจะตาย
 รบบมาต หรือ รบบตมญ (ร้วงโรค
 เมียด หรือ ร้วงโรคซ้อมเดีย) พลงปาก
 หลุดปาก รบบรบาญ (ร้วงโรคร้วงบาญ) คุ
 รบาญ รบบรลุต (ร้วงโรคร้วงลุต) เป็น
 กำไ้พุดเวลากระดูกติดคอ และมีคนมา
 ทำนํานนค้ให้กินและกล่าที่กอลางพุดว่า

รบบรลุตเจญมกๆ (ร้วงโรคร้วงลุตเจญ
 โมกๆ) ผลุดออกมา หลุดออกมา บางที
 ก็ทำให้หลุดลงไปในกระเพาะได้

รบบ (ร้วงรบบ) หวดหนึ่งของ เรียก ญนัง
 รบบ (ห้วงร้วงรบบ)

รบบ (ร้วงวะส) ผู้บาศเจ็บหรือที่บาศเจ็บ
 เช่น รบบสรงน (ร้วงวะสที่จวัน) ผู้
 บาศเจ็บหนัก รบบสสราล (ร้วงวะส
 ขราล) คนไข้เบา มานรบบ (เมียน
 ร้วงวะส) มีผู้บาศเจ็บ มนุสสรบบ
 (มนุสสร้วงวะส) คนบาศเจ็บ อก
 รบบ (เนี้ยกร้วงวะส) ผู้บาศเจ็บ
 ฎีกรบบสยกเทาแอมนุที่รเพทญ (เด็ก
 ร้วงวะสยักเดวีเอมวันดึรแปด) จุงคน
 เจ็บเอาไปโรงพยาบาล

รเบ็ก (ร้วงเบ็ก) ผะอ ระเบ็ก เช่น ชญข้าง
 รเบ็กธลาค์เทาญ (จิวญเจี้ยงร้วงเบ็ก
 เทลียักเดวีเดีย) ฝานังผะอหลุดตกลง
 ดิน โดยปริยายหมายความว่า พลัดพรากจาก
 ที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง เพราะมีเหตุขัดขวาง
 ทำให้อยู่ไม่ได้ รเบ็กรบาญ (ร้วงเบ็ก
 รวบาญ) คุ รเบ็ก

รเบีร (ร้วงเบีร) อาหารในกระเพาะคนเพิ่ง
 ตายใหม่ ๆ พอถึงเวลากำหนดจะส่งกลืน
 เหม็นออกมาทางปาก เรียก เรีรเบีร
 (เรอรวเบีร) หรือ ฐูรเบีร (ทุมรว

เบอร์) ส่งกลิ่น ได้กลิ่นอาหารในกระ-
เพาะ นำมาใช้หมายความว่า ขณะหนึ่ง ครัวหนึ่ง
เช่น นิยายคณาปุรแผลมวรเบีร์ (นิ-
เยียยเค้นียปุรอสลอมวรวีเบอร์) พุด
กันร้าวครัวหนึ่ง

รเบีส (รวีเบอะส) สัตว์หรืออะไร ๆ ที่เลือก
เอามาจากเจ้าของ เอาไว้ใช้ในราชการ
เช่น โครเบีส (โกรวีเบอะส) หรือ
เสะรเบีส (แซะหีรวีเบอะส) หรือ
ทุรพูยรเบีส (เตรือบรวีเบอะส) วัว
หรือ ม้า หรือทรัพย์ที่เลือกเอามาจากเจ้า
ของ • เอามาไว้เป็นของราชการ โดย
ปริยายหมายถึง เด็กเร่ร่อนอนาถาที่มีคน
เอามาเลี้ยงดู (โดยถูกต้องตามกฎหมาย)
เรียก กุณรเบีส (โกนรวีเบอะส) หรือ
เกมรเบีส (เคมรวีเบอะส)

รเบียง (รวีเบียง) ระเบียบ เช่น ระเบียบ
วิหาร (รวีเบียงวิเฮียร์) ระเบียบวิหาร
ระเบียบโบสถ์

รเบียน (รวีเบียน) ความรู้ที่ได้จากการเรียน
เรียก รเบียนจันะ (รวีเบียนจ้อม
นะห์) หรือ จันะรเบียน (จ้อมนะห์
รวีเบียน) รเบียนอาคม (รวีเบียนอา
กัวม) หรือ อาคมรเบียน (อากัวมรวี
เบียน) วิชาความรู้ทางคาถาอาคม

รเบียบ (รวีเบียบ) ระเบียบ แบบ แบบ

แผน แบบอย่าง เช่น รเบียบการ
(รวีเบียบการ) ระเบียบการ ฎาก์โอย
ตุรวรเบียบ (ดักออยโตรวีรวีเบียบ)
วางให้ถูกระเบียบ เห็นการจู่ระเบียบ
(เทวอการ์โอะหีรวีเบียบ) ทำางลง
ระเบียบ รเบียบระบบ (รวีเบียบรวี
บอบ) ระเบียบแบบแผน รเบียบเรียบ
รย (รวีเบียบเรียบรย) ขนบธรรมเนียม
ที่ถือกันว่า ถูกต้องตามแบบแผน
รเบียบเรียบเรียง (รวีเบียบเรียบเรียง)
ระเบียบที่เรียงกันตามลำดับ

รเบง (รวีเบง) วันโรค เรียก โรครเบง
(โรกรวีเบง) รเบงรังไร (รวีเบงรัง
เรีย) โรคผอมแห้ง พุชรเบง (ปุจ รวี
เบง) เชื้อสายคนที่มิวันโรคติดจากบิดา
มารดาต่อมาถึงลูกหลานชั่ววัย รเบงกุณ
กุราญ (รวีเบงโกนกรัญ) วันโรคลูก
ปลาหมอ โดยปริยายหมายความว่า ลูกปลา
เล็ก ๆ มีลูกปลาหมอเป็นต้นได้รับทุกข-
เวทนา เพราะน้ำในปลักหรือในลำธาร
เป็นต้นงวดลงเหลือเพียงนิดหน่อย ทั้ง
ยังโดนแดดร้อน โดยเฉพาะในเดือนเจ็ด
เดือนแปด บางปียังมีลมจัดไม่มีฝน
น้ำยิ่งแห้งลดลงไป เรียกเดือนนี้ว่า แข
รเบงกุณกุราญ (แควรวีเบงโกนกรัญ)
เดือนวันโรคลูกปลาหมอ

รเบญจบุญ (รวเบญจรวบุญ) ดู รบิญบุญ

รเปสรปต, รเปสรปุต (รวเปสัรวปอะสั หรือ
รวเปสัรวปอะสั) เสียงเปาะ ๆ เปะ ๆ
อยู่เรื่อย ๆ ใช้ รเปสรปต (รวเปสั
รวปอะสั) ก็มี แล้วแต่เสียง

รเบะ (รวเบะห์) หลุด ลิ บิน เช่น จูน่าง
ภูริเบะมาต (พหังเค็ยรวเบะห์เมือต)
หม้อกินปากบิน รเบะไญ (รวเบะห์ไค)
หลุดมือ โดยปริยายหมายความว่า มือลั่น จน
ความผิด รเบะรโฆจ (รวเบะห์รวโฆจ)
หลุดร่วง ใช้ รโฆจรเบะ (รวโฆจ-รว
เบะห์) ก็ได้ เจะรเบะกบ่าจ (เจะห์
รวเบะห์กบ่าจ) เป็นคำโบราณหมายความว่า
มีความรู้แต่มารยาทไม่งาม หรือเดินเลื้อย
เผอเรอไม่ระมัดระวัง ทำให้เสียประโยชน์
เสียการ

รเประโปะ (รวเปะห์รวปอะห์) เล็ก ๆ
น้อย ๆ ร้อยหรือ เบาบาง กระจุกกระจิก
เช่น การรเประโปะ (การรวเปะห์รว
ปอะ) งานกระจุกกระจิก

รเปกรปาย (รวแปก-รวปาย) ที่แตกแยกกัน
กระจุยกระจาย แยกย้ายกันกระเจิดกระ
เจิง เช่น รตฺรเปกรปาย (รวตรวแปก
รวปาย) วีกกันกระเจิดกระเจิง

รเปกรโปก (รวแปก-รวโปก) โทโรโกโส
เรียราย เช่น ธูลากรเปกรโปก

(เทุ่ลียักรวแปก-รวโปก) ตกหล่น
เรียราย

รแบง (รวแบง) ร้อยเป็นพวง ถักอย่างถัก
เฟือก เช่น รแบงรนาบ (รวแบงรว
เนียบ) ถักฟาก รแบงพรวล (รวแบง
พรวล) ถักเฟือก

รแบรโร (รวแบร์รวโร) เพยอ เบ่ บิด
เบี้ยว เช่น กุฎารรแบรโร (กุฎาร์
รวแบร์รวโร) กระดานเพยอ โดย
ปริยายหมายความว่า บิดเบี้ยว เจ้าเล่ห์เจ้ากล
ยิ่งนัก เช่น คณิตรแบรโร (กั๊วนนึค
รวแบร์รวโร) ความคิดเจ้าเล่ห์เจ้ากล
ยิ่งนัก

รเปสรปต (รวเปสัรวปอะสั) ดู รเปสรปต
รไบ (รวไบ) เครื่องประดับของสตรีเป็น
กระบังหน้าสำหรับสวมตอนหญิงสาวนั้น
ออกมากราบในพิธีวิวาห์ในสมัยก่อน
พวงอุบะร้อยกรองต่าง ๆ การทำเป็น
ลวดลายต่าง ๆ ของช่างทอง เรียก การ
รไบ (การรวไบ)

รไบไรฎาก (รวไบเรียดัก) ของที่เรียไร
หรือของที่ราษฎรออกให้บริจกให้ตาม
หน้าที่ตามกระทรวง (ในสมัยโบราณ)

รโฆจ (รวโฆจ) หลุด ร่วง เช่น เสุมา
รโฆจ (เซุมารวโฆจ) ญาหลุดร่วง ดู
รเบะ

รโพบ (รวโพบ) ตัวเหลือบ

รโพบ (รวโพบ) ๑. เหมือด คือ ผักดิบ ผักสดหรือผักสุกที่กินแกล้มกับอาหารคาว เช่น รโพบนัฏจุก (รวโพบนัฏจุก) เหมือดขนมจีน

๒. เบบางลง ประปราย เช่น แผลสวายนามานรโพบ ๆ (แผลสวายนี้นิยมรวโพบ ๆ) ผลมะม่วงยังมีประปราย ลโพบ (ลัวโพบ) ก็ว่า

รโพบ, รโพบ ๆ (รวโพบ หรือ รวโพบ ๆ) กระตุมกระตุม ไหว ๆ เช่น ขยลบก่ สลักรโพบ ๆ (คัยอลบ็อกเขลักรวโพบ ๆ) ลมโบกโบไม่ไหว มุขทักเหมือดแดงสกรโพบ ๆ (มุขตักเคียวแดงซอก รวโพบ ๆ) ทำน้ำเห็นแต่ปลายผมไหว ๆ

รโพบ, โลพบ (รวบอะห์ หรือ ลัวบอะห์) ห่าง ๆ กัน แยกจากกัน เช่น ไพรรโพบ (เพรียรวบอะห์) ป่าละเมาะที่มีต้นไม้ห่าง ๆ เฉลี่ยะรโพบ ๆ (เขอโคะห์รวบอะห์ ๆ) ต้นไม้ขึ้นห่าง ๆ รโพบไพรร (รวบอะห์เพรีย) ช่องห่าง ๆ กันในป่า

รโพบรโพบ, โลพบโลพบ (รวบอะห์รวโพบ หรือ ลัวบอะห์รวโพบ) เบบางไปมาก มีประปรายนาน ๆ เห็นมีครั้งหนึ่ง เช่น

ฉุฉุฉุสวายนแพลรโพบรโพบ (ชน่านีห้สวายนแพลรวบอะห์รวโพบ) ปีนมะม่วงมีลูกประปราย ผูลูวนะมานมนุสสเก็รโพบรโพบ (โพลัวนะห์เมียนมนะสเดอรรวบอะห์รวโพบ) ทางนั้นมีคนเดินประปราย นาน ๆ เดินมาคนหนึ่ง

รวบ (รวบม) ดู รบม

รวบ (รวบ่า) ระบ่า รบ่าแสบก (รวบ่าแสบก) ดู ฉ้าง หรือ หุฉ้าง แลบงรบ่า (แลบงรวบ่า) การแสดงต่าง ๆ มีทั้งร้องทั้งรำ

รวบ (รวบง) เครื่องบัง เช่น ชญช้าง ชารบ่างศุทะ (จิวญเจียงเจียรบับงเพด๊ะห์) ฝาผนังเป็นเครื่องบังบ้านที่เนะตบ่มินสูวมานขยลไพระมานไพรรชารบ่าง (ตั้นีห้ขัวบมินใช้วเมียนกัยอล พรวะห์เมียนเพรียเจียรบับง) ที่นี้สงบไม่ค่อยมีลม เพราะมีป่าเป็นเครื่องกำบัง ที่พึ่งหรือที่ซ่อน เช่น อางมานรวบ (อางเมียนรวบง) อ่างมีที่พึ่งที่กำบัง โดยปริยายหมายความว่าเครื่องป้องกันตัว ใ้ว่า รบ่างขุลวน (รวบงคูลวน)

รวบงภัก (รวบงพิวก) บังโคลนรด ดู บ้างภัก

รวบงมุข (รวบงมุข) เกราะเหล็กบังหน้ากันอาวุธสำหรับทหาร

ระ (รวบะห์) การละให้มีวรรคตอน ชื่อ
เครื่องหมาย ๖ ใช้แบ่งประโยคยาวให้สั้น
เข้า มีชื่อต่าง ๆ คือ ระสาขา (รว
บะห์สาขา) เครื่องหมาย ๖ ที่ใส่ท้าย
วรรคเล็กความสั้น ระธิ (รวบะห์ถม)
เครื่องหมาย ๖ ที่ใส่ท้ายวรรคใหญ่ข้อ
ความยาว ระบนบทาต์ (รวบะห์บน
เตี๊ต) หรือ ระลูกบนบทาต์ (รวบะห์
ลูกบนเตี๊ต) เครื่องหมาย ๖ ที่ใส่
ท้ายบรรทัดบน และบรรทัดล่างต้อง
เขียนล้าเข้ามาข้างในไม่เขียนตรงหัวบรร
ทัดให้เสมอกัน **ระปรีโยสถาน**
(รวบะห์ปะระโยชาน) หรือ **ระจบ**
(รวบะห์จอบ) เครื่องหมาย ๖ ที่ใส่ตอน
จบ สมัยโบราณใช้ ๖! ถ้าเป็นกาพย์
กลอนต้องใส่เครื่องหมายโคลมครบเป็น๖๖
อีกด้วย (คำนี้เขียน ลุบะ ก็ได้ ถือว่า
มาจาก ละ ถ้าเขียน ระบะ ก็มาจาก ระ)

ระบะเบ็ง (รวบะห์รวบะเบ็ง) กระดกขึ้นกระ
ดกลง กระโลกกระเดกไม่เรียบร้อย
เช่น กุฎารระบะเบ็ง (กุฎารรวบะห์
รวบะเบ็ง) กระดานกระดกขึ้นกระดกลง
ฉมรระบะเบ็ง (ฉวรรวบะห์รวบะเบ็ง)
ยื่นกระโลกกระเดกเหยียบข้างนี้กระดก
ข้างโน้น

ระบะโร (รวบะห์รวบะโร) บินป่วน ไม่สงบ

เช่น สรุกระบะโร (สรุปรวบะห์รว
บะโร) บ้านเมืองปั่นป่วนไม่สงบ

รผาตร์ทำง (รวผัตร์รวเตี๊ยง) หายหกตกหล่น
ไม่ครบจำนวน เช่น ตรูรวแต่ทำทรพ
รบสัฏโอยรผาตร์ทำง (โตรี้วแต่เตี๊ม
เตี๊อับรวบะอัสกมออยรวผัตร์รวเตี๊ยง)
ต้องทบทวนอรรถพัสสมบัติซ้ำของอย่าให้
หายหกตกหล่น ที่เรียรายผสมปนเปกัน
ไม่มีแบบอย่างธรรมเนียม เช่น ฎาก่อ
วานโจลรผาตร์ทำงอัสมินฎิงฉาชา
ฉาเท (ดักเฮียวันจอลรวผัตร์รวเตี๊ยง
ออะสัมันเต็งฉาเจียฉาเต) วางของทั้ง
เรียรายผสมปนเปหมด ไม่รู้อันไหนเป็น
อันไหน

รผาตร์ผุย (รวผัตร์รวไผีย) กระจัดกระจาย
หายเกลี้ยง เช่น มินเจฉะแต่ทำทรพ
รบสัณญโอยรผาตร์ผุยอัสรลึง
(มินเจฉะแต่เตี๊มเตี๊อับรวบะอัสบ่อน
โดยออยรวผัตร์รวไผียออะสัรลึง) ไม่รู้
จักทบทวนอรรถพัสสมบัติซ้ำของปล่อย
ให้กระจัดกระจายหายเกลี้ยง

รพากั (รวเปียก) ๑. หว้ายชม เช่น แซต
รพากั (แซชร่วเปียก) เชือกหวาย
กำโปรงรพากั (ก้อมโปรงรวเปียก)
ตะกร้าหวาย ตรกรรพากั (ตรอก ร่ว
เปียก) ข้องหวาย

๒. เสียงของตกหรือหล่น ร่วง ได้
 ยืนอยู่เรื่อยๆ (ไม่ค่อยใช้ มักใช้ กษพาก
 (กอเคบียัก)) ตู รพุก
รพาย (รวบैया) ๑. กระจัดกระจาย กระเจิก
 กระเจิง เช่น ธุลากัรพาย (เทุลียัก รว
 บैया) ตกหล่นกระจัดกระจาย รตัรพาย
 (รวตรวบैया) วังกระเจิกกระเจิง
 ๒. ที่พินาศหายไป เช่น สุลาบรพาย
 (ซุลับรวบैया) ตายวินาศ
รฟิง (รวบิง) ตัวบิง มี ๒ พวกคือ พวก
 หนึ่งขนาดเล็กสี่เท้า ๆ เรียก รฟิงโค
 (รวบิงโค) บิงไฟ อีกพวกหนึ่งตัวใหญ่
 กว่ามีสี่เท้า เรียก รฟิงกรบี่ (รวบิงกร
 บैया) บิงหม้อ (บางถิ่นเรียก พรวิง
 (พรวิง) ก็มี)
รฟัก (รวบัก) คำเป็นมัน เช่น อาวเขมา
 รฟัก (อ่าวเขมารวบัก) เสือคำเป็นมัน
รฟัด (รวบัด) เห็นราง ๆ ไม่ชัด ระบุรุ เช่น
 เม็ดเข็ญรฟัด ๆ (เม็ดเข็ญรวบัด ๆ)
 มองดูเห็นราง ๆ ไม่ชัด ภูถึรฟัด ๆ
 (ภูถึรวบัด ๆ) แสงระบุรุ ๆ
รฟัส (รวบัส) ชน เช่น เกมรฟัส
 (เกมรวบัส) เด็กชน รฟัสไถ
 (รวบัสไถ) โดยปริยายหมายความว่า ที่
 ขยันมีมานะพยายาม ทำโน่นทำนี่อยู่เรื่อย
 ไม่อยู่นิ่ง ใช้ มนุสตรฟัสไถ (มนุส
 รวบัสไถ) คนขยันไม่อยู่นิ่ง รฟัสมาด

(รวบัสเมือต) ปากไม่อยู่นิ่ง ท่องบ่น
 โน่นนืออยู่เรื่อยไม่สร้างชา รฟัสไถไผท
 แฉด (รวบัสไคเพตัยแซด) ขยัน
 อุตล้าห์ทำมาหากิน จึงได้มีกินมีใช้ครบ
 ครัน

รพุก (รวบูก) ผล ๆ เสียงของเล็ก ๆ หนัก ๆ
 ตกต่อ ๆ กัน เรื่อย ๆ ไม่หยุดหย่อน เช่น
 แผลสวายชระรพุก (แผลชวายจระห
 รวบูก) ลูกมะม่วงร่วงผล ๆ (ใช้ว่า
 รพุก (รวบูก) ก็มี) รพุกรพาก (รว
 บูกรวบैया) ที่ร่วงได้ยินเสียงผล ๆ
 อยู่เรื่อย ๆ

รพุย (รวบุย) ที่มีต่อ ๆ กันเป็นระยะ ๆ
 ตามลำดับทีละหนึ่งทีละสองไม่ขาด เช่น
 มนุสสเก็รพุย (มนุสเค็รรวบุย)
 คนเดินตาม ๆ กันเป็นสาย ๆ สัณชาติ
 อนุแถตรพุย (ซ็อมนัต็ออนแดตรวบุย)
 สวะลยตาม ๆ กันมา

รเพ็ตรเพ็ง (รวบัตรวบึง) มีกิริยามารยาท
 กระเดิด กระโดกกระเดก เช่น เก็ร
 รเพ็ตรเพ็ง (เค็รรวบัตรวบึง) เดิน
 กระโดกกระเดก (มักใช้เฉพาะคนที่ทำ
 กิริยายิ่งเยโส)

รโพง (รวบิง) ลอยเลื่อนต่อ ๆ กัน เช่น
 อุตอณแถดทีกรโพง (โอะส็ออนแดด
 ต็กรวโพง) ฟันลอยน้ำตาม ๆ กันมา
 เลื่อน

รม (รวม) ที่งอกออกมาภายหลังถัดมาติดกับ
 กิ่งใหญ่ เช่น แขนงรม (แขนงรวม)
 แขนงเล็กที่ขึ้นภายหลัง แต่อยู่แนบกับ
 แขนงใหญ่ พุทราวม (พุทราวม) จันทาล
 เป็นต้น ที่โผล่ออกมาภายหลังเป็นลูก
 อ่อน ๆ ติดอยู่กับจันทาลใหญ่ (เรียก กุณรม
 (โกนรวม) ก็มี) โดยปริยายใช้ หมายถึง
 เป็นรอง เช่น เนชากุณรมเค (เนวี
 เจียโกนรวมเค) ยังเป็นเด็กรองเขาอยู่
รมิง (รวมิง) ละบองราหู ขึ้นเป็นเม็ด ๆ
 เหนือไปทั่วตัว (ดู รมิง (รวมิง))
รมณี (เรยะเมี้ยนี่) ผู้หญิง (คำใช้ใน
 กาพย์กลอน)
รมณีย (เรยะเมี้ยนี่เยยะ) ที่ควรเบิกบาน
 ยินดี รื่นรมย์ รมณียคราม (เรยะ
 เมี้ยนี่เยยะเกรียม) หมู่บ้านอันรื่นรมย์
รมต์ (รวมัต) ที่เฝ้าแต่วิ่งหลบซ่อน มี
 มารยาสาโดย คอยคิดแต่หลบเลี่ยงและ
 แก้วอยู่เรื่อย ๆ เช่น มนุสฺสรมต
 (มนุสฺสรวมัต) คนเจ้ามารยา โครมต
 (โครวมัต) วัวพยศ
รมติ (เรยะเมี้ยนี่เตะ) เบิกบาน สบายใจ
 ยินดี
รมทม, รมยทม (รมตุม) ที่ฝึกได้แล้ว
 ที่สงบเสงี่ยม ที่สุภาพเรียบร้อย เช่น

มนุสฺสรมทม (มนุสฺสรุมตุม) คนที่
 ฝึกแล้วสุภาพเรียบร้อย ฤคพารมทม
 (ริกเปียมุมตุม) มารยาทเรียบร้อย
 จิตฺตรมทม (เจ็ดรุมตุม) จิตที่ฝึกแล้ว
 (เขียน รมยทมิ หรือ รมิ ทมิ ก็ได้)

รமாக (รวมैयाก) เอาแต่ถ่ายอุจจาระ (มัก
 เป็นแก๊ตเล็ก ๆ) คงใช้ว่า เกมงรமாக
 (เคม่งรวมैयाก) (ใช้ว่า รมาค (รว
 เมียด) ก็มี)

รมาต (รวมैयाต) เบ่งให้ออก เช่น จัรมาค
 บนโทอุจจาระ (คือมรวมैयाตบนโต
 อุจจาระ) พยายามเบ่งอุจจาระให้ออก
 ปรี้งรมาตนิยาย (เปรี้งรวมैयाตนิ
 เยีย) พยายามเบ่งพูด โดยปริยาย
 หมายถึง พยายามตะเบ็งพูดเพื่อเอาชนะ

รมาส (รวมैयाส) แรด กุยมรมาส (โกย
 รวเมียส) นอแรด อามรมาส
 (เขียมรวมैयाส) เลือดแรด

รมาส (รวมैयाส) ๑. โรคหิด เช่น เกิด
 รมาส (เกิดรวมैयाส) เป็นโรคหิด
 เอะรมาส (แอะหรวมैयाส) เกาหิด

๒. คั้น รมาสจิตต (รวมैयाส
 เจ็ด) โดยปริยายหมายถึง ใจนึกอยากทำ
 รมาสมาต (รวมैयाสเมียด) คั้นปาก
 อยากแต่จะเผยปากพูด (คำใช้ในกาพย์
 กลอน)

รมิกรมิก (รวมิกรรวมิกร) เด็ก เด็กจิว เช่น พวกเกมงตุจรมิกรมิก (พวกเกมงโตจรวมิกรรวมิกร) พวกเด็กเล็ก ๆ รมิสรมิกรมิก (รวบอะสรวมิกร-รวมิกร) ของเด็กจิว

รมิง (รวมิ้ง) คำใช้กับ รมิ่ง (รวมิ้ง) ขึ้นเป็นเม็ด ๆ เทอไปทั่ว เป็น รมิงรมิ่ง (รวมิ้งรวมิ้ง) ที่ขึ้นเป็นเม็ด ๆ เป็น ผืน พกรมิงรมิ่ง (พวกรวมิ้งรวมิ้ง) ปมมูนไม่เรียบเสมอกัน

รมิงรม้าง (รวมิ้งรวมิ้ง) กระโชกกระชาก เช่น นิยายรมิงรม้าง (นิยายรวมิ้งรวมิ้ง) พุกกระโชกกระชาก

รมิล, รมิล (รวมิล หรือ รวมิล) เมียงมอง ขำเลียงดู เหลียวมอง เช่น ฤเริจิล ผุทะอิตเมิลกุนตุง (เคอริจอลเพติยะห์ เอ็ดเมิลโกนโตจ) เดินทั้งบ้านไปไม่เหลียวขำเลียงดูลูกเล็ก ๆ รมิลเมิล (รวมิลเมิล) เมียงมอง ดูบ้างนิด ๆ หน่อย ๆ เพงพิลรมิลเมิล (เปจปีล รวมิลเมิล) เพ่งดูอย่างพินิจพิเคราะห์ให้เห็นชัดว่าเกิดเหตุเภทภัยอะไรขึ้น เช่น คราโนะพระอินทราธิราช ทรงเพงพิลรมิลเมิลเหตุการณ์ทรงชุราบ จุบาสตา.... (เกรียนะห์เพริยะห์เอ็น เตรียธิเรียจ ตรึงเปจปีลรวมิลเมิลแฮด

การตรึงเจริยบจะสทา....) ครั้นนั้น พระอินทราธิราช ทรงเพ่งดูเหตุการณ์ ทรงทราบชัดว่า....

รมิลคณ, รมิลคณ (รวมิลกุน, รวมิลคณ) ไม่ค่อยจะรู้สึกนึกถึงบุญคุณคน หลุคณ คน ใช้ว่า มนุสสุตรมิลคณ (มนะสรวมิลคณ) คนหลุคณคน (คำใช้ในกาพย์กลอน) ดู มกษชน

รมิม (รวมิมี) ที่มีหน้าเล็ก ๆ เยี่ยมหน้าออกมา เช่น เมิลเทาเจญมุกนุณ นุมารมิม (เมิลเทวีเคียมุกโกนขมาร้วมิมี) คุไปเห็นหน้าลูกแมวเยี่ยมออกมา

รมูร (รวมูร์) สิ่งที่มีมันเรียบร้อยแล้ว ใช้เป็นลักษณะนามด้วย เช่น รมูรตีพต์ (รวมูร์ช้อมบิวต์) ม้วนผ้า ตีพต์มววย รมูร (ช้อมปวตมววยรวมูร์) ผ้าม้วนหนึ่ง

รมูล (รวมูล) มวนท้อง รมูลโพะ (รวมูล ขัวะห์) ก็ใช้ โรครมูล (โรค รวมูล) โรคมวนท้อง

รมวด (รวมวด) คำใช้ขยาย ชุราย (เจริย) เบี่ยง เป็น ชุรายรมวด (เจริยรวมวด) เบี่ยงละ เช่น บายชุรายรมวด (บายเจริยรวมวด) ข้าวเบี่ยงละ

รมวล (รวมวล) ที่มีลักษณะกดหรือบีบเขี้ยว เหมือนตังเขาจับบีบ เช่น ฤมิเม็รมวล (เคิมเขอรวมวล) คันไม้บีบ รมวลก

(รวมวลก) บิดคอกันไปหันมา เช่น
ปรีงเลบรมวลก (เปรี๊งเลบรมวล
ก) พยายามกลืนบิตคอกไปมา จุกโพ
รมวลขุลวน (จุกบั่วห้ รวมวลขุลวน)
จุกทอ้งบิตตัวไปมา

รวมวลกรเพี (รวมวลกรอเปอ) ที่บิตเส้นเอ็น
น้อง เพราะโรคคอกัวค้อย่างรุนแรง
เป็นต้น โดยปริยายหมายความว่า จนปัญญา
แก้ปริศนาไม่ได้ ก็พยายามทอบนอก
ลุ่มนอกทางมีอาการบิตตัวไปมา เช่น
ตุรวเคสัวรปัฐนาแตมววมก ก็
สุร่าบ่แตรมวลกรอเพีแบกเงืสโซก
ขุลวน (โตริ้วเกชั้วร/รอกขุณาแตมว
โมก ก็ขุรับแตรวมวลกรอเปอแบก
เงือะสัจอกคูลวน) ถูกเขาถามปัญหา
ข้อเดียว ก็บิตตัวเหิงอแตกโซกตัว

รเมียต, เลมียต (รวเมียต หรือ เลมียต)
ขมัน รเมียตสมุล (รวเมียตข้อมลอ)
ขมันแกง รเมียตกรจกอก (รวเมียต
กรจกอก-ออก) ขมันขัน ขมันหัวเล็ก ๆ
สั้น ๆ งาม ๆ สีแดงกำ รเมียตสัพา
(รวเมียตข้อมเปี๊ว) ขมันอ้อยหัวอบสี
เหลืองจัต วุลลิรเมียต (เวือลรวเมียต)
ขมันเครือ ไม้เถาอย่างหนึ่งต้นเหลือง
เหมือนหัวขมัน มักใช้ทำยารักษาโรค

รเมียล (รวเมียล) กลึง เช่น แผลดกรูจ

รเมียล (แผลดกรูจรวเมียล) ลูกส้มกลึง
รเมียลกรูจ (รวเมียลกรูจ) กลึงส้ม

รเมญ (รวเมญ) ที่วิ่งเป็นแถวเป็นระเบียบ
วิ่งชอยเท้า เช่น รตัชัวรรเมญ (รวต
จัวรรรวเมญ) วิ่งเป็นแถว ๆ

รเมะรโม๊ะ (รวเมะห้รวมอะห้) ที่ทำเล่น ๆ
เหลาะแหละไม่จริงจัง มเมะมโม๊ะ ก๊ว
กู มเมะมโม๊ะ

รเมง, รเมงแต (รวเมง หรือ รวเมงแต)
ย่อม ย่อมจะ เกยแต่ มักจะ เช่น
อนกสมุรเมงจงบานเจริน (เนี้ยก
โซมรวเมงจงบานเจริน) คนขอทาน
ย่อมอยากได้มาก (ดู แรง ๒. แรงแต)

รโม๊ก (รวมอก) เสียงคังมือก ๆ อยู่เรื่อย ๆ
กู รม้างรโม๊ก

รมาง (รวเมียง) ละมั่ง โดยปริยายหมายความว่า
วิ่งไม่เหลียวหลัง เพราะกลัวขนาดหนัก
เช่น คุร่านแต่ฤฎา พวกทหาหนก
วารม้างจูลไพรบาคี (เกรอินแต่ลือ
ทาปวกเตียเฮียนโมก เวียรวเมียงโจล
เพรียบัต) เพียงแต่ได้ยินว่า พวกทหาร
มา มันก็วิ่งไม่เหลียวหลังเข้าป่าหายไป
(จาก ละมั่ง คำไทย)

รมางเบิกบาล (รวเมียงเบิกบะล) ๑. ทำ
ละมั่งเบิดแล้ว เป็นชื่อขันเชิงหรือ
ลวดลายในการต่อสู้อย่างหนึ่ง เรียก

เสนียดร่ม้างเบิกบาน(เสนียดรว้มียง
เบิกบะส) ลวดลายท่าละมั่งเปิดแล้ว

๒. ชื่อภาพยแบบหนึ่งที่มีทั้งหมด ๓๖ คำ
บาทละ ๓ วรรค วรรคละ ๓ คำ รวม คือ
๔ บาท เป็น ๑ บท ภาพยมีชื่อต่าง ๆ
และลักษณะต่าง ๆ กันด้วย คือ รลก
ขุทบัจรัง (รวลวกคัตวเบญจย) คลื่น
กระทบฝั่ง ร่ม้างเบิกบาน (รว้มียง
เบิกบะส) ละมั่งเปิดแล้ว

ร่ม้างร่มัก, ร่มักร่ม้าง (รว้มังรว้มอก หรือ
รว้มอกรว้มัง) เสียงป่งป่ง เรือย ๆ
พุดโพล่ง แบบขวานผ่าซาก พุดอะอะ
โง่งเงง เช่น นิยายร่ม้างร่มัก (นิ
ยายรว้มังรว้มอก) พุดอะอะโง่งเงง

ร่มงก, ร่มก (รุ่มงัก) บ่วง เช่น ร่มกทาก
แฉก (รุ่มงักเตี้ยกแซก) บ่วงคักหมา

ร่มจาง, ร่มจ (รุ่มเจียง) เกลียด่านไฟ เพื่อ
ให้ไฟอ่อนลง เช่น ร่มจางร่มักเกดถึง
(รุ่มเจียงรว้มักเกดถึง) เกลียด่านไฟที่
ติดคุอยู่

ร่มจาบ, ร่มาบ (รุ่มเจียบ) ระวัง ทำให้
สงบ ระวัง ทำให้พิณาศ ทำให้เรียบ
หายไป เช่น ร่มจาบโรค (รุ่มเจียบโรค)
ระวังโรค ร่มาบจโร (รุ่มเจียบจ้อง
โร) ระวังจัญโร ร่มาบพากยจรมุง
จรมราส (รุ่มเจียบเบี่ยงจ้อมโรจ้อม

ระส) ระวังด้อยคำที่เป็นขวากหนามให้
เรียบหายไป

ร่มงาส, ร่มาส (รุ่มเจือส) เคี้ยว เช่น
ร่มงาสขุท (รุ่มเจือสคุดะห) เคี้ยว
กะทิ ร่มาสทักโดนด (รุ่มเจือสคัก
โดนด) เคี้ยวน้ำตาล ย่มงาส (ย่มรุ่ม
เจือส) โดยปริยายหมายความว่า ร้องให้
สะอึกสะอื้น ร่ำให้ เซรรมาส (เจรรุ่ม
เจือส) คำล่ำเล็กค้อยเขี่ยไม่ยอมลงง่าย ๆ

ร่มเจ็ก, ร่มึก (รุ่มเจ็ก) ทียึด ๆ เชื่อง ๆ
เช่น มนุสตร่มึก (มนุสตร่มึก) คน
ยึด ๆ เชื่อง ๆ อาร่มึก (อาร่มึก)
อ้ายเชื่อง ๆ (คำไม่สุภาพ)

ร่มโงะ, ร่มโงะ (รุ่มดะห) ปลดเปลื้อง
เช่น ร่มโงะบ่มล (รุ่มดะหบ่มล)
ปลดเปลื้องหนสน ร่มโงะทุกข (รุ่ม
ดะหคัก) ปลดเปลื้องทุกข์ ร่มโงะ
โคระ (รุ่มดะหคักระห) ปลดเปลื้อง
เคราะห์

ร่มภา (รุ่มเพีย) นางอัปสร หญิงแพศยา
เรียก นางร่มภา (เนียงรุ่มเพีย) หรือ
สรีรรมภา (เซรียรุ่มเพีย)

ร่มย (รุ่มเมียะเยียะ หรือ รุ่ม) ที่น่าเพลิด
เพลิด เบิกบานใจ ไพเราะ เช่น สัพเพง
ร่มย (ซุ่มเลงรุ่ม) เสียงไพเราะ สม
ร่มย (ซุ่มรุ่ม) ที่ถูกต้อง ถูกแบบถูก

อย่าง ดูไม่ชัดตา เช่น เส่ลียกพากั
สมรมย (เซ่ลียกเบ่ยักซ็อมรม) ผ่าน่ง
ถูกแบบถูกอย่างดูไม่ชัดตา

รมยทณ (รมตุม) ดู รมทณ

รมยา (รัมเย่ย) ต้นจำปา เวลากลางคืน
ผูการมยา (พุกาเร่ียมเย่ย) ดอก
จำปา เวลาอมยา (เวเล่ยเร่ียมเย่ย)
เวลากลางคืน (คำใช้ในกาพย์กลอน)

รมลต, รัต (รมลัต) ทำให้ดับ ดับ เช่น
รมลตทุกข (รมลัตตัก) ดับทุกข์
รัตโกธร (รมลัตโกธร) ดับโกรธ
รัตเกลิ่ง (รมลัตเกลิ่ง) ดับไฟ รัต
รล่าย (รมลัตรมล่าย) ทำให้ดับ ทำ
ลายให้หายไป เช่น รมลตรมล่ายกัหิง
(รมลัตรมล่ายกัอมเฮิง) ดับความ
โกรธให้ละลายหายไป

รมลบ, รัมบ (รมลัต) ดู รมลบ

รมลส, รัส (รมลัต) ทำให้พร่องลง เบา
บางลง ลดจำนวนลง เช่น รมลสทรพย
(รมลัตสเตรียบ) ทำให้ทรัพย์พร่องลง
รัสทุกข (รมลัตสัค) ทำให้ทุกข์
เบาบางลง

รมลาก, รัสาก (รมล่าย) รอยแผลถูกไฟ
ลวก เช่น มานรมลากตรังสมงเชิง
(เมียนรมล่ายกัตรังสมองเชิง) มีรอย
แผลไฟลวกตรงหน้าแข้ง

รมล่าย, รัสาย (รมล่าย) ๑. ทำให้ละลาย
หลอม เช่น รมล่ายกรอมวน (รมล่าย
กรอมวน) เกี่ยวขั้ผึ้งให้ละลาย รัสายสัณ
(รมล่ายซ็อมนอ) หลอมตะกั่ว

๒. ทำลาย ทำให้เสีย เสียหาย
ทำให้หาย ทำให้เปลี่ยน เช่น รมล่าย
ปรโยชน์เค (รมล่ายปรโยชเ)
ทำลายประโยชน์เขา รัสายพุดตบุด
(รมล่ายปุดโตบัต) ทำมารยาสาโดยให้
หายไป

รมลิ่ง, รัสิ่ง (รมลิ่ง) ทำให้เกลี้ยง เกลาให้
เกลี้ยง ขัดเกลา เช่น รมลิ่งสาจเณ
(รมลิ่งซัจเชอ) เกลาเนื้อไม้ให้เกลี้ยง
ขาดรัสิ่ง (ซัครมลิ่ง) ขัดให้เกลี้ยง
โดยปริยายหมายความว่า ขายหรือจ่ายหรือ
ผลาญจนเกลี้ยงไม่มีเหลือ เช่น รัสิ่งอ-
วานอสพิกนุงผทะ (รมลิ่งเอ่ยวัน
อะสปีคนุงเพดยะห้) ผลาญของเกลี้ยง
หมดบ้าน

รมล็ก, รัส็ก, รัมก (รมล็ก) รัส็ก ทำให้
นึกถึง เช่น รมล็กสมารตี (รมล็ก
ซุมารเตีย) ได้สติ รัส็กคณา (รมล็ก
เคนีย) ระลึคนึกถึงกัน รัมกเมทนเทญ
(รมล็กเมตวันเตญ) นึกถึงบทเรียนที่
ท่อง

รมลอบ, รัมบ (รมลอบ) ทำให้ลบออก ไซ้

คนให้ลบออก เช่น รุมลูปฐาน (รุม
ลูปดาน) ลบรอย แปรคันนิตปรพริตต
ลือ รุมลูปเกรตืออากรัก (แปรทิวมนิต
ปรอพริตลือ รุมลูปเกรตืออากรอะกั)
เปลี่ยนความกติกความประพฤติให้ดี ลบ
ล้างข้อเสียงชั่ว

รุมละ, รุละ (รุมละห้) ๑. ทำให้ทะลุทลาย
เซาะให้ทลาย เช่น ทักหุระโจระรุมละ
ภลัสเระ (ตักโฮระจระห้รุมละห้พลือ
แซร) น้ำไหลเซาะคั่นนาทลาย

๒. ทางน้ำที่น้ำไหลเซาะทลายหรือ
ขุดให้น้ำจากแม่น้ำไหลมา หรือจากแคว
ไหลมารวมกัน ดังใช้ว่า ทักชนธลาย
รุมละ (ตักจวนเทลียรุมละห้)

รุมลุต, รุลุต (รุมลุต) ๑. ทำให้แห้ง รุม-
ลุตกุน (รุมลุตกอน) ทำให้แห้งลูก

๒. ทำให้หลุดออก โดยเฉพาะ
กระดูกที่ติดคอ เช่น รุลุตจ้อง (รุม
ลุตเขื่อง) ทำให้กระดูกหลุดออก

รุมเล็ง, รุเล็ง (รุมเล็ง) โคน ทำให้ลุ่ม เช่น
รุมเล็งคล่เฒ (รุมเล็งกัวลเขอ) โคน
คอไม้ รุเล็งฤตคล่ หรือ รุเล็งฤต
รุเล็งคล่ (รุมเล็งริส่กัวล หรือ รุมเล็ง
ริส่รุมเล็งกัวล) โดยปริยายหมายความว่า
คู้ยเขี้ยวฟันทำลายเกียรติ หรือ แข่งพยา
บาท ล้างผลาญเขา เป็นการโคนลุ่มไม้
ให้เหลือหลอ

รุมโลก, รัโลก (รุมโลก) กินโคลนที่ข่มน้ำ
เช่น เฎีรพุงเซ็งกุนงรัโลก (เดอรัฟั้ง
เจิงคุนงรุมโลก) เดินถล่ำเท้าลงไป
กินโคลน

รุมลั, รัลั (รุมลุม) ทำให้ลุ่มทั้งยืน โคน
ทั้งต้น เช่น รุมลัเฎีมเฎี (รุมลุมเดิม
เขอ) โคนต้นไม้ โดยปริยายหมายความว่า
ทำให้ผลประโยชน์หรือยศศักดิ์พินาศลง
เช่น อางอนกรัคิตรมุลัแตกุนาเอง
(อางเนี้ยกทมกัคิตรมุลุมแตกุนเญเอง)
อ้างคนใหญ่ ๆ คึกทำลายล้างกันเอง

รุมสาย, รัสาย (รุมขาย) สยาย ขยาย คลาย
เช่น รุมสายสั (รุมขายซ้อก) สยาย
ผม รัสายกัหึง (รุมขายก้อมเอ็ง)
คลายความโกรธ รัสายทัพ (รุมขาย
เต้อบ) ขยายทัพ รุมสายกนทุย (รุม
ขายก้อมนตุย) ทางลูกเพราะถอยกำลัง
เช่น โคววลเฎีกรัสายกนทุย (โคววล
เดก รุมขายก้อมนตุย) วัลด้มลงนอนทาง
ลุดก

รุมห, รัห (รุมหอ) ที่โล่ง ดู ลุมห หรือ ลัห
รุมหาจ, รัหาจ (รุมหาจ) ที่เว้งว้าง ดู ลุมหาจ
หรือ ลัหาจ

รุมหุต, รัหุต (รุมโหด) เลยไปเลย ตลอดไป
เช่น เฎีรรุมหุต (เดอรัรุมโหด) เดิน
เลยไปเลย เทารัหุต (เตวีรุมโหด) ไป
ตลอดไป

รมเหี้ย, รัมเหี้ย (รัมเฮี้ย) ทำให้เย็นสบาย
ตากลมให้เย็นสบาย กู ลมเหี้ย หรือ
ลิเหี้ย

รมแห, รัมแห (รัมแห) ทำให้ได้หย่อนใจ
หรือหย่อนอารมณ์ กู ลมแห หรือ ลิแห

รมอา, รัมอา (รัมอา) ทำให้ระอา พุดหรือ
ทำเสียงขู่ให้ระอาหรือให้กลัว เช่น รมอา
โอยขูลาจ (รัมอาออยคูลาจ) ทำให้เจ็ด
ขู่ให้กลัว เช่น เล็กสุนารุมอาแกอก
(เล็กสุนารุมอาแกอก) ยกธนูขู่อีกา คือ
ทำกลอุบายให้กลัว แต่แล้วก็ไม่ทำอะไร
เพียงแต่ทำขู่เท่านั้น (คำโบราณ)

รมเอ็ด, รัมเอ็ด (รัมเอ็ด) ๑. น้ำเมือก เมือก
เช่น รมเอ็ดตุรี (รัมเอ็ดเตุรี) เมือก
ปลา ตูรีรัมเอ็ด (เตุรีรัมเอ็ด) ปลาที่มี
เมือก ทักรัมเอ็ด (ตักรัมเอ็ด) น้ำเมือก
๒. ทำให้ลื่น

รมแอง, รัมแอง (รัมแอง) ทำให้ขาด เกรง
กลัว เช่น รมแองเกมง โอยขูลาจ
(รัมแองเกมงออยคูลาจ) ทำให้เด็ก
ขาดเกรงกลัว

รม (รว) ๑. จำนวนร้อย มนุสฺสอณฺฎาต
รม (มนุสฺสอณฺฎาตรว) คนร้อยล้าน
โดยปริยายหมายความว่า คนพูดคลบแคลง พุด
ร้อยคำถือเป็นการทำงานไม่ได้ (จากคำไทย
ร้อย)

๒. พัน ๆ ตามฉันทรรคมตามไม่มีราคา
หรือประเสริฐกว่าเขา ที่นับเป็นเรือน
ร้อย เช่น รมสรว (รวบอะสรว)
ของเรือนร้อย ของพัน ๆ มนุสฺสรว
(มนุสฺสรว) คนธรรมด ๆ โกรย
(โกรย) วัวเรือนร้อย

๓. คำแปลร้อย ใช้ว่า สาสตุรารย
(ซาสตุรารย) หนังสือร้อย คมพิรย
(กัวมปีรย) คัมภีร์ร้อย เรียก สาส
ตุราแปลรย (ซาสตุราแปลรย) หนังสือ
แปลร้อย คมพิรแปลรย (กัวมปี
แปลรย) คัมภีร์แปลร้อย (จาก แปล
ร้อย คำไทย)

ระยะ (เรยะเยยะ) ระยะ ชั้น ชั้น กฎเกณฑ์
จังหวะ เช่น ระยะกาล (เรยะเยยะกาล)
ระยะเวลา ระยะพลูว (เรยะเยยะโพลว)
ระยะทาง ระยะเวลา (เรยะเยยะเวเลีย)
ระยะเวลา ระยะพากุย (เรยะเยยะ
เปียก) จังหวะถ้อยคำ

ร้อยแก้ว (รอยแก้ว) ร้อยแก้ว เช่น แต่ง
เสจกฤษัยแก้ว (แตงซัจเกศัยรอยแก้ว)
แต่งความร้อยแก้วอย่างในเทศน์มหาชาติ
(จาก ร้อยแก้ว คำไทย)

รย้า (รวย้า) ๑. ระย้า เครื่องแขวนมีระย้า
๒. พู่ระหง ต้นไม้เล็ก ๆ ประเภท
ชบา ดอกสีแดง เรียก พุการย้า (พุกา

รวียา) ดอกพุทธรัง

๓. ต้นพุทธรังแบบหนึ่ง รูปร่าง
เหมือนกับดอกพุทธรัง เช่น นางกณ
ญาพาจารย์มาส (เนียงกัญญาเนียง
รวียาเมื่อยส์) หญิงสาวสวมตุ้มหูระย้า
ทอง

๔. โคมแขวนร้อยด้วยลูกแก้วหรือ
ลูกปัดห้อยเป็นระย้า เรียก โคมระย้า
(โคมรวียา) โคมระย้า

รยาค (รวีเยียก) รุ่งเรือง คร่ำครว โกรงเกรง
เช่น จาส์รยาค (จัสส์รวีเยียก) แก่ครว
ครว ผุทะรยาค (เพตียะห์รวีเยียก)
บ้านครวครว โกรงเกรง สัพพัญญ
รยาค (ข้อมบิวัดดาจ รวี่เยียก) ผ้า
ซาครวรุ่ง

รยาง (รวีเยียง) ๑. สัปคับ เช่น รยางฎีรี
(รวีเยียงค้อมเรียว) สัปคับช้าง

๒. เชือกหรือเชือกพวนที่ใช้ผูกยัน
ให้มั่นคงใช้ว่า แขนสรยาง (แคะรวียาง)
สายระยาง พัวรรยาง (บัวร์รวีเยียง)
พวนระยาง ถุสรยาง (ระสรวีเยียง)
รากอย่างรากไทรย้อย ดังที่เรียก พัว
รยางไซรุกริม (บัวร์รวีเยียงเจริย
เกริม)

รยาน (รวีเยียน) ย้อย หย่อนยาน เช่น
พัวไรสรยงจะรยาน (บัวร์เจริยข้อม

ยงโจะห์รวีเยียน) รากไทรห้อยย้อยลง

รยาบ (รวีเยียบ) เอื่อย ๆ อย่างสบาย ๆ
เช่น ฎีรยาบ (เคอร์รวีเยียบ) เดิน
เอื่อย ๆ สุตธรรมรยาบ ๆ (โสคเทือร์
รวีเยียบ ๆ) สวคมนต์เอื่อย ๆ

รยาย (รวีเยียย) คำใช้กับ ระยะ (รวีเยียะห์)
ระยะ เป็น ระยะรยาย (รวีเยียะห์
รวีเยียย) กระจายกระจายไปหลายที่
หลายทาง

รยาล (รวีเยียล) ๑. ห่าง ๆ ไม่ดี เช่น
เพลรยาล (เปลรวีเยียล) เวลาห่าง ๆ
ไม่บ่อย บงโคลรยาล ๆ พิณนา
(บ้องโคลรวีเยียล ๆ บักเคินีย) เสาห่าง ๆ
จากกัน เทามกรยาล ๆ (เดวีโม๊ก รวี่
เยียล ๆ) ไปมาห่าง ๆ ไม่บ่อย

๒. ไม่จะخاب เครื่องไล่นก เช่น
รโยลจาบ (รวีโยลจาบ) เครื่องไล่นก
กระจาบ ทาญแขสรยาลบงเอ็ดสตุ
(เตียญแคะรวีเยียลบ้องเอ็ดสตุ) คือ
เชือกไม้จะخابไล่สัตว์ให้แตกตื่น ผทะ
รยาลจาบ (เพตียะห์รวีเยียลจาบ)
โดยปริยาย หมายถึงบ้านกรงรังเหมือน
เครื่องไล่นกชนิดที่ทำด้วยใบตาลต่อกัน
(รวีเยียล) เล็กสั้น เดินเต่อ เช่น เส่ลียก
สัพตริยัล (เขลียกข้อมบิวัดรวีเยียล)
นุ่งผ้าสั้นเดินเต่อ

รยิ

รย (รยเว) คำใช้กับ รยไ (รยไว) วัน
เป็น รยรไ (รยเวรไ) ชาติวันมาก
เช่น สัพตแหกรยรไ (ซอมบัตแห
รยไ) ผ้าชาติวันมาก

รยิก (รยียัก) คำใช้กับรยาก (รยียะก)
รุ่งรัง คร่ำคร่ำ โกรงเกรง เป็น รยีก
รยาก (รยียักรยียะก) รุ่งรังมาก คร่ำ
คร่ำมาก เช่น ฤทะจาสรียกรยาก
(เพติยะหัจจะสรียัก-รยียะก) บ้านเก่า
คร่ำคร่ำมาก หยาบๆ เช่น รยียะการ
รยีกรยาก (รยียะการรยียักรยียะก)
ระยียะการหยาบๆ ซอมซ่อยุ่ย
อย่างนุ่งห่มสั้นบ้างยาวกรอมบ้าง เช่น
เสด็จกณณฎาปรียกรยาก (เขลียะ
ดือนดับรยียัก-รยียะก) นุ่งห่มยุ่ย
ซอมซอ

รยีกโรก, รยีกโรค (รยียัก-รยไค) ดู
รยเอกรโยค

รยั้ง (รยั้ง) คำใช้กับ รโยง (รยโยง)
โคงเตง เป็น รยั้งรโยง (รยั้งรยโยง)
ระโยงระยาง ดู รยเง

รยิต ๗ (รยียิต ๗) ยิต ๗ กระตืบ ๗ เช่น
โคปริงทาญนังคัลรยิต ๗ (โกเปริง
เตียญเนียงเกิ้ลรยียิต ๗) วัวพยายาม
คิงไถยิต ๗ ภูงภูวณรยิต ๗ (ต้อง
กั๊วณรยียิต ๗) หนอนคลานกระตืบ ๗

รยเอกรโยค, รยเอกรโยค (รยเอกรยไค)

กะต่องกะแตง โยคไปโยคมา เช่น แรก
อ้วนรยเอกรโยค (เรกเอียวันรยเอ
รยไค) หาบของกะต่องกะแตง ใช้
รยีกโรค หรือ รยีกโรค ก็มี

รยเง (รยเง) คำใช้กับ รโยง (รยโยง)
โคงเตง เป็น รยเงรโยง (รยเงรยโยง)
ระโยงระยาง เช่น พุยัรบังเวรเง
รโยง (พุยัรบังเวร รยเงรยโยง)
แขวนห่อ (ของ) ระโยงระยาง

รยไ (รยไ) วัน เช่น สัพตแหกรไ
(ซอมบัตรวแหก-รยไ) ผ้าชาติวัน

รโยง (รยโยง) โคงเตง เช่น พุยัรบัง
รโยง (พุยัรบังมั้งรยโยง) แขวง
กระบอกโคงเตง ดู รยเง

รโยน (รยโยน) คำใช้กับ รยาน (รยเยียน)
ย้อย หย่อนยาน เป็น รโยนรยาน
(รยโยนรยเยียน) ที่ย้อยเต็มที (ดู โยน
ยาน)

รย (รยุม) ห้อยแผ่กลมมน เช่น กนุโสม
สูลึกเอรย (กั๊อนโขมเขลิกเขอรยุม)
ซอไบไม้ห้อยแผ่ลง ใช้ ลย ก็มี มักใช้กับ
รยาน (รยเยียน) ห้อย หย่อนยาน เป็น
รยรยาน (รยุมรยเยียน) ที่ห้อยย้อย
จัดตกต่างอย่างเหมาะสม เช่น กนุโรง
บุญย เคงกนุโสมผูกตาขามร-

สุลิกเณ็สรสรยยาน (คณงโรจนเก
ของกอนโขมพุกาเลี่ยยจ้อมโรที่เขลิก
เขอชระอะสรวิยุมรวีเยยน) ในโรงทำบุญ
เขาผูกช่อดอกไม้ปนกับใบไม้สดห้อยย้อย
อย่างเหมาะสม

ระ (รวีเยยห้) ฉีก แยกออกจากกัน เช่น
แมกเณ็ระ (แมกเขอรวีเยยห้)
กิ่งไม้ฉีกแยกออกจากกัน ระบาย
(รวีเยยห้รวีเยย) ดู ระบาย เสีจระ
มาต (เสิจรวีเยยห้เมือ๊ด) หัวเราะ
อ้าปากเต็มที โดยปริยายหมายความว่า หัวเราะ
เยาะ ไซ้ว่า เสีจระมาตระยก (เสิจ
รวีเยยห้เมือ๊ดรวีเยยห้กอ) ก็มี

รล (รวล) ๑. ไม่มีทรวดทรง เช่น รางรล
(เรียงรวล) รูปร่างไม่มีทรวดทรง ทรล
(ทมรวล) ใหญ่ไม่มีทรวดทรง

๒. จำข้า อย่างถูกพิฆู หรือ
โลหิตเป็นพิษ เช่น พิษจุลเพ็งเขมารล
(บะสัโจลเลิงเคมารล) พิษเข้าชั้นคำ
ข้า

รล (รวล) ใหญ่สั้นอ้อต้อ เช่น รางรล
(เรียงรวล) ร่างเตี้ยอ้อต้อ กรล (กอ
รวล) คอสั้นอ้อต้อ

รล (รวล) ๑. คลื่น มีชื่อต่าง ๆ ตาม
ลักษณะคือ รลกฎพพาร (รวล
ดอกบัวเบียร์) คลื่นขึ้นสูงเหมือนงูแผ่

พังพาน รลกฎะกรมู (รวลวกคอะห้
กรอมม) คลื่นนมสาว รลกฎพพกา
ตรง (รวลวกแบกพพกาตรง) คลื่น
แตกดอกเลา รลกฎโยล (รวลวกโยล)
คลื่นโยนตัว รลกฎงูพุง (รวลวก
รงค้อมโลง) คลื่นร้อมมัน คือคลื่นที่
เป็นหลุมตรงกลาง เป็นช่องยาวไป
เหมือนร้อมมัน พุลรล (ปลรวลวก)
เมากคลื่น (ดู พุล) รลกฎจิต (รว
ลวกเจ็ด) คลื่นใจ โดยปริยายหมายถึง
สะเทือนใจ

๒. กระพือม กระฉอก เช่น
ทักรล (ตัก รวลวก) น้ำกระพือม
จิตตรล (เจ็ดรวลวก) ใจกระพือม
โดยปริยายหมายถึง ใจหวนไหว วุ่นวาย
ใจ

๓. ที่มีสีใสสว่างเป็นเงาเหมือนมี
คลื่น เช่น ฤลรล (พลูรวลวก)
สว่างเป็นเงาเหมือนมีคลื่น

รลกฎ (รวลวกกฎ) ฝीलัมะลอก ใช้
เก็ตรลกฎ (เก็ตรวลวกกฎ) เป็น
ฝीलัมะลอก

รลารล (รวลวกรวลกฎ) หมองใจกัน เช่น
ตุรวรลกฎจิตคณาปรยัตนุกุโอ
รลกรล (ไต้รวีเรียกษาเจ็ดเค้นยปรอ
ยัคม ออยรวลวก รวลกฎ) ต้องรักษา

ใจกันระวังไม่ให้หมองใจกัน

รลง, รลงแด (รวลวง, รวลวงแด) ลวง ผ่าน
พ้น นอกจาก เว้นแต่ เช่น เวลารลง
อรรธาตฺรเทศา (เวเลียรวลงอัตรียค
เตวี) เวลาลวงเที่ยงคืนไปหรือพ้นเที่ยง
คืนไป การเนะรลงแดเพื่อนกเจญ
กุมานอนกณาเชว้เกิดเท (การันะห์
รวลวงแดบ เนียกเจญเคมียนเนียกนา
เทวอเกิดเต) งานนั้นนอกจากคนออก
ไม่มีคนไหนทำได้หรอก

รลง (รวลวง) ที่ขุ่นสัว่งเป็นเงาเหมือนกับ
หยดน้ำ เช่น ภาลฺรลง (พลูอรวลวง)
สัว่งเป็นเงา (ถู รเลียบ) รลงที่กแกนก
(รวลวงตีกเพน) น้ำตาลอ่อนน่วย เช่น
ขิงขลางรลงที่กแกนก (เคิงคฺลวรว
ลวงตีกเพน) โกรธจันน้ำตาลอ่อนน่วย
เกิดทุกขรลงที่กแกนก (เกิดตูก รว
ลวงตีกเพน) มีทุกขน้ำตาลอ่อนน่วย

รลต (รวลวด) ถับ เช่น จงเกียงรลต
(จ้องเกียงรวลวด) ทะเกียงถับ เกลึง
รลต (เพลึงรวลวด) ไฟถับ รลตกิเลส
(รวลวดเกะเละส) ถับกิเลส รลตกัหิง
(รวลวดก้อมเอิง) ถับความโกรธ
รลตขันธ์ (รวลวดขัน) ถับขันธาย
จิตฺตรลต (เจ็ดรวลวด) จิตถับหรือ
รลตจิตต (รวลวดเจ็ด) ถับจิต ทาย

รลบ (รวลวบ) กู รลูป

รลม (รวลวม) มั่นย่อง เป็นน้ำมัน เช่น
บบริฎเณบรลม (บอบอรัต้อมเนบรว
ลม) ข้าวเหนียวมันย่อง กูโรยทาล
แดเพ็งทกฺรลม (โกโรอยเต้อลแดเลิง
ตีกรวลวม) กวนให้จนกระทั่งแตกมัน

รลร (รวลวรว) เย้ม ชุ่ม เช่น เส็มมาตฺรลร
(เซ็มเมอัครวลวรว) ปากชุ่มเย้ม ฎีเส็ม
รลร (เดียมเซ็มรวลวรว) ดินชุ่มชื้น

รลส (รวลวะส) พร่อง น้อยกว่าจำนวนเดิม
เช่น ปฺรากรลสพีทฺนงถง (ปฺรกรว
ลวะสปีคฺนงทอ) เงินพร่องจากถง
มนุสฺสเจญรลสพีทฺปฺรขุ (มนุสฺสเจญ
รวลวะสปีตฺปฺรขุม) คนออกพร่อง
จากที่ประชุม (คำเก่าเขียน รโละ)

รลา (รวลเีย) ๑. หน้าผาก กะลามะพร้าว
กะโหลกหัว กู ลลาฏ หรือ ลลาฏ

๒. คลาย อย่างคลายสิ่งที่ม้วน สิ่ง
ที่ผูกหรือคลายเกลียว เช่น รบือโบะ
รลา (รวบมอ้อมบออะห์รวลเีย) ม้วน
เชือกคลาย (ออก) แขนสรลา (แคขรว
เีย) เชือกคลาย (เกลียว)

รลาก (รวลเียก) พองโดยถูกความร้อนลวก
หรือถูกเสียคติ หรือกัถอย่างปุน เช่น
กัโปรรลากมาต (ก้อมโบรวลเียก
เมอิด) ปุนกัถปาก เกลึงรลาก (เพลึง

รวัดเล็ก) ไฟลวก รลากเกดถึง (รวัดเล็กเพลิง) ลวกด้วยไฟ รลากแข็ง (รวัดเล็กเจิง) ลวกเท้า รลากเกดลา (รวัดเล็กเพลิว) ลวกขา รลากมาต (รวัดเล็กเมือด) ลวกปาก

รลาก (รวัดเล็ก) ๑. เขย่า เช่น รลากที่กล้างฏบ (รวัดเล็กตักเลียงดอบ) เขย่าน้ำล้างขวด รลากอังกกรกนุงการง (รวัดเล็กอังกกรคณการง) เขย่าข้าวสารในกระสอบ รลากตริที่กนุงตรก (รวัดเล็กเตริยัคณงตรอก) เขย่าปลาจากข้อง

๒. ทำเสียงสั้น ๆ ถี่ ๆ เช่น สุตบรรพธรลากเจรินชาน (โสดบ้อดรวัดเล็กเจรินเจอิน) สวดทำเสียงลงลูกคอกหลายชั้น รลากกรแลก (รวัดเล็กกรวแลก) ทำเสียงเป็นทำนองไปตามเนื้อความ เช่น เทวบรรพธรลากกรแลก (เทวบ้อดรวัดเล็กกรวแลก) ทำเสียงเป็นทำนอง ตามบทบาท

๓. ทักกระเทือน เช่น รเทะรลาก (รวัดเทะห้รวัดเล็ก) รดกระเทือน

๔. ทะลัก ไหลโซก (โดยเฉพาะเลือก) เช่น ฌามรลาก (เขียมรวัดเล็ก) เลือกโซก เลือกทะลัก

๕. คำใช้กับ รเล (รวัดเลอ) เหม่อ

หรือ รแลก (รวัดแลก) แทะ แทะแยก เป็น รลากกรเล (รวัดเล็กกรวเลอ) เหม่อ เผลอเพราะสติพินเพื่อน หลงทาง งก ๆ เงิน ๆ เช่น ฌีรรลากกรเล (เดอรรวัดเล็กกรวเลอ) เคนง ๆ เงิน ๆ รลากกรแลก (รวัดเล็กกรวแลก) ดู รลาก ๒.

รลาญ (รวัดเลิญ) กับคำใช้กับ รละ (รวัดละห้) เซาะทำให้ทะลาย คลาย ทะลุ ดู รละรลาญ

รลาด (รวัดเลียด) คลายตัวออกเอง เช่น ลัวสจววายรลาดเจญ (ลัวสจจ้องวายรวัดเลียดเจญ) ขดลวดคลายออก ฝนตํพตรลาด (พินวดข้อมบิวัดรวัดเลียด) กลับผ้าคลายออก

รลาด (รวัดเลียด) ถลอก เช่น รลาดตํสบก (รวัดเลียดสบก) หนังถลอก แผลกฉุส กิริลณสมินรลาดตํสจเม (แตกชะสกีวมิลชะสมีนรวัดเลียดขัจเขอ) กบไสไม้ทื่อ ไสเนื้อไม้ไม่ถลอก รลาดตํโรจ (รวัดเลียดรวัดโรจ) ถลอกหลายแห่ง รลาดตํสมบรูโง (รวัดเลียดข้อมไบร์โง) ผิวหนังถลอก

รลาบ (รวัดเลียบ) ขอด อย่างขอดโอ่ง ขอดหม้อติดอยู่นิด ๆ หน่อย ๆ เช่น สมุลเนาสตรลาบ ๆ นิงบาตณนัง (ข้อมลอเนวี่ข้อมรวัดเลียบ ๆ นิงบาตณนัง) แง

ยังเหลือขอตกกันหม้อ ขุรลกลัฟตฤติ
รลาบ ๆ (จรวลลวกซ้อมบวดรวได้ค
เลียบ ๆ) ย้อมผ้าติดนิต ๆ หนอย ๆ

รลาม (รวเลียม) กุ ลลาม

รลาย (รวเลียย) ๑. ละลาย เช่น ตัณรลาย
(ข้อมนอรวเลียย) ตะกั่วละลาย กร-
มวนรลาย (กรอมวนรวเลียย) ขผึ้ง
ละลาย ทักกรลาย (ตักกอก รวเลียย)
น้ำแข็งละลาย โดยปริยายหมายความว่า พินาศ
สูญ เสีย หาย เป็นอันตราย เช่น
รลายทรพยุ (รวเลียยเตรือบ) สูญ
ทรัพย์ รลายขุลวน (รวเลียยคุลวน)
เป็นอันตรายแก่ตัว คลาย เช่น รลาย
กัหิง (รวเลียยก็อมเอิง) คลายความ
โกรธ ฤชิตเน็รลายสาจ่มวย (พจิต
เขอรวเลียยขจ่มวย) ทำให้ไม่เข้ากัน
สนิทเป็นเนื้อเดียว ตรวูกนิตคุนารลาย
สาจ่มวย (โตรวักวมนิตเค้นยรวเลียย
ขจ่มวย) โดยปริยายหมายความว่า คิดเห็น
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างสนิทสนม

๒. กันไม้ชนิดหนึ่ง พวกคันชรวย
มักใช้ใบกับเปลือกทำยา เช่น สับกรลาย
(ข้อมบอกร วเลียย) เปลือกคันรวเลียย

รลล (รวเลียะส) ๑. สลัด สะบัด เช่น
เฉลิงทามเชิงรลลส่เสที่รมินรบูต
(เฉลิงเตียมเจิงรวเลียะสเชตอรัมินรว

โบท) ปลิงเกาะเท้าสะบัดเกือบไม่หลุด
สุนขรลลส่ขุลวน (โชนัก รว
เลียะสคุลวน) สุนัขสะบัดตัว รลลส่
สัพต (รวเลียะสคูลอมบวด) สะบัดผ้า
รลลส่ไญ (รวเลียะสไค) สะบัดมือ
บง่โบทรลลส่ไญ (บ้องโบทรวเลียะส
ไค) โบทมือไหว ๆ รลลส่จิตตเจอย
(รวเลียะสเจ็ดเจอย) สลัดใจออก กับ
รลลส่ขุลวนเจอย (รวเลียะสคุลวนเจอย)
สลัดตัวออก โดยปริยายหมายความว่า เอาใจ
ออกหาก ปลีกตัวออก

๒. ที่อ่อนนุ่ม อ่อนหยับ เช่น ภูง
แรกรลลส (คองแรกร รวเลียะส) ไม่
กานอ่อนหยับ

รลล (รวเลียะส) ที่ดำเมี่ยม ดำมืด เช่น
แผลพริ้งทุขุมารลล (แผลพริ้งตุ้ม
เคมารวเลียะส) ลูกหว้าสุกดำเมี่ยม รุย
โรมขุมารลล (รุยโรมเคมารวเลียะส)
แมลงวันตอมดำมืด แกือกที่เลี่ยมเล็
ขุมารลล (แกือกคัวมเลอเดิมเชอ
เคมารวเลียะส) กาเกาะบนต้นไม้ดำมืด
รวล (รวล) คำใช้กับ รลล (รวเลอ) เหมือน
เป็น รลลรลล (รวลรวเลอ) เหมือน ๆ
แผลง ๆ

รลล (รวลล) ๑. ที่บวมเป่ง เช่น เหมรลล
(เหมรวลล) บวมเป่ง โปะธรรลล
(ปะะห์หมรวลล) ท้องใหญ่เป่ง

๒. เป็นมัน เช่น เขมารถัก
(เขมารถัก) คำเป็นมัน

รลิ่ง (รลิ่ง) ๑. รวน เช่น รลิ่งสาจมาน
(รลิ่งซัจเมี้ยน) รวนเนื้อไก่ สาจรลิ่ง
(ซัจรลิ่ง) เนอรวน

๒. เกลี้ยง เช่น ฎีรลิ่ง (เตี้ยรลิ่ง)
กินเกลี้ยง รลิ่งฉัญ (รลิ่งเชิญ) เกลี้ยง
เกลา รลิ่งฉิล (รลิ่งเนิล) เกลี้ยงเกลา
หมดจก รลิ่งยง (รลิ่งยง) เกลี้ยงเป็น
มัน จิตตรลิ่ง (เจ็ดรลิ่ง) ใจเกลี้ยง
หรือ สมฎีรลิ่ง (ซ้อมเตี้ยรลิ่ง) คำ
เกลี้ยง โดยปริยายหมายความว่า ใจสะอาด
ไม่เศร้าหมอง หรือ ถ้อยคำเกลี้ยงเกลา
โกรรลิ่ง (โกรรลิ่ง) โทนเกลี้ยง ฌต
ฌีรลิ่ง (ซุสซ็ออ์รลิ่ง) ใสไม่เกลี้ยง
อตรลิ่ง (ออซ็ออ์รลิ่ง) หมดเกลี้ยง
นิยายรลิ่ง (นิเยียรลิ่ง) พุกเกลี้ยง
โดยปริยายหมายความว่า พุกหมดจก เกลี้ยง
เกลา

รลิ่งญก (รลิ่งญก) เม็ดบัวสุก

รลิ่งโรง, รเลงโรง (รลิ่งร่วโลง หรือ ร่ว
เลงร่วโลง) ๑. ที่เป็นมันย่อง เช่น
สมุตรลิ่งโรง (ซ้อมลอ์รลิ่งร่วโลง)
แกงเป็นมันย่อง

๒. ล่อนหน่วย หรือ คลอตา โดย
เฉพาะน้ำตา ใช้ว่า ทักแกนกรเลง

รโลง (ตักเพนท ร่วเลงร่วโลง) น้ำตา
ล่อนหน่วย น้ำตาลคลอตา

รลืบรلاب (รลืบรลืบ) ที่ซอด (ภาษาชะ)
ที่เหลื่ออยู่นิด ๆ หน่อย ๆ ติดกันภาษาชะ
เช่น สมตเนาสลัรลืบรلابนึ่งบาด
ฉนัง (ซ้อมลอ์เนิวซ้อลรลืบรลืบ
นึ่งบาดฉนัง) แกงยังเหลื่อซอดกันหม้อ
โดยปริยายหมายความว่า เบาบาง พร่อง ไม่
บริบูรณ์ เช่น มหุบฉฉีรลืบรلاب
(โมฮุบฉฉีรลืบรลืบ) กับข้าว
พร่อง จายวายรลืบรلاب (จายวาย
รลืบรลืบ) ใช้จ่ายไม่บริบูรณ์

รลิมรลาม (รลิมรลิม) ที่คลอตาจวนจะ
ร้องไห้ เช่น เจญูทักแกนกรลิมรลาม
รกกด้อย (เจญูตักเพนท รลิมรลิม
รวกก็อดยม) น้ำตาออกคลอตาจวนจะ
ร้องไห้

รลิว (รลิว) ม่อย เกล็ด เช่น ฎีกมินล็ก
คุราน์แตรลิว ๆ ฎุกฎักเพรีต (เดก
มินลิวเกืออื่นแตรลิว ๆ เพญียักเพรีต)
นอนไม่หลับเพียงแต่มอย ๆ ตกใจตื่น

รลิก (รลิก) ระลิก ใช้ รลิก หรือ รภก
แทน รลิก ก็ได้

รลืบรล (รลืบรลลิว) ลับ ๆ ล่อ ๆ ผลุบ ๆ
โผล่ ๆ เช่น รลืบรลเนามาตู่ทวาร
(รลืบรลลิวเนิวเมือตู่ทวาร) ลับ ๆ

ล่อ ๆ อยู่ตรงปากประตู จะฉรลึบรด
อ้วนินานะ เมื่อกี้มีนจุลมก (โงะห้ขั้ว
รลึบรลั้วเอวียเนวิหุนะห้ เมื่อกี้มีนโจล
โมก) ยืนลับ ๆ ล่อ ๆ อะไรรู้อยู่
อย่างไรก็ไม่เข้ามา

รลึม (รลั้ม) ๑. ฝนตกพรวา ๆ เช่น ขาง
มวยแวมกเหี้ย มินแกลดเกดียงโสะ
ครานั้แตรลึม (เจียงมวยแกลโมกเฮย
มินแกลดเกดียงโสะห้เกวี่อันแตรลั้ม)
กว่าเดือนหนึ่งมาแล้วฝนไม่เคยตกเลย
เพียงแต่ฝนตกพรวา ๆ **รลึมปปรุย**
(รลั้มปโปปรีย) ฝนตกพรวา ๆ ปรอย ๆ
ไม่ขาดเม็ด เกดียงรลึม (เพดียงรลั้ม)
ฝนตกหนักบ้างพรวา ๆ บ้าง

๒. หยาดฝนเป็นละออง ละอองฝน
เช่น สรุภขญ์แเโอะคุดมานเกดียงเท
มานแตรลึมรลัยบ่ (ขรุภคุดม
แอนอะห้เคมียนเพดียงเต เมียนแตรลั
ลึมเรื่อลยุบ) หมู่บ้านฉันข้างโน้น ไม่
มีฝนเลย มีแต่ละอองฝนทุกคืน **รลึมตจ**
(รลั้มโตจ) หยาดฝนเม็ดเล็ก ๆ **รลึมธ**
(รลั้มทม) หยาดฝนเม็ดใหญ่ ๆ **รลึม**
โรยไสบ (รลั้มโรยไซบ) ฝนหิม ๆ
รลุง (รลัลุง) หลวม เช่น ภูณาบ่รตรลุง
(ด้อมนั้บรวดรลัลุง) รุรอกหลวม ภูง
จบรลุง (ดองจบรลัลุง) ต้ามเลียม

จบหลวม แผลอมพิลทุรลุงลับก
(แผลอ้อมปัลดุมรลัลุงลับก) ผัก
มะขามแก่ล่อนจากเปลือก คณิตรลุง
(กั๊วนั้ดรลัลุง) คืดหลวม หรือ ปรา
ชญารลุง (ปราชญารลัลุง) ปัญญาหลวม
โดยปริยายหมายความว่า เข้าใจง่าย รู้ได้ง่าย

รลูป (รลัอุป) ลบ ลบเลือน เช่น อกสร
รลูป (อักขอร์รลัอุป) อักษรลบเลือน
ฎานรลูป (ดานรลัอุป) รอยลบเลือน
รลูปโถมะ (รลัอุปขมัวะห้) ลบชื่อ
รลูปรลาบ (รลัอุปรลัเลียบ) ลบเลือน
รลูปรลาย (รลัอุปรลัเลียบ) ลบให้หาย
สูญไป หรือผสมกลมกลืนให้เข้ากัน
(เขียน รลูป ตามเสียงก็มี)

รลุดะ (รลัุดะห้) ๑. เสาะ ทำให้ทะลุ ทำให้
เป็นช่อง เป็นรูพรุน เป็นโพรง ทำให้
ทลาย เช่น ภูรลุดะ (เดียรลัุดะห้)
ดินทลาย ทินบ่รลุดะ (ติ๊วนนุบรลัุดะห้)
ทำนบทลาย ที่บาคลิกหรือกินลิกจนทะลุ
เช่น มุตรลุดะ (มุตรลัุดะห้) บาคเข้าลิก
ภูเบารลุดะ (ด้อมเบารลัุดะห้) แผลกิน
ลิกจนทะลุ รลุดะรลาย (รลัุดะห้รลัววย)
ทั้งกินลิกทั้งเปื่อยเน่า เช่น ภูเบาสีรลุดะ
รลวย (ด้อมเบาสีรลัุดะห้รลัววย) แผล
กินลิกและเปื่อยเน่า

๒. คลาย หย่อนไม่ถึงหรือไม่แน่น

เหมือนเดิม เช่น จินจระ (จิมมอจ
 วัละห์) สิ่งที่ถูกกลายออก รมุอโบะ
 ระ (รวบมอ้อมบอะห์วัละห์) ม้วน
 เชือกกลายออก ระละลา (วัละห์รว
 เลีย) กลายออก ฟุออก ทำให้ฟูขึ้น
 ระละลาญ (วัละห์รวเลียญ) ที่มูมานะไม่
 ย่นย่อถอยร่น ที่ถูกอาจล้าไปมาเข้า
 ออกทั่วทุกแห่ง เช่น มนุสตรระลาญ
 (มนุสรววัละห์รวเลียญ) คนมูมานะ
 คนออกอาจ จิตตรระลาญ (เจ็ด
 วัละห์รวเลียญ) ใจมูมานะ ใจออกอาจ
 รูลุกร (รวลุกรวล์) ความหาญ คนหาญ
 เพื่อให้ได้ตามต้องการ เช่น เจะแต
 รูลุกรลยทาล์เตปาน (เจะห์แตรวลุก
 รวล์ยวัคเต้อลเตปาน) เอาแต่ความหา
 ญเอาจนได้ โดยปริยายหมายความว่า ข้างคิด
 ข้างกัน เช่น คินิตรูลุกร (กัวมน์รว
 ลุกรวล์) ความคิด ที่ข้างคิดข้างกัน
 รูลุง (รวลูง) ส่งเสียงร้องไห้โฮ ๆ หรือร้อง
 ตะโกนดัง ๆ เช่น ยีรูลุง (ยุมรวลูง)
 ร้องไห้โฮ ๆ แสร้งรูลุง (แซวก รवलุง)
 ตะโกนร้องเสียงหลง
 รูลุต (รวลุต) หลุดออกเอง แท้งลูก ไข้ว่า
 ภูนรูลุต (โกนรวลุต) ลูกแท้ง รมุอ-
 โบะรูลุตเลญฟีนาร (รวมูอ้อม-
 บอะห์รวลุตเลญฟีนาร) ม้วนถ้ายหลุด

ออกจากหลอด รมุตรูลุต (รวบุดรวลุต)

ตุ รบูต

รูลุน (รวลุน) กลม มน เรียว เป็นลำเทียน
 หรือเมื่อกกลมเป็นตัว อย่างข้าวสารทีหนึ่ง
 เช่น องกรเญิมรูลุน (อ็องกอร์เดิมรว-
 ลุน) ข้าวสารทีหนึ่งเป็นตัว สณญูก
 ฎูลุน (ซ็อนโดกไควรวลุน) เพี้ยค
 ้นมีมือกลมเป็นลำเทียน

รลวด (รวลวด) ถลอกโดยการขูด ถู หรือ
 เสียตีส เช่น รลวดแข็ง (รวลวดเจิง)
 แท้ถลอก รลวดสับก (รวลวดซ็อม
 บอก) เปลือกถลอก

รลวย (รวลวย) ๑. เปื่อย เน่า เพราะงอม
 มาก โดยเฉพาะผลไม้ เช่น ฝักรลวย
 (ซักรลวย) เนื้อเปื่อย แผลดเม็รลวย
 (แผลดเขอรลวย) ผลไม้เน่า เจกทุ
 รลวยสับก (เจกตุมรวลวยซ็อมบอก)
 กล้วยสุกเปลือกเน่า รมงาส์ทาล์เต
 รลวย (รมเงื่อสัเต้อลเตรวลวย) เกี้ยว
 จนเปื่อย โดยปริยายหมายความว่า อ่อนอก
 อ่อนใจ เช่น อาณิตเสที่รลวยจิตต
 รลวยเถลิม (อาณิตเซตอ์รวลวยเจ็ด
 รวลวยเถลิม) ส่งสารเกือบจะใจอ่อน

๒. ขี้เกียจอย่างหนัก จนแทบจะไม่
 ยอมยกมือยกเท้า เช่น ขุขิลรลวยสาจ
 (ขุขิลรวลวยซัจ) ขี้เกียจตัวเป็นขน

รลวส (รวลวะส) ๑. ต้นทองหลางมีชนิดต่าง ๆ คือ รลวสบาย (รวลวะสบาย) ทองหลางหนาม หรือ รลวสผอง (รวลวะสโพธิ์) ทองหลางใบมน

๒. แห้วจีน (จีนเรียก เปะก๊วะ)

ภูพุงรลวส (ต้อมโลงรวลวะส)

รลวสผอง (รวลวะสโพธิ์) ทองหลางใบมน ต้นไม้จำพวกทองหลาง แต่เนื้อไม้แข็งกว่า มีหนาม มักขึ้นในที่ราบหรือในป่าละเมาะ เช่น ภูมรลวสผอง (เดิมรวลวะสโพธิ์)

รเล (รวเลอ) เหม่อ มีอาการง ๆ เงิน ๆ เช่น เภูรเร (เคอร์รวเลอ) เเดินเหม่อ เเดินง ๆ เงิน ๆ รลากัรเล ดู รลากั๕.

รเลิง (รวเลิง) โคน อย่างถอนราก เช่น เภูมเเิง (เดิมเชอรวเลิง) ต้นไม้ โคนอย่างถอนราก สตรรเลิง (ขอขอรวเลิง) เสาโคน

รเลิบ (รวเลิบ) เป็นเงาวับ เป็นมัน เช่น เฆมารเลิบ (เคมารรวเลิบ) กำเป็นมัน เเิมรเลิบ (เขมรวเลิบ) ขึ้นเป็นน้ำ รเลิบรล่ง (รวเลิบรวลิ่ง) หรือ รล่ง รเลิบ (รวลิ่งรวเลิบ) ขึ้นเป็นเงาเหมือนหยคน้ำ รเลิบรโลง (รวเลิบรวโลง) หรือ รโลงรเลิบ (รวโลงรวเลิบ) เป็นเงาวับ

รเล (รวเลอ) คล้ายคลึงกัน พอ ๆ กัน เช่น รูปรเลคณา (รูปรวเลอเค้นย) รูปคล้ายกัน ทำรเลคณา (ตัวมอมรวเลอเค้นย) ขนาดใหญ่พอ ๆ กัน สมบุรรเลคณา (ข้อมโบรรรวเลอเค้นย) สักคล้ายคลึงกัน

รเลือก (รวเลือก) ไม้ไผ่ป่าประเภทหนึ่ง มีหนาม เนื้อหนาแข็ง ต้นเล็กกว่าไผ่สีสุก มักใช้ทำพะรองต้นตาล เรียก ฤตสีร์เลือก (ระส้เขยรวเลือก) ไผ่หนาม

รเลียง (รวเลียง) ที่เอียงต่ำไปข้างหนึ่ง เช่น โคเฐรเรเลียงมูขาง (โกเคอร์รวเลียงมูคาง) วัวเเดินเอียงต่ำไปข้างหนึ่ง

รเล (รวเล) ที่ว่ายน้ำหรือลอยน้ำส่ายอย่างอ่อนช้อย เช่น พต่แหลทกรเล (บ้วะสแอตติกรรวเล) งูว่ายน้ำส่าย รเลรล่ำ (รวเลรวเลอม) ที่ส่ายหรือย้ายไปย้ายมาอย่างอ่อนช้อย ลเล ก็ใช้

รเลงรโลง (รวเลงรวโลง) ดู รลิ่งรโลง

รเลญ (รวเลญ) ๑. ที่เร็วดี ๆ กระชั้น ๆ เช่น รต่เลือนรเลญ (รวตเลือนรวเลญ) วิ่งเร็วกระชั้น ๆ

๒. ถึง ที่อ เช่น ที่กหุรเรเลญ ตามปรพาย (ติกโฮรรรวเลญตามปรอลาย) น้ำไหลตรงถึงตามร่องน้ำ ฝลุว ตูร่งรเลญ (โพลัวตุร็องรวเลญ) ทางตรงถึง

๓. กระจิก ๆ ไม่สรวางซา เช่น
 จ้งบ้านรเลญ (จ้องบ้านรวเลญ) อยาก
 ได้กระจิก ๆ

รละ, รละ (รวละห์ หรือ รวละห์) หลุด-
 ออก เช่น แผลเถี่ทุรละพีทง (แผล
 เขตุมรวละห์บ่ตวง) ผลไม้สุกหลุด
 จากกัน

รแลก (รวแลก) แจก แยกออกเป็นส่วน ๆ
 เช่น ปรมูลมนุสฺตมินโอยรแลกคณา
 (ปฺรอโมลมนุสฺตมินออยรวแลกเคนีย)
 รวบรวมคนอย่าให้แตกแยกกัน (ดู ริ
 แลก) แจกรแลก (แจก รวแลก)
 แบ่งแจกให้ใคร่ครบทุกคน เท่ากันบ้าง
 มากหรือน้อยกว่ากันบ้าง ฎีรรแลก
 คณา (เคอร์รวแลกเคนีย) เดินแยก
 ห่างจากกัน

รแลม (รวแลม) คำขยาย สรวจ (ขรวจ)
 แหลม เช่น สรวจรแลม (ขรวจรวแลม)
 แหลมเปียบ

รละ (รวละห์) ดู รละ

รวไล (รวไล) ดู ไล ๒.

รวโลก (รวโลก) เบียดและเพราะชุ่มน้ำ เช่น
 ฎีรวโลก (เค็ยรวโลก) ดินและ รโลก
 รล้า (รวโลก-รวเลียม) เบียดไซ้ชุ่ม
 อยู่นาน

รวโลก (รวโลก) ขึ้นมันปลั่ง สดใส เช่น

เพ็งสมบุรรโลง (เล็งซ็อมโบรรวโลก)
 ขึ้นมันเป็นเงา แผลเถี่ทุรโลง (แผล
 เขตุมรวโลก) ผลไม้สุกสดใส คุรหม
 รโลง (คุรชอมรวโลก) แดงสดใส

รวโลก (รวโลก) คำใช้กับ รลาก (รวเล็ยก)
 พองหรือลวก หรือ รลาค (รวเล็ยัด)
 ถลอก เป็น รลากรวโลก (รวเล็ยก-รว
 โลง) ลวกหลายแห่ง รลาครวโลก
 (รวเล็ยัดรวโลก) ดู รลาค

รวโลรล้า (รวโลรวเล็ยัด) องอาจหรืออุกอาจ
 ไม่ยำเกรง เช่น ฎีรรโลรล้า (เคอร์รว
 โลรวเล็ยัด) เดินอย่างองอาจไม่ยำเกรง
 จิตตรโลรล้า (เจ็ตรรวโลรวเล็ยัด) ใจ
 องอาจไม่กลัวเกรง

รวล (รวลุม) โคนล้ม เช่น ฎีมเม็รล (เค็ม
 เซอรวลุม) ต้นไม้โคนล้ม สตรรล
 (ชอชอรวลุม) เสาโคนล้ม โดยปริยาย
 หมายถึง ขาด เสียหาย จนต้องเลิก
 ประกอบต่อไปอีก เช่น ชันวญูรล
 (จ็วมนวนญรวลุม) สิ้นกำขาดจำนวน
 เสียหาย รลึงาร (รวลุมเจ็ยร์) การงาน
 ตกต่ำ ผิดเสียหาย รลัรลาย (รวลุม
 รวเล็ย) เสียทรัพย์สินเสื่อมยศศักดิ์ เม็ช
 รลัสงกตเม็ชดูจ (เขตมรวลุมช็อง
 ก็อดเขตโดจ) ไม้ใหญ่โคนทับไม้เล็ก
 เป็นคำโบราณหมายความว่า ผู้ใหญ่ใช้อำนาจ
 กดขี่หรือข่มขู่ผู้น้อย

รล่ำ (รวล่ำ) ๑. แชน้ำชุ่มอยู่นาน เช่น
ภูมิารล่ำที่กบอัส (ด้อมน้ำรวล่ำ
ดักเจ็บออะส) พืชแช่น้ำอยู่นาน
ตายหมด

๒. แหลมงอนช้อย เช่น แลนง
กรบัสรวจรล่ำ (แขนงกรอเบี่ยชรว
รวล่ำ) เขากวายแหลมมงอนช้อย
ล่ำแพงสรวจรล่ำ (ลุ่มเปงชรว
รวล่ำ) หอกแหลมมงอน

รล่ำง (รวล่ำง) โลก หรือเนินใกล้ ๆ กับ
วังน้ำ คนมักปลูกบ้านสร้างวัดบนเนิน
นั้น ตั้งเรียก รล่ำงเกร็ด (รวล่ำงเกร็ด)
โลกต้นรัก หรือ รล่ำงญุก (รวล่ำงญุก)
โลกบัว

รละ (รวล่ำละ) ผลุนผลัน รวดเร็ว รีบ
ด่วน เช่น ฎีรละ (เดอรรวล่ำละ)
เดินรีบด่วน

รละรล่ำง (รวล่ำละรวล่ำง) รีบด่วน
ผลิผลาม เช่น ฎีรละรล่ำง (เดอรรว
ล่ำละรวล่ำง) เดินรีบด่วนผลิผลาม

รวัก (รววัก) คำขยายคำ ทน (ด้วน) อ่อน
เช่น ทนรวัก (ด้วนรววัก) อ่อนเปียก
เพียนตรูวกมญ่าไถงทนรวัก (เตียน
ไถรวักอมเดาไทงด้วนรววัก) เพียนถุก
แตกอ่อนนิ่ม (ตุ รวัก)

รวณ (รววณ) ยุ่มยาม พันกันไปพันกัน

มา เช่น อนทงรวณทกนงลบ (อ้อน
ด้วงรววณคณงลบ) ปลาไหลพันกัน
ไปพันกันมาในลอบ เม็ดเทาเพิ่ม
รวณท (เม็ดเตว็เคญรววณ) คุไปเห็น
พันกันยุ่มยาม (เจียน รวณ กัด) คุ
รวณ, รวัก กับ วณญ หรือ วณท ค้วย

รวล (รววล) ๑. ยุ่ง คิตธุระ เช่น ขญัก
พุงรวล (คญมก้อมปุงรววล) ฉันทาลัง
ยุ่ง ขญรวลณาส์เทามินเกิดเท
(คญมรววลนัสเตว็มินเกิดเต) ฉันท
มาก ไปไม่ได้หрок ขชิลรวล (ขชิล
รววล) ข้เกียจยุ่ง เนหียกัรวล (เนฮ
กมรววล) พอ อย่างยุ่ง

๒. กิจธุระยุ่ง เช่น ขญักพุง
มานรวล (คญมก้อมปุงเมอรววล)
ฉันทาลังมีธุระยุ่ง การรวล (การรว
วล) การงานยุ่ง

รวาง (รวเวียง) ๑. ระหว่าง เช่น กุนง
รวาง ๕ วน้ำ (คณงรวเวียงปราช่น้ำ)
ในระหว่าง ๕ ปี รวางพุลว (รวเวียง
โพลว) ระหว่างทาง (จาก ระหว่าง
คำไทย)

๒. รวาง เช่น รวางทูก (รวเวียง
ทูก) รวางเรือ รวางกปาล (รวเวียง
กปาล) รวางเรือกำปั่น (จาก รวาง
คำไทย)

รว่าจ (รวัวจ) พล่าม เช่น นิยายรว่าจ (นิยายรวัวจ) พุดพล่าม รว่าจรวัวจ (รวัวจรวัวจ) พล่ามไม่สร้างชา เช่น นิยายรว่าจรวัวจ (นิยายรวัวจรวัวจ) พุดพล่ามไม่สร้างชา	รวิก (รวัววิก) คำใช้กับ รวีก (รวัววิก) อ่อนเบี่ยง เป็น รวีกรวีก (รวัววิก-รวัววิก) อ่อนปากเบี่ยง
รวาต (รวัวเวียต) ถ้าง กางออก กลาย ล้า ถอยกำลัง ถอยอำนาจ เช่น จิตตรวาต (เจ็ดรวัวเวียต) หรือ รวาตจิตต (รวัวเวียตเจ็ด) ใจล้ำ แผลตสนทจรวาต (แผลซ้อนตจรวัวเวียต) ตัวเบ็ดเตล็ดการออก	รวจ (รวัวจ) ที่กระตึก หรือ แกว่งตึกตึก ๆ เช่น โคบกักนทจรวจ (โกบักกักนทจรวัวจ) วัวแกว่งหางตึกตึก ๆ
รวาน (รวัวเวียน) กรวดแข็งในดิน ดินผสม กรวด เช่น ฐีรวาน (เดียรวัวเวียน) ดินกรวด กรวดสรวาน (กรวดสรัวเวียน) กรวดแข็งในดิน	รวิจ (รวัวจ) สะบัดปลิว ทุ วิจ
รวาน (รวัวเวียน) ทุ รวัญชา	รวิจรวม (รวัวจรวัวเวียม) เยี่ยม ๆ มอง ๆ ยุ่งอยู่ใกล้ ๆ เช่น เกล็ดพุงเชว้การ กุเทารวจรวมจิตเค (เก็กอมปงเทวอการ กมเตวีรวัวจรวัวเวียมจิตเค)
รวาม (รวัวเวียม) ยุ่ง เช่น สนามรวาม (ขนามรวัวเวียม) รอย (ซิดเขียน) ยุ่ง สรไสรรวาม (ซอร์ไซรวัวเวียม) เส้นยุ่ง เหยิง ที่เลื้อย กลาน หรือเดินยุ่งวนวาย เช่น เกมมเกีรวาม (เคมมเตอร์รวัวเวียม) เด็กเดินยุ่งวนวาย ขนเลนาวารรวาม (จวนเลนเวียร์รวัวเวียม) ไล่เคียน เลื้อยยุ่งยับย่นวาย	รวิน (รวัววิน) คำใช้กับ รวัญชา (รวัวเวียน) ยุ่มยาม พันกันไปพันกันมา เช่น รวิน รวัญชา (รวัววินรวัวเวียน) ที่พิการเดิน เป้ไป เช่น เชิงพิการรวินรวัญชา (เจงปีการรวัววินรวัวเวียน) ขาพิการเดิน เป้ไป
รวิ (เรียะวิ) พระอาทิตย์ รวิพาร หรือ รวिवาระ (เรียะวิเปียร์ หรือ เรียะวิเวียเรียะ) วันอาทิตย์	รวินท (รวัววิน) คอกบัว (คำใช้ในกาพย์กลอน) รวิงส์ (รวัวอิง) นกเบ็ดหน้า รวีก (รวัววิก) คำใช้กับ รเว็ก (รวัววิก) กระตุมกระตุม เป็น รวีกรวีก (รวัววิกรวัววิก) กระตุม ๆ กระตึก ๆ เช่น ญงูวาวารรวีกรวีก (ต้องโก้วเวียร์รวัววิก-รวัววิก) หนอนกลานกระตุม ๆ

	กมเร็กไฏเชิงรวีกรเว็ก (ก้อมเร็กไฏเชิงรวีกรเว็ก) กระทบมือกระทิก เท้ากระทิก ๆ
รวีม (รวีม) คำใช้กับ รวาม (รวีม) ยุ่ง เป็น รวีมรวาม (รวีมรวีม) ยุ่ง ขวักไขว่ไปหมด เช่น สุนามรวีม รวาม (ขุนามรวีมรวีม) ลายมือ ยุ่งไปหมด เถียรรวีมรวาม (เตอร์รวีมรวีม) เดินขวักไขว่ไปหมด	รเว็ก (รวีม) กระตุมกระตุม กระตุม ๆ กระตุม ๆ เช่น วารรเว็ก (เวียรวีม) คลานกระตุมกระตุม กมเร็กเร็ก (ก้อมเร็กรวีม) เคลื่อนไหวกระตุม กระตุม รสรวีม (รวีสรวีม) เป็น ๆ ตันกระตุมกระตุม เชื้อการรวีม (เทอการรวีม) ทำงานกระตุม ๆ
รวีส (รวีส) คำใช้กับ รเวียส (รวีส) ไว เป็นรวีสรวีส (รวีสรวีส) กระวีกระวาด เช่น รวีสรวีสเชื้อการ (รวีสรวีสเทอการ) กระวี กระวาดทำงาน เชื้อการรวีสรวีส (เทอการรวีสรวีส) ทำงาน อย่างกระวีกระวาดรวดเร็วทันเวลา	รเว็ก (รวีม) เสียงเอออย่างเออ อโหมชะ) ที่เดินกลับไปกลับมาไม่หยุดหย่อน เช่น ขมิ้นรวีมทาล่ง (ค้อมเตอร์รวีมเทอเล็ก) พยายามเดินไม่หยุดหย่อนจนกระทั่งเย็น นิยายรวีมทาล่ง (นิยายรวีมเทอเล็ก) พุด ไม่หยุดหย่อนจนกระทั่งเย็น
รวูบ, รวูบ (รวูบ, รวูบ) เสียงรวูบ ๆ โวบ ๆ รวูม, รวูม (รวูม, รวูม) เสียงชุม ๆ โสก ๆ อย่างเสียงเสือเสียงช้างร้อง ดัง ไข้ว่า สุรสมแรกขุลารวูม (โพธิ์ท้อมแรกคูลารวูม) เสียงเสือร้องโสก ๆ ฎีร์แตรกรวูม (ค้อมเรียวแซกร ววูม) ช้างร้องชุม ๆ	รวีม (รวีม) ที่ความเต็มมุ่มง่ามหรือเปะปะ เช่น เถียรรวีม (เตอร์รวีม) เดิน เปะปะมุ่มง่าม
รวีส (รวีส) เสียงไว้ ๆ หลาย ๆ ครั้ง รวีสรวีส (รวีสรวีส) เสียงไว้ ๆ ไว้ ๆ (กู รวีส)	รวีรวาย (รวีรวีรวีม) เพื่อ เผลอสติ เวลาใช้ขึ้นสูง เช่น เกลื่อนรูงนัณาส์ ขบมิญจะเตรีรวายทาล่ง (เกกรุนทงวันนะส ขบมิญจะเตรีรวีรวี)

เวียยเตี้อลปฺริก) เขาใช้หนักมาก เมื่อ
คินห์เอาแต่เพื่อจนกระทั่งเข้า โดยปริยาย
หมายความว่า ที่อารมณ์ต้องล่อยเอาแน่ไม่ได้
จับอะไรไม่ถนัดชัดเจนไม่แน่นอน เช่น
คินฺตรเวีรวาย (กัวมน์ตรเวีรวเวีรว
เวียย) ความคิดต้องล่อยจับไม่ถนัดชัด
เจน เห็นการรเวีรวาย (เทวอการรเวี
เวีรวเวียย) ทำงานไม่แน่นอน

รเวียส (รเวียะส) พยายามเร่งรีบ คิด
รวคเร็ว ว่องไว เช่น รเวียสเจญเทา
(รเวียะสเจญเตวี) พยายามรีบออกไป
รเวียสเหว้การมุนเค (รเวียะสเทวอ
การมุนเค) พยายามรีบทำงานก่อนเขา
รเวียสปราบโอยกึ่งมุน (รเวียะส
ปราบออยเคิงมุน) พยายามบอกให้รู้ก่อน
รเวียสรวไ (รเวียะสรวเวีย) รวดเร็ว
ว่องไว รีบด่วน เช่น รเวียสรวไเจญ
เทาเมญเค (รเวียะสรวเวียเจญเตวีเมญ
เค) รีบด่วนออกไปก่อนเขา รเวียส
รวไเหว้การ (รเวียะสรวเวียเทวอ
การ) รีบทำการงาน เหว้รเวียสรวไ
(เคอรรเวียะสรวเวีย) เกินอย่างรวด
เร็วรีบด่วน

รว (รวเว) กำกับกับ รวล (รวววล) ธุระยุ่ง
เป็น รเวรวล (รวเวรวววล) ธุระยุ่ง
โน่นนี่นั่นววาย เช่น กัมพมานรเวรวล

(กัอมบุงเมียนรวเวรวววล) กำลังมีธุระ
ยุ่งโน่นนี่นั่นววาย

รวเีตรว็ต (รวแควรวว็อค) คุ รเวีตรว็ต

รวเีตรว็ต (รวแควสรววอะส) เสียงคัง

ไวยวาย ๆ อยู่เรื่อย ๆ เช่น ภาเตสุร
มาตรเวีตรว็ต (ลือเตโซร์เมือตรว
แควสรววอะส) ได้ยินแต่เสียงพูดไว
วาย ๆ

รวเีตรว็ต (รวแควสรววอะส) เสียงคังเอะอะ ๆ

อยู่เรื่อย ๆ เช่น สุรมาตรเวีตรว็ต
(โซร์เมือตรวแควสรววอะส) เสียงพูด
เอะอะ ๆ

รวเีตรว็ต (รวแควสรววอะส) เสียงคังไว ๆ

ไว ๆ เช่น สุรมาตรเวีตรว็ต (โซร์
เมือตรวแควสรววอะส) เสียงพูดไว ๆ

รวแวง (รวเวง) ที่ไกลลากไกลไปข้างไม่ทั่วคิน

เช่น ภาจรรแวง (พจรรรวเวง) ไกล
ลากไกล ฐิรแวง (เตียรวเวง) คินไกล
ลากไกล โดยปริยายหมายความว่าลาค

เกินเลย ไม่นับถือกันนานแล้ว ที่นับ
ถือไม่ทั่วกัน เช่น รวแวงคินิต (รวเวง
กัวมน์ิต) คิดเกินเลย ไม่นับถือกัน

รวแวงจิตต (รวเวงเจ็ด) ใจคิดเกินเลย

รวแวงเสกฐิรปรักคณา (รวเวงซัง
เกดฺยเรือบรวกเคินฺย) ปราศจากความ
นับถือกัน

รวางบง (รวางบง) ละทิ้งหรือละเลยไป
เป็นเวลานาน เช่น ละเลยรวางบง
มินแกลนิกนา (เลี้ยวที่แลกรวางบง
มินแกลนิกเนย) ละทิ้งและละเลยไม่เคย
นึกเลย

รวัดรวัด (รวัดรวัด) บ้อแบ้ เทร็ดเทร
เถลเถล เช่น รวางรวัด (เรียงรว
แวดรวัด) รวางบ้อแบ้ ฎึเถิรวัด
รวัด (ด้อมเนอรวัดรวัด) การ
เดินเตรี๊ดเทรเถลเถล พุก รวัดรวัดก็มี

รว (รว) ๑. บั้น ถึงสายพานให้หมุน
เช่น รวสูตร (รวสูตร) บั้นค้าย
รวไถ (รวไถ) ควมมือเรื่อย ๆ
เหมือนหมุนสายพาน รวรถยนต์
(รวรถยนต์) หมุนหรือปั่นเครื่อง
รถยนต์

๒. คำใช้กับ รเวียส (รวเวียส)

ดู รเวียส

รวัง (รวัง) ที่พูดพล่ามไม่สร้างชา ใช้
นิยายรวัง (นิยายรวัง) พูดพล่าม
ไม่สร้างชา สุรสุมฎิรวัง (โซรซิม
เด็กรวัง) เสียงพูดพล่ามไม่สร้างชา

รวบ (รวบ) เสียงอื้อบ ๆ อย่างเสียงกบ
ใช้ กงแกบกงแกบสรวบ (ก้องแกบ
โกบแซรก รวบ) กบทุตร้องอื้อบ ๆ

รวาง (รวาง) ระวัง ทนถนอมรักษา เช่น

รวางพุทะ (รวางพุทะ) ระวังรัก-
ษานบ้าน รวางตรเจียก (รวางตร
เจียก) ระวังหุงให้ ได้ยินชัด ๆ (จาก
คำไทย ระวัง)

รวางไพร (รวางไพร) ระวังไพร ชื่อ
นกชนิดหนึ่ง มักอาศัยอยู่ในป่าโปร่ง
เรียก สดรวางไพร (สดรวางไพร)
สัตว์ระวังไพร (บางถิ่นเรียก กุรว
ไพร (กุรวไพร) ตระเวนไพร)

รวะรวาม (รวะรวาม) ผลุบผลับ
มูมมาม ที่เห็นแก่กิน เช่น กุรวะรวาม
เพก (กุมรวะรวามเพก) อย่า
เอาแต่กินน้ก สิวะรวาม (สิรวะรวาม
รวะรวาม) กินผลุบผลับ มูมมาม มนุส
รวะรวาม (มนุสรวะรวาม) คนกินผลุบผลับมูมมาม คนเห็นแก่กิน
โดยปริยายหมายความว่า เห็นแต่เรื่อง
กามคุณ ดังใช้ว่า มนุสรวะรวามกาม
(มนุสรวะรวามกาม) คนเห็น
แต่เรื่องกามคุณ

รส (รส) รส เช่น รสไปร (รสไปร)
รสเค็ม รสขรุ (รสขรุ) รสเปรี้ยว
รสเผอ (รสเผอ) รสหวาน
อาหารมานรสฉาญ (อาหารเมียน
รสขงญ) อาหารมีรสอร่อย รสคนธ
(รสคันทะเย หรือ เรยะสะกวัน)

กลืนรส รสชาติ (รวัสะเจียด) รสอร่อย
 รสผล (รวัสะพิล) ผลไม่มีรส ต้น
 มะพร้าว รสวดี (เรี่ยสะเวียะเตีย)
 โรงครว รสวิชา (เรี่ยสะวิตเจีย)
 หรือ รสวิทยา (เรี่ยสะวิตเทีย)
 หรือ รสายนวิทยา (เรี่ยสะเวียะ
 เนียะวิตเทีย) วิชาเล่นแร่แปรธาตุ
 มชรรส (เมี่ยะทุเรี่ยะรวัสะ) รสหวาน
 รสอร่อย รชตรส (เรี่ยะเจียะตะรวัสะ)
 น้ำของเงิน วีรรส (วีเรี่ยะรวัสะ) กำลัง
 ความพยายาม ความแกล้วกล้า สุกนุช
 รส (โฆะกัณเฑียะรวัสะ) น้ำหอม
 สุกนุชรส (โฆะเวือนนะรวัสะ) น้ำ
 ทอง สุริจการรส (เซริงเกียเรี่ยะ
 รวัสะ) รสความรัก หาสนรส (ฮาสะ
 เนียะรวัสะ) รสความเบิกบานรื่นเริง
 โอหารส (โอเจียะรวัสะ) โอหารส รส
 อร่อย โอสตรส (โอฆะทะรวัสะ)
 หรือ โอสธรส (โอฆะเทียะรวัสะ)
 รสยา น้ำยารักษาโรค

รส (รวัสะ) มีชีวิตอยู่ ยังเป็น ๆ เช่น
 บุคคลรสเนามวยรยณน้ำ เหาตา
 มนุสสุตอายุแวง (บกกวรวัสะเนวิมว
 รยขน้ำ เฮาตามนุสสุาโยะเว) คนมี
 ชีวิตอยู่ร้อยปีเรียกว่าคนอายุยืน สดวรรส
 (ชัทรวัสะ) สัตว์เป็น รสธาราน (รวัสะ

เรียน) มีอายุยืนยาวต่อไป ไซ้ สุมโอย
 บานรสธาราน มานชีวิตตแวงนุญเทา
 (โฆมออยบานรวัสะเรียนเมียนจิวิตตอ
 เวงนุญเทาเดวี) ขอให้ให้มีชีวิตยืนยาว
 ต่อไปอีกไกล โดยปริยายหมายความว่า คงอยู่
 ตั้งอยู่ ไม่ทันพิณาคหรือไม่ทันโค่นล้ม
 เช่น ขันวณูเนารส (จีวมวณูเนวี
 รวัสะ) การค้ายังคงอยู่

รส (ระสะ) ปลาช่อน เรียก ตูร์รัส (เตุริย
 ระสะ) เจียตรัส (เจียต ระสะ) ปลา
 ช่อนแห้ง

รสก (รวุชอก) ลอก ถลก เช่น รสกลีบ
 (รวุชอกช้อมบอก) ลอกเปลือก รสกล
 แสบก (รวุชอกแซบก) ถลกหนัง

รสาก (รวุสาก) สีก เช่น ผุนตรัสาก
 (พุนตรัสาก) รอยผ้าสีทก สัฟตรัสาก
 พิธ (ช้อมบิวตรัสากเป็อีร์) ผ้าสีทก

รสาจ (รวุสาจ) ที่กระจัดกระจาย กระเจิด
 กระเจิงเหมือนถากถา เช่น รตรัสาจ
 (รวุตรัสาจ) วังกระเจิดกระเจิง

รสาด (รวุซัด) ๑. ถูกขัดไปตามลม ลอย
 ไปตามน้ำ เช่น ปุยครสาดตามขยล
 (โปยแก้วรวุซัดตามคย็อล) ปุยนั้นถูกพัด
 ไปตามลม สัณาดรัสาด (ช้อมนัตรว
 ซัด) ๒. ลอยไปตามน้ำ รสาดูจก
 (รวุซัดโดจจอก) โดยปริยายหมายความว่า
 ซัดเซไปเหมือนจอก (แหน)

๒. หลุดลอยออก เช่น กาดำศัพท์
รวจลินท์กลามกัโอยรสาต (กัคช้อม
บัวจรวจลินท์เพ็ญม กมออยรวจัต) ตัก
ผ้าเสร็จเล่มทันที อย่าให้หลุดลอยออก

รสาบรล (รวชัษรวช้อล) กระสับกระส่าย
เช่น เจะแตรรสาบรลล่ลูกมินิก
(เจะห์แตรรวชัษรวช้อลเดกมินิก) เอา
แต่กระสับกระส่ายนอนไม่หลับ

รสาบรสาย (รวชัษรวช่าย) ระส่ำระสาย
โดยเฉพาะความคิดความพยายาม เช่น
รสาบรสายจิตตคติการอวิพุลเจ (รว
ชัษรวช่ายเจ็ดกัคการอวิพุลเจ) ใจ
ระส่ำระสายคิดการอะไรไม่ออก

รสาย (รวช่าย) คลาย คลี่ แก่ เช่น รสาย
บงเวจ (รวช่ายบ้องเวจ) แก่ห่อ รสาย
จึ้ง (รวช่ายจึ้งมอ) คลายสิ่งที่ผูก
รสายกัหิง (รวช่ายกัอมเอิง) คลายโกรธ
หายโกรธ รสายคณิต (รวช่ายกัวนิต)
หมดทางคิด จนความคิด รสายจิตต
(รวช่ายเจ็ด) หมดความปรารถนา
คลายรัก รสายขัเน (รวช่ายจัวมเนื่อ)
หมดความเชื่อถือ รสายไญ (รวช่ายไค)
มือล้ม หมดอยากรับผิดชอบงานนั้นต่อ
ไป รสายพยายาม (รวช่ายเพี้ยเยียม)
หมดความพยายาม ปราศจากความพยายาม
ต่อไปอีก

รสาว (รวช่าว) ๑. เสียงซุบซิบอย่างเสียง
กระซิบ ทั้งใช้ ขลุ่ยขุนารสาว (เคชับี
เคณียรวช่าว) กระซิบกันทั้งซุบซิบ
รลึบรสาว (รวเชิย์รวช่าว) เสียงกระ-
ซิบกระซาบ

๒. ยุ่มยิบ ๆ อาการไต่เบา ๆ อย่าง
มด ใช้ สุรโมจวารเล็ดลวนรสาว ๆ
(ซุรโมจเวียร์เลอดลวนรวช่าว ๆ) มด
ไต่ตัวยุ่มยิบ ๆ (ดู รลึบ กับ รเสว)
รลึก (รวเล็ก หรือ เรียะเสะกะ) ที่มีรส
เช่น รลึกผล (เรียะเสะกะพ้อล) ผล
ไม่มีรส รลึกโภชน (เรียะเสะกะโพ)
อาหารอร่อย รลึกาหาร (เรียะเสะกา
ฮาร์) ก็ใช้

รลึ (รวเชิย์) ดู ฤตี

รลึบ (รวเชิย์) ๑. เสียงเบา ๆ อย่างเสียง
กระซิบ เช่น ฤสุรลึบ ๆ (ลือไชร์
รวเชิย์ ๆ) ได้ยินเสียงกระซิบกระซาบ
รลึบรสาว ดู รสาว

๒. ยุ่มยิบ อาการไต่เบา ๆ ของ
สัตว์เล็ก ๆ อย่างมด เช่น สุรโมจวาร
รลึบ (ซุรโมจเวียร์รวเชิย์) มดไต่
ยุ่มยิบ ๆ

๓. เร่งมือโดยพร้อมเพรียงกันเช่น
เรื่อการรลึบ (เทวอการรวเชิย์) เร่ง
มือทำงานโดยพร้อมเพรียงกัน

รลับริเสียบ (รวัเข็บรวัเข็บ) รุหรือไคยีน
มาแว่ว ๆ หรือรุระแคะระคาย เช่น ภา
เคนียาสรลับริเสียบตาการโนะมุขชา
นึ่งบานสมฺเรจ (ลือเคนียะยรวัเข็บ
รวัเข็บ ทาการันะห่มุขเจียะนึ่งบานซ็อม
เรจ) ไคยีนเขาพุทแว่ว ๆ ว้างงานนั้นน่า
จะสำเริง

รลับริเสียว (รวัเข็บรวัเข็ว) แว่ว ๆ จากที่
เขากระซิบกระซาบกัน เช่น ภารลับริ
รลับริเสียวตากนุงแขโกรยสุรวนึ่งจะโลด
(ลือรวัเข็บรวัเข็วตากนุงแขโกรยโซรวั
นึ่งโจะห้โทด) ไคยีนแว่ว ๆ ว่าในเคื่อน
หลัง ๆ ข้าวจะลงราคา

รลุก (รวัชก) ที่โถมเข้าไปทยอย ๆ กัน เช่น
กณญูปเห็รจุลภะลึงรลุก (ก๊อนโคบ
เฮอร์โจลเพลึงรวัชก) ทักแทนบินโถม
ทยอยกันเข้าไป รลู่จุลรลุก (รวัคโจล
รวัชก) วึ่งทยอย ๆ กันเข้าไป

รลุด (รวัชด) ชุน หรือ ชุกเข้าไป ไม่ค่อย
ใช้ (มักใช้ สด ๆ (ไว้อัด ๆ) มากกว่า)

รลุด (รวัโชะส) ทัว พรุน เช่น สุนามรลุด
(ขุนามรวัโชะส) รอยพรุน มุตรลุด
(มุตรรวัโชะส) บาดไปทัว

รลู่ (รวัชีว) ที่ชุกอยู่เรื่อย ๆ เช่น ตบุด
จุลรลู่ (ตบุดโจลรวัชีว) ชุกเข้าไป
เรื่อย ๆ (คำนี้ไม่ค่อยใช้ มักใช้คำ สว ๆ
(ไว้อัด ๆ) มากกว่า)

รลึบ (รวัเข็บ) จักจี้ เช่น จากโอยรลึบ
(จักออยรวัเข็บ) จี้ให้จักจี้ กุฬาล์
รลึบฉาส (กมเป้อลรวัเข็บฉาส)
อย่าแตะจักจี้ มนุสตรลึบ (มนุส
รวัเข็บ) คนช้จักจี้ สุกาบทรวุตรังกน
แลงรลึบ (เขตียบโตรวัตรังกอนแลง
รวัเข็บ) คล้าถูกตรงที่จักจี้ รลึบจิตต
(รวัเข็บเจ็ด) โดยปริยายหมายความว่าเสีย
ชานใจ

รลึยล (รวัเข็ยล) เวลาบ้าย เช่น รลึยล
โมง ๑๓ (รวัเข็ยลมองค็อบเบ็ย) เวลา
บ้าย ๑๓ โมง รลึยลโมง ๑๕ (รวั
เข็ยลมองคอบปัว) เวลาบ้าย ๑๕ โมง
รลึยลคองภัน (รวัเข็ยลค็องพุนม)
เวลาตะวันบ้ายค็อยใกล้จะตกบนยอคเขา
สูง โดยปริยาย รลึยล หมายถึง เกือบ
จะแทบจะ จวนจะ เช่น รลึยลเทารก
สลาบ (รวัเข็ยลเต็รววกขลับ) เกือบ
จะตาย การโนะกานัแตรลึยลแณร
เห็ย (การันะห้กันแตรวัเข็ยลแตร์เฮย)
งานนั้นยังจวนจะแล้วคัวย

รเสจ (รวัเชจ) คำใช้กับ รสาจ (รวัชาจ)
ที่กระจักกระจาย กระเจิกกระเจิงเหมือน
ถูกสาธ เป็น รเสจรสาจ(รวัเชจรวัชาจ)
กระเจิกกระเจิง เกล็ดเปิดเป็ง เช่น
รลู่รเสจรสาจ (รวัครวัเชจรวัชาจ)
วึ่งเกล็ดเปิดเป็ง วึ่งกระเจิกกระเจิง

รเสมรสสาม (รวัเขมรวัซาม) ๑. ที่เป็นรอย

ยุงเหยิง เช่น สุนามรเสมรสสาม (ซุนาม
รวัเขมรวัซาม) รอยยุงเหยิง กุรวาส
รเสมรสสาม (กุรวัเวียะสรวัเขมรวัซาม)
วาดเขียนเป็นรอยยุงเหยิง

๒. ที่อารมณ์ล่องลอย ไม่ปรากฏ
เด็ดขาด เอาแน่ไม่ได้ เช่น จิตต
รเสมรสสาม (เจ็ดรวัเขมรวัซาม) ใจ
ล่องลอย คณิตรเสมรสสาม (กัวนนิต
รวัเขมรวัซาม) ความคิดล่องลอย

รเสว (รวัเขว) คำใช้กับ รสาว (รวัซาว)

เสียงซุบซิบอย่างเสียงกระซิบ เป็น
รเสวรสาว (รวัเขวรรวัซาว) ดังซุบซิบ
เช่น ขุสัปรเสวรสาว (เคฺขิบีรวัเขวรรวั
ซาว) กระซิบดังซุบซิบ หรือ ยุบยิบ ๆ
อย่างมดไต่ เช่น สรุโมจวารรเสวรสาว
(ซุโรโมจเวียรวัเขวรรวัซาว) - มดไต่
ยุบยิบ ๆ

รเสระโสะ (รวัเซหะหะรวัซอะหะ) เมื่อยล

อ่อนเปลี้ยหมดกำลัง เช่น อสัถมล้าง
รเสระโสะ (อะสะถัถมล้างรวัเซหะหะ
รวัซอะหะ) หมดกำลังอ่อนเปลี้ย

รโสง (รวัซิง) เป็นพรวน เช่น ซาบ่ตาม

กุนารโสง (เจื้อบตามเคฺนียรวัซิง)
ติดตามกันเป็นพรวน เเงือรตามกุนา
รโสงจะรโสงเพ็ง (เคอร์ตามเคฺนียรวั

ซิงโจะหะรวัซิงเล็ง) เดินตามกันไป
มาเป็นพรวน

รโสะ (รวัซอะหะ) พูขึ้น พูออก กลายออก
เช่น สุตรรโสะ (โสตรรวัซอะหะ) ถ้าย
พูออก

รสมี (เรื่อะสัเขมี) รัศมี

รสส, รสสะ (เรื่อะสัสะ) สัน เตย รสสกาล
(เรื่อะสัสะกาล) เวลาสั้น รสสชาติ
(เรื่อะสัสะเจียด) สัตว์ที่มีตัวสั้นป้อม
ตรงข้ามกับ ทิมชาติ (ดีเคียะเจียด)
สัตว์ตัวยาว

รสสสณญา (เรื่อะสัสะสณญา) เครื่องหมาย
เสียงสั้น ได้แก่เครื่องหมาย 'ไม้เอกที่
ใสบนตัวสะกด เช่น กาน่ (กัน) จบ่
(จ็อบ)

รสสสพท (เรื่อะสัสะสัพ) เสียงสั้น

รสสสสร, รสสสระ (เรื่อะสัสะสระ) สระ
เสียงสั้น

รห (รวัซอ) โลง เช่นเดียวกับ ลห ลุ ลห

รหก (รวัซอก) คำใช้กับ จุรก (จุรอก)
ตรอก จุรกถูห (จุรอกถูซอก) ตรอก
ซอกซอยเช่นเดียวกับ ลุหก ลุ ลุห

รหก (รวัซ็อก) ที่กำลังออกงามเช่นเดียวกับ
ลุหก ลุ ลุห

รหง (รวัซ้อง) ที่ยืนหรือนั่งเป็นระเบียบเรียบ
ร้อย เยี่ยมหน้าดูไม่ขัดตา เช่น พวก

กรมูเ็ดตกรห่ตามบงอว (ปก
กรอมมเ็ดตกรวอ์อ้อมตามบ้องอว) พวก
สาว ๆ เยี่ยมหน้าตามหน้าต่าง ที่ชู้ช้อ
ชูดอกไสว เช่น ผลาณุกฎะรห่กนง-
สระ (พกาชุกโคะห่รวอ์อ้อมคองขระห่)
คอกบวชชูดอกไสวในสระ (จาก ระห
คำไทย)

รหฏฐาน (เรยะหะตักทาน) วังน้ำลึก
บึงลึก เรียก รหทปเทศ (เรยะหะ
ดัพปะเตสะ) ก็ได้

รหบ (รวอ์ออบ) สลอน ที่เอ๋ยปากถามหรือ
ขอกันมากมาย เช่น มนุสฺสณฺมรรมก
สวฺรณฺณรหบ (มนุสฺสขอ์โมกขวฺร
ด้อมเน็จรวอ์ออบ) คนค้ำคั่งมาถามความ
รู้กันสลอน พวกสุมมุตฺถานรหบ
(ปกกโขมมโสเมเตยนรวอ์ออบ) พวก
ขอทานขอทานกันสลอน

รหฬ (รวอ์สะ) รวดเร็ว เร็วไว เช่น
เรว้การรหฬ (เทวอ์การรวอ์สะ) ทำ
งานเร็วไว รหฬรหวน(รวอ์สะรวอ์ฮวน)
ว่องไว ไม่ยืดยาคะบิตะบอย เช่น
มนุสฺสรหฬรหวน (มนุสฺสรวอ์สะรว
ฮวน) คนว่องไว รหฬรหแหง(รวอ์สะ
รวอ์ฮอง) รวดเร็วว่องไว เช่น เรว้การ
รหฬรหแหง (เทวอ์การรวอ์สะรวอ์ฮอง)
ทำงานรวดเร็ว ตูรวรหฬรหแหงไถ

เชิงบนดิงเพ็ง (โตรวอ์รวอ์สะรวอ์ฮองโต
เจ็บบอนเต็จเล็จ) ต้องว่องไวทั้งมือเท้า
ขึ้นอีกหน่อย (ดู รหฬ ค้วย)

รหสฺถาน (เรยะหะสฺซิทาน) ที่สงัด ที่ไม่มี
คนอยู่ เช่น เทาเนาลาก่ขุลวนพวน
อาตฺมากุนฺจรหสฺถาน (เตว้เน็จเล็จ
คุลวนปวนอาตฺมากุนจเรยะหะสฺซิทาน)
ไปอยู่ซ่อนตัวในที่สงัดไม่มีคน (มักใช้
รโหฐาน (เรยะโฮทาน) มากกว่า)

รหสฺส (เรยะหะสฺ หรือ เรยะหะชะ) ความ
ลับ ลับ ที่บีคบัง รหสฺสเกท (เรยะ
หะสฺชะเพด) การกระจ่ายความลับ
รหสฺสมนฺตี (เรยะหะสฺม็อนเต็ย) คน
ลอบคิดการลับ รหสฺสมิตฺต (เรยะ
หะสฺชะมิต) เพื่อนสนิท

รหาก (รวอ์ฮัก) ๑. เห็น้อยเนื้อตัวส่นเพราะ
โดนแดดหรือพยายามเดินพยายามทำงาน
เต็มกำลัง เช่น กิพุงรหาก่ขุลางก้อล
ฝักทัก (ก้อมปุงรวอ์ฮักคลัง กมอาลเพ็ก
ดัก) กำลังเห็น้อยจนเนื้อตัวส่น อย่า
เพ็งคึมน้ำ

๒. คำใช้กับ รเหียง (รวอ์เอียง)
แ่ว ๆ เป็น รหาก่รเหียง (รวอ์ฮักรว-
เอียง) ระแคะระคาย แ่ว ๆ เช่น
ภารหาก่รเหียง (ลือรวอ์ฮักรวอ์เอียง)
ได้ยินแ่ว ๆ

รหาจ (รวฺยาล) กุ ลหาจ

รหาค (รวฺยัต) เครื่องใช้ในการบิน กว้น
และสุม มีหลายแบบด้วยกัน รหาคร์ไว
(รวฺยัตรวฺเวีย) เครื่องบินด้าย รหาค์ขาร
(รวฺยัตคัร) เครื่องกว้น รหาค์เวณ
(รวฺยัตเวณ) เครื่องพิน (เขือก) รหาค์
สุรบ (รวฺยัตโซรบ) เครื่องสุม (น้ำ)

รหาค์ทิก (รวฺยัตติก) ระหัด

รหาม (รวฺยาม) ที่ไหลอาบ ไหลซึมซาบ
เช่น ทิกแกณกหุรรหาม (ติกเพนท
โฮร์รวฺยาม) น้ำตาไหลอาบแก้ม ทิก
ขุราปรหาม (ติกเจรียบรวฺยาม) น้ำ
ไหลซึมซาบ โดยปริยายหมายความว่า ยาก
จนเข้าใจ หมกหนทาง ใช้ กุรรหาม
(กุอรรวฺยาม) หรือ กุรรหามภูจอน
เฎ็กจูลเกลิง (กุอรรวฺยามโตจออนเติก
โกลเพลิง) หมกหนทางเหมือนเต่าเข้า
กองไฟ

รหาล (รวฺยาล) ที่โล่งโปร่ง สะพาน ห้วงน้ำ
ที่เป็นบึงโล่งเป็นน้ำเว้งว้าง ดังใช้ว่า
รหาลบึง (รวฺยาลเบ็ง) เว้งบึง บึงเว้ง
ว้าง รหาลทิก (รวฺยาลติก) ห้วงน้ำ
น้ำเว้งว้าง วาลรหาล (เวียลรวฺยาล)
ทุ่งโล่ง

รหาล (รวฺยัล) เราร้อน พล่าน คึก เช่น
โครหาล์ทาณูแซสมินเนา (โกรวฺยัล

เตียณูแซสมินเนา) วัวคึก รังเขือก
ไม่อยู่ จิตฺตรหาล์ (เจ็ค รวฺยัล) จิต
เราร้อน

รหิก (รวฺยเอ็ค) คำใช้กับคำ รหาค (รวฺยัค)
เหนื่อยจนเนื้อตัวสั่น เป็น รหิกรหาค์
(รวฺยเอ็ครวฺยัค) เหนื่อยมากจนเนื้อตัวสั่น
เช่น กัมพุงรหิกรหาค์ณาส์ กุอาลสัวร
กุนา (ก้อมปุงรวฺยเอ็ครวฺยเอ็คกณะสึ กม
อาลขัวรฺเคนีย) กำลังเหนื่อยมากจนเนื้อ
ตัวสั่น อย่าเพิ่งถามกัน

รหิจ (รวฺยเอิจ) ๑. ที่มีนิตเหนื่อยซอดกัน เช่น
ทิกราก์รหิจ ๆ (ติกเรียกรวฺยเอิจ ๆ) น้ำ
ตื้นซอดกัน ทิกหุรรหิจ ๆ (ติกโฮร์รว
เอิจ ๆ) น้ำไหลซอด

๒. คำใช้กับคำ รเหียง (รวฺยเอียง)
แ่ว ๆ เป็น รหิตจรเหียง (รวฺยเอิจรว
เอียง) แ่ว ๆ เช่น ภารหิจจรเหียง
(ลือรวฺยเอิจรวฺยเอียง) ได้ยินแ่ว ๆ

รหิต (รวฺยเอ็ด) ที่ไปเปล่า ๆ ไปโดยไม่มีอะไร
ถอย อ่อนแรง อ่อนน้อย เช่น ปญญา
รหิต (ปญญารวฺยเอ็ด) ปญญาน้อย
พยายามรหิต (เพียเยียมรวฺยเอ็ด)
ความพยายามน้อย กมูลังรหิต (ก้อม
ลึงรวฺยเอ็ด) กำลังถอย

รหิตโร (รวฺยเอ็ดรวฺยโร) อิดโรย โสเฟ เช่น
อัสกมูลังรหิตโร (อะสีก้อมลึงรว

	เห็ดรวไย) หมกกำลังไผเผ (ใช้ ถูหิต โลห ก็มี)
รหิล (รวเฮอร์) ๑. ราบ เตียน ไม่มีโคลนคม เดินสบาย ไปมาสบาย เช่น พลุวรหิล (โพลิรวเฮอร์) ทางเตียนเดินสบาย ไป มาสบาย	รหิระ, รหิระ (รวฮิระ) เสียงดังซื่อ ๆ เรื่อย ๆ เช่น ถูรหิระ (โทงรวฮิระ) ครางซื่อ ๆ
๒. ปรอ ไม่ติดขัด เช่น บัโบล รเทรหิล (บ้อมโบลรวเตะรวเฮอร์) เร่งรถให้วิ่งปรอไม่ติดขัด	รหิม (รวฮิม) โฉ่ เช่น กุลินสุยรหิม (เคลิ้นโซฮิรวฮิม) กุลินเหม็นโฉ่ สุยโหมะรหิม (โซฮิรวฮิม) ซื่อเหม็นโฉ่
รหิระ, รหิระ (รวฮิระ) ซื่อ ๆ หึ ๆ เช่น เส็จ รหิระ (เส็จรวฮิระ) หัวเราะหึ ๆ ยัรหิระ (ยุมรวฮิระ) ร้องไห้ซื่อ ๆ	รหุย (รวฮิโย) พรุน ทะลุ เช่น สัพตฺรหุ รหุย (ซ้อมบัตฺรหุรวฮิโย) ผ่าขาด พรุน รนฺธรหุย (รวรวฮิโย) รุทะลุ รแหกรหุย (รวแหกรรวฮิโย) ทั้งฉีกขาด ทั้งเป็นรูพรุน (ดู รแหก)
รหิระรหิระ, รหิระ (รวฮิระรวฮิระ หรือ รวฮิระ) เสียงเหะเหะ ๆ เรื่อย ๆ เช่น เส็จรหิระ รหิระ (เส็จรวฮิระรวฮิระ) หัวเราะ เหะเหะ ๆ ถาน่มาตฺรหิระรหิระ (เลี่ยน เมือตฺรวฮิระรวฮิระ) ออกปากพูดเหะ ๆ ทะ ๆ (ดู รฮิระ)	รหิระ (รวฮิระ) เสียงดังซื่อ ๆ เรื่อย ๆ เช่น ถูรหิระ (โทงรวฮิระ) ครางซื่อ ๆ
รหิม (รวฮิม) ที่เย็นสบาย เช่น ตูรวบยล บกมกตฺรชากฺรหิม (โตรวคฺยอล บ็อกโมกตฺรชากฺรหิม รวฮิม) โคนลมพัด มาเย็นสบาย	รหุต (รวฮุต) ๑. หลุดออก เช่น ตฺรหุต พิตรโนต (เตรียรวฮุตบิตฺรโนต) ปลาหลุดจากพวงที่ร้อย รนาบรหุต พิรแบง (รวเนียบรวฮุตบิรวแบง) ปากหลุดจากเผือก ฎวรหุตเจญพิ โสรม (ดาวรวฮุตเจญบิโซรม) คาบ หลุดออกจากฝัก
รหิม, รหิม (รวฮิม) เสียงดังหึ่ม ๆ ซึ่ม ๆ เรื่อย ๆ เช่น ภาตฺรหิม (ลือโซรวฮิม) ไต้ยิ้นเสียงหึ่ม ๆ นิยายคฺนารหิม ๆ (นิเยยเคฺนียรวฮิม ๆ) พุดกันซึ่ม ๆ	๒. ตลอค แต่ตันจนปลาย เช่น พิเกมงรหุตถูล่าส (บิเคมงรวฮุต ดือลจิส) จากเด็กตลอคถึงแก่ เทา บานรหุต (เตวบานรวฮุต) ไปได้ตลอค
	รหุน (รวฮุน) ๑. ที่สะควกสบาย ที่ตรงตัว ที่เสมอไม่มีสูง ๆ ต่ำ ๆ ลุ่ม ๆ ดอน ๆ

เช่น ฦๅมฺสลาไลขพฺสรฺหน (เดิมขลา
เลียบว่ะสรวฺโสน) ต้นหมากสูงตรงทิว
ผุฏาเวรฺหน (เพดาเวรฺวโสน)
หาวยยาวตรงทิว ผุฏวฺสรวฺรฺหน
(โพธิ์ขวฺรฺวโสน) ทางสะควกสบาย
ราบเรียบ

๒. ที่ว่าตามกัน ไม่ขัดคอกัน เช่น
นินายบณฺโณตามคณารุบ (นินเอย
บือนโดยตามคณเวยวโอบ) พุคว่าตาม
กัน ไม่ขัดคอกัน

รเหิง (รวฺเอิง) บางแจ้วแหว และเบา เช่น
ไสบเสฎฺฐิงรเหิง (ไชบเซตฺถิงรวฺเอิง)
ผ้าบางแจ้วแหว

รเหิด (รวฺเิด) ที่รับร้อน รับผิดชอบต่อ
ผลับ เช่น ฦๅรรเหิด ๆ (เดอรฺรวฺเิด ๆ)
เดินรับผิดชอบต่อ ผลับผลับ (มักใช้ รเหิด
รหำง มากกว่า)

รเหิดรหำง (รวฺเิดรวฺยัง) ผลิผลาม เช่น
ฦๅรรเหิดรหำง (เดอรฺรวฺเิดรวฺยัง)
เดินผลิผลาม

รเหีย (รวฺเีย) เย็นสบาย (เพราะมีลมพัด)
คู เหีย

รเหียรหยา (รวฺเียรวฺรฺฮาย) รำน ผละจาก
กนนั้นไปคนโน้นไม่ยืดยาว แม่แปรก
(มักใช้จำเพาะผู้หญิง หรือใจผู้หญิง) เช่น
สรวฺรฺเหียรหยา (เซรฺยวฺรฺเียรวฺรฺฮาย)

ผู้หญิงแม่แปรก จิตฺตรเหียรหยา
(เจ็ดรวฺเียรวฺรฺฮาย) ใจรำน

รเหียง (รวฺเียง) แว่ว ๆ เช่น ภาวฺรเหียง ๆ
(ลือรวฺเียง ๆ) ไคยีนแว่ว ๆ (กุ
รหำก ๒. กับ รหิจ ๒.)

รเหียร (รวฺเียร) ที่ยากจนเข็ญใจลำบาก
ยากแค้นยิ่งนัก เช่น กุรฺรเหียร (กุร
รวฺเียร) จนแสนเข็ญ มนุสฺสรเหียร
(มนุสฺสรวฺเียร) คนยากจนเข็ญใจ

รเหิงรหำง (รวฺเิงรวฺฮำง) ที่ร้อนเปรี้ยง
เพราะปราศจากร่มเงา มีโอแดดหรือ
แดดส่องร้อนไม่สบาย เช่น ผุฑะรเหิง
รหำง (เพตฺติยะหฺรวฺเิงรวฺฮำง) บ้านที่
ร้อนเปรี้ยงปราศจากร่มเงา ฦๅฎารเหิง
รหำง (เกดรวฺเิงรวฺฮำง) ร้อนแดด
เปรี้ยง ไม่มีร่มเงา โดยปริยายหมายความว่า
ที่ล่องลอยเพราะไม่มีที่พักพิง หรือเพราะ
เกียจคร้านเบื่อหน่าย เช่น จิตฺตรเหิง
รหำง (เจ็ดรวฺเิงรวฺฮำง) ใจล่องลอย

รเหิตรหุต (รวฺเิดรวฺโิด) ที่พลุกพล่าน
ระเกะระกะ ไม่มีระเบียบ ไม่เป็นที่เป็น
เวลา เช่น ฦๅกัฏฐิวนฺรเหิตรหุต (ดัก
เียวันรวฺเิดรวฺโิด) วาของระเกะระกะ
สรวฺรเหิตรหุต (ซรวฺเิดรวฺโิด) กินไม่
มีระเบียบ ไม่เป็นที่เป็นเวลา หามมิน
โอยมนุสฺสเจญฺจฺจฺรเหิตรหุต (ฮาม

- มันน้อยมนุสส์เจฏโฐรวีธรวีธ (รวีธรวีธ)
ห้ามไม่ให้คนเข้าออกพลุกพล่าน
- รเหม** (รวีธ) คำใช้กับ รหาม (รวีธ) ไหลอาบ ยากจนเข็ญใจอย่างยิ่ง เป็น รเหมรหาม (รวีธรวีธ) ยากจน แสนเข็ญอย่างยิ่ง เช่น กุรรเหมรหาม (กุรรรวีธรวีธ) ยากจนแสนเข็ญ รกสิรรเหมรหาม (รวีธรวีธรวีธ) หากินอึดคักแสนเข็ญ ทีกเกณกรเหม รหาม (ตีกเพนกวีธรวีธรวีธ) น้ำตา ไหลอาบแค้น (ดู รหาม)
- รเหว** (รวีธ) อ่อนระโหย ละเหี่ย เช่น อสัณณาลังรเหว (ออสัณณาลังรวีธ) หมดกำลังอ่อนระโหย
- รเหวรว** (รวีธรวีธ) ที่โกรธจนเจียว โกรธเกรี้ยวยังไม่ทัน เช่น จังรเหว รหว (เจ็ธรวีธรวีธ) โกรธจนเจียว จิตฺตรเหวรว (เจ็ธรวีธรวีธ) ใจ โกรธเกรี้ยว
- รแห** (รวีธ) ดู แลห
- รแหก** (รวีธ) ฉีกขาด เป็นช่องเหมือน ถูฉีก เช่น บณฺณาทากัฏฺพตรแหกอสั (บิณฺณลาเตียกัฏฺพตรรวีธแหก ออสั) หนามเกี่ยวผ้าขาดหมด รแหกรหุ (รวีธรวีธ) ทั้งฉีกขาดทั้งเป็นรูพรุน รแหกรโหก (รวีธ-รวีธ) ทั้งฉีก
- ขาดทั้งเป็นรูพรุนไปหมด เช่น ฐลฺล ฐลฺลารแหกรโหก (ฐลฺล-ฐลฺลารรวีธ) ฐลฺลขาดเป็นรูพรุน
- รแหง** (รวีธ) ๑. ลำธารระหว่างหิน หรือ รอยแตกกระแหงระหว่างหิน เช่น ทีก หุรตามรแหงภณิ (ตีกโฮรตามรวีธแหง พนฺม) น้ำไหลตามลำธารระหว่างภูเขา (จาก ระแหง คำไทย)
๒. ที่ไหลริน ๆ หรือเปียกชื้นไม่ขาด เช่น ทีกชฺรพหุรแหง (ตีกเจ็ธรวีธรวีธ) น้ำซึมซาบไหลริน ๆ (เป็น คำได้มาจากคำ รแหง ข้างต้นนั่นเอง)
- รแหล** (รวีธ) ขอดก้น ตื้นมาก (ใช้ เฉพาะน้ำหรือของเหลว) เช่น ทีกกรัก รแหล ๆ (ตีกเจ็ธรวีธรวีธ) น้ำตื้น มาก เปรงเนาสรแหล ๆ นิงบาดฉุบ (เปรงเนาสรแหล รหว นิงบาดฉุบ) น้ำมันยังเหลือขอดก้นขวด
- รโหก** (รวีธ) เป็นรูพรุน เช่น ชลฺลข้าง รโหก (เจ็ธรวีธรวีธ) ฝาผนังเป็น รูพรุน ฐลฺลรโหก (ฐลฺล-ฐลฺลารรวีธ) ฐลฺลเป็นรูพรุน รแหกรโหก (รวีธ-รวีธ) ดู รแหก
- รโหฐาน** (เจ็ธรวีธ) ดู รหสฺถาน
- รโหล** (รวีธ) ห่าง ๆ เป็นหย่อม ๆ เช่น โลบะไพรรโหล ๆ (lob-ปะไพรรรวีธ

โสด ๆ) บ่าละเมาะเป็นหย่อม ๆ (ใช้
โลหล ก็มี)

รโหส (รวโหส) ฟู ซุย เช่น รนุโโอะ
รโหส ๆ (รวบมอ้อมบอหะรวโหส ๆ)
ม้วนค้ายฟู ๆ (ใช้ โลหล ก็มี)

รพ (รวลอ) เสียงดังโฮ ๆ อยู่เรื่อย ๆ เช่น
แสกรรพ (แซกร รวลอ) ร้องโฮ ๆ
ยัรพ (ยุมรวลอ) ร้องไหโฮ ๆ (ไม่ค่อย
ใช้ มักใช้ พ ๆ มากกว่า)

รพบ (รวลือบ) เร็ว ๆ ช้า ๆ เช่น นิยาย
รพบ (นิเยยรวลือบ) พุดเร็ว ๆ ช้า ๆ

รพาก (รวลัก) ไหลยึก เช่น ทักมาตเหียร
รพาก (ตักเมือตเหียรรวลัก) น้ำลาย
ไหลยึก (กู รพากรพาก)

รพาญ (รวลาญ) ที่รวดเร็วปรือออกเสียงได้
ยินดัง ๆ เช่น นิยายรพาญ (นิเยย
รวลาญ) พุดเร็วปรือ มาตรพาญ
(เมือตรวลาญ) ปากคล่องปรือ

รพาม (รวลาม) ๑. ที่เหลือบซ้ายแลขวา
มองไปมองมาอยู่เรื่อย ๆ เช่น แกนุก
รพาม (เพนุก รวลาม) ตาเหลือบไป
เหลือบมา

๒. ที่ลามเลีย เช่น อนุญาตเกถึง
รพาม (อ้อนดาดเพลิงรวลาม) เปลวไฟ
ลามเลีย

รพกรพ (รวเล็กรวลัก) พุดอ้อ ๆ แอ ๆ

ไม่ชัด อย่างเด็กเพิ่งสอนพูด เช่น นิยาย
รพกรพ (นิเยยรวเล็กรวลัก) พุด
อ้อ ๆ แอ ๆ

รพกรพาก (รวเล็กรวลัก) ที่ไหลเลอะเทอะ
น้ำสะอิดสะเอียน เช่น ทักมาตเหียร
รเล็กพาก (ตักเมือตเหียรรวเล็กรว
ลัก) น้ำลายไหลเลอะเทอะน้ำสะอิดสะ
เอียน ฉามรพกรพาก (เขียมรวเล็ก
รวลัก) เลือดไหลเลอะเทอะน้ำสะอิด
สะเอียน

รพกรพ (รวเล็งรวล้อง) ที่กลอกตาไปมา
เช่น เขวี่แกนกรพกรพ (เทวอเพนุก
รวเล็งรวล้อง) ทำตากลอกไปกลอกมา
(ไม่ค่อยใช้ มักใช้ พิงพง ๆ มากกว่า)

รพกรพบ (รวเลืบรวลือบ) ๑. มุมมาม เลอะ
เทอะ เช่น สี่รพกรพบ (ชีรวเลืบรว
ลือบ) กินมุมมาม

๒. ที่พุดลัก ๆ เลื่อนเปื้อน ปาก
คอตัน เช่น นิยายรพกรพบ (นิเยย
รวเลืบรวลือบ) พุดลัก ๆ

รพิม (รวเลิม) ที่ผลุบโผล่ ก้ม ๆ เงย ๆ
ไหว ๆ เช่น เถียรพิม (เตอร์รวเลิม)
เดินก้ม ๆ เงย ๆ (ไม่ค่อยใช้ มักใช้ พิม ๆ
มากกว่า)

รพู (รวโล) เสียงดังอะอะอยู่เรื่อย ๆ เช่น
ภาสุรนิยายรพู (ลือโซร์นิเยยรวโล)

ไต้ยิ้นเสียงพุตอะ อะ ๆ อยู่เรื่อย ๆ
(ดู รพฺรพ)

รพฺร (รวฺโลง) เสียงทังโหวกเหวก ๆ อยู่
เรื่อย ๆ เช่น ภาสุรเหากุนารพฺร
(ลือโซรฺเหาเคนียรวฺโลง) ไต้ยิ้นเสียง
เรียกกันโหวกเหวก (ดู รพฺรพ)

รพฺรพ (รวฺโลงรวฺลาง) เสียงโหวกเหวก
ทำท่าใหญ่โต เช่น นิยายรพฺรพ
(นียัยรวฺโลงรวฺลาง) พุตโหวกเหวก
ทำท่าใหญ่โต

รพฺรพ (รวฺโลรวฺลา) เสียงไล่ไล่ ๆ อะอะ ๆ
อยู่เรื่อย ๆ เช่น แสรกรพฺรพ (แซกร
รวฺโลรวฺลา) ร้องไล่ไล่ ๆ อยู่เรื่อย

รพฺรพ (รวฺเลมรวฺลาม) เหลือบซ้ำเลื่อง
รวคเร็วอยู่เรื่อย ๆ เช่น แถนกรพม
รพ (พมก รวฺเลมรวฺลาม) คา
เหลือบซ้ำเลื่องรวคเร็วอยู่เรื่อย ๆ

รพฺรพ (รวฺเลมรวฺเลม) ที่ผลุบไผ่ก้ม ๆ
เงย ๆ ประจบสอพลอนอบน้อมเอาใจ
เช่น เอ็ดเจ็ตรพม (เอ็ดเจ็ตร
เลมรวฺเลม) ชะเง้อผลุบ ๆ ไผ่ ๆ
กิริยารพม (เกะระยารวฺเลมรว
เลม) กิริยานอบน้อมประจบสอพลอ

รพฺรพ (รวฺเลหฺรวฺลอะหฺ) เหลาะเหละ
ยั้งนั้ (ทั้งกิริยาวาจา) เช่น นิยาย
รพฺรพ (นียัยรวฺเลหฺรวฺลอะหฺ)

พุทเหลาะเหละ มนุสฺสรพฺรพ
(มนุสฺรวฺเลหฺรวฺลอะหฺ) คนเหลาะ-
เหละ ถกรพฺรพ (กรรวฺเลหฺรว
ลอะหฺ) กิริยาเหลาะเหละ

รพฺรพ (รวฺเลหฺรวฺลอะหฺ) เดลือกถลน
ลุกลุกถลน เช่น ญีรพฺรพ (เดอ
รวฺเลหฺรวฺลอะหฺ) เดินลุกลุกถลน

รพฺรพ (รวฺแลรวฺลอะ) เสียงแง ๆ เสียงร้อง
โฮ ๆ อยู่เรื่อย ๆ เช่น เกมยุมรพฺรพ
(เกมยุมรวฺแลรวฺลอะ) เดกร้องไห้แง ๆ

รพฺรพ (รวฺแลรวฺลอะ) เสียงแง ๆ เสียง
พุทเร็ว ๆ ซ้ำ ๆ ที่ทำให้อะอะเอ็ดตะโร

รพ (รวฺเล) ที่ตังซักเจน เช่น นิยายรพ
(นียัยรวฺเล) พุคตังซักเจน

รอา (รวฺอา) ระอา เข็ด เปื่อ เช่น ขญ
รอาเหีย (คญมรวฺอาเหีย) ฉั่นเปื่อแล้ว
จิตรอา (เจ็ตรวฺอา) ใจเปื่อระอา รอา
ไญ (รวฺอาไค) มือดำ รอาสาจ (รวฺอา
ซัก) เสียวช่านในเนื้อ ขลาจรอา
(คฺลาจรวฺอา) เข็ดหลาบ รารอา (เรย
รวฺอา) เปื่อระอา

รอากรพ (รวฺอากร-รวฺเบย) โอภาปราศรัย
เช่น นิยายรอากรพ (นียัยรวฺอากร
รวฺเบย) พุคโอภาปราศรัย มนุสฺส
รอากรพ (มนุสฺสรวฺอากร-รวฺเบย)
คนโอภาปราศรัย

รอกโรย (รวฺวากรวฺวอย) โอบาปราชรัย
อย่างสนุกครั้นแครงโดยบริสุทธิ์ใจ ใช้ว่า
นินยารอกโรย (นินยฺยรวฺวาก-รว
วอย) พุดโอบาปราชรัย

รอกรวอล (รวฺวักรวฺวอล) ๑. ตึก ๆ ชัด ๆ
อีก ๆ อีก ๆ ชะลอ ๆ หายไปนาน ๆ
มีครั้งหนึ่ง เช่น นินยารอกรวอล
(นินยฺยรวฺวักรวฺวอล) พุดอีก ๆ อีก ๆ
เชว้การากรวอล (เทวอการรวฺวัก-รว
วอล) ทำงานตึก ๆ ชัด ๆ เกลี้ยงรอก
รวอล (เพลี้ยงรวฺวัก-รวฺวอล) ฝนหาย
ไปนาน ๆ มีครั้งหนึ่ง

รอกรวเอี, รากรวเอี (รวฺวักรวฺวเออ หรือ
รวฺวักรวฺวเอี) พระอิตพะอม เช่น เจะ
แตรอกรวเอีรกกถักอวด (เจะแตรว
อกรวเอีรกกถักอวด) เอาแต่พะอิต
พะอมแพบจะอาเจียน

รอก, ลอก (รวฺวอก หรือ ลอก) ถ้า ใช้
รอกภนั (รวฺวอกพฺนุ) ถ้าในเขา

รอก, ลอก (รวฺวอก หรือ ลอก) สัตว์
ประเภทนก พวกนกออกและเหยี่ยว มี
๒ ชนิด คือ ชนิดหนึ่งเรียก รอกตยกุล
หรือ รอกตริ (รวฺวอกตยกุล หรือ รวฺวอก
ตม) ตัวใหญ่กว่านกออก สามารถจับ
สัตว์เล็กกว่าเป็นอาหารได้ อีกชนิดหนึ่ง
เรียก รอกตทนสาย (รวฺวอกตทนสาย)

หรือ รอกตตจ (รวฺวอกตตจ) ตัวขนาด
นกที่ค้อ อาจจับกระต่ายด้วยอุ้งเล็บเอา
มากินเป็นอาหารได้ด้วย

รอก (รวฺวอก) ระบม เช่น เชิงรอก
(เชิงรวฺวอก) เท้ระบม ใช้ รอกเชิง
(รวฺวอกเชิง) ก็มี รอกไข (รวฺวอกไข)
มือระบม รอกสาจ (รวฺวอกซจ) เนื้อ
ระบม โดยปริยายหมายความว่า ระอา เช่น
รอกจิตต (รวฺวอกจิตต) ระอาใจ

รอกรวม (รวฺวอรวฺวอม) ที่ร้ายกาจจนเป็นที่
ลือเลื่องชวนให้กลัวเกรง ใช้ กากรอก
รวม (กาก รวฺวอรวฺวอม) ร้ายกาจจนลือ
เลื่อง

รอก (รวฺวเอี) เสียงคุยกกันจิ้งจิง ใช้ ภาฆาต
นินยาคณารอก (ลือเมือตนิเยียเยนีย
รวฺวเอี) ไต่ยินถ้อยคำคุยกกันจิ้งจิง

รอก (รวฺวเอีล) ๑. ลื่น เช่น พูลูรอก
(โพลูรวฺวเอีล) ทางลื่น รอกจับมิน
ซาบ (รวฺวเอีลจับมินเจือบ) ลื่นจับไม่ตึก
รอกพราล (รวฺวเอีลเพรือล) ลื่นแพล่ค
มาตรอก (เมือตรวฺวเอีล) ปากลื่น โดย
ปริยายหมายความว่า พุดพล่อย ปากบอน (กุ
มาต) ใช้เป็นกริยากก็ได้ หมายถึงลื่น เช่น
เญีรปรยัตนรอกถวล (เคอร์ปรอยตรว
เอีลถวล) เติบระวังลื่นล้น ค่อง เช่น
จามาตรอก (จามาตรวฺวเอีล) จาค่อง

ปาก **อานสับุตรรือล** (อานซ็อมบด
รือล) อ่านหนังสือคล่อง

รือะรือะ (รือะหือรือะหือ) เสียงซุบ ๆ ซิบ ๆ
เสียงพุกซุบซิบกัน เช่น ภาฆาตฺรือะ
รือะ (ลือเมืออือรือะหือ) ไถยิน
คำพุกซุบซิบ ๆ กัน **นียายคunarือะ**
รือะ (นียะยเคนือรือะหือ) พุก
กันซุบซิบ ๆ

รือะรือ (รือะหือรือ) เสียงพึมพำ ๆ เช่น
ลานัฆาตฺรือรือ (ลือเมืออือรือะหือ
รือ) ออกเสียงพึมพำ ๆ **นียายคunarือะ**
รือะรือ (นียะยเคนือรือะหือ) พุก
กันพึมพำ

รือก (รือเอ) ๑. ที่กระตุก เข่ม่น เต้นหรือ
ตั่นนิต ๆ เพราะตึใจหรือกลัว เช่น อร
รือก (อือรือเอ) ตึใจเนื้อเต้น นึกกั
รือก (นึกเพือรือเอ) นึกกลัวตัวสั่น
๒. ที่สะทกสวาย ไม่ติดขัด เช่น
ผลูวสุรวลรือก (โพลึกขรวลรือเอ)
ทางสวายไม่ติดขัด

๓. ที่ปรองคองกัน พุกจากกลอง
ปล่องชั้นกัน ดังใช้ **นียายคunarือก**
(นียะยเคนือรือเอ) พุกปรองคองกัน

รือกรือ (รือเอกรือเอน) ที่ถูกอัยยาศัยกัน
ไม่มีรังเกียจกัน เช่น ขลุาปเอนารือก
รือหนึ่งคunarือมก (เทลืออือเนือรือ)

เอกรือเอนึงเคนือเรึงโมก เคยอยู่
กันมาอย่างถูกอัยยาศัยกัน

รือกรือ (รือเอกรืออือ) ตึใจหรือกลัวจน
เนื้อเต้นตัวสั่นไม่สร้างชา เช่น อรรือก
รือ (อือรือเอกรืออือ) ตึใจจนเนื้อเต้น
กักรือกรือ (เพือรือเอกรืออือ) กลัว
จนตัวสั่น

รือด (รือเอ) เสียงกรางซื่อ ๆ หรือเสียง
ท่องเสียงสวด เสียงพุกกันซุบซิบ ๆ อยู่
เรื่อย ๆ ไม่ขาด เช่น ฤงรือด (โพง
รือเอ) กรางซื่อ ๆ **นียายคunarือด** ๆ
(นียะยเคนือรือเอ) พุกกันซุบซิบ ๆ

รือจ (รืออือ) ที่มีจุด ๆ เต็มไปหมด ก้าง
พร้อย เช่น สมบุรือจ (ซ็อมบุรือ
อือ) สีส่าง ๆ (ไม่ค่อยใช้มักใช้ อูจ ๆ
(อือ) มากกว่า)

รือะ (รือะหือ) เสียงซุบซิบ ๆ อยู่เรื่อย ๆ ใช้
นียายคunarือะ (นียะยเคนือรือะหือ)
พุกกันซุบซิบ ๆ

รือ (รือ) เสียงพึมพำ ๆ อยู่เรื่อย ๆ ฟัง
ไม่ชัดว่าพุกอะไร (เช่นเดียวกับ รหุ)
เช่น ขลุบคunarือ (เคขือเคนือรือ)
กระซิบกันพึมพำ ๆ **เชรือ** (เอรือ)
คำพึมพำ ๆ

รือจ (รืออือ) ยิบ ๆ อย่างอาการคัน ซุบซิบ
เช่น รมาสุรือจ (รือเอะสุรืออือ) คัน

ยิบ ๆ ขุสึบรอก (เคฺหิขัรวัวโอ) กระ
ซิบกันซุบซิบ (อย่างปากอยู่ไม่สุข เช่น
เดียวกับ อูจ)

รอรเอิบ (รวัวโอรวัวเอิบ) ๑. ที่เผยความลับ
ออกมานิด ๆ เช่น การนุ้ะมินทาน
ปรากฏเท เท็บนึ่งการอรเอิบบน-
ติจบนตวจ (การนุ้ะห่มันเตอันปว
ก๊อดเต เตบนิ่งลือรวัวโอรวัวเอิบบือนเตจ
บือนตวจ) เรื่องนั้นไม่ทันปรากฏเลย
เพ็งจะได้ยินเผยออกมานิดหน่อย

๒. นึกอยากได้ะหงิด ๆ เช่น
รอรเอิบจ่งเทา (รวัวโอ-รวัวเอิบจ้อง
เตวี) อยากไปะหงิด ๆ

รอรเอิม (รวัวโอ-รวัวเอิม) สะอิดสะเอียน
ขยะแขงชวนสะอิดสะเอียน เช่น รอร
เอิมมินสวสนิท (รวัวโอ-รวัวเอิมมัน
ใช้วสนิท) ขยะแขงไม่ค่อยจะสนิท โดย
ปริยายหมายความว่า รังเกียจขยะแขยง ไม่
แนใจ แทะบจะเกลียดเสียด้วย เช่น เจะ
แตรอรเอิมจิตต (เจะห์แตรวัวโอ-รวัว
เอิมเจ็ด) เอาแต่รังเกียจขยะแขยงในใจ

รอรทำ (รวัวรวัวเตอิม) ที่พูดพิมพ์ ๆ เช่น
เดียวกับคำ รทรรทำ (รวัวรวัวเตอิม)
ก้งใช้ นิยายรอรทำ (นิเยยรวัวรวัว
เตอิม) พูดพิมพ์ ๆ มนุสสรอรทำ
(มนุสรวัวรวัวเตอิม) คนพูดพิมพ์ ๆ

รเอีตรเอิม (รวัวเอีตรรวัวเอิม) ที่เยียม ๆ มอง ๆ
ฉรรเอีตรเอิม (ขั้วรวัวเอีตรรวัวเอิม)
ยีนเยียม ๆ มอง ๆ (ไม่ค่อยใช้ มักใช้
เอีตรเอิม ๆ (เอีตรเอิม ๆ) มากกว่า

รเอิบ (รวัวเอิบ) ที่ปั่นป่วน ะหงิด ๆ เช่น
เผือลอรเอิบ ๆ (เผือลรวัวเอิบ ๆ) แตก
ตื้นปั่นป่วน รเอิบ ๆ จ่งเทา (รวัวเอิบ ๆ
จ้องเตวี) อยากไปะหงิด ๆ นึกจ่ง
รเอิบ ๆ (นึกจ้องรวัวเอิบ ๆ) นึกอยาก
ะหงิด ๆ (ตุ รเอิบ)

รเอิบรเอิบ (รวัวเอิบรวัวเอิบ) ตื้นตระหนกตกใจ
เช่น เผือลอรเอิบรเอิบ (เผือลรวัวเอิบ
รวัวเอิบ) แตกตื้นตระหนกตกใจ

รเอิบรโชร (รวัวเอิบรวัวโจร์) ที่ปั่นป่วน
อะอะวุ่นวาย เช่น เผือลอรเอิบรโชร
(เผือลรวัวเอิบรวัวโจร์) แตกตื้นปั่นป่วน
อะอะวุ่นวาย (ตุ รเอิบ กับ รโชร)

รเอิม (รวัวเอิม) ชวนให้สะอิดสะเอียน เช่น
เช่น ฐักุลินนุอาบนำโอयरเอิม (ทุม
เคฺลันนุอาบเนอิมมออยรวัวเอิม) ได้กลืน
คาวชวนให้สะอิดสะเอียน เขุพิมรเอิม
(เคฺหิมรวัวเอิม) สะอิดสะเอียนชวนอา-
เจียน โดยปริยายหมายความว่า เกลียดขยะ
แขยงไม่ยักนึกถึง ใช้ รเอิมจิตต
(รวัวเอิมเจ็ด) หรือ จิตตรเอิม (เจ็ดรวัว
เอิม) ใจนึกเกลียดขยะแขยง

รเอ็ด (รวเอ็ด) ที่ตื่นตกใจเพราะกลัวหรือ
หวาดเสียว เช่น โครเอ็ด (โครรวเอ็ด)
ว้ตื่นตกใจ รเอ็ดคุท (รวเอ็ดคุท)
เสียวสันหลัง เช่น ญี่รยบ่มนาก่เอง
ขุลาจโขมจลง เจะเตรเอ็ดคุท(เดอ์
ยู่บ่มนียักเอง คุลาจโขมจลง เจะที่
เตรรวเอ็ดคุท) เดินกลางคืนคนเดียวกลัว
ผีหลอก เสียวสันหลัง

รเอ็ยกราย (รวเอ็ยก-รวอัย) ที่หัวเราะรื่น
อย่างบริสุทธิ์ใจ เช่น เส็จรเอ็ยกราย
(เส็จรวเอ็ยก-รวอัย) หัวเราะรื่นอย่าง
บริสุทธิ์ใจ เช่นเดียวกับคำ รอกราย
(รวอาก-รวอัย) และ กเอ็ยกกกอุย
(กอกเอ็ยยก-กอกอุย)

รเอ็ยง (รวเอ็ยง) คุ เล็ยง

รเอ็ยส (รวเอ็ยสะ) กระตาก ร้อนตัว เช่น
รเอ็ยสจัตต(รวเอ็ยสะจัต) กระตากใจ
รเอ็ยสขุลวน (รวเอ็ยสะคูลวน) ร้อน
ตัว อย่างกินปูนร้อนท้อง เขมรใช้
สี่เหลี่ยมรเอ็ยสขุลวน (สี่เหลี่ยมรว
เอ็ยสะคูลวน) กินหอยแครงร้อนตัว
(คำโบราณ)

รเอ็จรอุจ (รวเอ็จ-รวอิจ) ที่ซุบซิบ ๆ อยู่
เรื่อย ๆ ฟังไม่ชัดว่าเป็นอะไร เช่น
ขุสึบรเอ็จรอุจ (เคซึบรวเอ็จ-รวอิจ)
กระซิบกันซุบซิบ น้ารเอ็จรอุจ(เน้อม

รวเอ็จรวอิจ) กระซิบกระซาบกัน
ซุบซิบ ๆ ทำให้เกิดเรื่องเกิดราว ภา
รเอ็จรอุจ (ลือรวเอ็จรวอิจ) ได้ยิน
เขาพูดกระซิบกระซาบกันฟังไม่ชัด เพียง
แต่ได้ยินแว่ว ๆ

รเอ็ตรอด (รวเอ็ตรวอด) คุ รเอ็ตรอด

รเอ็ระระ (รวเอ็ะที่รวอ๊ะที่) อี้ออกใจ

เพราะจนความกตัญญูคำพูดจะตอบ
อยากจะถูกก็ไม่กล้า เพราะขลาดกลัว
เป็นต้น เช่น องคุยรเอ็ระระ (อ็องคุย
รวเอ็ะที่รวอ๊ะที่) นังอี้ออกใจ

รเอ็ระรุ (รวเอ็ะที่รวอ๊ะ) เสียงเอะ ๆ อะ ๆ
ฟังไม่ชัดว่าเป็นอะไร เช่น นิยายรเอ็
ระรุ (นิเ็ยยรวเอ็ะที่รวอ๊ะ) พุดเอะ ๆ
อะ ๆ

รเอ็ก (รวเอ็ก) คำใช้กับ รอิก (รวอ็อก)
เสียงเถียงกันดังลั่น เช่น รเอ็กรอิก
(รวเอ็ก-รวอ็อก) โต้เถียงดังลั่นอยู่เรื่อย
ดังใช้ ภาษามอญรเอ็กรอิก (ลือเม็อิด
รวเอ็ก-รวอ็อก) ได้ยินเสียงโต้เถียงกัน
ดังลั่น

รเอ็ง (รวเอ็ง) กลัวหรือเกรงด้วยความ
เคารพ เช่น รเอ็งขุลวน(รวเอ็งคูลวน)
กลัวเกรงว่าตัวจะมีความผิด ทำผิดนอก
วิตนอกรอย รเอ็งจัตต (รวเอ็งจัต)
เกรงใจเขา แกรงรเอ็ง(แกรงรวเอ็ง)

เกรงกลัวด้วยความเคารพเกรงขาม

รแอตรอด (รวแอตรวออด) เจ็บออด ๆ
แอต ๆ ใช้ ฌีรแอตรอด (ช็อรวแอต
รวออด) เจ็บออด ๆ แอต ๆ

รแอรว (รวแอรวโอว) บ่นจู้ไม่สร้างชา
เช่น โพลรแอรว (โปลรวแอรวโอว)
พูดบ่นจู้ มนุสฺตรแอรว (มนุสฺสรว
แอรวโอว) คนที่บ่นจู้ไม่สร้างชา

รแอ (รวแอ) หัวเราะไม่ขาดเสียง เสียงกระ-
แตก ไชก สับ หรือเถียงไม่ขาดเสียง
เช่น นิยายขุนารแอ (นิเยยเค้นยรว-
แอ) พูดกันสนุกรื่นเกรงไม่ขาดเสียง
ภามาตร์แอ (ลือเม้อตรวแอ) ได้ยิน
เสียงเถียงไม่ขาดเสียง

รโอก (รวออด) เสียงเถียงกันเกิน ๆ ดังลั่น
เช่น ขแซกขุนารโอก (จัวเจกเค้นย
รวออด) เถียงกันเกิน ๆ ดังลั่น ดู รแอก

รโอส (รวโอส) ความขุ่นข้องหมองใจ
ความร้อนอบอ้าวหรือร้อนใจ เช่น
นิยายสุฎฎีกรรมคุมานรโอส (นิเยย
เสฎฎีกรรมคุมานรโอส) พูด
ถ้อยคำเหมาะสมไม่มีความขุ่นข้องหมอง
ใจ ขลุบเนาซาสุขนึ่งคณาเรียงมก

อิตแกลมานรโอสเท (เทอ์อับเนว้เจีย
สกนึ่งเค้นยเรียงโมก เอ็ดแดลเมียนรว-
โอสสเท) เคยอยู่เป็นสุขด้วยกันเรื่อยมา
ไม่เคยมีความขุ่นข้องหมองใจเลย

รโอสฐาน, รโอสฐาน (รวโอสสทาน) ความ
หม่นหมองขุ่นข้องหมองใจ ร้อนใจร้อน
กาย แตกแยกกันถึงพลัดที่นาเวลาที่อยู่
เช่น ขุสมวยถูงคองคอรอดโอนเท
กัโอยมานรโอสฐานนึ่งคณา (โอะส
มวยคองขกวงกัรวออดโอนเทว้ กม
ออยเมียนรวโอสสทานนึ่งเค้นย) ผิด
ครั้งเดียวควรรยกโทษไป อย่าให้มีความ
ขุ่นข้องหมองใจกัน (เขียน รโอสฐาน
ก็มี)

รภก, รลิก (รวลิก) ๑. ระลิก นึกถึง เช่น
รภกคุณ (รวลิกคุณ) ระลิกคุณ รภกคุณ
(รวลิกโกน) นึกถึงคุณ รภกชาติบาน
(รวลิกเจียดบาน) ระลิกชาติได้ ทุกชา
ที่รภก (ตูกเจียดรวลิก) เอาไว้เป็นที่
ระลิก

๒. ตื่นจากหลับ เช่น รภกพีเญก
(รวลิกบ้เตก) ตื่นจากหลับ ภูาส่มิน
รภก (ดะส่มินรวลิก) ปลุกไม่ตื่น

(๑)

แก้คำผิดสำหรับเล่ม ๓

หน้า	บรรทัดที่	คำ	แก้เป็น
๔๑๓	ซ้าย ๖	มัวแม	มัวเม
๔๔๙	ขวา ๓	กะทะ	กระทะ
๔๕๕	ขวา ๒๓	(มนุสะส์....	(มนุสะ
๔๗๓	ซ้าย ๖	(เพื่อนเคยเยยะ)	(เพื่อนเคยเยยะ)
๔๗๘	ซ้าย ๑	ภิกขาภาน์	ภิกขาภาน์
๔๘๗	ซ้าย ๒	(เพมกขมา)	(เพนกขมา)
	ซ้าย ๑๕	ปางขัตตมาธิ	นังขัตตมาธิ
๔๘๘	ซ้าย ๗,๙,๑๐	พลอง	พลวง
๔๙๕	ขวา ๙	มชุณิมวย	มชุณิมวย
	ขวา ๒๔	จารไน	เจียรไน
๕๐๔	ขวา ๑๐	ความกรุณา	ความกรุณายิ่งใหญ่
๕๐๘	ขวา ๒๐	มหาหิงค์	มหาหิงค์
๕๒๑	ซ้าย ๒๓	ราชมาศ	ราชมาษ
๕๕๐	ขวา ๑๔,๑๖	เมริก	เมริก
๕๗๕	ขวา ๒๒	การงารขัญญ	การงารขัญญ
๕๗๖	ซ้าย ๑	รวัดัด	รวัดัด
๕๙๙	ขวา ๘	รวัดัด	รวัดัด
๖๐๓	ขวา ๑๓	รบต๋ขญ์	รบต๋ขญ์
๖๑๕	ขวา ๓	เจรั้ง	จรั้ง
๖๒๘	ขวา ๖	ภู่งรลวส	ภู่งรลวส ก๊ว
๖๓๕	ขวา ๑๘	(โอชะทะระวะส)	(โอชะทะระวะส)
๖๔๓	ขวา ๑๘	(เจ็ดรวเฮงรวฮาว)	(เจ็ดรวเฮงรวฮาว)

(๒)

แก้คำผิดสำหรับเล่ม ๒ (เพิ่มเติม)

หน้า	บรรทัดที่	คำ	แก้เป็น
๒๑๘ ขวา	๒๓, ๒๕	(ตีไต)	(ตีเตย)
๒๑๙ ซ้าย	๑	,,	,,
๒๒๖ ขวา	๒๖, ๒๗	แทบ, ยายแทบ	แทพ, ยายแทพ
๕๘๙ ขวา	๒๐	บำรุงไว้	จัดเตรียมไว้
๓๐๘ ขวา	๑๑	แกงโม	ผักเขียว
ขวา	๑๕	โอะบง (บะห้บ้อง)	โอะบงการงาร (บะห้บ้องการ้งัยร์)
๓๓๔ ขวา	๑๖	ปี้กัว (เปะกัว)	ปี้กัวะ (เปะกัวะ)
๓๓๘ ขวา	๗	(ปี้เตะ)	(เปี้ยเตะ)
๓๗๘ ซ้าย	๑๘	(รวโดวปริง)	(รวโดวปริง)
ขวา	๑๘	๑.	ตัดออก
๓๘๘ ขวา	๗	แผ่น	แผ่น
๔๐๒ ซ้าย	๒๔	มฮารีก	เมียะฮารีก
๔๐๕ ซ้าย	๑๑, ๑๒, ๑๔, ๑๖	แพส (แพซ)	ไผส (ไผซ)

(๓)

แก้คำผิดสำหรับเล่ม ๑ (เพิ่มเติม)

หน้า	บรรทัดที่	คำ	แก้เป็น
๓๒ ขวา	๑๑	กรอมจิตต	กรจิตต
๔๐ ขวา	๑๐	(ขุดวบ)	(คุดบ)
๔๗ ขวา	๑๔	ข้าวสาลี	ข้าวเจ้า
๕๕ ขวา	๒๔	เกจเวียะ	เกจเวะ
๗๕ ซ้าย	๒๐	จงเกียะ	จงเกะ
๘๗ ซ้าย	๒๒, ๒๓ ๒๕, ๒๖	(โกล)	(จอล)
๘๘ ซ้าย	๙	จณาล (จ้อมนาล)	จณาล (จ้อมนัล)
๙๒ ขวา	๒๓	จมรอก	จมรก
๑๑๙ ขวา	๒	จิงจอก	จิงจก
๑๕๗ ซ้าย	๔	(ต้อมระห์, ต้อมระห์)	(ต้อมระห์, ตอมระห์)
๑๖๖ ขวา	๒๑	(ต้อมระห์)	(ต้อมระห์)
๑๖๘ ซ้าย	๑๓	(ตาเตรวี)	(ตาเตรวา)
๑๗๐ ซ้าย	๓	(ตกรังวัน)	(ตกรังวัน)